Temetö Prædikatiok;

MELLYEKET AMAZ BOLDOG EMLEKEZETŰ MARGITAI PETER, egyßer-is maßor-is egynehany helyben lęvö Ecclesiakban, *temeteskor prædikallot. Mostan penig halalanak utanna, közönseges haßonra ki bocsattattak* KERESZEGI ISTVAN *Debreczeni Ecclesianak lelki paßtora, es Magyar Orßagban az Tißan innen lęvö Ecclesiaknak Püspökje altal.*

Possidet Johan Bender anno 1849 die 10 Aprilis

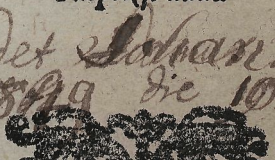

RÉVÉSZ JMRE KÖNVTÁRA

RÉVÉSZ JMRE KÖNVTÁRA

DEBRECZENBEN,

Nyomtattatot Fodorik Menyihart altal, 1632 Estendöben.

700607

2. Thes. 2. vers. 16. 17.

Az mi Urunk *Iesus Christus penig, es az Isten, az mi Atyank, ki szeretet minket, es adott örök vigasztalást, es jo reménseget kegyelmeből.*

Vigasztallya meg az ti szíveteket, es erősítsen meg titeket, minden beszedben, es jo cselekedetben.

Rom. 14. vers. 8.

Mert ha élünk-is, az Urnak *élünk: ha meg halunk-is, az* Urnak *halunk.*

DICSIRETES IO HIRREL NEVEL

Tündöklő Nagyságos Óregbik GROFF Iktari BETHLEN ISTVAN Uramnak, Maramarosnak es Hunyad Vár-megyeknek örökös es fő Ispannyanak, &c. Iften Anyaßent-egyházanak hivseges Daykajanak, es hazajanak igaz fianak, mint Kegyelmes Patronussanak, *Istentül kegyelmet es mennyei áldaßt kevan.*

Zükseges meg tartasra mélto intest olvassuk, NAGYSAGOS URAM, Syracidesnek, cap. 7. vers. ult. mikor igy szol: Minden te beßedidben megh emlekezzel utolso vegedről, es örökke nem vétkezel. Mert az megromlot állapatban, olly igen haylando az emberi indulat; hogy-ha valami kévanatos állapattya csak mi keves ideig lejend-is, ottan el vetemedik, es illetlé dolgot kevā es cselekedik, mint ezt mind amaz közönseges mondasbol, s-mind penig sok peldakbol meg mu-

tathattyuk. Kőzőnſeges mondasbol, holot azt mondgyak: *Solenne eſt potentum ſecundis rebus Deaſcere*; az az, Szokas az hatalmaſoknal, hogy az joſerencsekben fől-fuvalkodvan, magokat ugy tartsak, mint egy Iſtenek. Peldakbol; mert, mig amaz nagy Alexander, lababol ki-folyo vérét nem latta volna, mely nyillal valo lővesből eſet vala rayta, addig az hizelkedőknek beſedek utan Iſten gyanant tarttya vala magat. Nabogodonozor-is mig joſerencses állapatban vala, męg csak fől emelt balvany oſlopát-is imadtattya vala, Dan. 3. De ellenben embernek maga romlandoſaganak iſmereti, avagy csak emlekezeti-is azt ſerzi, hogy az nagy ſarvat le veſſe, ſ-magat megh alazza, mint ez meg tetſik az eleb elől ſamlalt peldakbol; mert mikor Alexander, lababol

bőſe-

bőseges ki-folyo vérét latta volna, ottan fől kiáltvan ezt kezde mondani: Ime ugy mond mindenek azt mondgyak, hogy en az Iupiter Istennek fia vagyok, de az vér csalhatatlan jele hogy en ember vagyok, mert az Isteneknek nincsen vérek. Plut. & Senec. Nabogodonozor-is az embereknek tarsasagokbol ki üzettetes utan, elmeje megh fordulvan, meg ismeré, hogy az Danielnek Istene egyedül az igaz Isten, *Dan. 4. vers. 3. & sequen.*

Melyből meg tetßik hogy Tegius Bartholomæus egy mezitelen agy-kaponyanak kepe alá, igen helyessen irta volt ez sententiatskat: *Hæc cogitanti vilescunt omnia.* Mellyet vet volt amaz Nagy Gergely Doctor mondasabol, ki *lib.* 10. *Moral.* igy fol: *Facilè contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.* Dicsireteßen cselekedtek tehat az re-

dakoznunk illik minekünk, kiben örök çletvagyon. *Ioan.* 5.

Minekokaert jol tudta ezt amaz boldog emlekezetü MARGHITAI PETER-IS, ki mikeppen, çletenek minden napjaiban azon volt, hogy az Iſten Anyaßent-egyházaban levő egyigyüveknek haßnalhaſſon, igy az hiveknek boldog kimulaſok felől-is, mind çlő tanitaſaban ſ-mind iraſaban hogy haßnos tanuſagokat ßerzene, ßorgalmatoſſan arra vigyazot.

Mellyet en-is vévén eßembem Nagyſagos Uram, nem akartam ez meg nevezet boldog emlekezető firſinak ez ő munkaja hogy füſtben mennyen, es haßontalanu eltemetteſſek maganak çletevel.

Mivel penig mçg maganak-is ez vala föl tétt czellya, hogy több haßnos munkai utan, ez Temető Prædikati-

ok-is közönseges szem eleiben, ki bocsattatnanak, az melyre Nagyságodis bőséges költséget nem szánvan, nekem méltatlan szolgajanak parancsolta vala, ha illendőnek es hasznosnak ismernem lenni, nyomtatas altal hogy ki bocsatanam.

Mivel annakokaert mind az dologh olly, kiben idvőssegh vagyon; mind az szemely az ki prædikallotta olly, hogy Magyar Országh Püspökje volt; mind az kinek bőséges költsége altal nap fény eleiben jőki, nagy es dicsiretes méltoságbol valo személy, az eggyigyü vektül, el nem titkolhattam, hanem mostan Isten segedelmeből ki bocsatottam.

Kerem annakokaert Nagyságodat, hogy mind az Prædikatio ironak smind ennekem ez ki bocsatasban valo kicsiny munkamat, vegye jo neven,

ven, es minden méltatlan ragalmazok ellen oltalmazni méltoztaſſek, tudvan azt, hogy ebben Nagyſagod az Iſten Anyaßent-egyházanak haßnos munkat cselekedet.

Kiert az Ur Iſten Nagyſagodat kedveſivel egyetemben, minden jokkal áldgya es ßentellye megh, Amen. Debrecini 20. Febr. Anno 1632.

Nagyſagodnak alazatos
ßolgaja,

RÉVÉSZ IMRE
KÖNYVTÁRÁBÓL

Keres-Szegi Istvan.

Ad

Σχεδίασμα

AD VENERANDUM AC CLARISSIMUM Virum D. Stephanum Keres-Szeginum, Libellum Clarissimi ac fœlicis memoriæ Viri, D. Petri Marghitai, posthumum, edentem.

VIVO PATRE jacet proles arguta VERENDO
Mortua, post PATRIS vivificata necem.
Scilicet hicce liber proprij post funera PATRIS
Iam vivit STEPHANO PATRE KERES-SZEGIO.
Æternæ laudis talem producere fœtum
Vivere qui rectè, qui docet atq; mori.

A. Casp. Thorn. positum
R. Sch. Debr.

Aliud ad eundem D. R. S.

Non aliena tibi sumis curanda, peremti
Utile dum Magni PRÆSULIS edis opus
Is tuus, ejus eras Tu: laus post funera cujus
Sit rediviva pius, utq; vireſcat, agis:
Ejus eras, Tuus Ille: Sion sibi sanctius utrumq;
Vendicat; unde tuum ac illius exit opus.
Non tua (ne pereat) tibi curæ est nempe mina; Erge
Ejus & inde tuum, quod lucrifiet, erit.

A. P. Medgyesino
R. Sch. Debr.

Temetesre Valo Prædikatiok,

I. Az Apostoli Credobol: Hißem *az testnek fel-tamadasát es az örök életet*, &c.

VOltanak eleitől fogvan nagy sokan, az kik az testeknek fel-tamadasok felől valo tudomant tagattak. Az többi közt pedig, amaz *Epicuræu*sok azt mondottak, hogy az Lelkek az testekkel eggyőt meg halnak, annakokaert az fel-tamadást csak ßofia beßednek tartottak: Az *Athenas*beli Polgarok-is noha egyeb árant tudos emberek voltanak, mind azon-altal, mikor hallottak volna, hogy az Sz. Pál az fel-tamadasrol prædical, az ő igaz tudomanjaert őtet meg nevetik es csufollyak, az mint meg tetzik. *Act.* 17. 32.

Az Sidók közt pediglen az *Sadducæusok*, à fel-tamadaſt tagattak, az mint erről nyilvan valo iraſunk vagyon *Act.* 23. 8. Sőt Chriſtus Urunkat az közönſeges helyen, ezert az igaz tudomanyert ugyan meg akarjak trefalni, az ő modnelkűl való kerdeſekkel, az mint erről-is az Sz. Mathæus bizonſagot tesen *Cap.* 22. 23. Amaz Portius Feſtus nevő *Romai* Tiztartois, mikor az Sz. Páltul az fel-tamadas felűl való igaz tudomant hallana, fel kialt es azt mondgya: Bolond vagy te Pál, az ſok tudomany meg bolonditot tegedet. *Act.* 26. 24. Az Hymenæus es Philetuſis az felől az tudomany felől, balogh itilettel voltanak, annak-okaert az Sz. Páltul kiátkoztattanak, az mint meg tetzik 1. *Tim.* 1. 20. Iſmet 2. *Tim.* 2. 17. Voltanak effele ertelmő emberek az *Corinthus*beli ſep gyökkezerbenis, az mint meg tetzik az Sz. Pál beſedeből 1. *Cor.* 15. 12. De meg moſtan-is talaltatnak az *Evangelium*nak illyen fenyeſſegeben-is, oly el forduls elmejő emberek, az kik noha nyelvekkel nem merik, de cselekedetekkel tagadgyak az fel-tamadaſt.

Annak-

Annakokaert ezek ellen, es ezekhöz hasonlo el fordult elmejö emberek ellen, szükseg az Keresztyen embernek, meg erösödni az fel tamadas felöl valo igaz tudomanyban, mellyet az Istennek lelke rövideden, de nagy vilagoson elönkben ád az Apostoli Credonak jelen valo ágaibá, &c.

De hogy innet az Keresztyenek több lelki éppületet vehessenek; elsöben rövid summajat mondom meg. Masodsor reszeiröl emlekezem. Harmadsor az igeket veszem fel rendel, es azokbol az tanusagokat rövideden elö számlalom. Az mellyekre segellyen az mi kegyelmes Atyank es Istenönk, Fiaert az Ur Iesus Christusert, Ám.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek esak ez: Vallást tesönk ebben az tzikkelyben az testeknek közönseges fel-tamadasa es az örök életnek bodogsaganak megadasa felöl az utolso napon.

RESZEI.

Az Summabol meg terzik, hogy ket kivaltképpen valo reszei vannak ez rövid igeknek. Mert az elsö reszeben vallást te-

ſünk az teſteknek fel-tamadaſa felől. Az maſodikban pedig az örök életnek bodogſága felől. Mindenikről rendel ſollok az igeknek, ſolyaſa ſerint Iſten ſegitſegeből.

APOSTOLI CREDO.

Mond az *Apoſtoli Credo*: *Hiſſem az teſtnek fel tamadaſat* Ez igekben foglaltatik be tanuſaguonknak elſő reſze; Holott imez követ-kezendő kerdeſeket magyarazzuk meg: 1. Micsoda es hany ſéle az fel-tamadas? 2. Hogy ha ugyan meg leſene az fel-tamadas? 3. Ha meg leſen, az mint hogy meg-is leſen, ugyan ezen teſtben tamadunke fel avagy nem? 4. Hogy hogy es mikor leſen az fel tamadas? 5. Ki által tamaztatnak fel az halottak? 6. Mi végre es micsoda állapatra tamadunk fel?

AZ ELSŐRŐL.

Az fel-tamadas ſemmi nem egyeb, hanem az mi lelkünknek, az utolſo napon, teſtönkel valo eggyeſüleſe. Erről ſol az *Iob Patriarcha cap.* 19. 26. Az *Iſaias*-is *cap.* 26. 19. Az Daniel *cap.* 12. 2. Idvözitönkis, *Ioan.* 5. 28. Laſd meg az iraſokat.

Ket fe-

Ket fele pedig az fel-tamadas, tudni illik teſti es lelki. Az teſti fel-tamadas nem egyeb, hanem az melyrôl ez eleb ſollek. Az lelki pedig ál, az bûnnek el hagiaſaban, es az Kereſtyeni ſent életnek kôveteſeben, mellyet egy beſeddel igaz *Pœnitentia* tartaſnak nevezônk. Ezt az iras elſô fel-tamadaſnak nevezi *Apoc.* 20. 6. Boldog, ugy-mond, az kinek reſe vagyon az elſô fel-tamadasban. Maſott pedig, az embernek elmejenek meg uyjitaſanak, es az Uy embernek fel öltözeſenek mondgya lenni *Epheſ.* 4. 23. Ennek, ebben az életben kel vegbe menni.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy noha teſtünkben az utolſo napon tamadunk fel, mind-azon-altal lelkünkban itt ez vilagonn-is fel kel tamadnünk, mert valakik azt nem cselekeſik, az utolſo napon nem az dicsôſſegre, hanē az gyalazatra tamadnak fel. Laſd meg Daniel. 12. 2. Intetteſſünk tehat innet, hogy az bûntôl bucsut vegyünk es az Kereſtyeni ſent életet kôveſſük, hogy jôvendôben az mi fel ta-

madaſunk dicsőſſeges legyen.

AZ MASODIKROL.

Az mi az maſodik kerdeſt illeti, arra rővideden azt felellyűnk; Hogy az fel-tamadaſnak ſükſeg-keppen meg kell lenni. Ezt az mi igaz ertelmünket, imez kővetkezendő erőſſegekkel állattyuk.

I. Mert erről az derek Sz. Iras nagy nyilvā valo bizonſagot tesē. Az többi kőzt pedig az Iob *Patriarcha cap.* 19. 26. azt mondgya. Tudom en azt, hogy az en meg valtom ęl, es hogy az utolſo napon az földből fel-tamadok, es Iſmet kőrnyől vetetem az en bőrömmel, es az en teſtemben meg latom az Iſtent, &c. Az *Iſaias* is *cap.* 26. 19. igy ſol: Az te meg holtaid meg elevenednek, es az en meg holt tetemim fel tamadnak. Erről ſol ő maga-is az Sz. Iſten, *Ezech.* 37. 12. mondvan: Ime en meg uyjitom az ti koporſoitokat, es azokbol titeket ki hozlak. Az Daniel Propheta-is, *cap.* 12. 2. imigyen ſol: Sokan azok kőzzűl, az kik az földnek poraban alusnak, fel ſerkennek, nemellyek az őrők ęletre, nemellyek pedig az őrőkke valo gyalazatra. Az

Ily Te-

Uy Teſtamentumban is nyilvan valo bizonſagink vannak erre. Az többi kőzt pediglen, Idvőzitőnk *Ioan.* 5. 28. azt mondgya: El jű az ora, az melyben minnyajan, az kik az koporſoban vannak, meg hallyak az ő ſzavat, es elő jőnek, az kik jol cselekettenek, az életnek fel-tamadaſara, az kik pedig gonoſol, az karhozatra. Iſmet, *Cap.* 6. 40. En ugy-mond, fel-tamaſztom őtet az utolſo napon; Az Sz. Pál is, 1. *Cor.* 15. 13. azt mondgya: Ha az fel-tamadas nem leſen, az Chriſtus ſem tamadot fel; Hogy ha pedig az Chriſtus fel nem tamadot, hejaban valo az mi prædicallaſunk, es az ti hitetek-is hejaban valo, &c Iſmet, 1. *Theſ.* 4. 14. Ha el hittűk, hogy az Ieſus meg holt es fel-tamadot, azonkeppen azok-is, az kik az Ieſusban el alűttak, ő velle egyetemben fel-tamaſztya. Az Sz. Ianos-is, *Apoc.* 20. 21. Látam, ugymond, az halottakat, nagyokat es kicsinyeket, állani az Iſtennek előtte. Iſmet, ugyan ott: Es megada à Tenger az ő halottait, az mellyek ő nala valanak, az halal-is az Pokol lal egyetemben meg adak az ő halottyokat &c.

II. Mert azt mondgya Chriſtus Urunk. *Matt.* 22.32. Hogy az Iſten, Abrahamnak, Iſaknak es Iacobnak Iſtene Az Iſten pedig nem holtaknak, hanem eleveneknek Iſtene. De nem volna az Iſten egeßlen az Abrahamnak Iſtene, hogy ha az Abrahamnak teſte jövendőbē fel nem tamadna, az mely igen illetlē dolog volna. Annakokaert az halottak jövendőbē fel-tamadnak.

III. Mert az Iſtennek mind igiretinek, ſ. mind fenyegeteſenek be kell tellyeſedni, mivel hogy az Iſtē igaz. Azt igiri pedig az joknak, hogy mind lelkekben es teſtekben meg álgya. Ellenben az gonoßokat azzal fenyegeti, hogy mind teſtekben es lelkekben meg bűnteti. De itt ez vilagon ezek be nem tellyeſednek. Mert lattyuk hogy itt az joknak gonoßul, az gonoßoknak pedig gyakran jol vagyon dolgok. Annakokaert ßükſeg oly állapatnak kövétkezni, az melyben az Iſtennek mind igireti, ſ. mind fenyeneteſe be tellyeſedgyek, az mely jövendőben az fel-tamadas utan leßen. Ide valo, az mit amaz Evangeliumbeli Abraham mond az gazdagnak *Luc.* 16.15.

16. 25. Fiam, ugy-mond, meg emlekezzel rola, hogy el vetted az te javaidat eltedben, hasonlokeppen az Lazar-is az ô gonoßit; Most azert ô ôrûl es vigad, te pediglen gyôtrôdól.

IV. Mert az mi fejônk az Christus Iesus fel tamadot; Annakokaert minekônk-ô tagainak fel kel tamadnûnk. Mert az meg dicsôûlt fônek, az ô tagainak-is meg kell diôcsôitetni. Tehat nagy batorsaggal mondhattyuk: *Si caput in cœlo est, membrane claudet humus?* az az: Ha az mi fejônk az Egben vagyon, vallyons az ô tagjait az fôld el fedezhetie?

V. Vegezetre, ugyan ezen dolog meg tetzik az termeßetnek folyasabol-is. Az Publican madar felôl azt olvassuk, hogy ô neki termeßet ßerint valo ellenkezese vagyon az kigyoval. Mikor azert az Publican madar el megyen, hogy eledelt kereßen az ô apro fiainak, az kigyo fel mas az ô feßkeben, es az ô apro fiait meg ôli. Haza jôven azert az Publican madar, az ô meg holt fiait harmad napig sirattya, annak utanna az ô sajat mellyet, gôrbe es hegyes

gyes orraval meg sebesitven, veret ki bocsattya, es azzal az ő meg holt fiait meg eleveniti, &c. Az Phœnix madar felől is azt irja *Lactantius*, hogy ninesen több egynel. Minek-utanna pedig meg venhessik, az ő feiket meg gyujtvan, meg egeti magat, es az maga hammabol neminemű fejer fergetske lessen, es abbol tamad más Phœnix madar, &c. De hogy közeleb jőjönk az doleghoz; Látod hogy az mely mag az földben vettetik, elsőben megh rothad, es az utan gyökerezik, nevekedik es viragzik meg, vegre ostan gyümölcsőtis terem. Ha azert ezek meg lehetnek, miert nem tamadhatnanak fel az testek? Ezzel az erősseggel el az Sz. Pál, 1. *Cor.* 15. 35. Az *Ieronymus Doctor*-is, *Epistola* 1. *ad Laurentium*.

TANUSAG.

Vegyük elünkben innet; Hogy az testeknek fel-tamadasok felől, senkinek nem kell ketelkedni. Ennek valosaga meg tetzik az elő számlaltatot irasokbol es erősségekből. Vetkeztek tehat ez ellen, az kik arrol ketelkettenek. De mi azokkalne tovelyeg-

velyegjőnk, hanem bizonyossan el hidgyűk, hogy az testek jővendőben fel-tamadnak. Annakokaert fejenkent magunkat ugy keßicsűk, hogy az mi fel-tamadasunk bodog legyen.

AZ HARMADIKROL.

Nem más, hanem ugyan azon test tamad fel, az mely el esik es az földben tetetik. Ez az oka, hogy az mint *Cyprianus* Doctor mondgya, az Aphricaban levő hivek, az Apostoli Credonak jelen valo tzikkelyet illyen forman mondottak: *Hißem ezen testnek fel-tamadasat. &c.* Ennek az ertelemnek igaz volta meg tetzik az kővetkezendő erőssegekből:

I. Az Sz. irasnak nyilvã valo bizonsagibol. Az többi kőzt, Iob. 19. 26. azt mondgya az Patriarcha: Ismet kőrnyűl vetetẽ az en bőrőmmel, es ezen testben meg latõ az Istent. Az kit en magam latok meg az en ßemeimmel, es nem masokkal. Az Sz Pális, *Ephes.* 6. 8. azt mondgya; Hogy kiki el veßi az ő sajat testeben, az mit cselekedet. Ugyan azon Sz. Pál, 1. *Cor.* 15. 53. Ismet igy ßol: Ennek az halando testnek, halha-

halhatatlanságot kell fel öltözni &c.

II. Ugyã ezen dolog meg tetzik az feltamadásnak nevezetiből is. Mert az mint az *Ambrus Doctor*, *de fide Resurrectionis*, *cap.* 19. mondgya: Az mondatik igazan fel támadni, az mely el esett volt, es meg elevenedni, az mi meg holt volt, &c.

III. Az Istennek igasságá-is azt kevánnya, hogy az mely test az lelekkel itt ez vilagon eggyût munkalkodot, azon támadgyon fel, es az ő cselekedeteknek jutalmát eggyût vegyek el. Igy magyarázza ezt Ambrus Doctor mondvan: Ez az Istennek igasságának folyása, hogy mikeppen az testnek az lelekkel valo munkalkodások egy (mert az mit az lelek gondolt, az test által vitte vegbe) mind az kettő az itiletre elő állyon, es mind az kettő avagy meg bűntettessek avagy az dicsőssegre meg tartassek. Mert az Istennek igasságá azt kevánnya, hogy az Szenteknek teste mely ez vilagon vitezkedet, meg Koronáztassek: Ellenbe pedig, az hitetleneke, az mely karomkodot, győttrettessek. Annakokaert, az mint az Cyprianus Doctor mond-

mondgya: Minden Leleknek az ô saját teste, az mely az elôtt volt, meg adatik, hogy az ô elebbi cselekedeti szerint, az jutalmat el vehesse. Az jo meg coronaztassek, es az gonosz meg bûntettessek:

IV. Azt kevannya az leleknek az testel valo szövetsége-is, hogy az mely Lelek az ô testevel, itt ez világon eggyût munkalkodot, jövendôben-is ugyan azzal eggyessûllyön, es mind az jott, s-mind az gonoszt, érdemek szerint egy arant szenvedgyek. Ezt az régi Sido Doctorok, imellyen peldaban magyarazzak: Egy neminemû ember, ugy-mond, egy szep gyûmölcsös kertet plantalt vala; Es mikor arrul gondolkodnek, kire kellene annak oltalmazását bizni, valaszta ket embereket, az kiknek eggike Vak, az masikja pedig Santa vala. Mikoron azert az Santa meg latta volna az szep gyûmölcsöket, monda az vaknak: Bezzeg szep gyûmölcsök vannak ezeken az fakon, de nem juthatok hozzajok, mert Santa vagyok. Az Vak-is monda: En-is igen kevannam, de nem latok oda menni. Vegre meg alkusznak egy massal, es az

Santa

Santa az Vaknak hatara ûlven, oda vezeti az vakot, es mind ketten jol laknak az sep gyûmölcsökkel. Mikor azert az Gazda ki ment volna, es az kart meg latta volna, kezdi firtatni az őrzőket. De az Santa azzal menti magat, hogy ő nem mehetet volna oda, mert benna volt. Az Vak pedig, hogy ha akarta volna sem mehetet volna oda, mert nem latot. Vesi eseben az jo Gazda az dolgot es mind kettőt egy arant bûnteti. Holot, az Vak emberen, az testet, az Santan pedig az lelket ertettek; Az kiknek mivel hogy munkalkadasok egy mas nelkûl nem lehet, de eggyût dolgokat vegben vihetik, mĕlto hogy jövendőben-is egyben serkizte ssenek, es az ő cselekedeteknek mĕlto jutalmat el vegyek.

TANUSAG.

Jegyezzûk meg innet; Hogy az mi ĕlő testőnknek állattya, az fel-tamadasban el nem valtozik, hanem ugyan azon test tamad-fel-is, az mely meg holt es el esett volt, csak hogy az gyarlosagoktul es minden fogyatkozasoktul megh ûressitetik, halhatatlansaggal es dicsősseggel meg co-

ronaz-

ronaztatik. Az Sz. Pál bizonittya ezt, 1. *Cor.* 15. 42. mondvan: Romlando teſt tetetik az földben, de romolhatatlan támad fel. Ennek igaz volta meg tetzik az elő ſámlaltatot iraſokbol es erőſſegekből. Intetteſſünk tehat innet, hogy az mi teſtönknek jövendő állapattya felől jo értelemben legyünk. Engedgye az mi Sz. Iſtenönk hogy mi, mind az felől, ſ. mind pediglen az tőb haſznos es idveſſeges dolgok felől, jozan itiletben lehеſſünk, Amē.

II. PRÆDIKATIO.

ENnek előtte valo tanitaſomban kezdem magyarazni, az Apoſtoli Credonak rendi ſerint, az teſtnek fel-támadaſok felől valo igaz tudomant; Holot elſőben-is azt latok meg: Micsoda es hanyfele az fel-támadas? Másodſor, hogy ha ugyan meg lehene az fel-támadas avagy nem? Harmadſor, hogy ha ugyan ezen teſtben támadunk fel, az melyben meg halunk? Moſtan immár laſſuk Iſten ſegit-

ſege-

ſegebôl az tôb kerdeſeket-is rendel.

AZ NEGYEDIKRŐL.

Az negyedik kerdeſnek ket ágai vannak: Eggyik az fel-tamadaſnak modgyarol avagy formajarol; Az maſodik pedig idejerôl emlekezik. Az mi az elſô dolgot illeti; Az fel-tamadaſnak formai az, nagy ſepen meg irja az Sz. Pál, 1 *Cor.* 15. es 1. *Theſ.* 4. holot azt olvaſſuk; Hogy az igen nyilvan valo es dicsôſſeges leßen, mellyet az Iſtennek Sz. Angyali, az emberekkel es az ôrdôgôkkel egyetemben meg latnak, mellyen az hiveknek felette nagy ôrômôk, az hitetleneknek pedig; nagy keſerûſegek leßen. Mert az Ur onnan felôl, az Archangyalnak ſavaval, es az Iſtennek trombitajaval, le ßál az Egbôl, es az kik meg holtak volt az Chriſtuſban, elôßôr fel-tamadnak.

Annak-utanna mi ęlôk, kik meg maradtunk volt, el ragattatunk azokkal egyetemben, es ezkeppen mindenkor az Urnál leßûnk. Ide valo az-is, az mit Chriſtus Urunk mond, *Matt.* 25. 31. Mikoron pedig el jôvend az embernek fia az ô dicsôſſegeben, es mind az Sz. Angyalok ô velle, akkor

kor ûl az ô dicsôſſegenek Kiralyi ekiben. Es gyôſtetnek ô eleiben minden nepek, es el valaſztya ôket egy maſſul, mint az Paſtor el valaſztya az juhokat az kecskektôl, &c. Az mi pedig az maſodik dolgot illeti, mikor legyen az fel-tamadas, nagy ſepen meg tanit Idvôzitônk, *Ioan. 6. 54.* mondvan: Az ki eſi az en teſtemet, es iſa az en veremet, ôrôk ęlete vagyon, es en fel-tamaſztom azt az utolſo napon. Az Martha Aſſony-is azt mondgya *Ioan. 11. 24.* Tudom Uram hogy fel-tamad az en atyamfia az utolſo napon. Az Job Patriarcha-is *Cap. 19. 25.* azt mondgya: Hogy ô azt bizonyoſſan el hitte, hogy az ô teſte az utolſo napon fel-tamad. Azert az fel-tamadas az utolſo napon leſen, az mint az tôbbi kôzt az elô hozot iraſokbol meg tetzik. De az utolſo nap mellyik legyen, es mikor jôjôn el, meg az Iſtennek Sz. Angyali ſem tudgyak, hanem csak ô maga tudgya az Sz. Iſten. Idvôzitônk bizonittya ezt *Matt. 24. 36.* mondvan: Az felôl pedig az nap es ora felôl, ſenki ſemmit nem tud, meg az mennyei Angyalok kôzzûl-is, hanem csak

egyedûl az en Atyam. Nagyubbat mond ennel-is *Marc.* 13. 32. holott igy fol: De az felôl az nap es ora felôl, senki nem tud még az Egben levô Angyalok kózzûl-is, még az Fiu-is, hanem csak az Atya. &c.

TANUSAG.

I. Vegyûk eszünkben innet; Hogy az fel-tamadasnak idejet, kózônsegeskeppen tudgyuk, hogy az utolso napon lesen, de annak orajar, senki az teremtet állatok kózzûl nevezet szerint nem tudhattya Ennek valosaga meg tetzik az elô számlaltatot iratokbol. Intettessônk azert innet; Hogy az mit Isten ki nyilatkoztatot az Sz. irasban, azzal elegedgyûnk megh, az mit pedig el titkolt, abban fejônket ne tôrjûk es elmenket ne faratsuk.

II Jegyezzûk megh azt-is; Hogy az fel-tamadas nem titkon lesen, hanem mindẽ Angyaloknak, emberekn.k, sôt még az ôrdôgôknek-is tuttokra es lattokra Ezt kevannya, mind az Istennek az ô hizeihez valo irgalmassaganak d rekas ki nyilatkoztatasa, s mind pedig az ô igassaganak, az hitetlenek ellen valo ki bolgaltatasa. Ennek-is

nek-is igaz volta megh tetzik az megh hallot dolgokbol. Intetteſſunk tehat innetis, hogy az utolſo napra jo moggyaval keſitſük magunkat, hogy az mi Urunk Ieſus Chriſtus igaz itilő ßeki előtt tißta ortzaval megh maradhaſſunk.

AZ öTöDIKRöL.

Az fel-tamadas leßen az Ur Ieſus Chriſtus altal. Ezt ő maga bizonittya *Ioan.* 5. 28. holott azt mondgya. El jő az ora, hogy minnyajan, az kik az koporſoban vannak, meg hallyak az ő ßavat, es elő jűnek, az kik jol cselekettenek, az ęletnek fel-tamadaſara. az kik pedig gonoßt, az itiletnek fel-tamadaſara Iſmet, *Cap.* 6. 54. azt mondgya: Es en fel-tamaßtom őtet az utolſo napon. Az Sz. Pál is ezt állattya *Act.* 17. 31. Az Iſten ugy-mond, napot rendelt, az mellyen igazan meg iteli ez vilagot az altal az ferfiu altal, az kit el rendelt.

ELLENVETES. De itt azt mondhatna valak: Nam az Sz. Pál azt mondgya *Rom.* 8. 13. Hogy az Atya tamazt fel minket: Azert nem az Fiu altal tamadunk fel.

De kőnyű erre az felelet; Mert az mint

regen az Agoston Doctor igazan mondotta: *Opera Trinitatis adextra sunt indivisa.* az az; Az Sz. Haromsagnak munkai kůlsőkeppen oßolhatatlanok. Mikeppen azert hogy az Atya nem rekeztetik ki az fel-tamaßtasnak munkajatul, mikor az Fiunak tulaydonittatik az fel-tamadas: Azonkeppen az Fiu sem rekeztetik ki, holott az Atyanak es az Sz. Leleknek tulaydonittatik az holtaknak fel-tamaßtasa. Annak-okaert az Atya fel-tamaßt minket az ő Fia altal, az Fiu pedig eßkőz nelkůl, ugy mint meg valto es itilo Biro. Az Sz. Pál bizonittya ezt *Philip.* 3. 20. mondvan: Az honnet az mi meg tarto Urunk Iesus Christust-is varjuk, az ki el valtoztattya az mi alázatos testőnket, hogy hasonlatos legyen az ő meg dicsőůlt testehez, az ő hatalmas ereje ßerint, melynek altala mindeneket az ő birodalma alá vethet. Errůl ßol ő maga-is Christus Urunk, *Ioan.* 5. 21. mondvan: Mikeppen az Atya fel-tamaßtya az halottakat, azonkeppen az Fiu is, az kiket akar, fel-tamaßt.

TANUSAG.

Tanul-

Tanullyuk megh innet; Hogy az mi Urunk Iesus Christus nem csak pustta ember, hanem egyßer s mind igaz Isten-is, mert ô altala leßen az fel-tamadas, az mely tulaydon munkaja az egy ôrôkke valo Istennek. Mert senki az emberi termeßetet fel eppitheti, hanem csak az termeßetnek Ura. Ezt ô maga bizonittya Idvôzitônk *Ioan.* 11. 25. mondvan: En vagyok az fel-tamadas es az ęlet. Intettessûnk azert innet; Hoǵ az mi Idvôzitônknek igaz Istẽsege felôl semmit ne ketelkedgyûnk, &c.

AZ HATODIKROL.

Ennek az utolso kerdesnek-is ket agai vannak. Mert az elsô azon tudakozik, mi vegre tamadnak fel az testek? Az masodik pedig, micsoda állapatra tamadnak fel kivaltkeppen az hivek? Mindenikrôl rendel ßollok Isten segitsegebôl csak igen rôvideden &c.

Az mi az elsô dolgot illeti; Az fel-tamadasnak elsô es fô vege nem egyeb, hanem az Istennek dicsôssegenek ki nyilatkoztatasa, tudni illik az hivekre nezve, az ô irgalmassaganak megh jelenese; Az hi-

tetlenekben pedig, az ô igaſſaganak ki ſolgaltataſa. Mind az kettôre nezve pedig, az ô fogadaſanak be tellyeſitese. Mert az Iſten az Hiveknek jokat igir, az gonoſokat pedig bûntetteſſel fenyegeti, az mellyek akkor tellyeſednek be derekaſſon, mikor az utolſo napon, az kôzônſeges fel-tamadas utan az itiletnek meg kell lenni, mivel hogy akkor valaztatnak el az jok az gonoſoktul, mint az juhok az gôndôlyektôl. *Matt.* 25. 32. Az maſodik pedig az hiveknek dicsôſſegek, es az hitetleneknek karhoztataſok. Mert az valaſſiottak fel-tamadnak az ôrôk ęletnek bodogſagara, melynek kezdeti leſſen de vege ſoha nem. Az hitetlenek pedig à ôrôkke valo kęnokra. Errûl ſol az Daniel Propheta *Cap.* 12. 2. mondvan: Sokan azok kôzzûl, az kik az fôldben aluſnak, fel-tamadnak, nemellyek az ôrôk ęletre, nemellyek pedig az ôrôkke valo gyalazatra. Chriſtus Urunkis *Ioan.* 5. 28. Elô állanak az kik jol cselekettenek az ęletnek fel-tamadaſara. Iſmet, *Matt.* 25. 41 Es mennek az gonoſok, az ôrôkke valo kęnra, az igazſak pedidig az ôrôk ęletre, &c.

Az

Az mi pedig az maſodik dolgot illeti, tudni-illik, minemű állapatra tamadnak fel az Hivek? Nagy ſzépen meg magyarazza az Sz. Pál 1. *Cor.* 15. holott mindeneknek előtte az halhatatlanſagrol emlekezik. Igy ſol azert *ver.* 42. Romlando teſt tetezik az földben, de romolhatatlan tamad fel.

Tehat mindeneknek előtte, az hiveknek teſtek halhatatlanſagra tamad fel. Maſodſor, az lelki állapatot hozzabe az Apoſtol, az mely felől *ver.* 44. azt mondgya: Lelkes teſt tetetik az földben, de lelki teſt tamad fel. Ezt pedig nem ugy kell értenönk mint ha az emberſegnek állat ſerint valo tulaydonſaga el valtoznek, hanem az lelki állapatot jelenti az Sz. Pál.

Harmadſor az ſenvedhetetlenſeget emliti, az mely felől *ver.* 43. igy ſol. Erőtelen teſt tetetik az földben, de erős avagy hatalmas teſt tamad fel. Azert az hivek ęp allapatra tamadnak fel.

Negyedſer be hozza az dicsőſſeget-is, az mely felől ugyan azon verſecskeben azt mondgya: Gyalazatos teſt temettetik el, de dicsőſſeges tamad fel. Haſonlokeppen

ſol

sol az Apostol, *Philip.* 3. 21. Az Daniel Propheta-is *Cap.* 12. 3. Innet azert megh tetzik; Hogy az hivek dicsőssegre tamadnak fel. Vegezetre (hogy most tőb dolgokat elő ne számlallyak) ugyan ezen Sz. Pál, 1. *Thes.* 4. 17. azt mondgya: Hogy ebben az ęlő Egben, az Urnak eleiben ragattatunk. Az honnet meg tetzik, hogy az mi testűnk kőnyű es fereny leben, ugy hogy minden neheseg es faratsag nelkűl, egy helyből másba vitettethetik. Mind ezeknek felette az Apostol az Propheta szavat be hozvan, *Isa.* 64. 4. azt mondgya: 1. *Cor.* 2. 9. Az szem nem latta, az fűl nem hallotta, es az embernek sive megh nem foghattya, minemű dicsősseget szerzet Isten azoknak, az kik őtet szeretik.

TANUSAGOK.

I. Vegyűk ebűnkben innet; Hogy az fel tamadas az hiveknek őrőmőkre, az hitetleneknek pedig siralmokra leben. Ennek valosaga megh tetzik az elő számlalatot dolgokbol. Vigaztallyuk tehat innet magunkat, az utolso napnak rettenetesseghe ellen. Ne fellyűnk mi hivek attul, mert

semmi

ſemmi karhoztataſok nincsen azoknak, valakik az Chriſtus Ieſusban vannak *Rom.* 8. 1. Akkor hallyak Idvôzitônknek amaz ô ôrvendetes ſavat; Jertek el Atyamnak aldottai, birjatok az Orſágot, az mely meg keſſittetet ti nektek, vilag fundamentomanak fel veteſenek elôtte. *Matt.* 25. 34. Intetteſſenek egyſer ſ-mind az hitetlenek-is, hogy terjenek meg igaz *Pœnitentia* tartaſok altal az Sz. Iſtenhez, hogy az Ur Ieſus Chriſtus haragos ſententiajat el tavoztathaſſak. *Matt.* 25. 41. &c.

II. Jegyezzûk megh azt-is; Hogy noha az hiveknek teſtek az ô termeſet ſerint valo tulaydonſagokat, el nem valtoztattyak az bodogh fel-tamadasban, mind-azon-altal az kûlſô állapatban nagy valtozas leſen. Mert minden gyarloſagoktul es fogyatkozaſoktul megh ûreſſittetnek, halhatatlanſaggal es mennyei dicsôſſeggel meg coronaztatnak, az mint az Kereſtyenek, az Sz. Pál, ide fel valo tanitaſabol eſekben vehettek. Intetteſſûnk tehat innet, hogy az mi teſtônknek jôvendô állapattya felôl jozan ertelemben legyûnk. Engedgye az

gye az mi Sz. Iſtenünk, hogy mi effelől, es az több haſznos es idveſſéges dolgok felől, jo iteletben lehelſſünk.

III. PRÆDIKATIO.

Es az örök életet, &c.

Következik immar maſodik reſze ez felvött igiknek, holott vallaſt teſſünk az jövendö örök életnek bodogſaga felől. De hogy innet az Kereſztyenek több lelki épületet veheſſenek. 1. Azt laſſuk megh; Micsoda az örök élet? 2. Kitől adattaſſek? 3. Kiknek adattaſſek? 4. Miert adattaſſek? 5. Mikeppen adattaſſek? 6. Mikor adattaſſek? 7. Hogy ha bizonyoſſak lehetünke annak megh adattataſa felől ebben ez életben?

AZ ELSÖ RÖL.

Az mi az elſö kerdeſt illeti, lattatik annak magyarazattya lehetetlen dolognak lenni. Mert az *Iſaias Propheta. cap.* 64. 4. az Sz. Pállal eggyüt 1. *Cor.* 2. 9. azt mond. gya;

gya; Hogy az ſem nem latta, az fôl nem hallotta, es az embernek ſive megh nem foghattya, minemû jokat ſerzet Iſten azoknak, az kik ôtet ſeretik. Mind-azonaltal, *ſaltem à poſteriori* (az mint az Scholakban ſolunk) az ôrôk ęletet imigyen deſcribalhattyuk: Az ôrôk ęlet nem egyeb leſen, hanem az Iſtennek az ei valaſztottakban valo lakaſa az Sz. Lelek altal, es az Iſtennek akarattyanak es minden cselekedetinek igaz ertelme, mely ugyan azon Lelek altal gerjeztetik az hiveknek ſivekben es lelkekben. Annak-felette, amaz igaz bôlcseſegh, ſentſęg, es az embernek ertelmenek, akarattyanak, es minden cselekedetinek tôkelletes eggyeſſege az Iſtênek az ô Sz. akarattyaval es ertelmevel. Vegezetre, az ôrôkke valo ôrôm, es minden joknak bôvôlkôdeſe, mind az lelkiekben ſ-mind az teſtiekben, mellyek ingyen adattatnak az hiveknek Iſtentôl, az kôzben-jaro Ur Ieſus Chriſtuſert, ez vegre, hogy az Iſtent Sz. Fiaval es Sz. Lelkevel egyetemben, vegh nelkûl áldgyak es magaztallyak. &c.

Ennek

Ennek az Deſcriptionak, minden reſzei az Sz. irasbol vetettenek.

Mert I. hogy az Iſten veg-nelkûl lakozzek az hivekben, önönön maga bizonittya Chriſtus Urunk *Ioan.* 14. 13. mondvan: En, es az en Atyam, ahoz megyünk, es annal lakozunk. Ugyan azon capurban oda felyeb *ver.* 16. azt mondgya: Más vigaztalot ádd ti nektek, az ki mind örökke veletek maradgyon.

II. Az Iſteni iſmeretrôl es az igaz bôlcſeſegrôl ſol Chriſtus Urunk, *Ioan.* 17. 3. Ez ugy mond, az örök élet, hogy megh iſmerjenek tegedet egyedûl igaz Iſtennek lenni, es az kit el bocsatottal az Jeſus Chriſtoſt.

III. Az tökelletes igaſſagrol, tanubizonſagot teſzen Idvözitönk *Luc.* 20. 36. moodvan: Az Iſtennek fiai haſonlok leſznek az Angyalokhoz, holott ök az fel-tamadaſnak fiai.

IV. Az Iſtenben valo örömet állattya Chriſtus Urunk *Ioan.* 16. 22. mondvan: Es örûl az ti ſivetek, es az ti örömeteket ſenki el nem vehi tôlletek.

V. Min-

V. Minden lelki es teſti jóknak bőſegeről emlekezik az Sz. Pál, 1. *Cor.* 15. 28. mondvan: Az Iſten minden leſen mindenekben. Vegezetre az veghetetlen örömről es bodogſagrol nagy ſok iraſok vannak. Az többi közt az Daniel *Cap.* 7. 27. illyenképpen ſol: Orſág es hatalom, es Orſágnak Orſága az egęs Egh alat adatik az felſeges Iſtennek Sz. nepenek. Az ő Orſága örök Orſág, es minden hatalmak ő neki ſolgalnak es engednek, &c. Az Iſtennek Angyala-is, *Luc.* 1. 33. Az ő Orſágának, ugy-mond, ſoha nem leſen vege. Az Sz. Janos-is, *Apoc.* 21. 4. El törűli, ugymond, az Iſten az ő ortzajokrol minden könyhullatáſokat.

TANUSÁG.

Tanullyuk megh inner; Hogy az jővendő örök ęletnek bodogſaga, ſok ezer graduſſal felől haladgya ez jelen valo ęletet bodogſaggal. Ennek igaz volta megh tetzik, hogy ha ezt az ęlelet, az mely męltan ſiralomnak völgyenek neveztetik, egyben vettyük azokkal az jokkal, az mellyekről ide fellyeb emlekęzenk. Intetteſſönk

ezert

azert innet, hogy ezt az roſſas vilagot meg unvan, kevankozzunk abban az mi örökke valo hazankban, es az Sz. Pállal egy gyût mongyuk; *Cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto*; kevanok meg halni es az Chriſtuſſal eggyût lenni. *Philip.* 1. 23. *&c.*

AZ MASODIKROL.

Az örök életnek bodogſaga, csak egyedûl az Sz. Iſtentûl adatik. Az Sz. Pál bizonittya ezt *Rom.* 6. 23. mondvan: Iſten ajandeka az örök élet. Annak-okaert az örök életnek kût feje önnön maga az Atya mindenhato Ur Iſten, az ki azt adgya az ô Sz. Fia es Sz. Lelke altal, az Fiu az Sz. Lelek altal, az Sz. Lelek pedig ebkôz nelkûl, önnön maga adgya az hiveknek. Az Atyarol nyilvan valo iraſunk vagyon *Ioan.* 5. 21. Ugyan ott az Fiurol is azt olvaſſuk, hogy az kiket akar, fel-támaſt. Ugyan azon Sz. Janoſnak *Cap.* 10. 28. azt mondgya Chriſtus Urunk: En azoknak örök életet adok. Az Sz. Lelek felôl pedig azt mondgya Idvözitônk *Ioan.* 3. 5. Valaki Uyjonnan nem ſûletik viztôl es Lelektôl, az Iſtennek Orſágaba be nem mehet. Az Sz.

Pál is

Pál-is *Rom.* 8. 11. illyenkeppen ſol: Hogy ha annak lelke lakozik bennetek, az ki az Chriſtuſt az holtak kőzzűl fel-tamaſtotta, az ti halando teſteteket-is fel-tamaſtya, az ö lelkenek ti bennetek valo lakozaſanak alla &c.

De itt egy ellenvetes tamad; Mert azt mondhatna valaki: Az Egyhazi ſolgak-is őrők ęletet adnak az ő halgatojoknak az Sz. Pál tanitaſa ſerint, 1 *Tim.* 4. 16. Ha ezt cselekeded, ugy-mond, mind te magadat meg tartod, ſ-mind pedig azokat az kik tegedet halgatnak: Annak-okaert innet az kővetkezik, hogy nem egyedűl az Sz. Iſten adgya az őrők ęletet. &c.

De könyű erre az felelet; Mert az mint az Deakok mondgyak; *Subordinata non pugnant.* Ugyan azon dolognak tőb okai-is lehetnek, az mellyek egy-maſſal nem ellenkeznek. Annak-okaert az Iſten őrők ęletet ádd az hiveknek őnnőn magatűl, ugy mint legh felſő es kivaltkeppen valo ok. Az Tanitok pedig, ugy-mint eſkőzők, az kik altal Iſten az ő javait ſapharollya az ő Anyaſent-egy-hazanak igaz tagjainak.

jainak. Errûl ſol az Sz. Pál, 1. *Cor.* 4. 1. Ugy itillyen, ugy mond, mi felôlônk az ember, mint Chriſtus ſolgai, es az Iſtennek titkos dolgainak Saphari felôl. Iſmet, 1. *Cor.* 3 5 Kicsoda ugy mond, az Pál? Kicsoda az Apollo? Hanem csak ſolgak, az kik altal hittetek. Oda alab oſtan azt mondgya: En plantaltam es az Apollo ôntôzgette, de Iſten atta az nevekedeſt.

TANUSAG.

Vegyûk eſſünkben innet; Hogy az ôrôk çletnek megh adoja, az tellyes Sz. Haromſagh Iſten, Mert csak az adhattya azt, az ki kebitette. De az tellyes Sz. Haromſagh kebitette, az mint az *Iſaias Prophetaa*, *cap.* 64. 4. es az Sz. Pál, 1. *Cor.* 2. 9. bizonittyak. Annak-okaert ugyan azon az ki meg-is adgya. ezt bizonittyak az elô ſámlaltatot iraſok-is. Intetteſſünk azert innet; Hogy ezt ſe az mi erdemônkbôl, ſe az Angyaloknak avagy az megh holt Szenteknek erettônk valo eſedezeſekbôl ne varjuk, hanem attul egyedûl, az ki mi nekûnk azt, vilagh fundamentomanak fel veteſenek elôtte el

kebi-

kesitette. Lasd meg *Matt.* 25. 34. Vetkeznek tehat az Papistak, az kik az goromba kösseget ide s-tova igazgattyak. De errol ide alab bövebben kell solanunk.

AZ HARMADIKROL.

Az örök élet, csak az valaztottaknak adatik, az kik itt ez vilagon az Istenhez igazan megh ternek. Ennek valosaga meg tetsik imez következendö irasokbol, *Ioan.* 10. 28. azt mondgya Christus Urunk: En az en juhaimnak örök életet adok. Azon Sz. Janosnal. *cap.* 17. 9. ismet azt mondgya: Nem ez vilagert könyörgök, hanem azokert, az kiket ennekem attal. Ugyan ott ismet igy sol: Az kiket ennekem attal, azok közzül csak egy-is el nem veset. Az Sz. Mathæusnal-is *cap.* 25. 34. azt mondgya: Iertek el en Atyamnak áldottai, birjatok az Orságot, az mely meg kesittetet ti nektek vilagh fundamentomanak fel vetesetöl fogvan. Az Sz. Pál-is errol sol. *Rom.* 8. 30. mondvan: Az kiket el valaztot, azokat el-is hitta, az kiket el hit, azokat meg-is igazitotta, az kiket meg igazitot, azokat meg-is dicsöitette. Ismet *Cap.*

11. 7. Az valaſztottak, ugy mond, megh talaltak, az többi pedig megh kemenyettenek.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az örök çletnek bodogſaga csak az hivekre nez, es ahoz ſemmi közök nincsen, ſem az Hypocritaknak, ſem pedigh az hittöl ſakat embereknek. Idvözitönk bizonittya ezt *Matt.* 5. 32. mondvan: örüllyetek es vigadgyatok, mert nagy az ti jutalmatok az Mennyekben. Az Sz. Janoſ-is azt mondgya, *Apoc.* 21. 27. Nem megyen abban az Varosban be ſemmi, valami meg fertöztetne, vagy az ki valami utalatoſſagot cselekedik, &c. Ugyan ezen dolog meg tetſik az elö hozot iraſokbol is. Vigaſtallyak azert az Hivek ezzel magokat; Nincse reſek ez vilagi bodogſagban: övek az örök çletnek bodogſaga, az mely ſok ezer graduſſal felöl halad minden vilagi gazdagſagokat. Engedgye az mi Sz. Iſtenönk, hogy ezzel minden üdöben magunkat fejenkent vigaztalhaſſuk.

IV.

IV. PRÆDIKATIO.

ENnek elôtte valo tanitaſomban kezdem magyarazni az Apoſtoli Credonak utolſo ágát, holott vallaſt teßünk az jövendô örôk çletnek bodogſaga felôl. Mindeneknek elôtte pediglen azt latok meg; Micsoda az örôk çlet? Maſodſor, kitôl adattaſſek? Harmadſor, kiknek adattaſſek. Moſtan immar Iſtenſegitſegebôl, laſſuk az tôb dolgokat-is.

AZ NEGYEDIKRÖL.

Az mi az negyedik kerdeſt illeti, arra kûlômben felelnek az Papiſtak, hogy nem mint mi Kereßtyenek. Mert ôk azt mondgyak; Hogy az örôk çletnek bodogſaga, az mi jo cselekedetônkert adattatik: Mi pedig azt tagadgyuk. Laſſuk mindenik ertelmet csak igen rôvideden.

Az Papiſtak, az mint mondam, azt mondgyak; Hogy az örôk çletnek bodogſaga, az mi jo cselekedetônkbôl áll: Mely ertelmet, az tôbbi kôzt, imigyen bizonyittyak.

I. Be hozzak az Iſtennek mondaſat, mellyet az Abraham felôl mond *Geneſ.* 22. 16. Mivel hogy ezt az dolgot cselekeded, ennen magamra eskûßöm, hogy meg áldvan meg áldalak tegedet. Annak-okaert innet azt hozzak ki, hogy az Abrahã az ô jo cselekedetibôl nyerte az áldaſt, melynek eggyik, es legh fôbbik reße az idvôſſegh.

De erre rôvideden azt felellyûk; Hogy az Iſten ezeket, az meg igazittatot, Abrahamnak mondgya es igeri, nem az megh igazulandonak. Mert ugyan azon kônyvenek tizen-ôtôdik reßeben azt olvaſſuk; Hogy az Abraham hit az Iſtennek, es az ô neki meg igazulaſara forditatot, avagy igaſſagul tulaydonittatot. Annak-okaert az Papiſtak innet nem állathattyak az cselekedetnek igaſſagat. &c.

II. Azt mondgyak: Az David ugy mond, az Soltar kônnek tizen-ôtôdik reßeben azt mondgya; Hogy az ki ártatlanul jár es igaſſagot cselekedik, az ollyan ember lakozik az Iſtennek ſátorabaN, es az ô Sz. hegyen meg nyûgßik. Annak-okaert

innet

innet az következik, hogy az idvösség jo cselekedetből áll, &c.

Erre rövideden azt felellyük; Hogy az David nem sol itt az idvösségnek okarol; mert arrol, ugyã ezen Soltarnak harmintzkettödik reszeben bösegessen tanit, es azt helyhezteti az Istennek iogyen valo kegyelmeben. Hanem azt akarja jelenteni, minemüeknek kell azoknak lenni, az kik az Istennek Sátorában, az az, Anyaszentegy-hazaban lakoznak, es azokat, az elö számlalatot josagos cselekedeteknek követese, es az vetkeknek el tavoztatasa altal, meg valaztya az Hypocritaknak, es az hittöl szakat embereknek tarsasagatul, &c.

III. Az Sz. Lukacs Evangelistanak elsö reszeböl, be hozzak az Zacharias Pap, es Erszebet Asszony felöl valo mondast, holott igy sol az Sz. Lukacs: Es mind ketten igazak valanak Isten elött, es az Istennek minden parancsolatiban fegyhetetlenek. Innet-is azert ugyan azon dolgot akarjak ki hozni, &c.

Erre csak azt mondgyuk; Hogy az igasságnak nevezeti, itt közönségessen ve-

tetik, es be foglallya az igaz hitet-is mely az kôzbenjaro Chriſtuſt az ô erdemevel egyetemben meg fogja, es az Iſtennek irgalmaſſagaban nyugßik megh. Tehat igazak es fegyhetetlenek voltanak az Zacharias es az Erſebet Aßßony, nem az ô cselekedeteknek męltoſagara, es az Iſtennek kemeny itiletire nezve (mert igy ſenki nem lehet fegyhetetlen) hanem az Iſtennek kegyelmere es az Meſſiaſnak erdemere nezve, mellyet igaz hittel magokhoz kapcsoltak, &c.

IV. Męg-is azt mondgyak; Chriſtus Urunk, az Sz. Mathæusnak ôtôdik reßeben azt mondgya: Hogy bodogok az lelki ſegenyek, mert azoke à Mennyeknek Orßága. Az honnet azt hozzak ki; Hogy az ôrôkęlet jo cselekedetibôl áll. De kônyû erre az felelet; Mert Chriſtus Urunk itt egyben veti ez vilagnak fiainak, az hiveknek ez vilagi állapattyok felôl valo illetlen itileteket, az Iſtennek jozan itiletivel, es arra tanit bennûnket; Hogy igen tavoly jár az Iſtennek itileti az embereknek itiletektûl. Mert az emberek azt itelik az hivek fe-

vek felől, hogy felette bodogtalan állapattyok vagyon itt ez világon. Ellenbe pedig az Iſten, az ő fiait es leanyit bodogoknak tartya meg akkor-is, mikor ez világon nyomoruſagot szenvednek. Vegeztre, azt mondgyak; Az Chriſtus, *Matt.* 19. 17. azt mondgya: Ha az ęletre be akarſz menni, az parancsolatokat megh tarczad. Az parancsolatoknak pedig megh tartaſa, áll az jo cselekedetekben követesében, es az vetkeknek el tavoztaraſaban: Annak okaert innet-is azt állattyak, hogy az örök ęlet jo cselekedetekből áll.

Erre rövideden azt felellyük; Hogy Idvözitönk itt nem azt jelenti, mit cselekedhetnek az emberek, hanem ſőt inkab azt, mit kellene cselekedniek. Az feleletet tehat az kerdeshez szabvan, csak azt akarja mondani: Ha jo cselekedetedből akarſz idvözülni, nincsen az jo cselekedeteknek job regulaja, mint az Iſtennek Törvenye. Tekincsbe azert abba, es onnat, mint egy világos tükörből ęſedben veheted, micsoda legyen az Iſtennek kevanſaga. Vannak több erőſſegek-is, ugyan felesen, de

ſen, de rövidſegnek okaert azokat elö nem ſámlalom; Hanem az ki azokrol bövebben akar ertekezni, laſſa megh az bodogh emlekezelö *Sohnius* György *Doctor* iraſat, *in articulo de Iuſtificatione, fol. mihi* 835 *&c.*

Ellenbe pedigh, az Kereſztyeneknek együgyö ertelmek effelöl csak ez; Hogy az idvöſſeg áll, az Iſtennek ingyen valo kegyelmeböl, es az Ur Jeſus Chriſtus erdemeböl.

Ezt az mi igaz ertelmönket, mindeneknek elötte az Sz. iraſnak nyilvan valo bizonſagival állattyuk. Az többi közt pedig, az Sz. Pál, *Rom.* 6. 23. azt mondgya: Iſten ajandeka az örök elet. Ismet, *Epheſ.* 2. 9. kegyelemböl tartattattok meg hit altal, es az nem ti tölletek vagyon, hanem Iſtennek ajandeka. Chriſtus Urunk is azt mondgya, *Ioan.* 3. 16. Ugy ſerete Iſten ez vilagot, hogy az ö egy fiúlöt fiat adna erette, hogy minden az ki hiſen ö benne, el ne veſſen, hanem örök elete legyen.

Maſodfor, Mert az örök elet, vagy jo cselekedetekböl áll, avagy ingyen adatik Iſtentöl. De az jo cselekedetekböl nem áll.

mert

mert azok itt ez vilagon, meg az valaſtot hivekben-is nem tökelletesek, az mint az többi közt meg tetſik *Iſa* 64. 6. Annakokaert az következik hogy ingyen adaſſek Iſtentöl.

Vegezetre, ſok illetlen dolgok következnenek innet, hogy ha az idvöſſegh az mi erdemönkböl állana.

I. Mert igy az Chriſtus heyjaban holt volna meg, *Gal.* 2. 21.

II. Az mi dicsekedeſönk nem rekeztetnek ki. *Epheſ.* 2. 9.

III. Az Iſtennek igireti haſontalanok volnanak *Rom.* 4. 16.

IV. Az Chriſtus engedelmeſſege nem volna tökelletes.

V. Az mi lelkönk iſmereti ſoha nem volna csendeſ, hanem mindenkor ketelkedneek idvöſſegönk felöl.

VI. Vegezetre nem volna ſükſegönk az bünnek megh bocsataſara. Mert az ki meg fizethet, nem kell annak az engedelé.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az örök çletnek bodogſaga, nem erdemönkböl, hanem az

nem az Istennek ingyen valo kegyelmeből, es az Ur Jesus Christus erdemeből adatik minekünk. Ennek igaz volta megh tetßik az elő számlaltatot dolgokbol. Vetkeznek tehat az Papistak, az kik ennek az igaz tudománnak ellene mondanak.

AZ öIöDIKRöL.

Az hivekben itt ez vilagon rendßerint, az örök elet, hit altal kezderik el, mellyet az Sz. Lelek ő bennek az Istennek igejenek altala fel gerjezt, meg vilagositvan az ő elmejeket az Istennek igaz ismeretivel, es meg Ujjitvan az ő meg romlot termeßeteket, es indetvan őket az Isten igejehez valo tökelletes engedelmeßegre. Ide valok imez következendő irasok: *Ioan.* 6. 68. Az örök életnek beßede vagyon te nallad. &c. 1. *Cor.* 4. 15. Az *Evangelium* altal en szültelek titeket. *Rom.* 1. 16. Az *Evangelium* Istennek hatalma, minden hivőnek idvősßegere. *Rom.* 10. 17. Az hit, hallasbol vagyon az hallas pedigh az Istennek igejeből. &c. Az apro magzatocskaknak, es a maz csudalatos-keppen megh terteknek (az minemű vala az kerek fan függő tol-

vay)

vay) más állapattyok vagyon. De itt, csak az sokot rendrôl soluok, az mellyel az Sz. Isten sokot éloi az ôregh embereknek megh teritesekben.

TANUSAG.

Vegyük esûnkben innet; Hogy az ôrôk élet az hivekben rend serint, az igaz hit altal kezdetik, mely az Istennek Sz. igejebôl vetetik, *Rom.* 10. 17. Megh tetsik ennek igaz volta az elô számlaltatot irasokbol. Intettessûnk azert innet; Hogy az Istennek Sz. igejet seretettel halgassuk. Ez mellet igen kerjûk az mi Szent Istenûnket, hogy az ô Sz. Lelkevel munkalkodgyek az mi sivûnkben es lelkûnkben, es igy kezgye el mi bennûnk-is az ôrôk életet, sôt vigye vegbe-is ô fôlsege.

AZ HARMADIKROL.

Az ôrôk életnek bodogsaga, még itt ez vilagon el kezdetik az Hivekben; Mert ebben ez jelen valo életben kell lenni az meg teresnek. Ide valo, az mit az Sz. Pál, 2. *Cor.* 5. 2. mond: Fel ôltôztetûnk, de mind azon-altal ugy, hogy ha mezitelen nem

nem talaltatunk. Annak pedigh derekas vegben vitele, az jövendô ęletben leßen azokban, az kik itt annak elsô ſengejet meg koſtoltak. Erről ſol Chriſtus Urunk, *Luc.* 19. 26. mondvan: Az kinek vagyon, annak adatik, az kinek pedig nincsen, męg az mi volna-is, el vetetik ô tőlle. Az Sz. Janoſ-is, 1 *Ioan.* 3. 2. Moſtan, ugy-mond, Iſtennek fiai vagyunk, de męg ki nem nyilatkoztatot, micsodak leßünk. Tudgyuk pediglen azt, hogy minek-utanna ô megh jelenik, haſonlok leßünk ô hozzaja. Tovabba, az örők ęletnek be ſummalaſa kettőben áll. Eggyik az, mikor az teſti halal altal megh menekedünk minden fogyatkozaſoktul. Az maſodik pedig fellyeb valo, tudni-illik, mikor az bodogh fel-tamadas uran, egeßlen megh dicsőitetünk, es az Iſtent meg lattyuk, az mint vagyon. Erről ſol az Sz. Pál, 1. *Cor.* 13. 12. mondvan: Moſtan latunk tükör altal, de akkor ſemtől ſembe. Moſt reß ſerint vagyon bennem az iſmeret, akkor pedig ugy leßen, az mint tanittatom.

TANUSAG.

Jegyez-

Jegyezzük megh innet; Hogy az örök çlet, még itt ez világon el kezdetik az hívekben, es jövendöben, az bodogh fel-támadas után vitetik derekaſon végben.

Ennek igaz volta megh tetſik, az elö ſámlaltatot iraſokbol. Intetteſſünk azert innet; Hogy igen kerjük az mi Sz. Iſtenönket, hogy az jott, mellyet el kezdet mi bennünk, vigye derekaſſon végbe, az ö nagy nevenek dicsöſſegejert.

AZ HETEDIKRÖL.

Az mi az utolſo kerdeſt illeti, affelöl minekünk az Papiſtakkal nagy ellenkezeſünk vagyon. Mert ök azt mondgyak, hogy mikeppen az bün bocsanat felöl, ſinten ugy az örök çletnek jövendö megh adaſa felöl-is, ſenki ebben az çletben bizonyos nem lehet, hanem kinek kinek ketelkedni kell affelöl. Mi pedig az ellenkezö ertelmet állattyuk. Az mi az Papiſtak ertelmet illete, mivel-hogy arrol maſott (az Credonak harmadik reſzenek negyedik ágának magyarazattyaban) böſegeſſen ſollottam, moſtan annak beket hagyok, hanem csak az mi ertelmönkröl ſollok.

Annak-

Annak-okaert mi az örök çlet felöl illyen ertelemben vagyunk; Hogy annak jövendö meg adasa felöl csak, egy Keresztyen embernek sem kell ketelkedni, hanem abban bizonyosnak kell lenni. Ezt pedig az igaz ertelmet, imez következendö erösségekkel állattyuk.

I. Az Sz. irasbol; Az többi közt pedig *Ioan.* 10. 28. Christus Urunk azt mondgya: En az en juhaimnak örök çletet adok. Az Sz. Pál-is, *Rom.* 3. 1. azt mondgya: Meg igazitatvan hit altal, bekesegünk vagyon az Istennel. Ismet *Cap.* 11. 29. Az Istennek ajandeki, es az ö hivatallya, banasnelkül vannak. *Philip.* 1. 6. Ismet azt mondgya: Az ki el kezdette bennetek az jo dolgot, vegbe-is viši. Ismet 2. *Tim.* 1. 12. Tudom kinek hittem, es en abban bizonyos vagyok, hogy az ö nalla le tött kenesemet, megh tarthattya amaz napra. &c.

II. Mert az Isten, az ki az örök çletnek meg adoja, igaz es megh valtozhatatlan, *Iac.* 1. 17. *Malach.* 3. 6.

III. Mert az valasztas-is örökke valo es valtozhatatlan, 2. *Tim.* 2. 19.

IV.

IV. Mert az Christus könyörgött az hivekert, es az ő Mennyei Sz. Attyatul meg halgattatot. *Ioan.* 17. 14.

V. Mert az Sz. Lelek tanubizonſagot tesen az mi ſivünkben, hogy mi Iſten fiai vagyunk, az ő fiait pedig az Iſten az örök ęlettel meg Coronazza. *Rom.* 8. 16. Ezekből kűlön kűlön, egy egy *argumentum* jű ki, de rövidſegnek okaert en el hagyom.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az jövendő örök ęletnek bodogſaganak meg adaſa felől, nem kell az hiveknek ketelkedniek, hanem bizonyoſſan el kell hinniek, hogy az mely jött az Iſten itt ez vilagon el kezdet, jövendőben derekaſon vegben viſi ő bennek.

Ennek igaz volta megh tetßik az elő ſámlaltatot iraſokbol es erőſſegekből. Vetkeznek tehat az Papiſtak, az kik ennek az igaz tudomannak ellene mondanak, es az mi tellyes bizodalmunkert, minket ßidalmaznak, gyalaznak, ſőt tűzzel es fegyverrel haborgatnak. De örőllyünk es vigadgyunk, mert nagy az mi jutalmunk az Egekben

gekben. *Matt.* 512. Noazert az Sz. Pállal eggyût mondgyuk: Amaz Nemes hartzot en megh hartzoltam, futaſomat el vegeztem, az hitet megh tartottam. Vegezere el teteted ennekem az igaſſagnak coronaja, mellyet megh ád ennekem az Ur amaz napon, amaz igaz Biro; Nem csak en-nekem pedig, hanem mindeneknek az kik varangyak, amaz ô dicsôſſeges el jövetelit. 2. *Tim.* 47. Engedgye az mi Sz. Iſtenünk, hogy mi fejenkent illyen jo remenſegben leheſſünk. Amen.

V. PRÆDIKATIO.

Geneſ. 25. *verſ.* 7. *&c.*

Lônek pedig az Abrahamnak életének napjai ſzáz hetven-ötöt eſztendôk. &c.

NEm ok nelkûl mondgya az elô mindenhato Iſten, *Exod.* 42. Tiztellyed Atyadat es Anyadat, hogy hoſſu életû legy az földön. &c. Mert bokaſa ô Sz. felſegenek, hogy az kik az ô ſzûlejeket, illendôbô-

dő bőcsűlettel illetik azokat, az tőb áldasi kőzt, itt ez vilagon, hoßßu ęlettel-is meg ajandehozza. Erre nevezetes peldakat talalunk az regi Sz. emberekben, az kiket az Isten az ő Istenes eletekert, es Attyokhoz Annyokhoz valo bőcsűletert, ez vilag ßerent-is hoßßu ęlettel latogatot. De nem ßűksegh az nyilvan valo dologban mulatnunk; Mert igaz eleg erre az Abrahamnak peldaja, az kit, az mint hallod az Sz. Isten ßaz hetven őtt eßtendőkkel ajandekozot megh.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Meg irja itt az helyen az Moyses Propheta, amaz nagy hitő Abrahamnak, az kit az Sz. Pál hivőknek Attyanak nevez, *Rom.* 4. 11, mind az ő ęletenek folyasat, mind halalat, s-mind pediglen az ő tiztesseges temetseget, minden kőrnyűl állo dolgaival egyetemben, &c.

RESZEI.

Tanusagnak okaert, harom kivaltkeppen valo reßekre oßthattyuk ezeket az rővid igiket. Mert az első reßeben emleke-

zik az Prophéta az Abrahamnak életének az ő napjairul, mondván: És lőnek az Abrahamnak életének napjai száz hetven őtt esztendők. Az másodikban meg irja az ő halálát, mikor igy szól: És el fogyatkozván, meg hala, jovenségével meg elegedven, es az ő népeheztakarittatek. Az harmadik részében oktan, szól az ő temetségéről mondván: És el temetek őtet az ő fiai, tudni-illik az *Isaac* es *Ismael*, az kettős barlangban, &c.

Ez mind Summája, s-mind rendi az igiknek; Lássuk immár Isten segitségéből az igiket rendel, es azokbol az tanusagokat egy egy beszéddel, &c.

Mond az Prophéta: És lőnek az Abrahamnak életének napjai száz hetven őtt esztendők, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak első része, melyben az Abrahamnak életének napjairol emlekezik az Moyses; Holott minekünk ket dolgokat kell megh latnunk.

I. Kicsoda volt az Abraham, az kiről itt emlekezet vagyon.

II. Miert

II. Miért hogy az Isten az regi Szembereknek életeket sokkal killyeb terjeztette, hogy nem mint ez mostani időben?

AZ ELSŐRŐL.

Az Abrahamnak nevezeti, annyit tesen az mi nyelvünkön, mint sokasagnak Attya. Ezt pediglen az nevezetet veve az Sz. Istentől, mert az előt Abraham vala az ő neve, mely annyit tesen, mint felseges Atya. Erről nyilvan valo irasunk vagyon, *Genes.* 17. 5. holott azt olvassuk; Hogy minek-utanna friget avagy szövetseget tesen Isten az Abrahammal, vegre azt mondgya: Ennek-utanna nem hivattatik az te neved Abramnak, hanem nevezetel Abrahamnak; Mert sok nepeknek avagy nemzetsegeknek Attyava tettelek tegedet, &c. Annak-okaert az Abraham vala az Tharenak fia, az ki, minek-utanna ket faz es ött esztendőket elt volna megh hala amaz Haran nevő Varosban, *Genes.* 11. 32. Minek-utanna azert megh hala az Thare, meg solittya Isten az Abrahamot mondvan: Meny ki az te földedből az te rokonsagod közzül, az te Atyadnak ha-

zabol, arra az földre az mellyet mutatandok teneked, es nagy nemzetſegnek Attyava teſlek tegedet es megh áldlak tegedet, es fel magaſtalom az te nevedet, es leſſ áldot. Meg áldom azokat, az kik tegedet áldanak, az kik pedig meg atkoznak tegedet, en-is meg atkozom azokat. Ez földnek minden nemzetſegi meg áldatnak te benned, &c. Laſd meg *Geneſ.* 72. *verſ.* 32. Ugyan azon Moyſes elſő könyvenek tizenhetedik reſeben azt olvaſſuk; Hogy mikor az Abraham kilentzven kilentz eſtendős volna, meg jelenek neki az Ur, es monda: En vagyok az erős mindenhato Iſten; Járy en előttem fűntelen, es legy alhatatos, es az en fővetſegemet helyheztetem en köztem es te közted, es tegedet felette igen meg ſaporitalak, &c. Annak-utanna kerze Iſten az környülmetelkedeſt, hogy az Abrahammal valo fővetſegnek küllő jegye lenne, mondvan: Ez pedigh az en fővetſegem en közöttem es ti közöttetek, es az te urannad valo magod közöt, mellyet meg kell tartanotok; Hogy ti köztetek minden firfiu környülmetteſſek, &c.

ſek, &c. Vegezetre azon könynek huſon kettődik reſzeben azt olvaſſuk: Es lőn ezeknek utanna, az Iſten meg keſerte Abrahamot, es monda nekie: Abraham. Es monda neki Abraham: Im hol vagyok Uram. Es monda az Iſten: vegyed moſtan az te fiadat, amaz te egyetlen eggyedet, az kit ſeretz, tudni-illik az Iſacot, es menyel az Moriának földere, es áldozd meg ott őtet egő áldozatul az eggyik hegyen, az mellyet mondandok. Fel kele azert az Abraham jo reggel, es meg nyergele az ő Szamarat, es veve melleje ket ſolgajat, az Iſacot is az ő fiat. Es mikor az egő áldozathoz fát haſogatot volna, fel kele es el indula az helyre, mellyet neki mondot vala az Iſten. Harmad napon fel emele az Abraham az ő ſemeit, es lata tavoly az helyet. Es monda az Abraham az ő ſolgainak: Maradgyatok itt az ſamarral, en pedig es az gyermek el megyünk amoda, es minek-utanna imatkozunk, megh terünk hozzatok, &c. Ott azert az Abrahamket kezevel meg akarja áldozni az ő eggyetlen egy fiat az Iſacot az Iſten parancſolat-

tya szerint; De az Urnak Angyala nem engede, hanem más áldozatra való állatot mutata neki, &c. Látván azért az Isten az Abrahamnak illyen nagy engedelmességet, monda: Én magamra eskeszem, mivel hogy ez dolgot cselekeded, és nem kedvezel az te fiadnak, hogy gazdagon megh áldlak tegedet, és bőségesſen meg sokasitom az te magodat, mint az Egnek csillagit és az tengernek fövenyit, és az te magod örökſégképpen birja az ő ellenſegeinek kapuit. És meg áldatnak az te magodban az földnek minden nemzetſegi, &c. Ez azért az Abraham, az kiről itt emlekezik az Moyſes.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet, mely igen igaz, az mit az Sz. David *Pſal.* 112. 6. mond: örök emlekezetben leſzen az igaz. Megtetſik ez, az Abrahamnak jelen való állapattyabol, az ki noha ennek-előtte, nagy sok faz eſtendőkkel ez árnyek világbol ki költözöt: Mind-azon-által az ő bodog emlekezeti mind ez ideiglen fen állot, és mind világ végezetiglen megmarad. Intercſ-

ſúnk

ſûnk annak-okaert innet; Hogy igen jamborok es Iſten felôk legyûnk, hogy az mi jo hirônk nevûnk-is holtunk utan az jamboroknal legyen jo emlekezetben; Mert az mint az Deakok mondgyak: *Funeris unus honos, nomen habere bonum*, az az: Az megh holt teſtnek egy dicsireti az jo hir nev. De ez ellen ki ſokan vetkeznek moſtan, naponkent valo peldaink bizonyittyak. Mert nagy ſokan az ſennacheribbel eggyût, csak bûzt hadnak utannak. Laſd meg *Ioel* 2. 20. De mi az Abrahamot kôveſſûk, hogy az maradek nep, mondgyon jôt utannunk.

AZ MASODIKROL.

Az mi az maſodik kerdeſt illeti; Az regi Sz. jamboroknak hoſſu eleteknek, imez kôvetkezendô okait talallyuk.

1. Az emberi nemzetſegnek faporodaſa. Mert az Iſten, az ô igireti ſerint, mentôl hamarab, be akarta az fôldet emberekkel tôlteni, mellyet vegben nem vihetet volna ô Sz. felſege, hogy ha csak illyen keveſſet eltenek volna az emberek mint moſtan. Az Adam felôl azt olvaſſuk

Geneſ.

Geneſ. 5. *verſ.* 5. hogy kilentz ſaz es harmintz eſtendőket élt, es ez idő álat fiakat es leanyokat nemzet. Az Seth pedig kilentz ſaz es tizenket eſtendők élt. Az Enos, kilentz ſaz es ött eſtendőkig. Az Cainan, kilentz ſaz es tiz eſtendőket. Az Malalaél, nyoltz ſaz es kilentzven ött eſtendeiglen. Az Jared, kilentz ſaz es hatvan ket eſtendeig. Vegezetre az Mathuſael kilentz ſaz es hatvan kilentz eſtendeiglen, &c. Es ez hoſſu idők álat ezek az Sz. Atyak, nagy ſok fiakat es leanyokat nemzettek.

II. Az Mennyei Sz. tudomannak terjezteſe, es annak az Iſtennek Anyaſentegyhazaban levő tiztaſaga es meg maradaſa. Mert az Sz. Iſten azt akarta, hogy az Mennyei igaz tudomant az regi Sz. Atyak, ugy-mint kezről kezre adgyak, es egy nehany izig az ő maradekjokat arra tanicsak es oktaſſak, minek-előtte az iras nem volna. Mely dolog nagy ſepen meg lehetet, holot illyen ſokaig éltenek.

III. Ezzel az Sz. Iſten az regi Sz. jamboroknak Iſtenes életeket-is akarta meg

meg Coronázni. Mert, az mint az Sz. Pál 1. *Tim.* 4. 8. mondgya: Az kegyes élet mindenekre hasznos, az mely felől igiret vagyon mind ez jelen valo életben, s mind az jövendöben. Ide valo az Istennek igireti; Tiztellyed Atyadat Anyadat, hogy hoszu életü legy az földön, *Exod* 20. 42.

IV. Vegezetre, ezekhez hasonlathatyuk az termesetnek erejet-is, az mely sokkal vastagab volt regenten, hogy nem mint mostan, mind az emberekben, s mind pediglen egyeb fele állatokban. Mert az termesét, viragaban sokkal erősseb es vastagab volt, hogy nem mint vensegeben.

TANUSAG.

Vegyük essünkben innet; Hogy az hoszu élet, az Istennek kivaltkeppen valo ajandeka. Ennek valosaga meg tetsik az elő hasonlaltatot dolgokbol. Intetessünk tehat innet, hogy az kiket Isten közzülünk ezzel meg ajandekoz, vegyük halasadassal ő Sz. felsegeről, es ellyünk az ő nevenek magasztalasara es Keresztyen felebaratinknak elő menetelekre. De bodog Isten, ki sokan

van-

vannak moſtan az kik errûl még csak jozanon ſem tudnak gondolkodni. Ne csudallyuk tehat, hogy ha az Iſten ez moſtani embereket hoſſu ęlettel nem latogattya; Mert az gonoſſagh tellyeſſeggel el áradot ez földön, ugy annyira hogy az Dauiddal eggyût męltan mondhattyuk: Minnyajan el hanyatlottanak es haſontalanokka lőttenek; nincsen az ki jót cselekedgyek, csak egy-is.

Mond immar az Propheta: Es el fogyatkozvan meg hala jo venſeggel meg elegedven, es az ő nepehez takarittatek.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſe, holott az Abrahamnak halalat irja megh az Moyſes, minden kőrnyűl állo dolgaival egyetemben. Mindeneknek előtte pedig azt mondgya, hogy el fogyatkozvan holt meg. Holott haſonlatoſſag altal ſol az Propheta, mellyet veſen az gyertyatul avagy ſővetnekrűl. Mert mikeppen az gyertya addig egh, mîg az ſadgyaban tart, es ha az el fogy, el aluſik azonkeppen az ember addig ęl, mîg az termeſetnek Sirjaban tart, mellyet az ter-

meſet-

meſetrôl iro Doctorok, *humiaum radicale*, neveznek; Es ha az el fogy (*Phyſicè loquendo*) meg hal, &c. Maſodſor azt mondgya; Hogy jo venſegenek idejen holt meg. Az honnet meg tetſik hogy nyers ven emberkoraban holt meg az Abraham. Nem volt tehat ſem kôſvenyes, ſem colyikas. Harmadſor azt mondgya; Hogy megh elegedet az ô ęletenek napjaival. Meg-is elegedhetet pedig, mert az mint meg hallok, ſaz hetven ôtt eſtendeiglen ęlt, mely ûdôk alat, ſok jôt es gonoſt koſtolhatot. Vegezetre azt jelenti; Hogy az ô nepehez takarittatot. Holott az Abrahamnak nepen ertenûnk kell azokat az hiveket, az kik ô elôtte meg holtanak. Ezeknek tarſaſagokban vitetet tehat az Abraham is. Mert az igazaknak lelkek az Iſtennek kezeben vannak. *Sapien.* 3. 1. *&c.*

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Mely igen igazan mondgya az Sz. David az halalt minden teſtnek uranak, 1. *Reg.* 2. 2. Mert az Adamtul fogvan ez oraiglan, ezen az uton kôltôztek ki az emberek ez árnyek vilagbol.

lagbol. Lasd meg hogy mond az iras az regi Sz. jamborok felöl *Geneſ.* 5. 5. Ele az Adam kilentz ſaz harmintz eſtendöket, es meg hala. Az Seth ęle kilentz ſaz es tizenket eſtendöket, ſ. meg hala. Az Mathuſael ęle kilentz ſaz hatvan kilentz eſtendöket, es meg hala. Ime az Abraham felöl is azt irja az Moyſes, hogy ſaz hetven ött eſtendök utan holt meg. Interteſſünk tehat innet; Hogy ſenki ne bizzek, ſem iſiuſagban, ſem erejeben, ſem ez vilagi męltoſagos állapattyaban; Mert az halal mindenekkel köz.

Ide valo, az mit az Horatius Poëta mond: *Pallida mors, æquo pulſat pede pauperum tabernas, Regumq; turres.* az az: Az Sargito halal egyenlökeppen el jarja az ſegeny emberek füſtös kalibajat, es az Kiralyok ſep palotajat, &c.

Mond meg-is az Propheta: Es el temetek ötet az ö fiai, tudni-illik az Iſac es Iſmael, az kettös barlangban.

Ez igikben foglaltatik be harmadik reſe, jelen valo tanuſagunknak; Holott az Abrahamnak temetſege adatik elönkben minden

minden környül állo dolgaival egyetemben. Mindeneknek elötte pedig azt jelenti az Moyses; Hogy el temettetet. Az honnet megtetßik hogy az Istennek nepe közt igen regi fokas az temetes. Masodfor, azt irja meg kicsodaktul temettetet el? Azt mondgya hogy az Isactul es Ismaeltül. Ezek pedig kicsodak voltanak, meg tetßik *Geneſ.* 16. 1. *& ſequen.* Ismet *Cap.* 18. 8. Lasd meg az irasokat. Vegezetre az ö temetesenek helyet-is meg jelenti; Es azt kettös barlangnak nevezi. Errol nyilvan valo irasunk vagyon, *Geneſ.* 23. 7. *& ſequentibus.* Lasd meg az *locust.*

TANUSAG.

Tanullyuk meg innet; Hogy az mi halottainkat tißteſſegeſen, de babonaſag nelkül kell el temetnünk. Erre peldaink az Abrahamnak ket fiai, az kik az ö ven Attyokat tißteſſeggel, de minden babona nelkül temetik el. Vetkeztenek tehat az regi Poganyok, az kik az ö halottyokkal böcstelenül bantanak, es nemellyek az vizben, nemellyek pedig az tüzben vetettek. Nemellyek az ebekkel faggattattak el, es nemel-

mellyek (az mely hallaſra-is iſonyu) ő magok meg ettek. Vetkeznek az Papiſtak is, az kik nagy ſok babonaval élnek az temetkezesben, &c.

De mi ezeket ne kövelljük, hanem az Abraham fiaival eggyût, az fel-támadaſnak remenſege álat, azoknak hideg tetemeket, tegyük az földnek gyomrában, tudvan azt hogy földből valok es földe kell lenniek. Engedgye az mi Sz. Iſtenünk, hogy mi igy viſelhelljük magunkat, Amen.

VI. PRÆDIKATIO.

Iſa. 38. verſ. 1. & ſequen.
Azokban az napokban, halal.s betegſegben eſek az Ezechias &c.

FElette igazan mondgya az Samuel Propheta Annya az Anna Aſſony 1. *Sam.* 2. 6. Hogy az Ur öl meg, es az Ur elevenit meg is. Mert mind életünk ſ-mind halalunk az Sz. Iſtennek kezeben vagyon Mîg Iſten akarja, addig élünk, es mihelt ő

fölſe-

fölsége akarja, meg kell halnunk. Ezert mondgya az Iob Patriarcha; Hogy az Isten meg hatarozta az embernek életet, mellyen senki altal nem mehet. Iob. 14. 5. Ugyan azon *caputban vers.* 16. Ismet azt mondgya; Hogy az Isten még lepeset-is meg olvasta ő neki. Ugyan ezen dologh meg tetßik az Ezechias Kiraly peldajabol itt az helyen, &c.

SUMMA.

Summaja tehat ez meg hallot igiknek csak ez; Meg irja itt az helyen az Prophéta, az Ezechias Kiralynak halalos betegségeget, minden környül állo dolgaival egyetemben: Holott egyßer s-mind emlekezik az ő Istenhez valo ajitatos es buzgo imadsagarol-is.

RESZEI.

Tanusagnak okaert ket kivaltkeppen valo reßekre oßthattyuk ezeket az igiket. Mert az elsö reßeben emlekezik az Prophéta az Ezechias Kiralynak halalos betegségeröl, minden környül állo dolgaival egyetemben. Az masodikban pedig az ő könyörgeséröl sol.

Mond

Mond az Propheta: Azokban az napokban, halalos betegségben esek Ezechias, kihez Isaias Amosnak fia hozza menven, monda neki: Ezt mondgya az Ur; Agy parancsolatokat hazad nepenek, mert meg halsz te es nem élsz.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak elsö reße holott ket dolgokat forgat az Propheta, I. Meg irja az Kiralynak halalos betegséget. II. Az Istennek izenetit az Propheta altal.

AZ ELSÖRÖL.

Az mi az elsö dolgot illeti, mindeneknek elötte idejet jelenti meg az Propheta az Ezechias Kiraly betegségenek, s azt mondgya, hogy azokban az napokban lött. Ennek ideje felöl, az iras magyarazo Doctorok nem mind egy ertelemben vannak. Mert az Sido Doctorok, ugy mint az Salomon es az Kimhi (az kiket Tyranus es az Oetolampius lattatnak követni) magyarazzak az Assyriai nagy hadnak es Jerusalem Varossanak meg vallasanak idejeröl, miot-ha ugyan akkor talalta volna az Ezechias Kiralt ez nagy halalos betegség-

is. Mi-

is. Az *Muscul⁹* azt irili, hoǵ ez halalos betegseg, Jerusalem Varossanak meg ßallasanak es az kevely Sennacherib veßedelmenek elötte közel ket eßtendövel lött. De az *Ieronymus Doctor*, *Augustinus*, *Lutherus* es Calvinus azt mondgyak. Hogy Jerusalem Varossanak megh ßabadulasanak es az kevely Sennacheribnek romlasanak utanna lött. Es ez utolso ertelem helyesseb az többinel meg mutattya ezt az Sz. Historianak rendi-is. Mert minek-utanna meg irja az Propheta Jerusalem Varossanak meg ßallasat, es annak csudalatos meg ßabadulasat, s-az kevely Sennacherib hadanak es maganak veßedelmet; mingyart utanna veti az Ezechias Kiralynak halalos betegseget. Annak-utanna masodßor, az ö betegsegenek sulyos voltarol emlekezik, es azt halalosnak mondgya lenni. Igy ßol pediglen az Propheta, az nyavalyanak nagy voltara nezve, az mely ö magaban halalos volt; Es minden ketsegnelkül meg kellet volna annak miatta halni az Kiralynak, hogy ha az Isten csudalatoskeppen ötet az alol fel nem ßabaditotta volna,

az mint meg tetßik ide alab az ötödik verſecskeből.

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hogy az betegſegh, es abból ßarmazot ßomoru halal közönſeges mindenekkel. Ide valok aman közönſeges mondaſok: *Eſt commune mori, mors nulli parcit honori.* az az; Közönſeges az halal, az mely semmi méltoſagnak nem kedvez. Iſmet: *Mors ſceptra ligonibus æquat*, az az: Az halal az Kiralyokat egyenlöve teßi az ſegenyekkel. Ertettek ezt meg az Poganyok-is; Mert az Romaijak felöl azt olvaſſuk; Hogy minden Iſteneknek Capolnakat es Oltarokat csinaltanak Romaban, de az halalnak (azt kit mindazonaltal Iſten gyanant tartottanak) nem volt ſem Capolnaja ſem Oltara. Mert jol tuttak hogy igen baratſagtalan, es ſenkinek nem kedvez. Meg tetßik ez, az Ezechias Kiralnak jelen valo állapattyabol, az ki noha nagy Fejedelem, es az Iſtennek kedves ßolgaja, mindazonaltal im azt irja az Propheta felöle, hogy halalos betegſegben eſet volt. Intetteßünk tehat inner,

hogy

hogy magunknak ſe egeſſeget, ſe hoſſu életet ne igirjünk, mert mi-is emberek vagyunk, es az mi máſon meg eshetet, mi raytunk is meg eshetik. *Hodie mihi, cras tibi*, az az: Ma ennekem, ſ-holnap teneked.

AZ MASODIKROL.

Mond immár az Propheta: Az kihez, Eſaias, Amoſnak fia hozza menven, monda neki: Adgy parancsolatokat hazad nepenek, mert meg halſ te, es nem élſ.

Ez igikben foglaltatik be maſodik ága ennek az elſő reſnek; Holott az Iſtennek izenetit irja meg az Propheta, mellyet ő általa tőtt az Ezechias Kiralynak. Elſőben-is pedig azt jelenti maga felől, hogy ő az Kiralyhoz ment. Ezt pediglen mindeneknek előtte cselekette az Propheta az Iſtennek kivaltkeppen valo parancsolattyabol, az mint ez meg tetſik az Propheta beſedeből, holott ide alab azt mondgya: Azt mondgya az Ur, &c. Maſodſor, az ő kegyes indulattyabol; Mert hallotta az Kiralynak ſulyos betegſeget: Azert ha ſinten az Iſten nem parancsolta volna-is, de látogatoſnak okaert ugyan el

ment volna. Harmadßor viſeltetet az felſö fejedelemſeghez valo böcsülettül-is. Mert noha nagy Propheta az Eſaias, mind az altal ugyan Kirallyanak iſmeri az Ezechiaſt, es udvarhoz megyen hozzaja. Nē ollyan volt tehat az Eſaias, mint az Romai Papa, az ki felöl azt olvaſſuk; Hogy nem jár ö az Kiralyok utan, hanem az Kiralyok mennek ö hozzaja udvarhoz, es illendö böcsületeket ugy ſem adgya meg: Hanem az labat csokoltattya vellek. Ha enni akar, az Kiraly tart moſdovitet neki. Mennel nagyub Fejedelem vagyon nalla, az elſö tál etket az viſi fel. Ha lovon megyen valahova, az Kiralyok es Fejedelmek az ö kengyel futoi. Ha Lectikaban akar járni, az Kiralyoknak kell vallokon viſelni. Az mellyel nagy nyilvan jelenti, hogy nem az Eſaias lelke lakik benne, hanem az ö Nagyapjae (az ördöge) az ki az ö kevelyſege miat az Egböl le vettetek.

Maſodßor, az Iſtennek izenetit mondgya meg. Elſoben-is pedig azt jelenti meg, kicsoda izent ö tülle. Azt mondgya hogy az Ur. Effelöl igy ßol: Azt mondgya az

Ur.

Ur. Annak-utanna az követſegnek ſummajat jelenti meg, mondvan: Adgy parancsolatot az te hazad nepenek, mert meg halſz te, es nem élſz, &c.

Itt azt kerdehetne valaki; Hogy hogy ſollyon az Propheta az Kiraly felöl, holot abban az betegſegeben meg nem holt, hanem meg az utan tizen-ött eſtendöket élt?

Erre nemellyek azt felelik; Hogy az Propheta nem magatul ſollot, hanem az Iſtennek beſedet jelentette meg az Kiralynak, annakokaert ſemmi fogyatkozas nem volt az ö mondaſaban. Mert az Iſtennek beſedi tiſztak es igazak, es azokhoz ſemmi ketſeg nem fér. Hogy pedig Iſtentül bocsattatot legyen arra az követſegre, nagy nyilvan meg tetſik az következendö csuda tetelböl, holott nagy hirtelenſeggel az Kiraly, abbol az ö halalos betegſegeböl meg gyogyul, ugy hogy harmad napra az Iſten hazaban fel megyen. Annakfelette az Nap-is tiz graduſokkal tér viſſa az ö folyaſabã, az mint meg tetſik *Iſa.* 38. 8. &c.

Nemellyek pedig azt mondgyak; Hog az Iſtennek mind igireti, ſ-mind fenyege-

gereſi, bizonyos okok alat ſokrak lenni. De azok neha nem nyilatkoztatnak ki, hanem alattomban csak ott értetnek. Peldanak okaert; Az Iſten azt igiri az bűnős embernek, hogy ha meg tér az ő gonoſſagabol es jót cselekedik, ſoha az ő elebbi vetkeiről meg nem emlekezik. Ellenbe pedig, ha az igaz ember el vetemedik; Az ő elebbi igaſſaga neki ſemmit nem haſznal. *Ezech.* 18. 21. &c. Itt, az Iſtennek mind igireti, ſ. mind fenyegetéſe, bizonyos okok alatt vannak, mellyeket az Propheta altal ugyan ki nyilatkoztat. Neha pedig az conditiok, nem jelentetnek meg, hanem csak ott értetnek. Peldaink erre az Ninivebeliek, az kiknek az Jonas azt kialtya az Iſten akarattyabol; Hogy negyven nap mulvan elvéſnek. Holott ſemmi Conditio nincsen, maga ott érti az Propheta az meg tereſt avagy az *Pœnitentia* tartaſt;

Mint-ha azt mondotta volna: Ha meg nem tértek, negyven nap alat, el kell véſnetek: Ha pediglen meg tértek, az Iſtenis meg kegyelmez. Haſonlokeppen kel értenünk az Prophetanak jelen valo mondaſat

dáſat-is, mintha azt mondotta volna: Ha az Iſtennek nem kőnyőrgeſ, ebben az te betegſegedben meg kell halnod; Ha pediglen kőnyőrgeſ, meg halgat az Iſten, es életedet meg hoſabittya, &c. Es ez utolſo értelem helyeſſeb az elſőnel.

TANVſAGOK.

I. Jegyezzük megh innet; Hogy nem csak haſznos, hanem ugyan ſükſegeſ-is, az betegekhez meg latogataſa. Mert minnyajan egy Atyanak fiai es egy főnek tagjai vagyunk. Az igaz Atya-fiak egy más nyomoruſagan ſanakodnak. Ha az tagok közzül eggyiknek nyavalyaja erkezik, az többinek-is hirekkel vagyon, es eggyűt venvednek velle. Tehat minekünk-is egyebeknek nyomoruſagokon illik ſanakodnunk, ha igaz Atya-fiak es az Chriſtus élő tagjai vagyunk. Ezt commendallya az Iſaias jelen valo 6. peldajaval. Vetkeznek tehat amaz Stoicuſokhoz haſonlo emberek az kik egyebeknek nyomoruſagokon nem tudnak bankodni. Azok-is, az kik nem hogy bankodnanak, de ſőt inkab örülnek, mellyel az nyomoruſagban levőknek nya-

valyajokat öregbitik. Vegezetre azok-is, az kik ugyan iſonyodnak az betegektül, kivaltkeppen az kik halalos betegſegben vannak, felven attul hogy rejajok ragad az dögh. Nem tudgyak az goromba emberek, hogy meg akkor rejajok ragadot az, mikor az mi elſö Szüleink az meg tiltot fanak gyümölcseben ettenek. De mi ez fele embereket ne köveſſünk, hanem az Iſaias Prophetaval eggyüt az betegeket meg latogaſſuk, es azoknak nyavalyajokon bankodgyunk.

II. Tanullyuk megh innet azt-is; Hogy az halalos betegſegben levö embereknek ſükſegh Teſtamentumot tenniek mellyel az ö hazok-nepe közt, az jövendö viſalkodaſnak, es külömb külömb feleſok pörlödeſeknek nyakat ſakaſſak. Ezt cselekettek az regi Sz. emberek, az kik közt nevezeteſek, az Jacob Patriarcha, az Moyſes, Joſue es az Sz. David. Laſd meg *Geneſ.* 49. 1. *Deut.* 33. 1. *Iaſu.* 24. 1. 1. *Reg.* 2. 1. &c. Ugyan ezen dolgot commendallya az Propheta-is az Ezechias Kiralynak. Vetkeznek tehat ez ellen az fęle emberek,

az kik

az kik Teſtamentumot nem akarnak tenni. felven attul, hogy hamarab meg halnak ha azt cselekedik. Vegre ſokaknak az gegejekre jü az lelkek, es oſtan örömeſt volnanak rayta, de nem ſolhatnak, hanem csak neznek es ideſtova mutogatnak. Azok-is, az kik ugyan ſanſandekkal el mulattyak az Teſtamentum tetelt, es igy az ő maradekjoknak nagy viſalkodaſra es törvenkezeſre valo alkolmatoſſagot ſolgaltatnak. De mi azokat ne követſük, hanem az Prophera tanacsat be veven jo idejenkoran, adgyunk parancsolatot az mi hazunk-nepenek, tudvan azt hogy az Teſtamentom tetel ſenkit meg nem ől, az mint ezt az Ezechiaſnak jelen valo peldaja nagy nyilvã bizonittya. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, hog mi mindenekbẽ az Prophetak tanacsanak engedhetſünk. Amẽ.

VII. PRÆDIKATIO.

Iſa. Annak-okaert Ezechias artzal az falhoz fordulvan könyörge, &c.

Szol-

SZollottam ez előtt valo tanitasomban, ez fel vött igiknek elsö referöl, holott ket kivaltkeppen valo dolgokat forgata az Propheta. I. Megh irá az Ezechias Kiralynak halalos betegseget. II. Emlekezek az Istennek ö altala tött izenetiröl az Ezechias Kiralynak. Mostan immár latsuk Isten segitsegeböl, az következendö igiket-is csak igen rövideden.

Mond az Propheta: Annak-okaert Ezechias ártzal az falhoz fordulvan, könyörge az Urnak, es monda: kerlek Uram, emlekezzel meg arrol, hogy en jártam te előtted igasságban, es tökelleres szivel, es hogy azt miveltem, az mi te előtted jo volt. Es sira Ezechias felette nagy siraſſal, &c.

Ez igikben foglaltatik be masodik resze az Propheta jelen valo tanitasanak, holott ket kivaltkeppen valo dolgokat forgat. I. Megh irja az Kiralynak buzgo könyörgeset az Sz. Istenhez. II. Emlekezik az ö keserves nagy siralmarol. Mindenikröl rendel sollok Isten segitsegeböl, az igiknek folyasa serint.

Mond

Mond az Propheta: Annakokaert Ezechias ártzal az falhoz fordulvan, könyörge az Urnak, &c. Akarvan meg irni az Propheta az Ezechias Kiralynak buzgo könyörgeſet, elſőben-is környül álló dolgairul emlekezik, es ket dolgokat forgat. I. Azt jelenti hogy az falhoz fordult ártzal.

II. Hogy az Urnak könyörgőt. Az falhoz fordul az Ezechias, hogy csendeſebben es buzgoſagosban könyörögeſſen. Mert hihető, hogy nem csak az Eſaias Propheta volt akkor ő előtte, hanem többen is forgottanak ſemei előtt, az kiknek latafok, az Kiralynak könyörgesben valo devotiojat ſabadon meg haboritottak volna. Annakokaert, hogy azt el tavoztathatna, es csendeſ ſivel imatkozhatnek, az falhoz fordul ártzal. Meg tetſik azert innet; Hogy nem az Hypocritak ſęle volt Ezechias, az kik ſem előt őrömeſt könyörögnek, hogy az emberektűl dicsiretet nyerheſſenek, az mint Chriſtus Urunk mondgya, *Matt.* 6. 5. Az Iſtennek könyörög pediglen.

I. A-

I. Azert, mert az Isten parancsollya, hogy nyomorusagunknak idejen ötet hijuk segitsegül. *Psal.* 50. 15.

II. Mert csak egyedül az Sz. Isten szabadithat megh bennünket, az mint az Samuel Propheta Annya, az Anna Asszony mondgya. 1. *Sam.* 2. 6.

III. Mert az regi Sz. jamborok-is egyedül csak az Istennek könyörgöttenek, az mint ezt minden idöbeli peldak, mind az ö s-mind az Uy Testamentumban böségessen bizonittyak.

TANUSAG.

Vegyük eszünkben innet; Hogy az Keresztyeni könyörgesben igen meg kevantatik az ajitatossagh. Mert, az mint az Bernhard Doctor mondgya; *Oratio cordis est, non labiorum.* az az: Az könyörges az szivnem az ajakoke. Massut ismet azt mondgya; Hogy az Isten az könyörgö embernek nem beszedire, hanem az szivere vigyaz. Az *Chrysostomus Doctor-is*, *Homil.* 8. *in Matthæum*, azt mondgya: *Religiosæ mentis est Deum; non voce, sed devotione animi orare.* az az; Keresztyen elmehez illik, az

lik, az Istennek nem szoval, hanem lelki ajitatossaggal kónyórgeni. Mert nem szereti az Isten azokat, az kik csak szajokkal es nyelvekkel tiszteli ótet, az ó szivók pedig tavóly jár, az mint ónnón maga panaszolkodik affelek ellen, *Isa.* 29. 13. Intettessünk tehat innet hogy az Istennek, nagy szübeli ajitatossaggal kónyórógjünk. Ezt commendallya minekünk az Ezechias Kiraly, jelen valo cselekedetivel.

Mond immár az Ezechias Kiraly: kerlek Uram, emlekezzel meg arrol, hogy en jártam te elótted igassagban, es tókelletes szivel, es hogy azt miveltem, az mi te elótted jo volt, &c.

Ez igikben formajat-is meg irja az Prophéta, az Ezechias kónyórgesenek. Itt pediglen minekünk csak azt kell megh latnunk; Miért forgattya az Kiraly, az ó kónyórgeseben, Isten elótt az ó jo cselekedetit? Talam erdemesek Istennek elótte az hiveknek jo cselekedetek? Vedd eszedben Atyam-fia; Nem azert kónyórög illyen forman az Ezechias Kiraly, mintha az ó jo cselekedetiben bizot volna; Mert minden mi

den mi igasságink hasonlok az Asszony állatnak vöres ruhajahoz, az mint az *Isa. cap.* 64. 6. bizonyittya. Annakfelette, ha minden jót meg cselekedhetnenk-is, az mellyet Isten kevan mi tőllönk, csak azt kellene mondanunk; Hogy haszontalan szolgak vagyunk, mert az mivel tartoztunk, csak azokat cselekettük, az mint Christus Urunk tanit, *Luc.* 17. 10. &c. Hanem tisztiben vzlo hűseges forgolodasarul emlekezik, az mely Isten előtt kedves, ez vilagi jambor emberek előtt pedig dicsiretes volt. Ennek igaz volta meg tetszik az következendő irasokbol. Mert 2. *Reg.* 18. 3. azt olvassuk: Azt cselekede, ugy mond, (az Ezechias) az mi jo vala az Ur előtt, szinten azonkeppen, mint az ő Attya az David, &c.

Ismet, 2. *Reg* 18. 6. Ragaszkodek az Urhoz, es nem tavozek el az ő nyomdekitul, es megh tellyesitette az ő parancsolatit, mellyeket az Moysesnek hagyot vala. Ismet, 2. *Paralip.* 31. 20. Jót es igazat cselekedek, tudni-illik az Ezechias Kiraly, az ő Uranak Istenenek előtte, &c.

Tanu-

TANUSAGOK.

I. Jegyezzük innet; Mit kellyen az halalra valo embereknek cselekedniek? El kell hadniok az atkozodast, ſitkozodast es ez vilagi dolgok felöl valo ſorgalmatoskodast; Hanem az Ezechias Kirallyal eggyüt, az Iſtennek, nagy lelki buzgoſaggal kell kö i yörögniek: Hogy ha Iſtennek jo tetſeſe, abbol az betegſegböl öket gyogicsa, ha pedig ö fölſegenek külömben tetſik, adgyon bodog es csendeſ ki mulaſt nekiek. Vetkeznek tehat amaz nyughatatlan elmejö emberek, az kik halalok orajan-is csak kapolodnak, es nagy ſok hejaban valo dolgokban faraſtyak elmejeket, az könyörges pediglen megh eſekben ſem jút. De mi affele embereket ne kövessünk, hanem az Ezechias Kiralynak Sz. peldajat követven, az buzgo könyörgeſt gyakorollyuk.

II. Tanullyk megh azt-is; Hogy az jo lelki iſmeret draga dolog minden idöben, de kivaltkeppen halala orajan az embert igen ſegiti es ketſegben eſeſtöl oltalmazza, ſ-az halalnak felelme ellen batortitya. Ez-

zel bir-

zel birtak magokat az regi Sz. emberek. Az többi közt, az Sz. Lőrintz felől azt olvassuk; Hogy mikor amaz kegyetlen Romai *Imperator* az *Decius*, őtet vasrostelyon süttetne, azt mondotta az Sz. Lőrintz, hogy ő az tűznek sebes voltat nem erzi: Sőt ugyan gyönyörködik benne, hogy az oldalat pirittya, &c.

Honnet volt ez szerető Atyam-fia? Bizonyara az jo lelki ismerettől, az mely őtet vigasztalta az ő lelkeben, noha külsőképpen az ő testében sanyargot. Tutta hog nem valami tzegeres vetkejert, hanem az Ur Jesus Christus neve, es az ő Idvözitő Evangeliuma mellet szenved. Az Sz. Pál is azzal vigasztallya magat, *Tim.* 4. 7. Hogy ő az ő bay viadallyat meg hartzolta, pallya futasat meg futotta, hitit megh tartotta, es csak az igasságnak Coronaja vagyon ha ra, mellyet az Ur Jesus Christus megadando, minden benne hivőknek. Ugyan ezen dolog meg tetßik az Ezechias Kiralynak peldajabol-is. Intettessünk azert innet; Hogy jo lelki ismeretet viselly ünk, hogy azzal mindennemű ketseges

álla-

állapatunkban, de kivaltkeppen halalunknak orajan, magunkat vigaßtalhaſſuk.

Mond immár az Propheta: Es ſira az Ezechias felette nagy ſiraſſal, &c.

Ez az maſodik dologh, mellyet az Propheta az Ezechias felöl mond itt az helyen. Im azt jelenti, hogy felette nagy keſerveſſen ſirt az ô buzgo kônyörgeſe utan. Holott minekünk csak azt kell megh latnunk; Miért ſiratta illyen keſerveſſen ô magat az Ezechias, holott jol tutta azt hogy ô-is, noha Kiraly méltoſagban helyheztetet, mindazonaltal halando ember?

Erre rövideden azt feiellyük; Hogy nem magara nezve cselekette ezt az Ezechias Kiraly, mert jol tutta azt, hogy ô-is az közönſeges *regula* alá vettettetet: *Pulvis es, & in pulverem redibis*, az az: Por vagy, es porra kell lenned. Hanem, az Anyaßentegy-haznak ellenſeginek jövendô nagy örömökre, es az ô halalan valo tapſolaſokra nezve. Ertelme azert az ô ſirankozaſanak csak ez: Uram Iſten, hogy hagyon moſt megh halok, az igaſſagnak ellenſegi azt fogjak mondani hogy en nem igazan

ſolgaltam teneked, mikor az hamis Iſteni tiſteleteket el veſtettem, hanem ſöt inkab az te ſemeidet meg bantottam azzal az en cselekedetemmel. Az mely hamis velekedes, az goromba kiſſegnek ſiveben megh gyökerezik, es okot ſolgaltat arra, hogy valamely dolgokat az te Törvenyed es akaratod ſerint cselekettem, tellyeſſeggel el töröltesſenek, es az hamis tiſteletek helyekre állattaſſanak. Annakokaert kerlek Uram, valtoztaſd megh ezt az te tanacsodat, az en halalom felöl, mert tudod, hogy en mind ezeket tökelleteſſen es igazan, cselekettem, &c. Ez az Ezechias mondaſanak igaz ertelme.

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; Hogy az Kereſtyen embernek, mind eleteben, ſ mind halalaban, az Iſten tiſteſſegenek elö mozditaſara, es Kereſtyen felebarattyanak eppületire kell igyekezni. Erre int Chriſtus Urunk *Matt.* 5. 16. mondvan: Ugy tündökölljek az ti vilagoſſagotok az emberek elött, hogy azok latvan az ti jo cselekedeteteket, dicsöitteſſek az ti mennyei Atyatok.

tok. Az Sz. Pál-is arra tanit, hogy mindeneket az Istennek dicsőſſegere cselekedgyünk. Értettek ezt még az Poganyok közzül-is, az kik jozamb értelemben voltanak. Ide valo amaz közönſeges mondas: *Principium omnium & finem, fac Deum*, az az: Minden dolgodnak kezdeti es vege, az Isten legyen. Erre int az Ezechias Kiraly-is, az ki mind életében ſ. mind halalanak idejen az Isten tiſteſſegere es az hiveknek éppületekre igyekezik. Vetkeznek ez ellen amaz Nabal természetü emberek, az kiknek ezekre ſemmi gongyok nincsen, hanem ő nekik hasok Istenek, es az konyha Isteni tiſteletek. De mi azokat ne követſük, hanem mindenben az Isten tiſteſſegere es Keresztyen felebaratinknak éppületekre igyekezzünk.

Engedgye az mi Sz. Istenünk, hogy mindenben ugy viſelheſſük magunkat, hogy az mi jo forgolodasunk legyen Isten előtt kedves, ez vilagi emberek előtt pedig dicsiretes. Ez ennek az utolſo dolognak-is rövid magyarazattya. Engedgye az mi Sz. Istenünk, hogy mi ezekről, min-

den időben, hasznossan elmelkedhessünk Amen.

VIII. PRÆDIKATIO.

Ioan. 11. vers. 11.
Az mi baratunk az Lazar aluszik, &c.

MIvelhogy nagy sokan, az halalnak még csak az nevetől-is megh rettennek; Annakokaert felette szükseges az Keresztyen embernek az vigasztalas, mellyel ő magat az halalnak rettegtető felelme ellen vasztagitsa. Ez az oka, hogy Christus Urunk gyakran vigasztallya az hiveket az halalnak felelme ellen. Az többi közt pedig *Ioan. 6.* 24. azt mondgya: Bizony bizony mondom nektek, valaki az en beszedemet halgattya, es hiszen annak, az ki engemet el bocsatot, örök élete vagyon, es az karhozatra nem megyen, hanem az halalbol életre megyen, &c. Oda alab *vers.* 28. azt mondgya: El jü az ora, hogy minnyajan, az kik az koporsoban vannak, meg hallyak az ő szavat: Es fel-tamadnak az kik

jót

jót cselekettenek, az életnek fel-támadásara, &c. Ismet, *Ioan.* 11. 25. azt mondgya: En vagyok az fel-támadás es az élet, az ki en bennem hißen, ha ßinten meg hal-is, él. Vegezetre, *Ioan.* 8. 5. Bizony bizony mondom, hogy valaki az en beßedemet meg tartya, halalt nem koßtol örökke. Ugyan ezen dologrol ßol itt-is, holott az Lazarnak halalat alomhoz haßonlittya.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Vigaßtallya Idvözitönk az hiveket az halalnak felelme ellen, holott az Lazarnak halalat alomhoz haßonlittya, es az ö következendö fel-támadaßat fel ßerkeneshez, &c. Tovabba, mivelhogy az igik rövidek, reßekre nem oßthattyuk; Hanem hogy az Kereßtyenek több lelki éppülletet veheßßenek, imez következendö dolgokat laßßuk meg. I. Miért mondgya Chriſtus Urunk barattyanak az Lazart? II. Miért hogy az ö halalat alomhoz haßonlittya? III. Miert hogy az ö jövendö fel-támadaßat, az alombol valo fel ßerkemeshez haßonlittya?

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az első kerdest illeti; Az Lazart barattyanak mondgya Christus Urunk kővetkezendő okokert.

I. Az ő igaz hűtire nezve, mellyel az Ur Jesus Christushoz ragazkodot. Mert fokasa az Idvőzitőnknek, hog az hiveket baratinak nevezi. Lasd meg *Matt.* 12. 50.

II. Mert az Christus parancsolattyat, az menyire az emberi gyarlosag engette, a Lazar be tellyesitette. Az kik pedig azt cselekedik azok az Christus barati kőzze számlaltatnak. Ő maga bizonittya ezt Christus Urunk *Ioan.* 15. 14. holott azt mondgya: Ti en baratim vattok, hogy ha azokat cselekeditek, az mellyeket parancsoltam tinektek.

III. Az kűlső forgolodasra nezve; Mert gyakran forgot Idvőzitőnk Bethaniaban, az Marianak es az Martha Asszonnak hazoknal, az kik az Lazarnak Attya-fiai valanak. Mi-is baratinknak foktuk azokat nevezni, az kikkel gyakrabban nyajaskodunk.

IV. Bőcsűletnek es szeretetnek okaert;

Mert

Mert az kiket ſeretünk es bôcsûlünk, azokat baratinknak-is mondgyunk.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az hivek nagy bôcsûletben vannak Iſten elôtt, ugymint az kiket az Iſtennek Fia baratinak iſmer lenni. Mi-is igy ſoktunk cselekedni, az kik à mi fiainknak es leanyinknak barati es jo akaroi, azokat ſeretyûk es bôcsûllyûk. Vigaſtallyuk tehat innet minnen magunkat, ez vilagnak fiainak meg utalaſa ellen. Megh vetetteke minket ez vilagnak fiai? *Quinta* rotak vagyunke, holott csak ugy tartanak mint az Szekerben az ôtôdik kereket? Am járjanak azok; De ſeret es bôcsûl az mi Sz. Iſtenünk minket, az kik az Lazarral eggyût az ô Sz. Fianak barati vagyunk, &c.

AZ MASODIKROL.

Nem csak az Lazarnak, hanem minden hiveknek halalok, alomhoz haſonlettatik az Sz. Irasban (az mint erre nagy ſok peldaink vannak) imez kövétkezendô ſep okokert.

1. Mert mikeppen az alomban, noha az mi testünk nyúgßik, es lattatik erzekenſegnelkül lenni; Mindazonaltal az mi lelkünk vigyaz. Szinten azonkeppen, noha az mi testünk az halalban, minden külſő erzekenſegektül meg fosztatek, mindazonaltal az mi lelkünk megh nem hal, hanem halhatatlan. Peldank erre amaz Evangeliumbeli Lazar, az ki noha testeben megh hal, mindazonaltal az ő lelke az Abrahamnak kebeleben vitettetik az jo Angyaloktul. *Luc.* 16. 22.

2. Mert mikeppen nem azert alüßünk el, hogy mind örökke az alomban maradgyunk: Azonkeppen nem azert halunk megh, hogy örökke az halalban maradgyunk.

3. Mert mikeppen hogy mikor el akarunk nyugodni (kivaltkeppen etzaknak idejen) az mi ruhazatunkat le vettyük: Azonkeppen az halalban minden fogyatkozaſinktul meg üreſsittetünk. Ide valo amaz közönſeges mondas: *Morſ ultima lineâ rerum*, az az: Az halal minden dolgoknak utolſo linejaja avagy vege.

4. Mert

4. Mert mikeppen hogy az alom közönseges mindenekkel, segenyekkel gazdagokkal, Isiakkal venekkel, ferfiakkal asszonyi állatokkal, Urakkal es Bolgakkal: Azonkeppen az halal mindenekkel köz, amaz mondas ferint; *Mors sceptra ligonibus æquat.* Az halal az gazdagokat az segenyekkel egyenlöve tesi. Ismet, *Est commune mori, mors nulli parcit honori;* Az halal közönseges, az halal semmi méltosagnak nem kedvez, &c.

5. Mert mikeppen az alom neha ugyan kedvünk ellen-is le nyom: Azonkeppen az halal, vagy akarjuk vagy nem, de ugyan akaratunk ellen is el visen: Mert el vagyon vegezve, hogy mindennek egyser meg kell halni. *Hebr.* 9. 27.

TANUSAG.

Vegyük esünkben innet; Hogy az halal, az hivekre nezve, nem ollyan ijonyu, az mint ez felöl nemellyek itilnek. Idvözitönk bizonittya ezt itt, holott az Lazarnak, es minden hiveknek halalokat, alomhoz hasonlittya. Intettessünk tehat innet; Hogy az halaltul illyen igen ne fel-

lyünk;

lyûnk; Mert mi reánk, hivekre nezve, csak alom, az mi Idvözitönknek tanitása szerint. Az almot avagy nyugodalmat, az mi nappali sok munkáink es fararsagink után, ugyan kevanyuk. Hat az halaltul miert irtozunk illyen igen. Ide fabbattyuk az halasnak, amaz parazt emberrel valo beszelgeteset. Az kitûl mikor kerdette volna az parasst ember: Hol holt volna meg az halasnak Attya? Amaz azt feleli, hogy az vizben. Ismet azt kerdi, hogy az nagy Apja mikeppen holt megh? Arra-is azt feleli, hogy az vizben. Vegre annak az Apjat-is kerdi; De az felöl-is ugyan azont feleli az halas. Annak utanna mond az parazt ember: Csudalkozom rayta, hogy az viz fele-is mersz menni, holott mayd minden eleid az vizben holtanak, &c. Vegezetre, az halasz-is kerdi az parasst embert; Mikeppen holt megh az ô Attya? Amaz azt feleli, hogy az párnan. Az utan annak az Attya felöl tudakozik; De arra-is azon feleletet tesen. Vegre az ôsit kerdi, es affelöl-is azt mondgya. Mond oftan az halas: Bezzegh en-is csudalom, hogy

hogy az parnara merß fekünni, holott minden eleid az parnan holtanak meg, &c. Igazan mondotta tehat amaz ven Bessus; Hogy ßinten ollyan bolondsag az halaltul fęlni, mint az vensegtül. Mert mikeppen az venseget az ember el nem kerülheti, ha sokkaig ęl: Azonkeppen az halalt-is senki el nem tavoztathattya.

AZ HARMADIKROL.

Utolßor jer lassuk azt-is; Miert hasonlittya Christus Urunk az Lazarnak következendö fel-tamadasat, az alombol valo fel serkeneshez?

Ennek-is ßep okai vannak, im csak rövideden ßámlalom elö.

I. Mert mikeppen az csendeß alom utan az ember ugyan meg Uyjul, es minden dolgainak vegben vitelere álkolmatossab: Azonkeppen az fel-tamadas utan megh Uyittatunk, es az örök ęletnek birasara álkolmatossokka tetetünk. Az Sz. Pál bizonittya ezt 1. *Cor.* 15. 42. holott igy ßol: Igy leßen az halottaknak fel-tamadasa-is; El vettetik rothadando test, de rothadas-nelkül valo tamad fel. El vettetik gyalazatos

test.

teſt, fel-tamaztatik dicsőſſeges. El vettetik erőtelen teſt, fel-tamaztatik hatalmas. El vettetik lelkes teſt, fel-tamaztatik lelki teſt, &c.

II. Mert mikeppen akar mely alombol-is az kialtaſra fel ſerkenűnk: Igy az Ur Jeſus Chriſtus ſzavara az halalbol fel-tamadunk. Ő maga bizonyittya ezt Idvőzitőnk *Ioan.* 5, 28. mondvan: El jű az ora, hogy mind azok, az kik az koporſoban vannak, meg hallyak az ő ſzavat, es fel-tamadnak, &c.

III. Mert mikeppen hogy nem tudgyuk hogy hogy ſerkenűnk nagy hertelenſeggel: Azonkeppen azt ſem tudgyuk hertelen mikeppen tamadunk fel, &c. Vegezetre, mikeppen az ember, termeſet ſerint az Napnak fel jővetelire ſerken fel: Igy az halottak, az Ur Jeſus Chriſtuſnak (az kit az *Malachias* igaſſagnak napjanak nevez *Cap.* 4. 2.) utolſo el jővetelire tamadnak fel, &c.

TANUSAG.

Jegyezzűk megh innet; Mely igen kőnyű legyen az mi Idvőzitőnknek az halot-

takat

takat fel-tamaztani. Megh tetßik ez ebből az haſonlatoſſagbol, holott az Lazarnak jövendő fel-tamaztaſat, fel ſerkenteſnek mondgya. Mennyen be valaki egy hazban, az melyben ſok emberek aluſnak, es ha nagyot kialt, minnyajan fel ſerkennek; Tehat az halottak-is megh hallyak az Ur Jeſus Chriſtuſnak ſavat, es minnyajan fel-tamadnak. Laſd meg *Ioan.* 5. 28. Ugyan azon *Caputban* iſmet azt mondgya: Mikeppen az Atya fel-tamaztya az halottakat, azonkeppen az Fiu-is, az kiket akar fel-tamaszt. Intetteſſünk tehat inner, hogy az mi teſtünknek jövendő fel-tamadaſa felől ſemmit ne ketelkedgyünk, hanem higgyük el bizonyoſſan, hogy az mi Idvözitönk az utolſo napon fel-tamaszt bennünket, es be költöztet az ő Mennyei Sz. Attyanak vilagos Orßagaban, az hon ő neki örökös tarſai, az ő Mennyei Sz. Attyanak pediglen örökösi leßünk, az mint az Sz. Pál bizonittya, *Rom.* 8. 17. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, hogy mi ezt tökelleteſſen el hiheſſük, es ebben az igaz vallasban vediglen megh maradhaſſunk, Amen.

IX.

IX. PRÆDIKATIO.

Iob. 19. verſ. 25.

Tudom hogy az en megvaltom él, &c.

MIvelhogy az emberi okoſſag, ſemmit nehezebben be nem vehet, mint az teſteknek fel-tamadaſat; Mert lehetetlen dolognak tetßik, hogy az mely reſt el eſik es földe leßen, az Uyjonnan helyere állyon, es az ő elebbi állapattyara, avagy annal-is jobra juthaſſon. Ezt pedig az ketelkedeſt őregbitik amaz iſonyu es rettenetes halalnak nemei. Lattyuk hogy nemellyek meg igettetnek, az kiknek męgh porokat-is az ſel ideſtova hinti. Nemellyek vizben veſznek, az kik az halaktul emeztetnek megh. Vegezetre, nemellyek az ſene vadaktul faggattatnak el, az kiknek koporſojok, az vadaknak haſok. Ezekhez kepeſt, tellyeſſeggel lehetetlen dologoak itilik lenni az fel-tamadaſt. Ez azert az oka, hogy az Iſtennek leike, nagy ſok helyeken állattya

az Sz.

az Sz. Irasban, az testeknek jövendő feltamadasokat. Azok közt pedig, felette tetetes az Job Patriarchanak jelen valo mondasa.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Vigasztallya önnön magat (s-egyebeket-is) az Job Patriarcha, az ő nyomorusaginak közepette, az ő testenek jövendő fel-tamadasaval, meg jelentven az testeknek állapattyokat az fel-tamadas utan.

RESZEI.

Ket kivaltkeppen valo reszei vannak ez megh hallot igiknek; Mert az elsö reszeben meg jelenti az ő jo remenseget az ő testenek jövendő fel-tamadasa felöl. Az masodik reszeben oktan arrol sol, minemű állapatra tamadnak fel az hiveknek testek.

Mond az Sz. Job: Tudom en azt, hogy az en megh valtom ęl, es hogy az utolsó napon az földből fel-tamadok, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak elsö resze, holott, az mint mondam, megh jelenti az Job, az fel-tamadas felöl

valo jo remenſeget. De hogy innet az Keresztyenek több lelki çppületet veheſſenek, imez következendő kerdeſeket magyarazzuk meg.

1. Hogy ha ugyan megh leſzene az fel-tamadas? avagy csak az Papok költöttek?

2. Ha megh leſzen, az mint hogy mindenketſeg nelkül meg-is leſzen, kialtal tamaſztatnak fel az holt teſtek?

3. Mi vegre tamadnak fel az halottak?

AZ ELSÖRÖL.

Az mi az elsö kerdeſt illeti, arra rövideden az egeſs Kereſztyenſegh azt feleli, hogy az fel-tamadas meg leſzen. Az mely feleletnek igaz volta meg tetſik imez következendő okokbol.

I. Az Sz. Iraſnak nyilvan valo bizonſagibol. Az többi közt pedig, *Iſa.* 26. 19. igy ſol az Propheta: Az te holtaid megh elevenednek, es az te holt teſteid fel-tamadnak. Az Daniel-is, *Cap.* 12. 2. Sokan azok közzül, az kik az földnek porában aluſnak, fel ſerkennek, nemellyek az örök çletre, nemellyek pedigh az gyalazatra. Annakfelette, az Iſten nagy ſep latasban

edgyá

adgya ezt az Ezechiel Propheta eleiben, amaz faraz csontoknak peldajaban. Lasd meg *Ezech.* 37. 1. *& sequen.* Idvözitönkis, *Ioan.* 5. 28. azt mondgya: El jü az ora hogy minnyajan', az kik az koporsoban vannak, megh hallyak az emberek fianak favat, es fel-tamadnak, az kik jót cseleketenek az çletnek fel-tamadasara, az kik pedig gonoßt, az karhozatnak fel-tamadasara. Az Sz. Pál pediglen, 1. *Cor.* 15. errül az dologrol, ugyan kivaltkeppen valo disputatiot teßen. Lasd meg ezeken kivül, 1. *Theff.* 4. 13. *Apoc.* 20. 12. Ugyan ezen dolgot állattya itt az helyen az Job Patriarcha-is. Mind ezekböl azert illyen erösseget hozhatunk ki: Az mirol az derek Sz. Iras nyilvan valo tanubizonsagot teßen, abban senkinek nem kell ketelkedni. De az teßteknek jövendö fel-tamadasok felöl bizonsagot teßen (az mint az elö fámlaltatot irasokbol megh tetßik) azert effelöl senkinek nem illik ketelkedni.

II. Az masodik okot, avagy erösseget vehettyük, az az Isten igiretinek bizonyos voltatul. Mert az Isten sok jokat igir

az hiveknek mellyek ebben az életben megh nem adattatnak. Holott azert az Istennek igireti igazak, sükség oly életnek következni, az hol ezek be tellyesedgyenek az mely következik az bodogh fel-támadás után az örök életben.

III. Az harmadik vetetik az Istennek igasságatul. Mert az Isten fenyegeti az gonosokat, az ő mélto es illendő büntetesével az bünert. De lattyuk, hogy ebben az életben, sokkal jobban vagyon dolgok az gonosoknak, hogy nem mint az joknak: Szükségh annakokaert oly állapatnak következni, az hon az joknak jol legyen dolgok, az gonosoknak pedigh gonosul. Ez pediglen lesen az fel-támadás után, mikor Christy Urunk az joknak azt mondgya: Jertek el en Atyamnak áldottai, birjatok az örökséget, mely tinektek megh készittetet világh fundamentumának előtte. Az gonosoknak pedigh azt mondgya: Mennyetek el Atkozottak az örökke való tüzre, &c. Lásd meg, *Matt.* 25. 34. &c.

IV. Végezetre, ugyan ezen dologh meg tetsik az O es Uy Testamentumbeli

példák-

peldakbol. Nagy ſok halottak felől olvaſſuk hogy fel-támattanak, mind az O ſ. mind az Uy Teſtamentumban, az mint meg tetßik 2. *Reg.* 4. 35. *Iſmet, cap* 13. 21. *Matt.* 9. 25. *Luc.* 7. 15. *Ioan.* 11. 44. *Act.* 9. 40. *Act.* 20. 10. *&c.* De ſok volna az peldakat mind elő számlalnom. Laſd meg az elő hozot iraſokat. Mind ezekből azert azt hozzuk ki; Hogy ha ezek fel támadhattanak, az minthogy fel is támattak, mi-is fel-támadunk jövendőben.

Utolſor, ugyan ezen dolognak valoſága meg tetßik az termeßetnek folyaſából vőtt külſő peldakbol-is. Amaz Phœnix madar felől azt irja Lactantius, hogy ſoha nincsen több egynel, mindazonáltal ſoha magva nem ßakad, hanem nagy csudálatoskeppen ßaporodik. Mert mikoron megh venheßik, meg erzi az ő halálat, es ő maga aßßu fa ágakat hord rakaſra. Annakutanna tűzet hozvan meg gyuttya az fát, es azon magat meg egeti, es az ő maga hamvabol oßtan, más Phœnix madar ßarmazik. Az Publican madar felől-is azt olvaſſuk; Hogy ő neki termeßet ßerint valo ellenke-

zeſe vagyon az kigyoval. Mikor azert az Publican el megyen, hogy eledelt kereſſen az ô apro fiainak, meg leſi az kigyo, es ez idô alat fel maſ az ô fetkeben, es meg ôli az ô apro fiait es el megyen onnat. Haza jûven az Publican, lattya hogy meg holtak az ô fiai, es az ô mondgya ſerint harmadnapigh ſirattya ôket. Annakutanna az ô horgas orraval, az ô maga mellyet megh ſakaſtvan, veret ki bocsattya, es azzal megh hintven az ô apro fiait ugy eleveniti meg. De hogy kôzeleb jûjûnk az dologhoz; Lattyuk naponkent, hogy az mely magot az fôldben vetnek, elſôben megh rothad, es az utan kęl ki, es fel neveked-ven megh viragzik es gyûmôlcsôt terem. Ezzel az haſonlatoſſaggal ęl az Sz. Pál, 1. *Cor.* 15. 36. Az *Ieronymus Doctor-is Epiſt.* 1. *ad Laurentium*, azt mondgya: Hogy ha ugy-mond valaki ugyan ſok fęle magokat ôſſve elegyitene-is, es ugy vetne az fôldben, mindazonaltal idô jártaban, kiki mind az ô neme ſerint kelne ki. Igy ſok emberek tetetnek az fôldbe, de jôvendôben kiki mind az ô ſemelyeben tamad fel, &c.

&c. Ezekből azert, es ezekhez hasonlo peldakbol, illyen erősségh származik: Az melyre à termeßetnek folyasaban-is peldat talalunk, affelől senkinek nem kell ketelkedni. De az fel-tamadasra, az termeßetnek folyasaban-is talalunk peldakat, az mint az elő hozot dolgok bizonittyak: Annakokaert affelől senkinek nem kell ketelkedni.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az testeknek fel tamadasa mindenketseg nelkül meg lesen. Ennek valosaga meg tetßik az elő számlaltatot erősségekből. Ugyan ezen dolog meg tetßik az *Apostoli Credonak* ágabol-is, holott nagy nyilvan valo vallast teßünk az mi testünknek jövendő fel-tamadasa felől. Vetkeztenek tehat az regi Poganyok, az kik az fel-tamadast nem hittek. Vetkeztek az Sadducæusok-is, az kik ezt az igaz tudomant nevettek, az mint meg tetßik *Matt.* 22. 23. Ezekkel egyetemben azok-is, az kik noha nyelvekkel nem merik mondani, de cselekedetekkel megh mutattyak hogy ők azt nem hißik. Mert

oly undok ęletet ęlnek itt ez vilagon, mintha ez ęlet utan ugyan nem volna más. De mi azokat ne kôvessük, hanem ezekbôl az elô hozot bizonsagokbol hidgyük el, hoǵ minden ketsegnelkül megh leßen az feltamadas, es arra magunkat jo modgyaval keßicsük.

AZ MASODIKROL.

Kicsoda legyen az Feltamadasnak ßerzô oka, nagy ßepen meg tanit Christus Urunk *Ioan.* 5. 21. holott imigyen ßol: Mikeppen az Atya fel-tamaßtya az halottakat, azonkeppen az Fiu-is, az kiket akar, fel-tamaßtya. Az honnet meg tetßik; Hoǵ az Fel-tamadas leßen az tellyes Sz. Haromsagh altal. Megh tetßik ez, *Ioan.* 11. 25. holott Idvôzitônk azt mondgya: En vagyok az fel-tamadas es az ęlet. Az Sz. Pál-is ezt állattya, 1. *Thess.* 4. 16. mondvan: Mert az Ur, onßolasnak kialtasaval, es az Archangyalnak ßavaval, es az Istennek Trombitajaval, le ßál az Egbôl. Es az kik megh holtak volt az Christusban, fel-tamadnak, &c. Ezt állattya Idvôzitônk *Ioan.* 5. 28. mondvan: Mikeppen az Atya

fel-ta-

fel-támaßtya az holtakat, azonképpen az Fiu-is, az kiket akar, fel-támaßtya. Hogy pedig az Sz. Lelek-is oka legyen az Fel-támadaſnak meg tetßik innet; Mert az Chriſtus mindeneket az ő Lelke által cſelekedik. Laſd meg *Ioan.* 16. 15. Ide ſabhattyuk az Agoſton Doctornak-is az ő mondaſat: *Opera Trinitatis ad extra ſunt indiviſa*, az az: Az Sz. Haromſagnak az ő kúlſő munkai oßolhatatlanok. Tehat valamit az Atya cſelekedik, haſonlokeppen az Fiu es az Sz. Lelek-is cſelekedi. Laſd meg *Ioan.* 5. 19. &c.

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hogy az Fel-támadas az tellyes Sz. Haromſagnak munkaja. Ennek valoſaga megh tetßik az elő ßámlaltatot iraſokbol. Intetteſſünk tehat innet; Hogy az fel-támadas felől ſemmit ne ketelkedgyünk, mert Iſtennel ſemmi lehetetlen dolog nincsen: Hanem az mellyek az embereknel lehetetlenek az Iſtennel azok lehetſegeſek, az mint Idvözitönk bizonittya *Marci.* 10. 27. Engedgye az mi Sz. Iſtenünk, hogy mi az fel-tama-

das felől jozan ertelemben leheſſünk Amen. Ez azert ennek az maſodik kerdeſnek-is magyarazattya. Immár az harmadik kerdes következnek. De arrol, Iſten ſegitſegeből jövendőbe ſollyunk az több dolgokkal egyetemben.

X. PRÆDIKATIO.

Iob. 19. verſ. 26. &c.

Es viſſont ag kőrnyűl vetetem azen bőrömmel.

ENnek előtte valo tanitaſomban, ket kivaltkeppen valo dolgokrol ſollottam. 1. Hogyha ugyan meg lefene az fel-tamadas? 2. Ha megh lefen, az minthogy meg-is lefen; Ki altal tamaſztatnak fel az halottak? Moſtan immár laſſuk Iſten ſegitſegeből az harmadik kerdeſt-is, az több dolgokkal egyetemben.

AZ HARMADIKROL.

Harmadſor azt kell immár megh latnunk; Miert tamadnak fel az halottak?

Ennek bizonyos okai vannak; 1. Az Iſten-

Istennek errûl valo Decretuma. El vegezte azt az Isten, hogy az testek fel-tamadgyanak: Annakokaert megh kell annak lenni. Mert az Isten tanacsanak be kell tellyesedni. *Isa* 14. 27. Ez az oka, hogy az Apostoli Credoban-is nagy nyilvan vallyuk az mi testûnknek jôvendô fel-tamadasat.

2. Az hiveknek jôvendô bodogsagokert. Hogy ez vilagi sok nyomorusagok utan, be kôltôztessenek az ôrôk ęletnek bodogsagaban, holott, el tôrli Isten az ô hiveinek ortzajokrul kôny-hullatasokat. *Apoc.* 21. 4. Errôl ſol Idvôzitônk *Matt.* 5. 12. Bodogok vattok, mikor ſidalmaztattok es ûldôztettek en erettem, &c. Ôrûllyetek es vigadgyatok, mert nagy az ti jutalmatok az mennyekben. Az Sz. Pál-is azt mondgya, *Rom.* 8. 17. Ha ô velle eǵgyût ſenvedûnk, eǵgyût ô velle meg-is dicsôitetûnk.

3. Az gonoſoknak utolso sullyos bûntetesekert. Mert az Istennek igassaga az bûnt bûntetetlen nem hathattya. Itt ez vilagon pedigh azt az gonoſok kôzzûl sokan igen el kerôlik. De jôvendôben reja

ſorit-

sorittya Isten őket, es el kell venniek az ő bűnteteseknek męlto sulyossagat, mely az ő gonossagoknak illendő jutalma. Ide valo, az mit Esaias Propheta mond, *Cap.* 61. 24. Az ő fergek meg nem hal, es az ő tűzők megh nem alusik. Az Daniel-is azt mondgya *Cap.* 12. 2. Hogy az gonosok az őrőkke valo gyalazatra tamadnak fel, &c. Idvőzitőnk-is azt jelenti *Matt.* 25. 46. Hogy az gonosok az őrőkke valo tűzre mennek.

TANUSAG.

Az jővendő fel-tamadas, az halottaknak nem mind egyarant sołgal. Mert az hiveknek őrőmőkre, de az hitetleneknek siralmokra fordul. Ennek valosaga megh tetsik az elő sámlaltatot dolgokbol. Ide sabhattyuk, amaz Evangeliumbeli Abrahamnak az ő mondasat-is *Luc.* 16. 25. holott igy sol az Gazdagnak: Megh emlekezzel rolla, hogy el vetted ęletedben az te javaidat, hasonlatoskeppen az Lazar-is az ő gonosit. Most annakokaert ő őrűl es vigad, te pediglen győtrődől. Nem lehet ám kettő, hogy tudni illik, itt ez vilagon-

is vi-

is viragozzanak az hamiſſak es nyomorogjanak az igazak, es jövendöben-is azon állapatban maradgyanak; Hanem megh fordul az dolog, mert ott az joknak jol leßen dolgok, az gonoßoknak pedigh gonoßul. Laſd megh *Matt.* 13. 30. &c. Intetteſſünk azert innet; Hogy ez életben jol viſellyük magunkat, hogy jövendöben-is jol legyen dolgunk, &c.

Ez ennek az kerdeſnek-is rövid magyarazattya; Es igy im el vegezem elſö reßet ez fel vött igiknek.

Mond az Job Patriarcha: Es viſontagh környül vetetem az en börömmel, es az en teſtemben meg latom az Iſtent. Az kit ennen magam latok megh ez en ſemeimmel, es nem maſokkal, &c.

RESZE.

Ez igikben foglaltatik be ez fel vött igiknek maſodik reße; Holott az fel-tamadando teſteknek következendö állapattyokat jelenti meg az Job Patriarcha. Kettöt mond pedig azok felöl, mellyet az ö maga peldajaval bizonyit. 1. Azt jelenti hogy ugyan azon teſtben tamad fel. Mind

azon

azonaltal ott erti az gyarloſagoktul valo megh üreſſüleſt. 2. Hogy az Iſtent az ô ſemeivel meg fogja latni.

Ezekhez kepeſt, minekünk itt ket dolgokat kell meg latnunk. 1. Az megh dicsôült állapatban micsodaſok leſnek az emberek? 2. Hogy ha abban az állapatban az Iſtent az hivek, teſti ſemekkel meg lathattyak avagy nem?

AZ ELSÖ RÖL.

Az meg dicsôült teſteknek állapattyat az fel-tamadas utan, nagy ſepen elô ſámlallya az Sz. Pál, elôſôr Corinthusban irt levelnek tizenôtôdik reſzeben. Ezek kôzt pediglen elſô az halhatatlanſag. Errôl ſol az megh nevezet *caputnak verſ.* 42. holott azt mondgya: Romlando teſt tetetik az fôldben, de romolhatatlan tamad fel. Tehat mindeneknek elôtte, az bodogh fel tamadas utan, az hiveknek teſtek, halhatatlan leſen. Maſodik az lelkiſég. Effelôl ugyan ott *verſ.* 44. azt mondgya: el temettetik lelkes teſt, de fel-tamad lelki teſt. Holott nem azt akarja az Sz. Pál mondani, hogy az emberſeg az bodogh fel-tamadasban

dasban el valtozik, es lelekke lesen, hanem hogy az gyarlosagoktul meg ûresitetven, lelki állapatra tamad fel. Harmadik az fenvedhetetlenseg. Errôl *vers.* 43. azt mondgya: Erôtelen test tetetik az fôldben, de hatalmas test tamad fel. Negyedik lesen az kônyûsegh es gyorsasag avagy serensseg. Mert mostan az testek, ugymint nehez állatok, az fôldre sietnek: De az bodogh fel-tamadas uran, könnyek lesnek, es az Egh fele sietnek, mint aztûz. Az Sz. Pál bizonittya ezt 1. *Thess.* 4. 17. holott igy fol: Ragattatunk az Urnak eleiben, ebben az çlô Egben. Az ötôdik es utolso dolog lesen az fenyessegh, mely sarmazik az kôvetkezendô dicsôssegbôl. Errôl fol *vers.* 43. mikor azt mondgya: Gyalazatos test temettetik el, de dicsôsseges tamad fel. Lasd meg Daniel, 12. 3. *Philip.* 3. 21. &c.

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Hogy felette nagy valtozas lesen az bodog fel-tamadas uran, az hiveknek állapattyokban. Mert noha ugyan ezen testûnkben tamadunk fel,

fel, mindazonaltal ſokkal kûlömb állapatra jutunk, hogy nem mint moſt vagyunk. Ennek valoſaga megh tetſik az elô ſámlaltatot dolgokbol. ôrûllyûnk azert mi hivek, az kik ebben az életben ſenvedûnk az Chriſtus neve es az ô ſ. igeje mellet, mert el jû az idô, mikor ez vilagi egyſem pillantaſig valo nyomoruſagunk, ôrôkke valo terhes dicsôſſeggel potoltatik megh, az mint az Sz. Pál, 2. *Cor.* 4. 17. mondgya. Szedvedgyûnk tehat az Chriſtuſſal, tudvan azt, hogy ha itt ez vilagon ô velle ſenvedûnk, jôvendôben ô velle egyetembẽ meg dicsôitetûnk. Laſd meg *Rom.* 8. 17.

AZ MASODIKROL.

Laſſuk immár az maſodik kerdeſt-is, tudni-illik: Hogy ha az meg dicsôûlt állapatban az Iſtent, ugy az mint vagyon (állattyara nezve) teſti ſemeinkel meg lathattyuk avagy nem? Ugy tetſik hogy azt erôſiti az Job Patriarcha itt az helyen, holott azt mondgya; Hogy az ô ſajat ſemeivel, es nem maſokkal lattya meg az Iſtent: Az mi ezt az kerdeſt illeti, erre nem mind egyaranat felelnek az emberek. Mert az

Anthro-

Anthropomorphitak, az kik az Istennek emberi tagokat tulaydonitanak, azt mondgyak hogy meg lathattyuk. De ez az ertelem helyen nem maradhat; Mert az Sz. Iras ellen vagyon, az mely az Istent lelleknek mondgya lenni; *Ioan.* 4. 24. &c.

Nemellyek csak közel járnak ezekhez, es azt állattyak; Hogy noha az Isten lelki állat, es ebben az életben az mi testi szemeinkel ő felseget megh nem lathattyuk: Mindazonaltal azok, az meg dicsőült állapatban, ugy meg fenyesittetnek, hogy az Istennek állattyat is altal lattyak. De ez sem maradhat helyen; Mert noha mind szemeink, s mind egyeb tagaink az fel-támadas utan megh dicsőittetnek; mindazonaltal az ő termeszeteket megh nem valtoztattyak, hanem ugyan emberi tagok lesznek, es csak azt cselekedhetik, az mi ő hozzajok illendő. Tehat, mikeppen az Anthropomorphitak, az Istennek állattya ellen vetkeznek, holott, az Sz Iras ellen, az Istennek emberi tagokat tulaydonitanak: Azonkeppen ezek, az emberi termeszeten teszik erőszakot, holott az mi szemeinknek

nek tőbbet tulaydonitanak hogy nem mint illenek. De helyesseb azoknak ertelmek, az kik azt mondgyak; Hogy az őrők életben az Istennek állattyat, nem külső es testi szemeinkel, hanem az mi elmenknek szemevel lathattyuk meg. Mindazonaltal azt jelentik; Hogy megh ugy sem lathattyuk tőkelleteſſen es mindeneſtůl fogva az mi Sz. Istenünknek állattyat, magara nezve, hanem csak az menyire az mi elmenk (az mely akkor sokkal serenyeb es gyorsab leſſen) megh foghattya, oka ennek ez; Mert az veges avagy idő szerint valo, az veghetetlent, es az teremtetet állat, az ő teremtőjet megh nem foghattya. &c. Igy magyarazzak azert az Sz. Pál mondasat, 1. *Cor.* 13. 12. holott igy ſol: Mostan csak peldaban es tükörben lattyuk, de akkoron szinről szinre. Hasonlokeppen az Jobnak jelen valo mondasat-is. Azert mi-is ez mellet maradgyunk megh.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy megh az őrők életben-is az hivek az Istennek állattyat, nem testi, hanem lelki szemekkel lattyak,

tyak, tudni-illik az menyire az veges és teremtetet emberhez illik. Az Sz. Pál bizonittya ezt, 1. *Tim.* 6. 16. holot azt mondgya; Hogy az Isten jarulhatatlan világosságban lakik, az kit soha semmi ember nem latot, s nem-is lathat. Idvözitönk-is azt mondgya: *Ioan.* 6. 46. Hogy az Atyat soha senki nem latta, hanem csak az Fiu. Ez az oka, hogy az Chrysostomus *Doctor*, *Homil.* 14. *in Ioannem*, *Ambrosius lib.* 1. *in Luc. cap.* 1. azt merik mondani; Hogy még az mennyei Sz. Angyalok sem lathattyak tökelletessen az Istennek állattyat, hanem csak az menyire ö hozzajok, ugy mint veges teremtet állatokhoz illik. Ide valo az-is, az mit az Isten Moysesnek felel, mikor azt kevanna, hogy az Isten megh mutassa neki magat; Nem lathat, ugymond engemet az ember hogy ellyen. *Exod.* 33. 20. *&c.* Ide illethettyük az *Philosophusoknak* közönseges *regulajat-is*: *Finiti ad infinitum*, *nulla est proportio*, az az: Az veges állatnak, az végheretlennel semmi egyenlösege nem lehet. Vigasztallyuk tehat innet magunkat; Csak tükörben lat-

tyuke most az Istent? El jú az idő, hogy az őrők ęletben mi reank nezve, az Istennek latasa tőkelletes lesen. Akkor telik he derekasson az mi Idvőzitőnknek mondasa, *Ioan.* 17. 3. Atyam, ez az őrők ęlet, hogy megh ismerjenek teged igaz Istent, es az kit el bocsatottal az Jesus Christust, &c.

Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hogy mi ő Sz. fölseget, Fiaval es Sz. Lelkevel egyetemben, az őrők ęletnek bodogsagaban, sinrül sinre lathassuk, Amen.

Ez ennek az utolso dolognak-is rővid magyarazattya.

XI. PRÆDIKATIO.

2. *Tim.* 4. *vers.* 7. *&c.*

Amaz nemes bay-viadalt meg hartzoltam.

NEm ok nelkül mondgya az Job Patriarcha, *Cap.* 7. 1. Hogy vitesseg az embernek ęlete itt ez vilagon. Mert mikeppen az vitez embernek vannak ellensegi, az kik-

az kikkel tusakodni es gyakran hartzolnis kell: Szinten azonkeppen az Keresztyen embernek, nagy sok rendbeli ellensegi vannak, az kikkel szüntelen valo tusakodasi vannak. Ide valo amaz közönseges mondas: *Nunquam bella bonis, nunquam certamina desunt; Et quorum certet, mens pia, semper habet*, azaz: Az jamborok soha nem üresslek az hadaktul; Es az kegyes elmenek mindenkor vagyon mivel viaskodni. Erre mind annyi peldakat talalunk, valamenyi Keresztyen ember vagyon. Ezent erösiti az Sz. Pálnak jelen valo mondasa-is.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Megh irja itt az Sz. Pál, es ugymint egy vilagos tükörben elönkben adgya, az Keresztyensegnek *regulajat*, mellyet minden Keresztyen embernek követni kell, valakik az örök életnek meg hervadhatatlan *Coronajat* varjak.

RESZEI.

Ket kivaltkeppen valo reszei vannak ez igiknek. Mert az elsö reszeben azt jelenti meg az Sz. Pál, miben töltötte ö el az ö é-

letének folyaſát. Az maſodikban oktan azt mondgya meg; Minemű jo remenſegben legyen ő az ő idvőſſege felől, &c. Ez mind Summaja ſ-mind rendi az igiknek; Laſſuk immár, Iſten ſegitſegeből, az igiket-is rendel.

Mond az Apoſtol: En amaz nemes bayviadalt meg hartzoltam, pallyamat megh furottam, hitemet meg tartottam, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſő reſze; Holott az maga peldajaval mutattya megh az Sz. Pál, mi modon kellyen az Keresztyen embernek itt ez vilagon élni?

Harom dolgokat jelent pedig maga felől. 1. Azt mondgya; Hogy ő amaz nemes bayviadalt meg hartzolta. 2. Hogy az ő pallyajat meg furotta. 3. Hogy hitit meg tartotta. Mindenikről rendel follok az igiknek folyaſa ſerint.

AZ ELSŐRŐL.

Mond az Apoſtol: En amaz nemes bayviadalt meg hartzoltam. Ez az elſő dolog, mellyet maga felől jelent az Sz. Pál. Holott csak azt laſſuk megh; Mit ert az Sz.

Pál.

Pál ezen az nemes bayviadalon, az mellyet ô meg hartzolt? Hogy az kerdeſre rôvideden, de nyilvan meg felellyek; Ezen az nemes bayviadalon az Apoſtol, imez harom kivaltkeppen valo dolgokat érti;

I. Az Pokolbeli ördöggel valo tuſakodaſt, az ki az emberi nemzetſegnek de kivaltkeppen az valaſtot hiveknek, eskût ellenſege. Ez, eyjel es nappal azon forgolodik, az mint az embereket, az ô veſedelmes halojaban be kerithelſe. Az Sz. Peter bizonittya ezt elſô levelenek ötödik rèszeben, mondvan: Jozanok legyetek es vigyazzatok; Mert az ti ellenſegtek az ördög, mint az ordito Oroßlany, ßellel jár, kereſven az kit be nyellyen. Az Sz. Pál-is errôl ßol *Epheſ.* 6. 12. mondvan: Nincsen nekünk tuſakodaſunk az vér es teſt ellen, hanem az birodalmak ellen, hatalmaſſagok ellen, ez vilagnak Urai ellen, az ſeretſegnek vezeri ellen, az lelki gonoſſagok ellen, &c. Errôl emlekezik az Sz. Janoſis *Apoc.* 12. 4. Laſd meg az locuſt.

II. Erti ez vilagot, az mely tellyeſſegel az gonoſſagban vettetet, az mint az

Sz. Janos bizonittya, 1. *Ioan.* 5. 19. Ez felette nagy kárt tészen, még az valaſtot hiveknek-is, az ő roſz peldajaval, hizelkedeſevel es kúlſő ſçnyeſſegevel, mellyekkel, mint egy edes mereggel, nagy ſokakat megh csal. Ettűl akar el ſakaztani Idvőzitőnk, *Luc.* 9. 23. mondvan: Valaki en utannam akar jűni, tagadgya meg ő magat, vegye fel az ő kereſztit es ugy kőveſſen engemet. Iſmet, *Cap.* 14. 26. Az ki en hozzam akar jűni, es nem gyűlőli az ő Attyat es Annyat, feleſeget es gyermekit, Battyat es Nennyet, ſőt az önnön lelket-is, nem lehet en tanitvanyom. Az Sz. Janoſ-is elſő levelenek maſodik reſzeben, holott igy ſol: Ne ſereſſetek ez vilagot, ſem pediglen azokat, az mellyek ez vilagbā vannak, &c.

III. Az ő ſajat teſtet, az mely kevan az lelek ellen, mikeppen az lelek-is az teſt ellen. *Gal.* 5. 17. Ez-is igen ártalmas az embernek, kivaltkeppen mikor az teſt az lelken győzödelmet veſen. Mind ezek ellen azert az Sz. Pálnak, ſűntelen valo viaskodaſi voltanak.

TANUSAG.

Vegyűk

Vegyük elünkben innet; Hogy az Keresztyen embernek élete itt ez világon nem hivalkodas, hanem fûntelen valo tusakodas, vigyazas es nyughatatlanságh, ez harom rendbeli ellenségek ellen. Ennek igaz volta megh tetßik ez elõ számlaltatot dolgokbol. Intetteßünk azert innet; Hogy ne igirjünk magunknak csendeß állapatot, hanem naponkent keßicsük magunkat az bayviadalhoz, hogy valamikeppen minket az mi ellenségink keßületlen es vigyazatlã ne talallyanak, es mi raytunk gyõzödelmet ne vegyenek. Erre int bennünket Christus Urunk *Matt.* 26. 41. mondvan: vigyazzatok es imatkozzatok, hogy kesertetben ne essetek. Bodogok az Szolgak, az kiket az Ur vigyazva talal, az mint Idvõzitõnk mondgya *Luc.* 12. 37. &c.

AZ MASODIKROL.

Mond immáar az Apostol: Az en pallyamat meg futottam, &c. Ez az masodik dologh, az mellyet maga felõl jelent az Apostol. Im azt mondgya hogy pallya futasat-is vegben vitte. Itt minekünk csak azt kell megh latnunk; Mitert az Sz. Pál az pallya futason?

Az pallya futason ęrti az Apostol, az Apostoli tiſtit es hivatallyat, kivaltkeppen pediglen az Evangeliumnak prædicallasat, az melyben ő, felette sereny es gyors volt, ugy annyira, hogy az tőb Apostolokat ebben mayd felyűl halatta. Ide valo, az mit maga felől mond, 1. *Cor.* 15. 19. En ugy mond, Jerusalemtől fogvan, egeſ Horvat Orſagig, az Evangeliummal minden helyeket be töltöttem. Ezt pediglen pallya futashoz hasonlittya imez következendő ſep okokra nezve.

I. Mert mikeppen hogy az kik pallyat futnak, gyorsak es serenyek az ő dolgokban: Azonkeppen az Egyhazi Szolgaknak igen serenyeknek kell lenni az ő hivatallyoknak el követeseben. Erre int az Sz. Pál, *Rom.* 12. 6. mondvan: Mivelhogy kűlőmb kűlőmb ajandekink vannak, az minekűnk adatot kegyelem ſerint; Akar iras magyarazas; Magyarazzuk azt az hitnek *regulaja* ſerint. Akar ſolgalat; forgolodgyunk az ſolgalatban. Az ki Tanito, az tanitasban. Az ki intő, az intesben, &c.

II. Mert mikeppen az pallya futoknak

vagyon

vagyon fel tett tzellyok, az melyre igyekeznek: Azonkeppen ez Egyhazi Szolgak, elöttök viselik az Isten türeſſeget es az egyigyü hiveknek idvöſſegeket, &c.

III. Mert mikeppen az pallya futok, ha győzödelmeſek leſznek, el veſik az jutalmat: Azonkeppen az igaz tanitók el veſik az igaſſagnak *Coronajat*, az melyrül ide alab ſol az Sz. Pál. *verſ.* 8.

Ide valo, az mit az Daniel, *Cap.* 12. 3. holott igy ſol: Es az bölcsek fényelnek, mint az Egnek fenyeſſege; Es az kik ſokakat az igaſſagra viſnek, mint az csillagok. Erröl ſol Chriſtus Urunk-is *Matt.* 19. 28. mikor azt mondgya: Bizony mondom tinektek; Hogy ti, az kik engemet követtetek, az fel-tamadas uran, mikor az embernek fia ül az ó dicsöſſegenek Kiralyi ſekiben, tizenket ſekekben ültök, es az Izraelnek tizenket nemzetſeget itilitek, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy noha minden embereknek, de kivaltkeppen az Egyhazi ſolgaknak, az ö hivatallyokban, igazan es ſerenyen kell el járniok, hogy

jöven-

jövendőben az ő pallya futasoknak az ő jutalmat el vegyek. Ezt, sajat peldajaval commendallya az Sz. Pál, mikor maga felől azt mondgya, hogy az ő pallya futasat vegben vitte. Intettessünk tehat innet, kivaltkeppen mi Tanitók; Hogy ugy vigyazzunk az mi tisztünkre es hivatalunkra, hogy mikor el jű az Ur Jesus Christus az ítiletre, minekünk-is azt mondgya: örüly jo folgam, mert az kevessen hiv voltal, többön bizlak tegedet; Menybe az te Uradnak örömeben. *Matt.* 25. 21. Erre int az Sz. Pál Apostol, *Act.* 20. 28. mondvan: vigyazzatok magatokra, es az egesz nyayra, melyben titeket az Sz. Lelek vigyazokka tőt, hogy igazgassatok az Istennek Anyasent-egyhazat, mellyet az ő sajat verevel valtot meg. Vetkeznek tehat annak rőst es tunya Tanitók, az kik csak az magok hasznat keresik, az Isten tisztessegere pedigh, es az hiveknek eppületekre, igen kicsin, avagy semmi gongyok nincsen. Effelekről panasolkodik az Isten, *Ierem.* 23. 1. Ismet, *Ezech.* 34. 2. Lasd meg az iratsokat. No mi ezeket ne kövessük, hanem az

mi

mi tiſtünkben hiven járjunk el, hogy az Sz. Pállal eggyût mi is azt igazan mondhaſſuk; Hogy az mi pallyankat megh futottuk.

AZ HARMADIKROL.

Mond vegezetre az Apoſtol; Hitömet megh tartottam. Ez az utolſo dolog mellyet maga felöl mond az Sz. Pál. Holott azt kell meg latnunk; Mit ért az hitön az Apoſtol? Nemellyek az hitön értik, amaz tanitoi rendhez illendö álhatatoſſagot. Nemellyek pediglen, amaz álhatatos bizodalmat, mellyel az Hivek, az Iſtennek kegyelmet es az Ur Jeſus Chriſtus erdemet magokhoz kapcsollyak. De mi, mind az ket értelmet foglallyuk egyben, es mondgyuk hogy az Apoſtol azt akarja mondani; Hogy ö, az Iſten kegyelmeben, es az Chriſtus erdemeben bizvan, az ö Apoſtoli tiſztiben, vegiglen megh maradot. Ez azert az Sz. Pál mondaſanak igazan valo magyarazattya.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az álhatatoſſag igen megh kevantatik az tanitoi

rendben.

rendben. Ugy vagyon egyeb emberekben-is draga jobagos cselekedet volna ez; Mert, az mint Idvözitönk mondgya *Marci.* 13, 13. Az ki vegiglen megh marad, az idvözûl; De kivaltkeppen az Tiztviselöket illeti. Ezt commendallya az Sz. Pál itt az helyen. Intetteſſünk tehat innet; Hogy az álhatatoſſagot fereſsük es köveſsük: Az tökelletlenſeget pedigh gyûlöllyük es igen el tavoztaſſuk, hogy az Sz. Pállal eggyût mëltan es igazan mondhaſſuk, hogy az mi hitünket meg tartottuk. Erre fejenkent ſegellyen bennünket az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

XII. PRÆDIKATIO.

2. *Tim.* 4. *verſ.* 8.

Vegezetre le tetetet ennekem az igaſſagnak Coronaja, &c.

EL vegezem, Iſten ſegitſegeból, ez el mult tanitaſomban, ez fel vött igiknek

első

elsô reßet; Holot megh jelenti az Sz. Pál miben mulatta ô el az ô ęletenek folyasat? Harom dolgokat jelente pediglen maga felôl: 1. Azt monda; Hogy ô amaz jeles bayviadalt meg hartzolta. 2. Hogy az ô pallyajat megh futotta. 3. Hogy hitit meg tartotta. De ezekrûl elegedendôkeppen hallottanak az Kereßtyen halgatok; Mostan azert lassuk Isten segitsegebôl az masodik reßet is ez fel vôtt igiknek.

Mond az Sz. Pál: Vegezetre, letetetet ennekem az igassagnak Corônaja, mellyet meg ád ennekem az Ur amaz napon, amaz igaz Biro, nem csak ennekem pedigh, hanem mindeneknek, az kik varangyak amaz ô dicsôsseges el jôvetelit, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak masodik reße; Holott immár az Sz. Pál, az jôvendô bodogsag felôl valo jo remenseget jelenti megh. Arrôl Summa ßerint azt mondgya: Hogy ô bizonyossan el hitte ô magaban, hogy az Ur Jesus Christus ô neki (az tôb hivekkel egyetemben) meg adgya az ôrôk ęletet, &c. Itt minekünk elsôben azt kell meg latnunk. Hogy

hogy

hogy sollyon az Sz. Pál az örök életnek bodogsága felől? Másodsor Honnan tudta az Sz. Pál, hogy ő neki megh adatik az örök élet? Harmadsor, kitűl es mikor varja azt az Apostol?

AZ ELSŐ RÉSZ. &c.

Az örök életet az Sz. Pál igasságnak Coronajának nevezi, es az felől azt mondgya, hogy ő neki el tetetet az. Hasonlatossag altal sol pedig az Apostol. Vegen hasonlatossagot amaz draga marhaktul, az mellyeket nem sirogatnak az emberek imit amot, hanem oly állo helyre tesik, az hon batorsagossan meg tarthattyak. Nem sértik sem lopotűl sem pediglen tolvaytul. Igen sep es illendő tanusag ez; Mert az Sz. Pállal eggyut, azt mondgya az Isaias Propheta; Hogy az Szem nem latta, az fűl sem hallotta, sőt az embernek sive meg nem foghattya, minemű dragalatos sok jokat szerzet Isten az őtet szeretőknek. Lasd megh *Isa.* 64. 4. 2. *Cor.* 2. 9. De itt minekűnk azt kell megh latnunk; Miert hasonlittya az Sz. Pál. az örök életet Coronahoz, megh pediglen igasságnak Coronajahoz?

Ennek

Ennek nagy ſep okai vannak. I. Mert mikeppen az Coronat az regiek azoknak attak az kik az hartzrol győzödelmeſſen tertenek meg: Azonkeppen az örök életnek bodogſagat az Chriſtus azoknak aggya, az kik ebben az életben, az ördögön, ez vilagon es az ő ſajat teſteken gyozödelmet vesznek. Ő maga bizonittya ezt Chriſtus Urunk *Apoc.* 3. 21. mondvan: Az ki győzödelmes lészen, ültetem azt en mellem az en Kiralyi ſekemben, mikeppen hogy en-is győzödelmes voltam, es ülök az en Atyamnak Kiralyi ſekiben.

II. Mert mikeppen az Corona, leg fökeppen az Kiralyokat illeti, nem amaz közönſeges embereket: Azonkeppen az örök életet, az mi Idvözitönk, nem az Hypocritaknak avagy az hitrül ſakat embereknek, hanem az ő Attyanak áldottainak es örökösinek, az az, az valaſtot hiveknek ſerzette, az kiket az Istennek Lelke az Sz. Irasban Kiralyi. Papſagnak nevez es Sz. nemzetſegnek. Laſd meg 1. *Pet.* 2. 9.

III. Mert mikeppen az Corona, draga ſep ekeſſegekre es bócsületekre vagyon azok-

azoknak, az kiknek adattatik: Azonképpen az örök életnek nem lehet sem seb sem pedig méltóságossab ajandeka az Ur Jesus Christusnak. Ezt pedig igasságnak Coronajanak nevezi, elsőben az Christus igasságara nezve, mely hit altal az hivekoek tulaydonittatik. Errűl sol az Sz. Pál, 1. *Cor.* 1. 30. holott azt mondgya: Hogy az Christus, lött minekűnk Szentségűnk, igasságunk es valcsagunk. Masodsor azert is; Hogy ezzel meg valaztassek az kűlső Coronaktul, az mellyek akar mely sepek es dragak legyenek, mindazonaltal igasságnak Coronajanak nem mondattatnak, &c.

TANUSAG.

Vegyűk elűnkben innet: Hogy az hiveknek ez vilagi nyomorusagokat, jövendőben nagy bodogsag követi. Az Sz. Pál bizonittya ezt, *Rom.* 8. 17. Ide valo az-is, az mit ugyan ezen Sz. Pál, 2. *Cor.* 4. 17. mond: Ez vilagi, egy kem pilbantasig valo nyomorusaginknak könyűseget, örökke valo terhes dicsősseg követi. Ugyan ezen dolgot állattya itt-is. Vigaztallyuk tehat innet magunkat: Fel jű megh az mi napunk is,

punk-is, es az mint az Deakok mondgyak: *Surgit post nubilâ Phœbus*, az az: Az borulas utan ismet fęnlik az nap. Ismet: *Nube solet pulsâ clarior ire dies*, az az: Az fölhő utan, męg fębben fęnlik az nap. Szenvedgyünk tehat itt ez vilagon az Istennek Sz. neve es az ő igeje mellet, tudvan azt hogy nem hejaba fenvedünk, hanem jövendőben nagy leßen az mi jutalmunk az Egekben. *Matt.* 5. 12.

AZ MASODIK ROL.

Lassuk immár masodßor; Honnat tutta az Sz. Pál, hogy elteteret ő neki az igasságnak Coronaja? az az: Hogy minden ketsegnelkül meg adattatik ő neki az örök ęletnek bodogsaga, &c.

Erre az tellyes bizodalomra inditotta az Apostolt, mindeneknek előtte, az Istennek igiretinek igaz volta. Mert jol tutta azt az Apostol; Hogy az Istennek ajandeki banasnelkül vadnak; *Rom.* 11. 29. Azt-is jól tutta pedig; Hogy az Isten az ő Hiveinek (az kik közzül valo az Sz. Pál-is vala) megh igirte jövendőben az örök ęletnek meg hervadhatatlan Corona-

jat; Annakokaert magaban igy *discurrált*: Az Isten az mit meg igir valakinek, soha azt meg nem bannya, az az: Megh nem masollya. De az Isten megh igirte az Hiveknek az örök életnek bodogsagat: Azert azt soha meg nem bannya, s meg sem masollya. *Et per consequens*; Ennekem-is (az ki az hivek közzül valo vagyok) mindenketsegnelkül azt meg adgya, &c.

Masodsor, bizot az Sz. Pál az Istennek ingyen valo kegyelmehez es az Ur Jesus Christus erdemehez. Innet-is azert illyen erősseget formalt az Apostol: Az Isten ingyen valo kegyelmeből az ő Sz. Fianak erdemejert idvőziti az Hiveket, *Rom.* 6. 23. *Ephes.* 2. 8. De en azok közzül valo vagyok, *Act.* 9. 15. *Gal.* 1. 15. Annakokaert mindenketsegnelkül elhittem, hogy engemet-is idvőzit, &c.

Az harmadik alkolmatossagot az bizodalomra vesi az Apostol, attul az soros sővetsegtül, mely az Christus közt es az valastot hivek közt vagyon. Fejünk minekünk az Ur Jesus Christus, mi pediglen ő sőlsegenek élő tagai vagyunk. Innet-is azert

zert illyen erôſſeget formalhatot az Sz. Pál: Az meg dicsôûlt fônek, az tagjainak-is megh kel dicsôitteteni. Mert nem illenek, hogy az meg dicsôûlt fônek gyalazatos tagjai lennenek, hanem az minemû az fô, az tagoknak-is ollyanoknak kel lenni. *Ioan.* 17. 24. *De azmi fejünk* az Ur Jeſus Chriſtus megh dicsôitteteť, *Luc.* 24. 26. Annakokaert ennekem-is (az ki az Chriſtuſnak elô tagja vagyok) meg kel dicsôitetnem. Vegezetre, biztattak az Apoſtolt az regi Szenteknek peldajok-is, az minemû volt az Enoch az kit az Iſten elevenen felvîn az Egben, *Geneſ.* 5. 24. Az Illyes, az kit haſonlokeppen, tûzes lovak es ſeker altal elevenen ragada fel, 2. *Reg.* 2. 21. Mind ezeknek felette pedigh, az mi Urunk Jeſus Chriſtus, nagy hertelenſeggel az ô Tanitvanyinak ſemek lattara elevenẽ neme fel az ô Mennyei Sz. Atty ahoz. *Act.* 1. 9. Mind ezekbôl azert igy biztathatta magat az Sz. Pál: Hogy ha az regi Szentek kôzzûl nemellyeket az Iſten, elevenen az dicsôſſegbe be viheter, az minthogy beiſvitte, engemet-is, jôvendôben oda be iktathat.

De az regi Szentek kőzzűl egy nehanyat az Isten, elevenen be vitt az dicsőſſegben, az mint az elő hozot peldak megh mutattyak: Annakokaert engemet-is jővendőben oda be iktat, &c.

TANUSAG.

Jegyezzűk megh innet; Hogy ſenkinek nem kell idvőſſege felől ketelkedni, hanem affelől mindennek bizonyoſnak kell lenni. Sajat peldajaval bizonittya ezt az Sz. Pál, az ki im hallod mely bizonnyal vallya az jővendő bodogſagnak meg adaſat. Vetkeznek tehat az Papiſtak, az kik arra tanittyak az goromba kőſſeget, hogy ſenki ebben az ęletben bizonyos nem lehet ſem bűnenek bocsanattya, ſem jővendőben az ő őrők ęletenek megh adaſa felől. De ezek ezzel mutattyak meg, hogy nem az Sz. Pál lelketűl viſeltetnek, mert az bűnőſőknek, ketſegbe eſeſre valo álkolmatoſſagot ſolgaltatnak. No mi ezeket ne kőveſsűk, hanem hidgyűk el, hogy az Isten, ingyen valo kegyelmeből, Sz. Fianak erdemejert, minden bűneinket megh bocsatotta, es jővendőben, az őrők ęletnek bo-

nek bodogſagat-is, minekûnk az tôb hivekkel megh adgya. Igy mondhattyuk az Sz. Pállal eggyût, hogy eltetetet minekûnk az igaſſagnak Coronai, mellyet meg ád az igaz biro, minden benne hivôknek.

AZ HARMADIKROL.

Az utolſo kerdeſre, nagy ſiepen, megh felel az Sz. Pál itt az helyen, mikor azt mondgya: Hogy amaz igaz Biro adgya azt ô neki az utolſo napon. Itt minekûnk ket dolgokat kel meg latnunk. 1. Kicsoda az igaz Biro? 2. Micsoda az utolſo nap? Az mi az elſô dolgot illeti, az igaz Biron erti az Sz. Pál az Ur Jeſus Chriſtuſt. Kettôt mond pediglen felôle. Mert elſôben Bironak mondgya lenni; Maſodſor pedig igaznak. De vallyon miert nevezi illyenkeppen Idvôzitônket az Sz. Pál? Nem egyebert ſeretô Atyamfia hanem tiſztire nezve. Mert mikeppen az Bironak tiſzti az itilet: Azonkeppen az Atya Iſten az itiletet bizta az ô Sz. Fiara. Ônnôn maga bizonittya ezt Chriſtus Urunk *Joan.* 5. 22. mondvan: Az Atya ſenkit nem itil; hanem minden itiletet az Fiunak adot. E-

zert vallyuk az *Apoſtoli Credoban-is*; Hogy az Chriſtus el jű itilni eleveneket es holtakat. Es mikeppen az Bironak tiſzti azt kevannya, hogy mindeneknek ſemely valogatas nelkűl igaſſagot ſolgaltaſſon, az minthogy ő maga parancsollya az Iſten *Pſal.* 82. 3. Azonkeppen az Chriſtus jővendőben mindennek erdeme ſerint fizet. Laſd meg *Matt.* 25. 32. Igaznak-is mondgya pedig az Apoſtol ezt az Birót; Hogy meg valaſſa ez vilagi hamis Biraktul, az kik adomanyert, kedvert es baratſagert, az nyilvan valo igazat hamiſra, es az hamiſſat tehetſegek ſerint igazza akarjak tenni. Azt mondgya azert, hogy nem illyen Biró az Chriſtus, hanem igaz, az ki az igaſſagot ſereti es kőveti; az hamiſſat pedig gyűlőli es igen el kerűli, &c.

Az utolſo napon pediglen erti az itilernek napjat. Igy nevezi pedigh azt; Mert ez vilagnak vegen leſzen. Annakfelette ezert-is; Mert az uran nem leſzen, illyen vilagoſſagbol es ſőtetſegből állo termeſzet ſerint valo nap, mint moſtan. Mert az utolſo napot, az hivekre nezve, kőveti az

őrők

ôrôk ęletnek bodogſaga, holott nem ſû-kôlkôdûnk az nap nelkûl, mert annak vilagoſſaga az Ur Jeſus Chriſtus leſen, *Apoc.* 21. 23. *&c.*

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az ôrôk ęletnek meg adoja, egyedûl csak az mi Urunk Jeſus Chriſtus. ônnôn maga bizonittya ezt Chriſtus Urunk, *Ioan.* 10. 28. holott azt mondgya: Hogy ô az ô juhainak ôrôk ęletet ád. Errûl ſol, az Sz. Mathænal is *Cap.* 25. 34. mondvan Jertek el en Atyamnak áldottai, birjatok az Orſagot, az mely meg keſittetet tinektek, vilag fundamentomanak fel veteſenek elôtte. Ugyan ezen dolgot állattya az Sz. Pál itt-is; Holott im azt mondgya: Hogy azt az meg keſittetet es reytek helyre tetetet Coronat, amaz igaz Birotul az Ur Jeſus Chriſtuſtul varja, mellyet ô neki az tôb hivekkel egyetemben meg ád. Intetteſſûnk tehat innet; Hogy mi-is, az Sz. Pállal eǵgyût, az ôrôk ęletet, csak az Ur Jeſus Chriſtuſtul varjuk, el hiven azt mindenketſegnelkûl, hogy az utolſo napon, azt minekûnk-is meg adgya.

Engedgye az mi kegyes Atyank es Istenünk, hogy mi azt az igasságnak Coronajat csak az Ur Jesus Christustul varhassuk, Amen.

XIII. PRÆDIKATIO.

Iob. 9. vers. 25. &c.

Azen eletemnek napjai pedig, gyorsabbak.

AMaz Theophrastus nevü bölcs ember felöl azt olvassuk; Hogy halalnak orajan az termeßetet (az Istent) azzal vadolta, hogy az Varjaknak, Szarvasoknak es özeknek (az kiknek nem szükseges volna) illyen hoßßu életet engedet volna.

Az embereknek pedigh (az kiknek igen-is szüseges volna) illyen rövid napokat adot volna. Az honnet megh tetßik, hogy nem csak most, hanem eleitül fogvan, igen bantotta ez, az embereknek beleket, hogy az emberek illyen keveßet, az oktalan állatok közzül pedig nemellyek, egy nehany faz eßtendeig is el élnek. Lattyuk nemellyek,

lyek, még kicsin karokban, nemellyek ifiuſagokban, es az ô életeknek gyönyörûſeges viragjaban, nemellyek vegezetre sinten akkor halnak meg, mikor mind magoknak, ſ. mind az közönſeges tarſaſagnak, haſznoſon ſolgalhatnanak. Ez panaſolkodas pedigh, nem csak azoke, az kik az Iſtennek Anyaſzent-egyhazan, kivöl járnak (az minemû az Theophraſtus volt, hanem még amaz nagy Sûvegô jamborokkal-is köz (minemû az Job Patriarcha volt) az mint ez fel vet igikből meg tetſik.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Panaſolkodik az Job Patriarcha itt az helyen, az ô életenek rövid volta felöl, mellyet nagy ſep külſô haſonlatoſſagokban ád elönkben.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket kivaltkeppen valo reſzekre oſthattyuk ez igiket. Mert az elſô reſzeben az Job Patriarchanak panaſa irattatik meg. Az maſodikban pedig az haſonlatoſſagok adattatnak elönkben, az mellyekben az ô életenek rövid voltat je-

lenti.

lenti. Ez mind Summaja, ſ. mind rendi az igiknek: Laſſuk immár rendel az igiket, es azokbol az tanuſagokat csak rövideden Iſten ſegitſegeböl.

Mond az Job: Az en életemnek napjai pedig rövidebbek voltanak, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſö reſe, holott panaſolkodik az Job, az ö életenek rövidſegeröl. De hogy ionet az Kereſtyenek több lelki éppületet veheſſenek, azt kel meg latnunk. Miert hogy az Iſten az embernek illyen rövid idöt rendelt, ugy annyira, hogy moſt kivaltkeppen, életeknek hoſſaſagaval, nagy ſok oktalanallatok az embert fölül haladgyak?

Az Alexander Macedo felöl azt olvaſſuk, hogy mikor egy idöben vadaſni ment volna egy Szarvaſt fogatot, az melynek farvaban egy gyürö volt be foglaltatvan bizonyos böfükkel. Az melyböl eſeben vette, hogy azt az gyüröt, annak elötte egy-nehany faz eſtendökkel csinaltak volt oda. Az ember pedig, ez moſtani utolſo idöben, ha ötven avagy hatvan eſtendeig él, annyira el ſorvad, hogy mind maganak ſ. mind

ſ mind egyebeknek terhekre leſen. Mely dolgon noha az emberek ugyan csudalkodnak, mindazonaltal az Iſten imez következendő okokert cselekedi.

I. Az embereknek bűnökert. Mert az regi Sz. jamborok idejeben, nagy ſokkaig éltenek az emberek, az mint ez meg tetßik csak az egy Mathuſâelnek peldajabol is, az ki közel, ezer eſtendeiglen élt. Laſd megh *Geneſ.* 5. 27. De minek utanna az bűn el arada ez földön, még azt-is megh bana, az Iſten hogy az embert teremtette, es az ő életenek napjait, legh fellyeb, ſaz hus eſtendőkre korlata, az mint errűl nyilvan valo iraſunk vagyon, *Geneſ.* 6. 3.

II. Az hiveknek idvőſſegek. Mert az ember mennel többet él, annal több gonoſſagot cselekedik. Hogy azert az gonoſſag el ne fordicsa az hiveknek elmejeket, es az Szentaktul, ſantalni ne tanullyanak, mint valami veßedelmes habok közzűl, az Iſten az ő fiait es leanyit ki fokta ez vilagbol ragadni. Laſd meg *Sapien.* 4. 15.

III. Az hiveknek csendeß nyugodalmok. Mert lattyuk hogy az Kereſztyenek itt ez

itt ez világon az nyomorúságoknak es síralomnak völgyében helyheztettenek, úgy annyira hogy valakik az Christus Jesusban kegyesséen akarnak élni, szükségképpen az üldöztetést fel kell venniek, az mint az Sz. Pál bizonittya, 2. *Tim.* 3. 12. Latvan azért az állapatot, mint hogy szánnya az Sz. Isten az ő fiait es leanyit, nem hadgya sokkaig nyomorgani őket, hanem az jo halal altal az nyugodalomnak helyere altal költözteti. Az Esaias Propheta bizonittya ezt *Cap.* 57. 1. mondvan: Az következendő vészedelem előt vetetik el az igaz. El jú az békeség, es nyugosznak az ő agyasházokban. &c.

IV. Az jövendő örök élet felől valo bizonság. Mert holott az hivek, ez jelen valo világon keveséet élnek, azzal úgy mint ugyan Ujjal mutattya az Isten, hogy vagyon még más állapat is, az melyben az híveknek ez világi rövid életek, az örök élettel potoltatik meg.

V. Végezetre, az hittűl szakat emberek közzűl is nagy sokan, az ő itiletek szerint, idő nap előtt megh halnak, hogy (az mint az A-

az Agoſton Doctor mondgya) az jokat ſokkaig ne gyötörjek.

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; Hogy ez vilagi rövid élet, nem mindenkor Iſten haragjanak jele, hanem az hivekre nezve az Iſten azt-is áldaſul adgya. Szinten úgy cselekedik tehat az Iſten, mint amaz jo gondviſelö Anyak, az kik az ö neveletlen magzattyokat, amaz reſeges kialto emberek közzül, az ö csendeſ agyashazokban be viſik, hogy ott csendeſen nyughaſſanak. Ennek valoſaga meg tetſik az elö ſámlaltatot okokbol. Intetteſsünk tehat innet; Ne irigellyük az mi Kereſtyen halottainknak bodogſagokat, hanem had nyugodgyanak az Urban. Mert bodogok az halottak, az kik az Urban holtanak meg, es meg nyugoſnak az ö munkajoktul, az mint az Angyal kiáltya az Egböl. *Apoc.* 14. 13. De ez ellen ki ſokan vetkeznek az emberek közzül, naponkent valo peldaink bizonittyak, &c.

Ez ennek az elſö reſnek rövid magyarazattya. Mond immar az Job Patriarcha;

Gyor-

Gyorſabbak lônek az pallya futonal, el mulanak, mint az kônnyen folyo hajók, avagy mint az eledelre rôpülô ſaskeſelyû, &c. Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſze; Holott az Job, az ô ęletenek rôvid voltat, nagy ſep harom haſonlatoſſagokban adgya elônkben. Azoknak eggyiket veſi az pallya futonak gyorſaſagatul. Az maſodikat, az kônnyen folyo hajotul. Az harmadikat pedigien, az ſaskeſelyûnek ſebes rôpüleſetûl. Mindenikrôl rendel ſollok Iſten ſegitſegebôl csak rôvideden. Mond az Patriarcha: Gyorſabbak lônek az pallya futonal, &c. Ez az elſô haſonlatoſſagh, mellyet be hoz az Job Patriarcha, az ô ęletenek rôvid voltanak meg mutataſara. Holott minekünk csak azt kel meg latnunk; Mert haſonlitya az Sz. jambor az ô ęletet az Pallya futonak gyorſaſagahoz?

Ennek nagy ſep okai vannak; De hogy azokat mind elô ne ſámlallyam, az tôbbi kôzt.

I. Ezert; Mert mikeppen az pallya futok kęſen vannak: Ruhajokat neki aggattyak,

tyak, ôvôket neki forongattyak, inokat, talpokat hozza kebitek, es fiveket neki batorittyak: Azonkeppen az Keresztyen embernek, mindenkor kesen kell lenni *in omnem eventum*, hogy az ô Keresztyeni hivatallyaban meg ne fogyatkozzek, hanem inkab abban, jo modgyával elô meheſſen.

II. Mert mikeppen az pallya futók ſerenyek az ô dolgoknak vegben viteleben, es ſemmi akadaly az ô utokban ôket megh nem tartoztathattya: Azonkeppen az hiveknek gyorſaknak kel lenni az ô hivatallyoknak el kôveteſeben. Erre int az Sz. Pál, *Rom.* 12. 8.

III. Mert mikeppen az pallya futóknak vagyon jutalmok az gyôzôdelem utan: Azonkeppen az hiveknek vagyon Iſtentôl rendelteret jutalmok, tudni-illik az ôrôk életnek bodogſaga, mellyet az ô ſok faratſagok es fenvedeſek utan, az utolſo napon, mindenkeſegnelkûl el vesznek. Errôl ſol Chriſtus Urunk, *Apoc.* 3. 21. mondvan: Az ki gyôzôdelmes lesen, ûltetem azt az en Kiralyi ſekemben, mikeppen hogy en-is gyôzôdelmes voltam, es

ûlôk

ſülők az en Atyamnak Kiralyi ſekiben. &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Mely igen igaz, az mit az Job Patriarcha mond ide fellyeb *Cap.* 7. 1. holott imigyen ſol: Viteſſeg az embernek ęlete ez földön. Mert mikeppen az vitez embernek nagy ſok rendbeli ellenſegi vannak, az kik ellen ſüntelen kell vigyazni: Azonkeppen az Keresztyeneknek ſüntelen valo vigyazaſok vagyon; Az ördög ellen, az ki mint az ordito oroſlan ſellel jár, kereſven az kit be nyelheſſen. 1. *Pet.* 5. 8. Ez vilagh ellen, az mely tellyeſſeggel be merült az gonoſſagban, az mint az Sz. Ianos bizonittya, 1. *Ioan.* 5. 19. Es az ő ſajat teſtek ellen, az mely kevan az lelek ellen, mikeppen az lelek is az teſt ellen. *Gal.* 5. 17. Ennek igaz volta meg tetſik, az Job Patriarchanak jelen valo ſep haſonlatoſſagabol is. Intetteſſünk tehat innet; hogy ne igirjünk magunknak ſemmi gyönyörüſeges ęletet, hanem keſicsük magunkat amaz derek ütközetre jo modgyaval, hogy az mi ellenſeginken veheſſünk örvendetes győzödelmet, &c.

Mond

Mond immár az Patriarcha: El mulanak, mint az kőnnyen folyo hajók, &c.

Ez az masodik hasonlatossagh, melyben az Job, az ő ęletenek rővid voltat jelenti. Holott csak azt lassuk meg; Miert hasonlittya az Job az ő ęletet az hajonak állapattyohoz? Ennek nagy sep okai vannak:

I. Ez: Mert mikeppen az hajonak nagy sok haborui vannak az selektűl, haboktul es kőssiklaktul: Azonkeppen az hiveknek vagyon haborgatasok, az Satantul es ennek ártalmas tagjaitul. Ide valo az mi Idvőzitőnknek mondasa, *Luc.* 9. 23. holott igy sol: Az ki en utannam akar jűni, meg tagadgya magat, fel vegye az ő keresztit, es ugy kővessen engemet.

II. Mert mikeppen az hajo gyakran meg valtoztattya az ő helyet: Igy az ember ollyan mint az penz, az mint kőz besedben mondgyuk. Kerdezzek meg rendel, az kik most jelen vagyunk, ki honnat valo? El hittem hogy igen tavoly lesen sokaknak kőzzűlűnk az ő sűletet hazaja. Hat męg holtunk napigh hon maradunk meg csak az jo Isten tudgya.

111. Mert mikeppen az hajoknak vagyon igazgatojok: Azonkeppen az embereknek vagyon gondviselő Istenek, az kiknek meg hajok falara-is gondgya vagyon. Lasd meg, *Matt.* 10. 30. *&c.*

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Mely igen igaz, az mit az Sz. Pál mond, *Hebr* 13. 14. Nincsen nekünk itt maradando varasunk, &c. Ezt bizonittya az Job Patriarcha-is ez jelen valo hasonlatossággal. Intertessünk tehat innet; Hogy ne nyughatatlankodgyunk azon, ha Istentül egy helyből mas helyre plantaltatunk, avagy ha ugyan ki solitatunk-is ez életből. Mert mi hallyuk, hogy az mi életünk hasonlo az hajonak allapattyahoz.

Mond vegezetre az Job: Es az eledelre rőpülő Saskeselyü. Ez az harmadik hasonlatossag, melybe meg mutattya az ő életenek rövid voltat. Itt-is csak azt kel meghlatnunk; Miert él az Patriarcha ezzel az hasonlatossággal?

Ennek-is nagy fep okai vannak. I. Mert mikeppen az Saskeselyü az farnyas

álla-

állatok kőzzűl, leg kőzeleb jár az Eghez: Azonkeppen az hivek, ez földiektől el bucsuzvan, az mennyei jokat kereſik.

II. Mert mikeppen az Saskeſelyű igyenesſen az Napra nezhet, es az ő ſeme fenye azzal meg nem bantodik: Azonkeppen az hivek, amaz igaſſagnak Napjara (mert ugy nevezi Idvőzitőnket az Malachias Propheta *Cap.* 4. 2.) az ő lelki ſemekkel igyenesſen neznek.

III. Mert mikeppen az Saskeſelyűt ſoha az menyűtő kő nem bantya: Azonkeppen az hiveknek nincsen ſemmi karhoztatások, *Rom.* 8. 1. *&c.*

TANUSÁG.

Vegyűk eſűnkben innet; Mely igen igaz, az mit az Eſaias Propheta mond *Cap.* 40. 6. Minden teſt ollyan, mint az fű, es annak dicsőſſege haſonlo az mezőnek viragjahoz. Ide valo amaz kőzőnſeges *verſis*:

Eſt homo perſimilis fœno per prata virenti,
Et brevis in pingvi quæ roſa floret agro, az az: Haſonlo az ember az reteken zőldellő fűhőz, es amaz kővér avagy ſiros mezőben viragzo roſahoz. Ennek igaz

volta meg tetßik az elő ßámlaltatot ßep hasonlatoſſagokbol. Intetteſsünk tehat innet; Hogy magunknak hoßßu időt ne igerjünk, hanem ugy ellyünk ez vilagon, mintha innet minden tempillantasban ki kellene költöznünk. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, hogy mi igy viſelheſſük magunkat, Amen.

XIV. PRÆDIKATIO.

Luc. 7. verſ. 12. &c.
Hogy pediglen el közelite az Varoſnak kapujahoz.

FElette helyeſſen es igazan mondgya az Salamon Kiraly *Eccleſ. 7. 3.* Hogy job az embernek az ſiralmas hazhoz menni, hogy nem mint az lakodalomnak hazahoz. Mert az halottas haznal, minden ember meg emlekezik az ő életenek vegeről, es igy ő magat kefiti az ő halalahoz. De az Menyegzős haznal, nagy ſok illetlen dolgok eſnek, mellyek mind az Iſten törvenyevel,

nyevel, ſ-mind pedíglen az kûlſô jo rend tartaſſal ellenkeznek, az mint ezt naponkent valo peldaink bizonittyak. Ertettek ezt az Naim Varoſanak lakoſi, az kik ugyan feleſen gyûlnek ennek az ſegeny özvegy Aſſonnak ſiralmas hazahoz, ez vegre hogy az ô eggyetlen egy meg holt fiat az temetô helyre tiſteſſegeſen ki keſerjek, az mint az Sz. Lukacs itt nagy ſepen meg irja.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Meg irja itt az Sz. Lukacs, amaz Naimbeli özvegy Aſſonyi allatnak megh holt fianak, mind az temetſegre valo keſûletit, ſ-mind az ô csudalatos fel-tamaſtaſat, minden kôrnyûl állo dolgaival egyetemben, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket reſekre oſthattyuk ezeket az igiket. Mert az elſô reſeben, kôrnyûl állo dolgairol emlekezik az Evangeliſta, ennek az meg holt ifiunak temetſegének. Az maſodikban pedig, az ô csudalatos fel-tamadaſat irja meg, minden

kőrnyűl állo dolgaival egyetemben, &c.

Mond az Evangeliſta: Hogy pediglen ez kőzelite az Varaſnak kapujahoz. &c. Olvaſd el mind az 13 verſnek vegeiglen.

Ez igikbẽ foglaltatik be tanuſagunknak elſő reſze, holott az temetſegnek kőrnyűl állo dolgai irattatnak megh. Elſőben is pedigh, idejeről es helyeről emlekezik az dolognak az Evangeliſta. Im azt mondgya: hogy mikor Idvőzitőnk, az ő Tanitvanyival, es azokon kivől-is ugyan feles magaval el erkezet volna Naim Varoſſaban, ſinten az kupuban talalta elől ezt az meg holt ifiat, akarvan ki viterni az kőzőnſeges temető helyre, &c. De hogy innet az Kereſztyenek tőb lelki ęppűletet vehęſſęnek, imez kővetkezendő dolgokat kel meg forgatnunk. 1. Miert kel az halottakat el temetnűnk? 2. Hogy hogy kel azok kőrnyűl forgolodnunk? 3. Hova kel őket temetnűnk?

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az elſő kerdeſt illeti; Hogy az halottakat el kellyen temetnűnk, imez kővetkezendő dolgok kenſeritenek.

1. Az

I. Az Iſten rendeleſe es parancsolattya. Ide valo, az mit Iſten az eſetnek utanna az Adamnak monda, *Geneſ.* 3. 19. Porbol avagy földbôl vetettel, es földe kel lenned. Az Syracideſ-is azt mondgya: *Cap.* 38. 16. Fiam, az halotton kônyvet hullas, es mintha nehez dolgokat fenvettel volna, kezdel az zokogaſt az ô mondgya ſerint. Fedezd el az ô teſtet, es meg ne utallyad az ô temeteſet. Az vẹn Tobiaſ-is, arra inti az ô fiat az ifiu Tobiaſt; Hogy mingyart kutanna meg hal az ô feleſege, az ifiu Tobiaſnak Annya, el temeſſe ôtet.

II. Az regi Szentteknek peldajok, az kik felôl azt olvaſſuk, hogy az ô halottyokat nagy tiſteſſeggel temettek. Laſd meg, *Geneſ.* 23. 19. Iſmet, *Cap.* 35. 19. Es *Cap.* 50. 13. *Ioan.* 11. 38. *Act.* 8. 2. &c.

III. Az fel-tamadas felôl valo jo remenſeg. Errûl az Sz. Pál nagy bôſeggel tanit, elôſôr Corinthusban irt levelenek tizenôtôdik reſzeben.

IV. Az Atyafiui ſeretetnek meg mutataſa, az mely ionet nagy ſepen meg tetſik, hogyha holtok utan ez ô hidegh tete-

meknek el takaritasaban munkalkodunk.

V. Az hala-adoſag, az mely innet tetſik meg; Hogy ha azoknak temeteſekben forgolodunk, az kik minekünk éltekben hafnoſon ſolgaltanak.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy igen dicsiretes azoknak cselekedetek, az kik az ő Kereſztyen halottyokat, az fel-tamadaſnak remenſege alatt, az ő Annyanak az földnek meg adgyak. Erre indithatnak minket az elő fámlaltatot okok. Verkeznek tehat, az kik azt avagy nem cselekedik, avagy csak nagy bőcstelenül mennek elő az dologban. De erről az kővetkezendő kerdesben bővebben ſollok.

AZ MASODIKROL.

Az mi az temetſegnek moggyat illeti, ezzel külömben élnek az Poganyok, hogy nem az Kereſztyenek. Mert az Poganyok közzül nemellyek, feletle modnelkül bantanak az ő halottyokkal. Mert az Lotophaguſok, az vizben vetettek azt itilven, hogy nem lehet annal ſeb koporſo, az mint erről nyilvan ſol az Plinius, *Lib.* 4. *Cap.*

4. *Cap.* 12. Az Sabæusok azt mondottak, hogy az halottak, nem kûlômbek az ganeynal, annakokaert ôk az Kiralyok testet is az pervataban vetettek. Az Troglodi-taknal ez volt az ſokas; Hogy az megh holt embernek kezet labat egyben kôtôttek, annakfelette rúdban vettek, es nagy neveteſſel es csufſaggal ki viven, akarhon el aſtak: es az fejehez egy kecske baknak az ſarvat ſegeztek. Az Traciaijak felôl is azt olvaſſuk; Hogy az ô halottyokat ôrômmel es vigaſaggal temettek. Az kik pedig uyjonnan ez vilagra ſûlettettenek, azokon ſirankoztanak. Az Hircanuſok felôl azt irja Strabo, hogy nagy kon ndorokat tartottanak, mellyeket, *Canes ſepulchrales*, az az, temetô ebeknek neveztenek, es az ô halottyokat azokkal etettek megh.

De mind ezeknel ſôroyôb dolgot cselekettenek az Scytak, az kik felôl azt olvaſſuk, hogy az ô halottyokat ônnôn magok meg ôttek. Az Maſſagetak pedig męg azt ſem vartak mindenkor, hogy meg hallyanak hanem az ô vęn Attyokat es Annyokat,

kat, Attyokfiaival egyetemben, ô magok meg ôltek es meg ettek. Lasd meg Jeronymus Doctort, *contrà Iovinianum Cap. 36.* Az Gôrôgôk pedigh es az Romaijak, az holt testeket (kivaltkeppen az nagy embereket) sepen fel ôltôztettek, es draga kenetekkel megh kenven, annakutanna nagy rakas fára helyheztettek, es azt meg guytvan, meghegettek. Az hamvat pedigh felsedven, bizonyos edenyben csinaltak, es emlekezetre meg tartottak. Az Kereſtyenek pedigh, eleitûl fogvan mind ez oraiglan, az ô halottyokat, az fel tamadasnak hodog remensege alatt, az fôldnek gyomraban be tettek, az mint ezt, vilagh kezdetitûl fogvan ez oraiglan, santalan peldak bizonittyak.

TANUSAG.

Vegyûk esûnkben innet; Hogy az halottakkal tiſteſſeggel es bocsûlettel kel bannunk; kivaltkeppẽ pedig az Kereſtyenekkel, az kik ęletekben az Sz. Leleknek ęlô Templomi voltanak. Vetkeztenek tehat az Poganyok, az kik az ô halottyokkal illetlenûl bantanak, az mint az elô hozot

irasok-

irásokbol es peldakbol meg tetßik. De mi azokat ne kövessük, hanem az regi Sz. jamborokkal eggyüt, az bodog fel-tamadásnak reménsége alatt, adgyuk megh az ő Annyanak az földnek, tudvan azt hogy azokat nem veßtettük el, hanem csak előttünk bocsattuk, es immár nem mi várjuk őket ide, hanem inkab, ők varnak minket utannok, az mint az David Kiraly mondgya vala az ő megh holt fiacskaja felől, 2. *Sam.* 12. 23. Engedgye az mi kegyelmes Istenünk, hogy mi ebben-is az ő Sz. igejenek regulajat kövessük.

AZ HARMADIKROL.

Az mi az harmadik dolgot illeti; Az Keresztyenek (hogy most az idegenekről ne szollyak) eleitül fogvan az temetésben imez ket kivaltkeppen valo modot tartottak. Nemellyek az *Templum* környül temetkeztenek; Nemellyek pediglen az Varason avagy falun kivől, bizonyos helyet valaßtottanak az halottaknak temetésekre. Mindenik pedig bizonyos okait arra cselekedetinek.

Az kik az *Templum* környül (avagy u-

gyan

gyan belől-is) temetkeztenek, imez következendő okait attak.

I. Hogy azzal-is meg mutatnak, hogy ők valoba Keresztyenek voltanak. Mert az mely Isten hazat életekben gyakorlottanak, holtok utan sem akarnak attul messze tavozni.

II. Hogy az ő Atyafiui seretekeket ezzel-is meg mutatnak. Hogy az mely Keresztyeneket életekben serettek, holtok utan-is az ő moggyok serint megh tartyak: Es ha kűlömben vellek nem tarsolkodhatnak, avagy csak akkor közelitenek hozzajok, mikor az Isten hazaban az könyörgesre es prædicatiora fel gyűlnek.

III. Hogy ezzel-is, az Poganyoktul meg valasztassanak, az kik az ő halottyokat (az kik el temettek-is) akar hon el astak, &c. Mely sokas ő magaban igen jo es dicsiretes volt regen; De ostan, az Papa Orszagaban, nagy sok illetlen dolgok jövenek ki belőle. Ezek közt pedig első lőn, az helynek valogatasa; holott eggyik helyet az masiknal fellyeb kezdenek bőcsűlni, az Davidnak nyilvan valo mondasa el-

len; Az

len: Az Ure az föld, es annak tellyesſege. *Pſal.* 24. 1. Maſodik, amaz rút kereskedes avagy Complarſag. Mert az kik bővön fizethettenek, azokat az Baratok az *Templumban* az Oltar eleiben temettek. Az kik keveſſebbet adhattak, az kűſőbnel aſtak el. Az ſegenyeket pedig, az czinteremre boritottak ki.

Harmadik, az halottaknak csontyoknak földből valo ki hanyaſa, mellyet az Iſtennek ſulyos bűnteteſi közze ſámlalnak az Prophetak. Negyedik, az halottak tetemenek es ruhainak imadaſa, mely nyilvan valo balvany imadas. Vegezetre ötődik az kár tetel; Mert addig oſtogattak belől az *Templomokban* az temető helyeket az *fundamentum* mellet, hogy immár egy nehany *Templomok* el dőltenek miatta, &c. Az kik pediglen, az Varaſon avagy Falun kivől temetkeznek, az ő cſelekedeteknek imillyen okait adgyak.

I. Mert azt mondgyak, hogy az regi Sz. Atyak kivől temetkeztenek, az mint megh tetßik, *Geneſ* 23. 10. Iſmet, *Cap.* 35. 19. Iſmet, *Cap.* 50. 13. *Ioan.* 11. 38. *&c.* Laſd meg az locuſokat. II.

II. Mert az mi Urunk Jesus Christus, az ki minekünk fejünk es Királyunk, Jerusalemen kivül az kertben temettetet, az mint meg tetik, *Matt.* 27. 60. *Ioan.* 19. 41.

III. Hogy ezzel azt megh mutatnak, hogy az halottak, immár ki költöztek ez világbol, es önekik az elevene emberekkel semmi közök nincsen, hanem ök mas Varosnak Polgarivá löttenek.

IV. Hogy az halottak környül levő sok babonaságokat, mellyeket az Papistak cselekednek, ezzel el tavoztatnak.

V. Vegezetre, hogy ez álkolmatos-saggal, az külső tisztaságra-is gondolnanak. Mert akar hova mit hollyunk, de az holt test, ugyan holt test. Ez az oka, hogy az regi Romaijak, *in Lege duodecim tabularum*, meg parancsoltak volt, hogy az halottakat az Varason kivül temessék el. A mas Hadrianus *Imperator-is*, megyven arany büntetes alatt parancsolta volt meg, hogy senki az Varosban ne temetkezzek.

TANUSAGOK.

Jegyezzük megh innet; Hogy dicsireseseb, es követesre méltob azoknak cselekede-

kede-

kedetek, az kik az ô halottyukat, az Varason avagy falun kivûl bizonyos helyre temetik. Ennek valosaga meg tetßik, az elô ßámlaltatot okokbol. Intettessünk tehat innet, hogy ne neheztellyük az mi halottainkat az Varason avagy falun kivûl temetni, ha ßinten az mi ęleink mas helyen nyugoznak-is. Mert az Ure az fôld es annak tellyessege, az mint az Sz. David enekli *Psal.* 24. 1. Masodßor, tanullyuk megh azt is; Hogy az Kereßtyenek temetô helyenek, Szentnek, az az, minden kûlsô illetlen dologtul üresnek kel lenni. Vetkeznek tehat, az kiknek nem csak temetôjök, de męg *Templomok-is*, csorda csapas es az bornyuknak dęllô helyek, az mint ezt kivaltkeppen falu helyeken naponkent latlyuk. Ertettek ezt, męg amaz bardolatlan Schytak is, az kik felôl azt irja *Herodotus Historicus*; Hogy mikor az Cambyses nagy haddal tamat volna ellenek, es amazok nem akarvan mingyart meg hartzolni velle, hanem az ô modgyok ßerint csak eleb eleb ßallananak elôtte, vegre meg kerdeti tüllôk, miert hogy megh nem akarnak

hart-

hartzolni? Amazok azt izenik, hogy ők azt elsőben csak sokasbol cselekedik, mert ők ugyan ugy élnek azzal, hogy ha eggyűt megh unnyak az lakaſt, más helyben mennek. Maſodsor azert-is; Mert még ő nekik ſemmi boſſuſagot ſẽ kárt nem tőttek, holott nekik ſem hazok ſem egyeb ő-rökſegek nincsen, hanem ők csak tabori emberek. Hanem ha az ő Attyoknak es Annyoknak temeteſet kezdi haborgatni, meg lattya oſtan mit cselekednek. Halvan az feleletet az Cambyſes, meg parancsol-lya, hogy mindenűt az Schytaknak temete ſeket fel boncsak. Mellyet eſekben veven az Schytak, allygh ſalad előttők altal az Helleſpontus nevű tengeren. Intetteſsünk azert innet; Hogy mi-is az mi temető helyűnket tiſtan tarcsuk, hogy az Poga-nyoktul ebben az dologban megh ne előz-teſsünk. Erre ſegellyen minket ſejenkent, az mi kegyelmes Atyank es Iſtenűnk, Fi-ert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

XV. PRÆDIKATIO.

Lat.

Luc. 7. vers. 12. &c.
Az ki az ő Annyának eggyetlen eggye vala, &c.

ENnek előtte valo tanitasomban harom kivaltkeppen valo dolgokrol sollottã; 1. Miert kelleſſek az halottakat el temetnünk? 2. Hogy hogy kellyen azok környül forgolodnunk? 3. Hova kellyen őket temetnünk? De ezekről elegedendő keppen hallottanak az Kereſztyenek. Mostan lassuk, Isten segitsegeből, az következendő igiket-is rendel. Mond az Evangelista: *Az ki az ő Annyanak eggyetlen eggye vala, es az özvegy vala, &c.*

Ez igikben, sorgalmatossan megh irja az megholt semelt az Evangelista. Elsőben-is pedigh azt jelenti, hogy az ő Annyanak eggyetlen eggye volt. Meltan es illendő keppen siratta tehat ötet az ő Annya, az mint ide alab az mi Idvözitönknek mondasabol meg tetsik. Mert az Atyak es Anyak, bár ugyan feleſẽ legyenek fiok es leanyok, de ha azok közzül valamellyik meg talal haloi, az termeſetet meg

nem tagadhattyak, hanem azokat, nagy keservesſé meg ſirattyak: Menyivel inkab azert mélto volt az Annyanak ezt az ô eggyetlen eggyet ſiratni. Maſodſor azt mondgya, hogy özvegy volt az Aſſonyi állat. Ezt-is azert hozzabe az Sz. Lukacs, hogy ennek az Aſſonyiállatnak ſiralmanak illendô voltat meg mutaſſa. Volt tehat mit ſiratni ennek az Aſſonyiállatnak; Mert ime az Sz. Iſten, igaz itéletibôl, az ô özvegſegenek Iſtapjat el vette, es tellyeſſeggel csak maganak hatta.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſten gyakran, mint ſabados Ur, az Atyakat es Anyakat, ezek közt pedigh az özvegyeket-is, az ô edes magzattyoknak ſomoru halalokkal, meg ſokta keſeriteni. Erre en ſem iraſokat, ſem peldakat nem hozok, mert igaz eleg, ennek az ſegeny özvegy Aſſonyiállatnak jelen valo állapattya. Vigaſtallyuk tehat-ni magunkat effele allapatunkban; Nem mi vagyunk elsôk, ſutolſok ſem leſſünk. *Lætitia eſt miſeris, ſocios habuiſſe malorum*; Örôm az nyomoruſagban

ban ebet embereknek, mikor az nyomorusagokban tarsok vagyon. Hadgyuk tahadsagaban ô felseget, es az Ur Jesus Christusal azt mondgyuk: Atyam, nem ugy az mint en, hanem legyen ugy az mint te bent felseged akarja, &c.

Mond még-is az Evangelista: Es ezzel, az Varosnak sokasagu nepe vala, &c.

Itt immár az pompat irja meg az Evangelista, ennek az meg holt ifiunak temetesében. Nem emlekezik pedig, sem kerebtrôl, sem viasz gyertyarol, sem szentelô vizrôl, sem egyeb babonasagrol, az mellyekkel az Papistak élnek, az ô halottyoknak el takaritasaban; Hanem csak azt jelenti, hogy ezzel, az Varosnak sokasagu nepe volt. Az honnet meg tetszik hogy nem Papista sokaszt követtek az Naim Varosanak lakosi, ugymint, mikor még az Papanak csak neve sem volt emlekezetben, hanem az utan egy nehany saz esztendövel szarmazot. Annakfelette az-is ki nyilatkozik; Hogy emberseges emberek laktak azt az Varost, holott ennek az szegeny özvegy Asszonnak megh holt fiat, illyen so-

kan kővettek az temető helyre. Vesd őſ-ve ezekkel ez moſtani vilagnak fiait, es meg latod mely tavoly járnak az Kereſ-tyenſegtűl, az mellyel ők felette igen di-csekednek. Gyakrã be tellyeſedik moſt a-maz kőzőnſeges mondas; *Dum moritur di-ves, concurrunt undiq; cives*, az az: Mikor gazdag ember hal meg, minden felől egy-ben gyűlnek az polgarok. De ha ſegenyen eſik az nyil, alig latz kettőt avagy harmat. Erre nem ſűkſegh peldat hoznunk, mert ezt naponkent jol lattyuk.

TANUSAG.

Vegyűk eſűnkben innet; Hogy Kereſ-tyen emberhez illendő dolog, az halottak kőrnyűl valo forgolodas, mert ezzel te-ſűnk azoknak leg utolſo tiſteſſeget. Igaz tehat amaz kőzőnſeges mondas: Harom-ſor kel az embernek az ſegitſeg, tudni-il-lik ſűleteſekor, hazaſſaga es temeteſekor. Ezt ſajat peldajokkal commendallyak, az Naim Varoſſanak lakoſi. Vetkeznek te-hat ez ellen amaz hegyes orru emberek, az kik azt mondgyak, hogy el mennenek Kereſtyen felebarattyoknak hidegh tete-

meknek

meknek el takaritasara, de igen hitvan gyomrok vagyon, mert miheli az bûzit megh erzik, mingyart fel emelyedik az gyomrok. Azok is az kik attul fęlnek, hogh ha ollyan helyre mennek, rejajok ragad az halal. Nem vesik ekekben az gonoß emberek, hogy męg akkor rejajok ragadot az, mikor az mi elsô bûneink, az meg tiltot fának gyûmôlcseben ettenek. De mi ez fele embereket ne kôveſſônk, hanem az Naimbeli polgaroktul tanullyunk emberſeget, es nem csak az gazdagokhoz, hanem az ſegenyekhez is el mennyûnk, &c. Tovab megyen immár az Evangeliſta, ſ. mond: Mellyet latvan az Ur, meg ſana, es monda neki, ne ſiry, &c.

Ez igikben ket dolgakat forgat az Sz. Lukacs. 1. Azt jelenti Chriſtus Urunk felôl, hogy meg latvan az ſegeny özvegy Aſſonyiállatnak állapattyat, meg ſanta ôtet. Maſodſor, hogy az ô keſerves állapattyaban nagy ſepen vigaſtalta. Az mi az elsô dolgot illeti, itt csak azt kel meg latnunk; Miert ſanakodik illyen igen Chriſtus Urunk az ſegeny özvegy Aſſonnak jelen valo állapattyan. L 3 Ennek

Ennek igen ſep okai vannak, kerlek halgas reja es tanold meg. Elsöben viſeltetet Idvözitönk az ö termeſetitül, az mely az irgalmaſſagra es könyörületeſſegre igen haylando volt, az mint az Evangeliſtak iraſibol nagy ſok helyen megh tetſik. Laſd meg, az többi közt. *Marci* 8. 2. Maſodſor, inditotta erre Chriſtus Urunkat, annak az keſerves Aſſonnak özvegy állapattya. Mert ha az özvegy Aſſonnak állapattyarol jozanon elmelkedünk, ſokkeppen meg erdemlik az irgalemſſagot avagy könyörületeſſeget. Az Sz. Pál, 1. *Cor.* 11. 3. azt mondgya; Hogy az Aſſonyiállatnak feje az firfiu; Tehat innet az következik, hogy az özvegy Aſſonyiállatok, csak fönelkül valo tagok. Annakfelette ö raytok mindenek hatalmaskodnak, mert tudgyak hogy magokban igen gyamoltalanok. Az özvegy Aſſony, ha ven; mind maganak, ſ mind egyekeknek terhere vagyon. Ha pediglen ifiu lejend, az ö tiſtaſagat ſok felöl oſtromollyak, es hireben neveben gyalazni akarjak: Ha gazdag leſſen; az ö joſaganak nagy ſok kevanoi leſ-

nek

nek: Ha pediglen ſegeny, mindenektúl el hagyattatik es megh utaltatik. Ha gyermeki vannak; Fóld gongya ſál nyavalyaſnak fejere: Ha pediglen gyermektelenúl marad; csak maga ſír for magaban es keſereg. Męltan ſanakodot tehat Idvózitónk ennek az Aſſonyiállatnak ſorſan es állapattyan. Harmadſor, inditotta erre Chriſtus Urunkat az jelen valo ſokaſag-is, az mely, mindenketſegnelkúl, balogh itilettel lótt volna Idvózitónk felól, hogy ha irgalmatlanul csak el ment volna mellóle. De hoǵ ez ne lenne, megh ſannya ótet es nagy ſep vigaſtalo beſedekkel illeti, az mint mayd meg hallyuk ide alab.

TANUSAG.

Jegyezzúk megh innet; Hogy az nyomoruſagban eſet embereken, męlto es illendó minekúnk-is bankodnunk es ſanakodnunk. Ezt commendallya Idvózitónk jelen valo ſent peldajaval. Errúl ſol ugyan ezen Sz. Lukacs kónyvenek hatodik reſeben is holott azt mondgya: Legyetek irgalmaſok, mikeppen az ti Mennyei Atyatok-is irgalmas. Az Sz. Pál is arra int, *Rō.*

12. 15. Hogy az sirokkal sirjunk. Vetkeznek tehat, amaz Stoicusokhoz hasonlo emberek, az kik, nem hogy az idegeneken, de az ő vérekint valo Attyokfiain, sőt az mi nagyub, hazok nepen sem tudnak banakodni. Azok-is az kik, nem hogy banakodnanak egyebeknek nyomorusagan, de sőt inkab vigadnak es tapsolnak rayta, kivaltkeppen ha valaha, valami kicsin bosszusaggal illettetnek azoktul. De mi ez fele embereket ne kövessünk; Hanem az mi Urunk Jesus Christussal, az nyomorultakon es az keserves embereken somorkodgyunk es bankodgyunk. Mond immár Christus Urunk: Ne siry, &c.

Ez az masodik dolog, mellyet Idvözitönk felől jelent az Evangelista. Holott csak azt lassuk meg; Miert tiltya meg az sirastul ezt az Asszonyiállatot, talam ugyan nem babad az halottakat siratnunk?

Nem azert tiltya ezt Christus Urunk az sirastul, mint ha nem babad volna az mi Keresztyen halottainkon bankodnunk; Mert azt mondgya az Sz. Pál, *Rom.* 12. 15. Hogy az Sirokkal sirjunk. Annakfelette az re-

az regi szentek felől is olvassuk, hogy az ő halottyokon sirtanak. Az többi közt, amaz nagy hitű Abraham felől (az kit az Sz. Pál hivőknek Attyanak nevez, *Rom.* 4. 11.) azt olvassuk *Genes.* 23. 2. hogy az ő megh holt feleseget az Sara Asson, nagy keservessen meg siratta. Az Jacob Patriarcha-is az ő el vesset fiat az Josephet, az kit, azt itili vala hogy az vadak faggattanak volna el, nagy keservesen megh sirattya, az mint errűl nyilvan valo irasunk vagyon *Genes.* 37. 34. Az Joseph-is, meg sirattya az ő meg holt vęn Attyat az Jacob Patriarchat *Genes.* 50. 1. Az mi Urunk Jesus Christus-is sirattya amaz Bethaniaban megh holt Lazart. Lasd megh *Ioan.* 11. 35. De sok volna az peldakat mind elő szamlalnom, &c. Hanem meg tiltya imez következendő sep okokert.

I. Mert hihető hogy, mint gyarlo edeny, az ő megh holt eggyetlen egy fian, feletteb törte es saggatta magat. Annakokaert ettűl az feletteb valo sirastul tiltya ezt Christus Urunk.

II. Hogy ezzel ötet, az ő megh holt fia-

fianak jövendö fel-tamaztasa felöl, alattomban biztassa.

III. Hogy mind azt az keserves Aßfont, s-mind pediglen az jelen valo sokasagot, az következendö csuda tetelhez kedvesen.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az mi halottainkat szabad siratnunk, de ugy hogy az sirasban modot tarcsunk, es azzal, sellstenünket meg ne bancsuk, sem pediglen Keresztyen felebaratunkat meg ne botrankoztassuk. Ezt parancsollya az Sz. Pál, 1. *Thes.* 4. 13. mondvan: Atyamfiai, nem akarom hogy tudatlanok legyetek azok felöl, az kik meg holtanak, hogy ne sirassatok azokat ugy, mint az kiknek nincsen remenségek az fel-tamadas felöl. Ugyan ezen dologra int Christus Urunk-is itt bennünket ezzel az Aßszonyiállattal eggyüt. Vetkeznek tehat ez ellen, az kik fellebb el mennek az dologban, es az Sz. Isten ellen karomkodnak, hajokat es szakallokat szaggattyak, ortzajokat nyuzzak, mellyeket verik, es nem tudom mind mit csele-

cselekednek, mint az Olahok es Cziganyok. Azok-is, az kik modnelkûl valo gyáß ruhaban ôltôznek. Nem elegeßnek megh az fekete poßtoval, hanem minden ingeket ſ-mind fejeken valo ôltôzeteket, rût kormos vizben keverik, mint az Nemes renden valo emberek cselekednek. De mi ezeket ne kôveſsûk, hanem az ſirasban az mertekleteſſegnek regulajat megh tarcsuk, es ugy cselekedgyûnk, hogy ſe Iſtenûnket megh ne bancsuk, ſe pediglen Kereßtyen felebaratunkat megh ne botrankoztaſſuk. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenûnk, hogy mi igy viſelheſſûk magunkat, Amen.

Es azert az elsô reßnek rôvid magyarazattya.

XVI. PRÆDIKATIO.

Ioan. 4. verſ. 46. &c.
Vala pedig egy Kiralyi ember, az kinek fia, &c.

Felet.

FElette igazan mondgya az mi Urunk Jesus Christus, *Mat.* 28. 18. Hogy ő neki minden hatalom adatot mind az Egen, s-mind az földön: Mert ő az Atyanak amaz egy fülöt Fia, az ki altal ez vilagot is teremte, az mint errûl nagy nyilvan fol az Sz. Pál, *Hebr.* 1. 2. Az ő mondasanak igaz voltat pediglen, meg bizonittyak az sok kûlömb kûlömb fęle csuda teteli, az mellyekrûl emlekeznek az Evangelistak. Azok közt pedig nem utolso ez, az melyrôl emlekezik az Sz. Janos itt az helyen.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Meg irja itt az Evangelista, Christus Urunknak egy nevezetes csuda tetelet, minden környûl állo dolgaival egyetemben, tudni-illik mikeppen gyogyitotta meg tavoly leteben amaz Capernaumbeli Kiralyi embernek halalos betegsegben levő kedves fiat.

RESZEI.

Tanusagnak okaert pedigh, ket kivalo keppen valo reßekre osthattyuk ezeket az igiket.

igiket. Mert az elsô reſzében elônkben adatik, ennek az embernek, Chriſtus Urunk elôtt valo tôrekedeſe, az ô betegh fianak gyogyulaſa felôl. Az maſodikban oſtan, az csuda tetel irattatik meg, minden kôrnyûl állo dolgaival egyetemben, &c.

Mond az Evangeliſta: Vala pedig egy Kiralyi ember, az kinek fia beteg vala Capernaumban, &c. Olvaſd el mind az ôtvenedik verſiglen.

Ez igikben foglaltatik be moſtani tanuſagunknak elsô reſze, holott mindeneknek elôtte az tôrekedô ſemelt jelenti megh az Sz. Janos, kettôt mond pedig felôlle. 1, Allapattyarol emlekezik, es Kiralyi embernek mondgya lenni. 2. Lakohelyet is meg mondgya, es azt jelenti felôle, hogy Capernaumban lakot. Nekûnk is tehat ket dolgokat kel itt meg latnunk. 1. Micsoda Kiralyi ember lehetet ez, holott akkor immár az Herodes volt Galilæa tartomanyanak Kirallya, az melyben Capernaum Varoſa volt, az mint az tôbbi kôzt, Joſephus Hiſtoricusbol meg tetſik? 2. Micsoda Varos volt az Capernaum?

Az

AZ ELSÖRÖL.

Az mi az elsö kerdeſt illeti; Nemellyek azt mondgyak hogy nem azert nevezi Kiralyi embernek az Evangeliſta mintha ugyan Kiraly lött volna; Mert nem ſenvette volna azt el az Herodes, az ki igen vigyazo ember volt, hanem csak ertekes voltara nezve. Mert ugy birta magat, mint egy Kiraly. Mi-is igy ſoktunk ſollani, mert az ertekes embereket Ur embereknek mondgyuk. Nemellyek pedig azt mondgyak, hogy az Herodes Kiraly udvarabol valo fö ember volt ez. Annakokaert nem Kiralyi embernek, hanem Kiraly Udvarabol valonak mondgyak. Eggyik ertelem ſem illetlen, es az Sz. iraſſal nem ellenkezik, mindazaltal az utolſo lattatik helyeſſebnek lenni. Te laſſad mellyiket kövered.

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; Hogy mind betegſeg, ſ-mind az halal, közönſeges minden renden es hivatalban levö emberekkel. Mert mindenekre ki terjed, az mit az Iſten regen, az eſetnek utanna az Adam-

damnak monda: Földből vetettel, es földe kel lenned, *Genes.* 3. 19. Ide valo az Sz. Pálnak mondasa-is, *Hebr.* 9. 27. El vagyon vegezve, hogy mindennek egyszer megkel halni. Ugyan ezen dolog meg tetsik, ez jelen valo peldabol-is; Holott im hallyuk, hogy fő ember volt ez, mindazonaltal az betegseg ennek haza nepevel-is kőz volt. Intetesünk tehat innet; Hog magunkat az betegeskedes es az halal ellen semmivel ne biztassuk: Mert, az mint az Deakok mondgyak: *Est commune mori, mors nulli parcit honori*, az az: Közönseges az halal, es ez semmi meltosagnak nem kedvez, &c.

AZ MASODIKROL.

De jer lassuk immár masodsor, micsoda hely volt az Capernaum? Erre rövideden csak azt felelem; Hogy az Capernaum, Galilæa tartomanyanak eggyik Varossa vala az melyben az mi Urunk Jesus Christus gyakrabban fotgolodot az ő tanitvanyival, es nagy sok csudakat-is tőtt abban az helyben, az mint ez meg tetsik, *Mat.* 11. 23. holott Idvőzitőnk azt mondgya:

Jay

Jay teneked Capernaum, az ki az Egig fel magastaltattal vala, ime az pokoligh letozittatol. Mert ha Sodomaban lőttek volna azok az csudak, az mellyek te benned lőttenek, talam ez oraig-is meg maradot volna, &c. Az tőbbi kőzt pedig, ott gyogitotta vala meg Christus Urunk, amaz faz ados Hadnagynak beteg fiolgajat, az kiről emlekezet vagyon, *Mat.* 8. 5. Ismet az Sz. Peternek beteges Napat, az mint az Sz. Mathæ. ugyan azon nyoltzadik *Caputban* bizonittya. Ugyan itt gyogittya meg ennek az Kiralyi embernek fiat-is, az mint az Sz. Janos ide alab bizonittya. Ez, neveztetik az Evangelistatul Christus Urunk Varossanak, *Matt.* 9. 1. De nem azert, mintha ő felsegenek kűlsőkeppen sajat jofaga let volna; Mert igy, csak annyi hayleka sem volt ő neki, az hova az ő fejet le haythatta volna: Hanem azert, mert gyakrabban ott forgot az ő Tanitvanival egyetemben, es ugy mint fallasa volt abban az helyben. Ide fabhattyuk, az mit az Sz. Mathæ mond *Cap.* 4. 12. Mikoron azert hollotta volna Jesus, hogy az Janos, meg

meg fogattatot, mene Galilæaban. Es el hagyvan Nazaretet, Capernaumba mene, es ott lakozik. Ide valo amaz kőzőnseges mondaſ-is: *Bethlehem genuit, Nazaret educavit, Capernaum incolam habuit*, az az: Bethlehemben ſűletet az Chriſtus, de Nazaretben tartatot fel, vegezetre pediglen Capernaumban lakozot. Ebben az Varoſban lakot azert az fő ember, az ki Chriſtus Urunkat, az ő beteg fia felől meg kereſte. Micsoda nyavalyaban lőtt legyen pediglen az Iſiu, meg jelentik az ſolgak, az kik az ő Uroknak eleiben menven, meg mondgyak nagy őrőmmel, hogy az ő fiat el hatta az hideg; Tehat hideg lelesben volt. Hihető hogy amaz *ardens febris*, az az, guytovan hideg volt rayta, az melynek neheſſege, mayd kőzel jár az nehez betegſeghez az kit mi korſagnak nevezűnk.

TANUSAG.

Jegyezzűk megh innet; Hogy nem valami ſőfia beſedet forgat itt az Sz. János, hanem ugyan megh lőtt dologrol emlekezik. Meg tetſik ez innet; Mert ihon azt, minden kőrnyűl állo dolgaival nagy for-

galmatoſſan megh irja. Intetteſsünk tehat innet, hogy mi-is ezt ugyan ſorgalmatoſſaggal halgaſſuk, es innet lelkünk éppületire valo tanuſagot ragadgyunk, &c.

Mond immár az Evangeliſta: Es mikoron hallotta volna, hogy Jeſus Judæabol Galilæaban ment volna, hozzaja mene es azon keri vala ötet, hogy ö velle el menven, gyogirana meg az ö fiat, az ki mayd halalahoz közel volna, &c.

Ez igikben immár azt irja meg az Sz. Janos; Hogy hogy törekedet ez fö embert Chriſtus Urunknal, az ö halalos betegſegben levö fianak gyogyulaſa felöl?

Itt minekünk csak azt kel meg latnunk; Micsoda okok inditottak ezt az embert, hogy Idvözitönket megh kereſſe? Ennek igen ſep okai vannak, im csak rövideden ſamlalom elö. Az elsöt meg jelenti az Evangeliſta, mikor azt mondgya: Hogy meg hallotta Idvözitönknek jeleneteit, hogy tudni-illik Judæabol, Galilæaban mint altal. Hat elsö oka ennek volt ez közel valo ſep alkolmatoſſag. Masodik oka volt az ö fianak nehez betegſege.

Mert

Mert mikor az Atyak es Anyak, az ő edes magzattyoknak nyomoruſagokat lattyak, ſemmi alkolmatoſſagot hatra nem hagynak, hanem minden tehetſegekkel azon vannak, hogy őket abbol ki ſabadiczak. Hihető hogy kűlső ezközökkel-is elt: De minekutanna azok nem haſznalnak, az igaz orvoſt az Ur Jeſus Chriſtuſt kereſi megh. Vegezetre hordoſta őtet az ő igaz hiti-is, mely immár az ő ſiveben megh kezdet vala gyökerezni, az Ur Jeſus Chriſtuſnak ſep tanitaſibol es gyakor csuda teteliből, az mellyeket ő egy-nehanyſor hallot es latot Capernaumban. Igy *diſcurralt* azert magaban: Az ki egyebekkel jol tehetet, bizonyara az en beteg ſiamat-is meg gyogithattya. Annakokaert hozza megyek es neki könyörgök, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az mi ſükſegünkben egyedül csak az Ur Jeſus Chriſtushoz kel folyamodnunk. Erre int ő maga *Pſal.* 50. 15. mondvan: Hiv fegitſegül engemet az te nyomoruſagodnak idejen, es en meg ſabaditalak tegedet. Iſme,

Mat. 11. 28. Jertek en hozzam minnyajan, az kik munkalkottok, es en meg kônnyebitelek titeket. Ezt commendallya jelen valo cselekedetivel ez Kiralyi ember is. Vetkeznek tehat, az kik hatra hagyvan ezt az igaz orvos Doctort, vagy magok, vagy hazok nepenek nyomorusagaban, amaz odo kôtô es Varaslo vęn Asſonyokhoz folyamodnak, es azoknak tanacsokon járnak. De mi azokat hatra hagyvan, ezzel az Kiralyi emberrel, keresſük meg az mi Idvôzitônket, el hiven, hogy jol tegen velünk. Mond immár az Sz. Janos: Monda ô neki Jeſus; Hogy ha jegyeket es csudakat nem lattok, nem hiztek. Ez igikben foglaltatik be Idvôzitônknek feleleti, ennek az Kiralyi embernek tôrekedeſere. Holott csak azt laſſuk meg; Miert tegen illyen kemeny valazt Chriſtus Urunk ennek az keſerves Atyanak?

Ved ebedben Atyamfia; Chriſtus Urunk itt, nem annyira ezt az Kiralyi embert feddi, az ki az hivek kôzzûl valo vala, az mint ide alab meg tetſik: Hanem az Phariſæuſokat es Iraſtudokat, az kik kôzzûl

kózzúl hihető hogy akkor jelen voltanak es tőrekettenek az fő ember mellet. Mert ezek nem győztenek be telni az Christus czudaival, hanem azt kevantak, hogy égyiket az maſikra tetezze, az mint megh tetſik az többi kőzt *Mat.* 12. 38. Annakfelette ezert is cselekedi, hogy ennek az ő kőnyőrgeſeben valo buzgoſagat, annal-is inkab felgerjeſe. Ug-is lőn pedigh az: Mert ez kemeny valaſ utan uyjobban eſedezik Christus Urunknal az ő beteg fianak gyogyulaſa felől, &c.

TANUSAG.

Vegyük eſűnkben innet; Hogy az hihetetlenſeg, rút es ondok vetek Iſtennek előtte, annakokaert ettűl minden Kereſztyen embernek magat igen kel oltalmazni. Idvőzitőnk bizonittya ezt itt az helyen, holott az Iras tudokban es Phariſæuſokban ezt feddi es dorgallya. Intetteſsűnk azert innet, hogy ettűl az vetektűl magunkat oltalmazzuk. Mond meg-is az Evangeliſta: Monda neki az Kiralyi ember; Jőy el Uram, minek előtte megh halna az en fiam, &c. Itt immár Uyjobban

valo tőrekedeſet irja meg az Sz. Janos ennek az fő embernek. Im azt jelenti felőle, hogy még-is *inſtal* Idvőzitőnknel, az ő beteg gyermekének gyogyulaſa felől. Az honnet meg tetſik elsőben; Hogy ez nem az Hypocritak, es ſokkal inkab nem az hittűl takat emberek kőzzűl valo volt, mert kőnnyen nem tagittya Chriſtus Uranokat. Haſonlo dolgot olvaſunk, amaz Chanahan nemzetből valo Aſſonyiállat felől, *Mat.* 15. 22. Ugyan innet maſodſor, az-is megh tetſik, hogy az gyarioſagtul nem volt űres. Mert azt kevannya, hogy addigh mennyen az ő hazahoz, mîg az ő fia meg nem hal. Mintha Idvőzitőnk, tavoly leteben meg nem gyogithatta volna; Avagy, ha ſinten meg holt volna-is, fel nem tamaſthatta volna. Kűlőmbet olvaſunk amaz *Centurio* felől, *Mat.* 8. 8. holott illyenkeppen ſol: Uram nem vagyok mélto, hogy az en hazamhoz jőy, hanem paranczoly egy beſeddel, es meg gyogyul az en ſolgam, &c. Az honnet nagy nyilvan megh tetſik, hogy az hitnek graduſi vannak ez életben. Laſd meg *Proverb.* 4. 18. &c.

Tanu-

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Mely draga ezkóz legyen az Keresztyeni könyörges, az mely felól azt mondgya az Nazianzenus Doctor, hogy hasonlo az gradicshoz, mellyen az Istenhez fel megyünk, es ő Sz. felségetűl, leiki es testi jokat megnyerünk. Ezt commendallya Idvözitőnk *Mat.* 7. 7. mondvan: Kerjetek, es el vesitek, zörgessetek es be bocsattattok. Keressetek, es meg talallyatok. Az Sz. Pál-is, 1. *Thes.* 5. 17. Szüntelen könyörögjetek, ugymond, es mindenekben halakat adgyatok. Ugyan ezen dolgot commendal ez Kiralyi ember-is jelen valo cselekedetivel. Intettessünk azert, hogy az könyörgesben farad. hatatlanok legyünk; Az melyre segellyen minket fejenkent az mi kegyelmes Istenünk, Fiaert az Ur Jesy Christusert, Amē.

Ez azert az elsö resnek rövid magyarazattya, következnék az masodik; De arrol ez utan hallyunk.

XVII. PRÆDIKATIO.

Ioan. 4. verſ. 50. &c.
Monda neki Ieſus: Meny el, mert az te fiad, &c.

SZollottam ez ideiglen, ennek az Sz. Hiſtorianak elsö reſeröl, holott ſumma ſerint elönkben ada az Sz. Janos ennek az Kiralyi embernek törekedeſet az Ur Jeſus Chriſtuſnal, az ö halalos betegſegben levö fia mellet, minden környül állo dolgaival egyetemben. Holott minemü dolgokat forgattunk, nem ſamlalom uyjobban elö, hanem laſſuk Iſten ſegitſegeböl ez megh hallot igiket-is csak rövideden.

Ez igikben foglaltatik azert be ennek az Sz. Hiſtorianak maſodik reſe, holott az csuda tetelröl emlekezik az Sz. Janos minden környül állo dolgaival egyetemben. De hogy innet-is töb lelki ęppületet veheſſenek az Kereſtyenek rendel veſem fel az igiket magyarazatra, es azokbol az tanuſagokat egy eǵ beſeddel elö ſámlalö.

Mond az Evangeliſta; Monda neki Jeſus: Meny el, mert az te fiad ęl, &c.

Ez igikben foglaltatik be feleleti az mi

Idvö-

Idvözitönknek, melyben biztattya az Kiralyi embert az ö beteg fianak gyogyulasa felöl. Itt minekünk csak azt kel meg latnunk; Miert hogy tavoly leteben, csak beſedevel gyogittya meg ennek az fö embernek gyermeket az mi Idvözitönk?

Ennek nagy fep okai vannak, im csak egy egy beſeddel ſamlalom elö. I. Azert cſelekette, hogy azzal, annak az Kiralyi embernek hitit proballya, es fem eleiben hozvan tetteteſſe tegye. Meg-is tetſik pedíglen innet, holott mingyart el hiſi az Chriſtus beſedet, es mintha immár el vette volna, az mit kevan vala, Idvözitönktül el bucsuzvan, az ö haza-nepehez viſſa ter, az mint ide alab mayd meg hallyuk.

II. Hogy az ö Iſteni erejet es hatalmat ezzel meg mutaſſa. Meg tetſek pedig ezis, mert tavoly leteben, csak egy beſedevel mondgya, es mingyart meg gyogyul az halalos betegſegben levö gyermek, az mint ezt, ennek az Kiralyi embernek ſolgai, mayd meg bizonittyak.

III. Hogy ezt az csudat tetteteſſebbe tegye.

tegye. Ugy-is lón pedigh, mert sokkal nagyub dolog akar kinek-is, tavoly leteben valamit vegben vinni, hogy nem mint jelen leteben.

IV. Ezzel Christus Urunk, az Kiralyi embernek hitit akarta vastagitani. Ez is megh lón pediglen; Mert, az mint az Evangelista bizonittya, mikor azt az időt egyben vetette volna az ő fianak meg könnyebbülesevel, az melyben Idvözitönk ötet biztatta vala az ő fianak meg gyogyulasaval, derekasson hiben, mind önön maga, s-mind az ő hazanepe az Christusban.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az mi Idvözitönk nem csak puszta ember volt, hanem az ő szemelyenek eggyességeben, bizony Isten es igaz ember. Emberségeről most nem bollok, mert azt ez mostani Eretnekek sem tagadgyak. Hanem az ő Istenségenek erősitesere egy nehany nevezetes irasokat es peldakat hozok be. Az többi közt pedig az Sz. David *Psal.* 33. 6. azt mondgya; Hogy az Urnak beszede al-

tal

tal lötttenek az Egek. Holott az Urnak beſeden ęrti az mi Idvözitönket. Igy magyarazza ezt az Sz. Janos, *Cap.* 1. 1. holott azt mondgya: Iſten vala az Ige avagy az beſed. Oda alab oſtan az felöl az Ige felöl azt mondgya, hogy teſte lött. Az Salamon is azt mondgya az Chriſtus kepeben, *Proverb.* 8. 22. Hogy ö męg ez vilagnak teremteſenek elötte-is volt. Az Michæas Propheta-is *Cap.* 5. 2. azt mondgya: Hogy az Chriſtuſnak ki jövetele, örök idöktül fogvan valo, &c. De az Uy Teſtamentumban erre nyilvabban valo bizonſagokat talalunk. Az többi közt pedig az Sz. Janos *Cap.* 1. 1. azt mondgya: Hogy az Chriſtus, kezdetben volt immár az Iſtennel. Oda alab iſmet azt mondgya: Hogy mindenek ö altala löttenek. Az Sz. Pál-is, *Rom.* 9. 5. az mi Idvözitönket örökke áldando Iſtennek mondgya: Az Sz. Janoſ-is, 1. *Ioan.* 5. 20. igaz Iſtennek es örök ęletnek nevezi. De ſok volna az iraſokat mind elö ſámlalnom. Ennek valoſaga innet-is meg tetſik; Mert ihon, ennek az Kiralyi embernek fiat, tavoly leteben

csak

csak egy beſedevel megh gyogittya, az mely tulaydona az igaz Iſtennek. Haſonlo dolgot olvaſunk *Mat.* 15 28. amaz Chanahan nemzetſegebôl valo Aſſonyiállatnak nyomorult leanya felôl-is, az kit ſinten ezenkeppen tavoly leteben csak egy beſedevel gyogita meg Chriſtus Urunk. Intetteſsûnk azert innet; Hogy az ô igaz Iſtenſege felôl ne ketelkedgyûnk. Ezt pediglen megh tanullyuk mind az regi, ſmind ez moſtani. Eretnekek ellen, az kik az Chriſtus Iſtenſeget tagattak es moſt-is tagadgyak, &c.

Mond immár az Sz. Janos: Hûn az ember az beſednek, az mellyet Jeſus mondot vala neki, es megyen vala, &c.

Ez igikben azt jelenti az Evangeliſta; Miot viſelte magat az Kiralyi ember az mi Idvôzitônknek biztato beſedihez. Im azt mondgya hogy el hitte azokat. Holott nekûnk csak azt kel meglatnunk; Micsoda hit volt az?

Az hitnek nevezeti ſok keppen vetetik az Sz. Irasban, de en csak egy nehany nevezetes jedzeſit ſámlalom elô.

I. Ve-

I. Vetetik az Isten igiretinek álhatatos voltaert: Igy vesi az Sz. Pál, *Rom.* 3. 3. mondvan: Mert micsoda? Ha sinten nemellyek hitetlenek voltanak-is, vallyon azoknak hitetlenségek, az Istennek hitit (az az, fogadásaban valo álhatatosságat) hejaban valova tesie?

II. Valamely dolognak külsö es Historia ſerint valo be vetelejert. Illyen jedzesben vetetik *Iac.* 2. 19. holott az Apostol azt mondgya: Az ördögök-is hisnek es rettegnek.

III. Amaz idö ſerint valo valias tetelert, mely az Hypocritakban-is meg találtatik ez vilagon. Igy vesi Christus Urunk *Mat.* 13. 21. holott azt mondgya: Hogy az mely mag az köves földben esek, azokat peldazza, az kik csak ideiglen hisnek.

IV. Az kepmutatasbol valo vallas tetelert. Illyen jedzesben vetetik *Act.* 8. 13. holott azt olvasſuk, hogy amaz Simon Maguſ is hit az Philepnek.

V. Az csuda tetelekre valo eröjert. Igy vesi Christus Urunk, *Mat.* 17. 20. mondvan: Bizony mondom ti nektek, hogy ha csak

csak annyi hitetek volna, mint az Muſtar mag es azt mondanatok imez hegynek; Meny el innet el menne, es ſemmi lehetetlen nem volna ti nektek. Az Sz. Pál is, 1. *Cor.* 1. 13. 2. Hogy ha, ugymond, oly hitőm volna is, hogy az hegyeket egy helyből masba vihetnem, ſeretetem pedigh nem volna, ſemmi vagyok.

VI. Vegezetre (hogy tőb jegyzeſit moſt elő ne hozzam) vetetik az Idvőzitő igaz Hitert. Errűl ſól az Sz. Pál, *Rom.* 3. 28. mondvan: Hit altal igazittatik meg az ember, az Tőrvennek cselekedetinelkűl. Iſmet, *Epheſ.* 2. 8. Kegyelemből tartattatok meg, hit altal, &c. Itt azert, az első jegyzesbẽ vetetik az hitnek nevezeti, noha az utolſot ſem rekeſtyűk ki. Azt akarja azert az Evangeliſta mondani: Hogy az Kiralyi ember, tőkelleteſſen el hitte azt magaban, hogy az mit Chriſtus Urunk ő neki mondot az ő beteg fianak gyogyulaſa felől, mindẽ ketſegnelkűl be tellyeſiti, &c.

TANUSAG.

Vegyűk eſűnkben innet; Hogy az Chriſtus beſedi hiteleſek, mert az ő ſajaban álnokſag

nokſagh nem talaltatot, az miot az Eſaias Propheta bizonittya *Cap.* 53. 9. Haſonlokeppen ſol az Sz. Peter-is, 1. *Pet.* 2. 22. Sajat peldajaval bizonittya ezt az Kiralyi ember itt az helyen, az ki felől im hallod, hogy mingyart el hitte az Chriſtus igiretinek igaz voltát. Intetteſsünk hatinnet; Hogy mi ſe ketelkedgyünk az ő igiretiben. Azt fogatta, hogy nem hagy arvaſagra, hanem velünk leſen vilagh vegezetig *Ioan.* 14. 18. *Mat.* 28. 20. Annakfelette, Hogy el megyen hogy helyet keſicsen minekünk: Es minekutanna megh keſiti, meg tér, es hozza ſedeget minket. Mert azt akarja, hogy mi-is ott legyünk az hon ő vagyon, es laſſuk az ő dicsőſſeget. *Ioan.* 14. 2. Iſmet, *Cap.* 17. 24. &c. Tovab megyen immár az Evangeliſta, ſ-mond: Es mikor hazahoz közelitet volna, eleiben menven az ő ſolgai, meg mondak hogy az ő fia él, &c.

Itt immár azt irja megh az Sz. Janos; Mint járt az fő ember, minekutanna Idvözitönktől el tavozot? Im azt mondgya hogy hazahoz közelitvén jo hirt hallot az ő be-

ô beteg fia felôl. Az honnet meg tetßik hogy jo ßolgak voltak ezek, az kik mint annak elôtte ßomorkottanak az ô Uroknak fianak betegßegen, igy moßtan ôrûlnek meg gyogyulaßan, es nagy ôrômmel meg mondgyak azt az ô Uroknak. Az-is megh tetßik, hogy nem könnyen volt annak az betegnek dolga; Mert im azt mondgyak felôle hogy ęl. Kôzel volt tehat halalahoz, es ugy mint halottaibol tamadot fel. Errûl az Evangeliſta-is bizonßagot tôn oda fel; mikor azt monda, hogy halalan volt. Sôt ô maga-is az Kiralyi ember, holott azon keri vala Chriſtus Urunkat, hogy addigh mennyen el velle, mîg az ô fia meg nem hal, &c.

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Hogy az jo ßolgaknak eggyik fô tißtek az hivßegh: Mert az Iſten ôket az Uraknak ßemekke, fûlôkke, kezekke es labokka tôtte. Megh laſſak azert, hogy igazan el járjanak az ô hivatallyokban, mert nekik-is ßámot kel adni az utolßo napon. Erre inti az Sz. Pál az ßolgakat *Epheſ.* 6. 5. mondvan: Ti ßolgaken-

gak engedelmeſek legyetek azoknak, az kik nektek Uratok teſt ſerint, feleleммel es rettegeſſel, ſiveteknek egyigyûſegevel, mint az Chriſtuſnak. Nem csak ſem előtt ſolgalvan, mint az kik embernek akarnak kedveskedni, hanem mint az Chriſtus ſolgai, ſivetek ſerint cselekedven az Urnak akarattyat, &c. Tudvan azt, hogy mindenek az mi jót cselekednek, annak jutalmat veſik az Urtul: &c. Ezt commendallyak ezek-is, jelen valo magok viſeleſevel, holott az ô Urokat haza ſem varjak, hanem eleiben menven, ôrômet mondnak neki. Veſd ôſve ezekkel ez moſtani ſolgakat es ſolgalokat es, kônnyen eſedben veheted, menyi kûlômbſegh legyen kôztôk. Be tôlt tehat az mi Idvôzitônknek mondaſa, az utolſo idônek veſedelmes állapattya felôl, holott azt mondgya *Mat.* 10. 35. Hogy az embernek az ô ſajat haza nepe leſen ellenſege. De az jo ſolgak effeleket ne kôveſſenek; Hanem az Sz. Pál tanacsat vegyek be, es az Urokat hiven, ſ-igazan ſolgallyak, &c. Mond meg-is az Sz. Janos: Es meg tudakezek ô tûllôk az idô fe-

ſól, à melybẽ meg könnyebûlt volna, &c.

Irt immár azt jelenti meg az Evangeliſta; Mit cselekedet az Kiralyi ember, mi-nekutanna megh ertette az ſolgaktul az ô fianak gyogyulaſat? Im azt irja, hogy az idô felôl tudakozot tûllôk, az melyben az ô fia meg könnyebûlt: De vallyon miert tudakozot ez felôl?

Minden ketſegnelkûl azert, hogy ezzel-is az ô hitit vaſtagicsa. Ug-is lôn pedig az: Mert, meg ertven azt az ſolgaktul; Egyben veti azt azzal az idôvel, melyben Chriſtus Urunk ôtet azzal biztatta vala, hogy az ô fia abbol az nyavalyabol meg gyogyul es tôkellete ſſen hiſen oſtan az Ur Jeſus Chriſtusban, ſôt az ô haza nepet-is az Chriſtushoz meg teritik az mint ide alab nyilvan bizonittya az Evangeliſta, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az hivek ebben az ęletben, naponkent es orankent nevekednek az hitben. Az Salamon bizonittya ezt *Proverb.* 4. 18. holott azt mond-

mondgya; Hogy az hiveknek állapattyok ez vilagon, hasonlo az haynali vilagossaghoz, à mely egesz deligh mind nevekedik. Az Sz. Pál-is azt mondgya, 1. *Cor.* 13. 9. Hogy most csak reszerint értünk es Prophetalunk, de jövendöben, mind Prophetiank, s-mind jövendölesünk tökelletes lesen, &c. Ugyan ezen dologh meg tetik, ennek az Kiralyi emberneek állapattyabol. Az ki felöl meg hallok ide fellyeb, hogy elsöben az Christus csudatetelihez ragazkodvan, el hitte, hogy ha egyebeket megh gyogithatot, az ö fiaval-is jol tehet, azert az Christushoz menven, es neki esedezek. Az utan hiszen az ö biztato beszedenek, az ö beteg fianak jövendö gyogyulasa felöl. Vegezetre az sorgaktul vegere menven az idönek állapattya felöl, az melyben az ö fia meg könnyebült volt, derekasson hit az Ur Jesus Christusban, egesz haza nepevel egyetemben. Vigasztallyuk tehat innet mi magunkat; Tudatlanok es kicsiny hitüek vagyunke? El jü az idö, hogy tudosok es vastagok lesünk az hitben. Intettessünk-is egyszer s-mind; I-

gen kerjük az mi Sz. Istenünket, hogy ő-reghitcse az mi hitünket. Lasd megh *Luc.* 17. 5. Igy cselekedgyek mi velünk az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, Fiaert az Ur Jesus Christusert, Ameo.

XVIII. PRÆDIKATIO,

Geneſ. 23. verſ. 1. &c.
Ele pediglen az Sara, ſaz huſzonhet eſztendeiglen, es meghala, &c.

AMaz Sz. Asszonyiallat, az Samuel Prophetanak Annya, az Anna Asſony, 1. *Sam.* 2. 6. azt mondgya: Az Ur ől meg, es az Ur elevenit meg-is. Az honnet nagy nyilvan megtetsik, hogy mind çletünk, ſ-mind halalunk az Sz. Istennek markaban vagyon. Mert csak addig çlünk, mîg Isten akarja: Es mihent ő felſege akarja mingyaraſt megh halunk. Ertettek ezt megh az Poganyok közzül-is, az kik Jozamb ertelemben voltanak. Ez az oka, hogy az emberock, mind çletet, ſ-mind hala-

halalat, amaz harom ſíz leanyoknak (az kiket ők Iſten Aſſonyoknak tartottak) tulaydonitottak, tudni illik az Clothonak, Lacheſiſnak es az Athroposnak. Ezek felől azt mondottak, hogy az Clotho, az embernek életének guzalyat avagy Rokkajat hordozza. Az Lacheſis pedig, az ő életének fonalát nuytya. Vegezetre, mikor az orá el telik, az Athropos azt el ſakaſztya, avagy el metzi. Ide valo amaz közönſeges verſecske: *Clotho, colum bajulat Lacheſis trahit Athropos occat.* Mely Poganyi velekedesbẽ, dicsiretes dolog ez, hogy az embernek életet es halalat, nem történetnek ſem az vak ſerencsenek forgaſanak, hanem az Iſtennek tulaydonitottak. Ezt állattya az Job Patriarcha-is, *Cap.* 14. 5. holott azt mondgya; Hogy az Iſten az embernek életet megh hatarozta, mellyen ſenki altal nem haghat. &c. Megtetſik ez, az többi közt, az Sára Aſſonynak jelen valo peldajabol, &c.

Summaja azert ez meg hallot rövid igiknek csak ez: Elönkben adatik itt, az Sára Aſſonynak mind élete, ſmind pe-

len halala, minden környûl állo dolgaival eggyût. Tanusagnak okaert, ket részekre osthattyuk ez igiket. Mert az elsô részecskejeben emlekezik az Moyses az Sára Asszonynak életének napjairol. Az masodikban pedigh, az ô halalat adgya elônkben, minden környûl állo dolgaival egyetemben, &c. Ez mind Summaja, s mind rendi az igiknek. Lassuk immár az igiket rendel, Isten segitségebôl, es azokbol az tanusagokat egy egy befeddel, &c.

Mond az Prophéta: Ele pediglen az Sára, saz husonhet estendôket, &c. Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak elsô része, holott, az mint jelentem, az Sárának életének folyasa adattatik elônkben, &c. Itt minekûnk ket dolgokat kel megh latnunk. 1. Kicsoda volt az Sára? 2. Miert hogy az Isten ezt illyen hossu élettel latogatta volt meg?

AZ ELSÔRÔL.

Az Sárának nevezeti az mi nyelvûnkôn annyit tesen, mint Gazda Asszony. volt ez, amaz hivôknek Attyanak az Abrahamnak Felesége. Ez ketfer ragattatek

el az

el az Abrahamtul; Elsőben Ægyptumban az Pharaho Kiralytul, az mint erről az Moyses Propheta bizonsagot tesen, *Genes.* 12. 15. Az utan pediglen az Abimelechtűl az Geraranak Kiralyatul, az ment ez is meg tetßik, *Genes.* 20. 2. Ez, az ő ferjevel az Abrahammal, megh vendegle az Istennek Angyalit, az kiket Istẽ Sodomanak es Gomorrhanak el vesteſere bocsatot vala. *Genes.* 18. 6. Ennek az Ur Isten vẽnsegere adgya az Isacot, az ő igaz igireti ſerint, *Genes.* 21. 2. Ezt felette igen commendallyak az Sz. Peter es Sz. Pál, 1. *Pet.* 3. 6. *Hebr.* 11. 11. &c.

TANUSAG.

Vegyűk essünkben innet; Mely igen igaz, az mit az Sz. David *Psal.* 112. 6. mond: örök emlekezetben lesen az igaz ember: Nem hozok en erre, sem irasokat sem peldakat, mert igaz eleg az Sára Assonynak jelẽ valo állapattya erre, az ki noha ennek előtte egy nehany saz, avagy ezer esztendőkkel holt meg, mindazonsital az ő bodog emlekezeti, mind ez oraiglan meg maradot, es vilag vegezetiglen is fen

áll. Intetteſsünk tehat innet; Hogy igen jamborok es Iſten ſélők legyünk, hogy holtunk utan-is maradgyon megh az mi jo emlekezetünk, es mondgyak azt felőlünk; Szegeny vala, de igen jambor es Iſten ſélő vala, &c. De ez ellen ki ſokan vetkeznek ez moſtani vilagnak fiai kőzzül, naponkent valo peldaink bizonittyak.

AZ MASODIKROL.

Laſſuk immár maſodſor, miert hogy az Sz. Iſten, ennek az Sz. Aſſonyiállatnak illyen hoſſu napokat engedet volt? Erre rővideden csak azt felelem; Hogy ennek fő oka volt az Iſtennek jo akarattya, az ki ennek az Sz. Aſſonynak Iſtenes életet, ezzel akarta ez vilag ſerint-is megh Coronazni. Mert, az mint az Sz. Pál, 1. *Tim.* 4. 8. mondgya; Az Iſtenes élet mindenekre haſznos, az mely felől igiretek vannak, mind ez jelen valo életben, ſ. mind az jővendőben. Maſodik oka ez lehet; Hogy az Sz. Iſten, az Abrahamnak az ő ſok rendbeli banattyat es keſerűſeget enyhitene, es terhet könnyebitene. Mert az jo Aſſonyiállatok, ſegitő tarſok az ſirfiak

mellet,

mellet, az mint ez meg tetßik az Iſtennek mondaſibol *Geneſ.* 2. 18. Harmadſor vegezetre; Hogy vęnſegenek idejen gyönyörkőttetne magat az Iſtennek igiretitnek be tellyeſiteſevel, az megh igert magh felől. Ug-is lőn pedigh az, mert egy nehany eſtendeiglen ęle az Sára Aſſony, minekutanna Iſten, az ő igireti ſerint, az Iſacot megada. Mellyet, el hittem hogy ęletenek napjaiban az Sz. Iſtentűl hala-adokeppen vet.

TANUSAG.

Jegyezzűk megh innet; Hogy az embernek ęletenek hoſſu volta, az Iſtennek draga ajandeka. Meg tetßik ez, az ötődik parancsolatbol, holott az Sz. Iſten azt mondgya: Tiſtellyed az te Atyadat es Anyadat, hogy hoſſu ęlető lehes ez főldőn, mellyet az te Urad Iſtened ád teneked. Ugyã ezen dolgot állattya az Sára Aſſonynak jelen valo állapattya-is, az kit az Iſten ingyen valo jo voltabol, tellyeſſeggel ſaz huſonhet eſtendeiglen ęltet. Interteſsűnk tehat innet; Vegyűk hala-adaſſal az Sz. Iſtentűl, ha minket hoſſu ęlettel meg ajan-

dekozot, es fordicsuk azt az ő nevenek magaſtalaſara es az Anyanſent-egyhaznak ęppűletire, magunknak pedig lelkűnk idvőſſegere.

Ez azert az elſő reſecskenek rővid magyarazattya. Mond immár az Moyſes: Es megh hala az Sára, Chiriatarba nevű Varosban (mely moſt Hebronnak hivattatik) az Chanaannak tartomanyaban. Es be mene az Abraham, hogy ſiratna es keſergene az Sárat, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſe, holott az mint hallod, az Sáranak halala adatik előnkben minden kőrnyűl állo dolgaival egyetemben, &c.

Mindeneknek előtte pedigh, az helyet emliti megh az Moyſes, es azt mondgya hogy Arbeæ nevű Varosban holt megh. Hihető hogy ez Varos igy neveztetet attul, az ki azt elſőben fundalta, az kinek neve volt Arba avagy Arbe. Ezt az Varoſt mas nevel Hebronnak hittak, az mint az Moyſes itt bizonittya. Tovabba, im azt jelenti az Moyſes, hogy ez Varos az Chanahan főlden volt: Az honnet megh

tetſik,

tetßik, hogy az Sára Asſony nem hazajaban, hanem idegen helyen holt meg.

TANUSÁG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az mely bizonyos az halal, ſinten ollyan bizontalan annak ideje es helye. Tudgyuk azt hogy meg, kel halnunk; Mert Iſten mondaſa az: Földből lettel es földe kel lenned. *Geneſ.* 3. 19. De mikor es holott kellyen meg halnunk, ſenki azt bizonyoſſan nem tudhattya. En erre ſem iraſokat, ſem peldakat nem hozok, mert ezt az *experientiá* bizonittya. Meg tetßik ennek valoſaga az Sára Asſonynak jelẽ valo állapattyabol-is. Intetteſsünk azert innet; Hogy ſenki ne bizzek, ſem erejeben, ſem gazdagſagaban, ſem pedig Kereſztyenſegében, hanem kiki mind keſicse magat az ô vegſô orajahoz, es ugy ellyen es vilagon, mintha innet, minden tempillantasban ki kellene költözni. Tehat az Sz. Pál mondaſa igen elöttönk forogjon, az ki *Hebr.* 13. 14. Nincsen itt maradando Varaſunk, hanem jövendöt kereſsünk, &c.

Mond immár az Moyſes: El mene ezen az

ert az Abraham, hogy ſiratna az ô feleſeget es keſergene ôtet, &c.

Ez igikben azt jelenti az Moyſes, mit cselekedet az Abraham, minekutanna az ô kedves feleſege meg holt? Im azt irja felôle, hogy nagy keſerveſen meg ſiratta. Itt minekûnk csak azt kel megh latnunk; Miert ſirattya az Abraham illyen igen az ô feleſeget; Holott tutta az Iſtennek tanacsat, az embereknek halalok felôl. Annakfelette ides ember-is volt az Sára Aſſony: Az ôrôgh embereknek pedigh mayd jobb megh halniok, hogy nem mint magoknak es egyebeknek terhere ęlniek? Az mi ezt az kerdeſt illeti; Az Abraham jelen valo ſiralmanak imez kôvetkezendô okait talallyuk.

I. Az termeſetnek folyaſa. Mert belejek oltotta ezt az termeſet, nem csak az emberekben, hanem męg az oktalan állatokban-is, hogy az ô tarſokon, az ô mondgyok ſerint ſirankozzanak es bankodgyanak, az mint ez, csak az galamboknak es gerlicseknek állapattyokbol-is meg tetſik.

II. Mert ezzel kôltôtte vala el az Abraham

raham az ő iſiuſaganak idejet, melynel nagyob ſövetſeg nem lehet az emberi nemzetſeg közt: Azt ſirattya tehat, hogy venſegenek idejen, illyen kedves hazas tarſatul meg foſtatot.

III. Mert ez fűlte vala ő neki venſegenek idejen az iſacot, az kiben az Iſtennek minden igireti fundaltattanak vala. Azon ſir azert, hogy annak örömęt nem erhette az ő feleſege.

IV. Mert nem hazajaban, hanem az ő budoſaſanak idejen, idegen helyen hal megh az Sára Aſſony. Noha pediglen, akarhon-is nehez az embernek az ő ſerelmeſitől meg valni; De kivaltkeppen idegen földön vizen, az mint ſoktunk hallani köz beſedben.

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; Hogy ſabad az Kereſztyeneknek az ő halottyokat ſiratni. Mert az mit az Sz. Pál, 1. *Theſ.* 4. 13. mond: Annaz Pogany, mertekletlen es modnelkül valo ſirankozaſrol kel ertenünk. Meg tetſik ez, az Abrahamnak jelen valo cſelekedetiből, az ki az ő kedves

fele-

feleſeget nagy keſerveſſen megh ſirattya. Idvözitönk felöl-is azt olvaſſuk, *Ioan.* 11. 35. Hogy amaz Bethaniaban meg holt Lazart meg ſiratta. Az David Kiraly felöl-is olvaſſuk, 2. *Sam.* 1. 17. Hogy az Saulnak es az Jonathaſnak halalan (az kik az hartzon veſztenek vala) felette nagy ſiraſt tött. De az nyilvan valo dologban nem mulatok. Hanem igaz elegh erre az Sz. Pálnak mondaſa, *Rom* 12. 15. holott igy ſol: Az örülökkel örüllyetek, es az ſirokkal ſirjatok. Vetkeznek ez ellen az kik nem hogy öreg Urokat avagy feleſegeket ſiratnak, de ſöt inkab annak örülnek, hogy azoktul megh valhattanak, es nem ſok napok mulvan uyjobban valo hazaſſagok felöl gondolkodnak. Effele emberekkel rakva ez moſtani hitvan vilag. De mi azokat ne követsük, hanem az Abrahammal eggyüt az mi Kereſztyen halottainkon, kepes ſerint ſirankozzunk es bankodgyunk. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hogy mi igy viſelhetsük magunkat, Amen.

XIX.

XIX. PRÆDIKATIO.

Geneſ. 35. verſ. 19. &c.
Meghala annakokaert az Rachel
az úton, &c.

MIkeppen az halálnal ſemmi bizonyoſſab nincsen, azonkeppen annak idejenel es helyenel bizontalamb nem lehet. Mert tudgyuk azt minnyajan hogy meghkel halnunk: Mert Iſten mondotta azt az Adammal eggyût az egeſ emberi nemzetſegnek; Hogy földből vetetet, es földe kel lenni, *Geneſ.* 3. 19. De mikor es holott kellyen annak lenni, ſoha ſenki azt nem tutta, ſ-nem-is tudhattya. Erre nem kel ſok peldakat es iraſokat elő hoznunk, mert az *experientia* megh bizonittya, annakfelette ennek az Szent Aſſonyiállatnak-is jelen valo állapattya ugyã Uyjal mutattya.

S U M M A.

Summaja azert ez meg hallot igiknek csak ez; Elönkben adatik itt, az Rachelnek

nek mind halala, ſ. mind temetſege, minden kőrnyűl állo dolgaival egyetemben, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket reſekre oſthattyuk ez igiket. Mert az elſő reſeben emlekezik az Propheta az Rachelnek halalarol. Az maſodikban pedig az ő temetſeget irja megh, &c. Ez mind Summaja, ſ. mind rendi az igiknek; Laſſuk immár Iſten ſegitſegeből az igiket-is rendel, &c.

Mond az Propheta: Meg hala annakokaert az Rachel, &c. Ez igikben foglaltatik be ez felvet igiknek elſő reſe, holott, az mint hallod, az Rachelnek halala adatik előnkben. Itt minekűnk ket dolgokat kel meg latnunk. 1. Kicsoda volt az Rachel? 2. Hogy hogy holt volt meg?

AZ ELSŐRŐL.

Az Rachelnek nevezeti, az mi nyelvűnkőn annyit teſen, mint Juh avagy barany. Hihető hogy igy nevezteted volt az ő ſelid es egyigyű erkőlcsetűl. Mert az mint az Deakok mondgyak *Nomina ſunt omina*; az az: Az nevezetek jővendőlesek.

ſek. Iſmet; *Reſpondent rebus nomina ſæpe ſuis*, az az, Gyakran megh felelnek az nevezetek, az dolognak valoſaganak. volt azert az Rachel Aſſony, amaz Meſopotamiaban lako Lábannak leanya, es az Jacob Patriarchanak feleſege, az kiert az ô Ipanak az Lábannak, het eſtendeigh ſolgalt vala, az mint errôl nyilvan valo iraſunk vagyon, *Geneſ.* 29. 16. &c. Laſd meg az Sz. Hiſtoriat, mert hoſſu volta miat ide nem irhatom. Ennek halalarol emlekezik azert az Moyſes itt az helyen.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Mely igen igaz amaz közönſeges mondas: *Eſt commune mori, mors nulli parcit honori*: Az halal közönſeges, es az nem kedves ſemmi méltoſagnak, &c. Ezert nevezi az halalt az David, minden teſtnek utának 1. *Reg.* 2. 2. Ide valo az-is, az mit az Sz. Pál. mond, *Hebr.* 9. 27. El vagyon vegezve, hogy mindennek egyſer megh kel halni. Ezt, ſajat peldajaval bizonittya az Rachel Aſſony. Intetteſsünk azert innet; Hogy az halal ellen ſüntelen vigyazzunk, de

nem ugy hogy az előtt el futſunk, mert az igen haſontalan dolog volna; Hanem hogy azt mindenkor kefen varjuk az mi vegorankra, tudvan hogy ſenki azt el nem kerülheti, ſ. meg ſem engeſztelheti akar mely draga ajandekaval-is. Ertettek ezt megh az Poganyok kózzül is nemellyek az kik jozamb ertelemben voltanak. Ez az oka, hogy Romaban noha minden Pogany Iſtenekoek Kapolnakat es Oltarokat csinaltanak; De az halalnak (az kit ők Iſten gyanant tartottanak) ſemmi affelet nem eppitettenek, mert jol tuttak hogy igen baratſagtalan, ugy annyira hogy à mint az *Poéta* mondgya: *Equo pulſat pede pauperum tabernas, Regumq; turres.* Egyenlőkeppen el járja az ſegeny emberek kalyibajat es az Kiralyok palotajat, &c.

AZ MASODIKROL.

Az Rachelnek halala felől, harom dolgokat jelent az Propheta. 1. Azt mondgya: Hogy nem hazajaban, hanem az ő budoſaſanak idejen utaban eſet halala. 2. Hogy ſem falun, ſem Varaſon, hanem az mezőn holt meg. 3. Hogy nem dóggel

gel avagy mas fęle halalnak nemevel, hanem az gyermek ſűlesben lőtt halala, az mint oda fellyeb az tizennyolczadik verſecskeből meg tetſik. Ezeknek mindenikről, ket avagy harom ſoval emlekezhetel. En rővidſegnek okaert azokat rendel fel nem veſem.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſten az embereket, nem mind egy úton ſokta ez vilagbol ki kőltőztetni, hanem kit egykeppen ſ-kit pedig maskeppen, az mint ő Sz. Iſtenſęgenek jo tetſeſe. Lattyuk, hogy nemellyek, ſep csendeſ halallal halnak meg jo vęnſegeknek idejen, es az ő ſerelmeſitűl temettetnek el tiſteſſegeſſen, mint az Abraham Patriarcha, *Geneſ.* 25. 7. Nemellyek pedig, iſonyu es rettenetes halallal mulnak ki ez vilagbol, az embereknek itiletek ſerint mayd ugyan idő nap előtt, kiknek męg hideg teteneket ſem temetik el; mint az Abſolonnak, 2. *Sam.* 18. 17. Nemellyek honnyokban az ő nemzetſegek kőzőt ſolittatnak ki Iſtentűl, mint az David Kiraly, 1. *Reg.* 2. 10. Nemellyek

idegen földön vizen, mint az Jacob Patriarcha, *Genes.* 49. 32. Es az Rachel Asszony az Jacobnak kedves felesege. Intettessünk tehat innet; Hogy senkinek (kivaltkeppen pedig az Keresztyeneknek) ki mulasok felől, balog itilettel ne legyünk, hanem hidgyük el azt, hogy az Ure az föld es annak tellyessege. *Psal* 24. 1. Es Christus Urunkal mondgyuk; Hogy legyē ugy, az mint Isten akarja. *Mat* 26. 39.

Mond immár az Propheta: Es el temettetek az úton, az mellyen mennek Ephrataban, mely mostan Bethlehemnek neveztetik. Es állata Jacob oslopot az ő temető helyenel, az mely mondatik mind ez mai napiglan, Rachel oslopanak, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak masodik rese, holott elönkben adatik az Rachelnek el temetteteſe. Ket dolgokat forgat pediglen itt-is az Moyses.

1. Azt mondgya, hogy ugyan azon útaban el temette az Jacob az ő feleseget.

2. Hogy oslopot állatot az ő temeteſe felet. Im azert ket dolgot kel minekünk meg latnunk.

I.

I. Miert hogy sem falura, sem Varosra nem viti az ő kedves halottyat az Jacob, hanem ugyan azon helyen temeti el az hon meg hal?

II. Miert emel oßlopot az ő temete se fölőt?

AZ ELSŐRŐL.

Ugyan azon útában el temeti az Jacob az ő feleseget, imez következendő szep okajert. I. Mert jol tutta, hogy az Ure az föld es annak tellyesege, az mint az Sz. David Kiraly es Propheta bizonittya, *Psal.* 24. 1.

II. Mert azt-is ertette az Sz. ember, hogy az kik megh halnak, ez világbol ki költőznek, es az utan azeknak az emberekkel semmi tarsasagok es szövetsegek nincsen. Erről sol az Sz. Pál, *Hebr.* 13. 14. mondvan: Nincsen nekünk itt maradando Varasunk, hanem jövendőt keressünk.

III. Mert az jelen valo állapat-is azt kevanta. Hihető hogy ottan közel sem falu, sem Varos nem volt, holott tisztessegesen el temethette volna az ő halottyat, azert az szükseg-is hordozta az Jacobot hog

ugyan ott temesse el az ő feleseget, az hon Isten ez vilagbol ki szolitotta.

TANUSAG.

Vegyük eszünkben innet; Hogy ha az erős firfiunak minden föld hazaja, tehat az Keresztyen embernek is minden hely alkolmatos az temetsegre. Ezt sajat peldajaval bizonittya az Jacob, az ki az ő szerelmes hazas tarsat, az uton temeti el. Hasonlokeppen cselekedik az Abraham-is, az ki az ő feleseget az Sára Assont, az Poganyok közt temeti el, az mint megh tetszik *Genes.* 23. 19. Vetkeznek tehat amaz babonas emberek, az kik eggyik földet az masiknal fellyeb bőcsülik, es azt mondgyak; Hogy jobaz Templomokban temetkezni az Oltar előtt hogy nem mint masut. Annakfelette job az czinteremben-is, hogy nem azon kivül. De mi azokat ne követsük; Hanem hidgyük el hogy az Ure az föld es annak tellyesege, azert az mi Keresztyen halottainkat mindenüt szabadoson el temetsük, csak legyen tiszteszeges es tiztahely, &c.

ELLENVETES.

De

De itt egy ellenvetes tamad. Mert azt mondhatna valaki: Nam az regi Sz. Atyak, még Teſtamentumban-is megh hattak az ô maradekjoknak; Hogy még csak hideg tetemeket-is altal kôltôzteſſek az igiretnek fôldere, az mint ez meg tetſik, *Geneſ.* 49. 29. Iſmet *Cap.* 50. 25. Innet azert az kôvetkezik, hogy eggyik hely az maſiknal fenteb, es az temeteſre-is alkolmatoſſab, &c.

De kônyû erre az felelet; Mert az mi azoknak az Sz. embereknek Teſtamentumokat illeti, azok kivaltkeppen valo peldak, azert abbol ſenki kôzônſeges regulat nem ſabhat. Annakfelette azt-is mondhattyuk; Hogy az regi Sz. Atyak azzal, az ô maradekjokat, erôſsiteni akartak az Iſtennek igiretinek be tellyeſedeſe felôl, hogy tudni-illik az mely fôldet meg igert Iſten az ô jambor eleiknek, minden ketſegnelkûl meg adgya, az mint ez meg tetſik, az elô hozot Sz. embereknek befedekbôl, az megh nevezet helyeken. Laſd meg az Iraſokat, &c.

AZ MASODIKROL.

Regi jo szokas ez, hogy az halottaknak temetesek mellet, vagy kőből, vagy fából, oszlopot emeltenek, es arra, vagy bötüket metzettenek, vagy pedig verseket irtanak, az mint ez, az többi közt, az Jacobnak jelen valo cselekedetiből megtetsik. Ezt pediglen, imez következendő szep okajert cselekette az Jacob.

I. Emlekezetnek okaert; Hogy az kik azon el mennenek, vagy fel, vagy alá (hihető hogy affele Kereszt út mellet temette el) oda ternenek es megh tekintenek az oszlopon levő bötüket. Mert meg se gondold, hogy azon az oszlopon valami, iras nem lőtt volna. Mi-is igy szoktunk cselekedni; Kedves emberinknek temetese felet, oszlopot emelünk, es arra *Epitaphiumot* ragaztunk, hogy az kik azt latyak, meg tudgyak kit temettek oda.

II. Ezzel az Jacob, az jövendő bodog fel-tamadas felől valo jo remenseget-is akarta meg jelenteni. Hogy tudni illik, az ő kedves feleseget nem vesztette el, hanem csak előtte bocsatotta, es hogy el jű az idő, mikor ismet fel-tamad, megh Ujyult testben,

ben, az mint az Sz. Pál, 1. *Cor.* 15. nagy ſepen tanit. Ugyan ezen okaert cselekedi, hogy el is temeti ôtet.

III. Ezzel az ô buzgo ſeretetit akarta ô hozza meg mutatni; Hogy ô nem csak ęlteben ſerette az Rachelt, hanem holta utan-is ſereti, es az ô bodog emlekezetinek meg maradaſara, az ô temeteſe felet oſlopot emelt, &c.

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Hogy az mi Kereſtyen halottaink kôrnyûl, utolſo ſûkſegeknek idejen, tiſteſſegeſſen, de babonaſagnelkûl kel forgolodnunk. Ezt kevannya mind az Kereſtyeni kegyeſſeg; Hogy az kik ęltekben az Sz. Leleknek lako *Templumi* voltanak, ozoknak hidegh tetemekkel-is tiſteſſegeſſen bannyunk. Mind pediglen az mi ô hozzajok valo igaz ſeretetünk, mellyet męgh az halal ſem tôrôlhet el. Vegezetre az jo pelda adaſ-is egyeb emberek elôtt. Mert az peldak (kivaltkeppen az nagy embereke) felette hathatok, mind az jóra, ſmind pedig az gonoſra. Vetkeztenek tehat regen az Poga-

nyok, az kik az ô halottyokat el ſem temettek, hanem nagy gyalazatoſon, nemellyek az vizben, nemellyek az tûzben, nemellyek pediglen az pervataban vetettek, hogy moſt azokrol ne ſollyak, az kik vagy az Ebekkel ſaggattattak el, avagy (az mely csak ki mondaſra-is iſonyuſagh) ônnôn magok meg ôttek. Vetkeznek moſt az Papiſtak-is, az kik nagy ſok fęle illetlen dolgokkal ęlnek az ô halottyoknak el temeteſeben, az mint ezt kônnyen eſebe veheti, az ki ollyankor jelen vagyon ô vellek. De mi az Kereſtyeni egyigyûſeget kôveſsûk, es az Jacob Patriaichaval eggyût, az mi Kereſtyen halottaink kôrnyûl tiſteſſeggel forgodgyunk. Erre minket fejenkent ſegellyen, az mi kegyelmes Iſtenûnk. Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

XX. PRÆDIKATIO.

Act. 9. verſ. 36. &c.

Ioppeban pedig vala egy Tanitvany Aſſzony, &c.

Vidua

Nem

NEm oknelkûl mondgya az Sz. David, *Pſal.* 112. 6. Hogy az igaz ember örök emlekezetben leſen: Mert az Iſten az hiveknek neveket az élő könyben be irta, *Luc.* 10. 20. *Apoc.* 13. 8. Annakfelette, ez vilagon-is az ő bodog emlekezeteket megh tartya. Peldank erre az többi közt, az Tabitha Aſſony, az kinek nevet Iſten az Sz. irasban be jegyeztette, annakokaert mind ez oraiglan-is megh maradot, ſőt vilag vegezetig-is fen áll, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Megh irja itt az Sz. Lukacs, az Tabitha Aſſonynak, mind életet, ſ-mind halalat, minden kőrnyűl állo dolgaival egyetemben.

RESZÉI.

Tanuſagnak okaert, ket reſzekre oſthatſyuk ez igiket. Mert az elſő reſzben előnkben adatik, ennek az Szent Aſſonyiallatnak életenek folyaſa. Az maſodikban pedigh az ő halalarol emlekezik az Evangeliſta.

Mond az Evangeliſta; Joppeban pedig

vala

vala egy tanitvany Aſſonyiallat, az kinek neve vala Tabitha, mely Görögül Δορκας, *Dorcas*, azaz, őz avagy vadkecske. Ez gazdagh vala jo cselekedetekkel es alamiſnakkal, mellyeket az ſegenyeknek cſtogat vala, &c.

Ez igikben foglaltatik be jelen valo tanuſagunknak elſő reſze, holott ennek az Sz. Aſſonyiallatnak mind ſemelyet, ſ. mind magaviſeleſet, nagy ſorgalmatoſſan megh irja az Sz. Lukacs. Mindeneknek előtte pediglen, neveről emlekezik, es azt mondgya hogy Tabitha volt neve. Ez Görögül Δορκάς, Deakul *Capreæ*, az mi nyelvünkön annyit teſen mint őz, avagy vadkecske. Hihető hogy ezt az nevezetet az ő eleitől vette volt. Mint moſtan-is lattyuk, hogy az emberek, az ő ęleiknek nevezeteket, egy nehany izig megh tartyak. Maſodſor, hitiről avagy vallaſarul emlekezik, es azt mondgya felőle, hogy Tanitvanyy Aſſonyiallat volt. Igy ſol pedigh az Evangeliſta, akkorbeli allapathoz kepeſt. Mert az Apoſtolok idejeben, nem csak ferfiakbol állottanak az Tanitvanyok, hanem

hanem voltanak Sz. Asszonyiallatok-is, az kik az Ur Jesus Christus Idvözitő *Evangeliumát* be vettek, es az Apostolok vallasan voltanak. Azok közzül azert, eggyik volt az Tabitha Asszony-is. Lasd meg az többi közt, *Act.* 1. 14. Harmadfor, lako helyet-is meg irja, es azt mondgya hogy Joppeban lakott. Az Joppe, mas nevel Japho, az tenger mellet valo Varos volt, az Manasses Sorsaban, noha az *Ieronymus Doctor* az Dán nemzetsegenek tulaydonittya. Effelől azt irja Solinus, hogy igen regi Varos volt, ugy-mint az kit még az viz özön előtt, az Noë Patriarchanak fia az Japhet, eppitet, es az ő nevere nevezet volt. Ez csak közel volt Lidda Varosahoz; egy magas kősziklan, ugy hogy Jerusalemből sabadon megh lathattak. Ebbe ment vala az segeny Jonas Propheta, el akarvan kerülni az Istennek parancsolattyat, az Ninivebe valo menetel felől. *Ionæ* 1. 3. Itt mulata az Sz. Peter-is ugyan jo ideiglen, amaz Simon nevű Szigyartonak hazanal, holott amaz sep mennyei jelenest-is lata az Poganyoknak be vetelek felől, az mint

erről

erről nyilvan valo iraſunk vagyon, *Act.* 10. 5. Itt volt azert lakaſa ennek az Tabitha Aſſonynak-is. Negyedſer, az ő külſő forgolodaſat-is meg irja, es azt mondgya, hogy gazdag volt jo cselekedetekkel es alamiſnakkal, mellyeket az ſegenyeknek oſtogatot. Ezekről nyilvabban es bővebben-is emlekezik ide alab az Sz. Lukacs *verſ.* 39. holott azt olvaſſuk; Hogy minekutanna az Tabitha meg holt, az ſegenyek környül fogtak ötet, es nagy ſirankozaſſal mutogattak az ő ruhajokat, mellyeket az Tabitha életében ő nekiek adot. Laſd meg az locuſt.

TANUSÁGOK.

I. Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſtennel nincsen ſemely valogatas, hanem mindeneket örömeſt be fogad, valakik ő hozza mennek. Az Sz. Peter bizonittya ezt, *Act.* 10. 34. mondvan: Bizonyoſſan vegere mentem es meg tapaſztaltam, hogy az Iſten nem ſemely valogato, hanem minden nemzetſegben kedves neki akar kicsoda, az ki ötet ſęli, es igaſſagot cselekedik. Az Sz. Pál is azt mondgya, *Gal.* 2. 6.

hogy

hogy az Iſten az embereknek ſemelyeket nem nezi. Haſonlokeppen ſol, *Coloſ.* 3. 25. Ugyan ezen dolog meg tetſik az Tabithanak peldajabol is, az ki noha Aſſonyiallat, mindazonaltal ihon az Tanitvanyok kôzze ſámlaltatot. Intetteſsûnk azert innet; Hogy ha az Sz. Iſten nem ſemely valogato, mi ſe legyûnk ollyanok, hogy az mi Atyanknak igaz fiai es leanyi leheſſûnk.

II. Vegyûk eſûnkben azt-is: Mely igen igaz amaz kôzônſeges mondas: *Vivit poſt funera virtus*, az az, Az jofagos cselekedet holtunk utan-is megh marad. Ennek valoſaga megh tetſik az Tabitha Aſſonynak jelen valo állapatyabol, az ki felôl azt jelente az Sz. Lukacs, hogy gazdagh volt jo cselekedetekkel es álamiſnaval. Ime azert az ô bodogh emlekezetî mind ez oraiglan-is megh maradot. Intetteſsûnk tehat innet; Hogy az jofagos cselekedetekbẽ gyakorollyuk magunkat, hogy Iſten elôtt kedves, ez vilagi emberek elôtt pedig legyen dicsiretes az mi jo magunkviſelefe, ſôt megh holtunk utan-is mondgyak azt felôlûnk, hogy gazdagok voltunk

voltunk eltünkben jo cselekedetekkel. De bodog Isten, ki keves tarsai vannak az Tabitha Asszonynak ez mostani vilagnak fiai es leanyi közzül, &c.

Ez, az első rebecskenek rövid magyarazattya. Mond immár az Evangelista: Történek pedig azokban az napokban, hogy betegség miat meg halna, &c.

Ez rövid igikben foglaltatik be, ez fel vött igiknek masodik ága, holott az Tabitha Asszonynak somoru halala adatik elönkben. De hogy innet-is az Keresztyenek több lelki eppületet vehessenek, csak azt lassuk meg; Miert hogy az Sz. Isten, ezt az jossagos cselekedetekkel bövölködö Asszonyiallatot, ez vilagbol ki solitotta, holott az mi itiletünk szerint, csak az sükölködöknek taplalasokert-is, sok jo esztendökig kellet volna ez vilagon elni?

Ennek nagy szep okai vannak, im csak rövideden számlalom elö, kerlek halgasreja es tanuld meg.

1. Meg hal az Tabitha Asszony, mert noha Sz. Asszonyiallat, mindazonaltal ugyan ember volt, es az közönseges *sorsnak* alaja

alaja vettetet; Földből vetettel, es földe kel lenned. *Geneſ.* 3. 19.

II. Hogy ez alkolmatoſſággal az Sz. Iſten, az hiveknek hitöket probalta, mint ſenvedik ennek az Sz. Aſſonynak halalat, es mint forgodnak környülle. Meg-is tetſik pediglen; Mert azt irja az Sz. Lukacs, hogy minekutanna az ö holt teſtet nagy ſepen megh moſogattak volna, az ö felſö hazaban helyheztettek. Annakfelette bizonyos embereket bocsatván az Sz. Peterhez, altal hivatak ötet az Tanitvanyok, Lidda nevü Varasbol, az mint az Evangeliſta ide alab bizonittya. *verſ.* 38.

III. Hog ezzel az Sz. Iſten, az következendö csuda tetelre, ugy mint utat nyitna. Ug-is lön pedig; Mert minekutanna az követek megh mondottak volna az Sz. Peternek, az Tabitha Aſſonynak halalat, altal mene vellek, es ötet felzamaſta, az mint ezt-is nagy ſepen megh irja az Sz. Lukacs ide alab *verſ.* 41. *&c.*

TANUSAG.

Jegyezzük meg innet; Hogy az Iſten mindeneket az ö dicsöſſegere es az hivek-

nek idvôſſegekre igazgat. Az Salamon bizonittya ezt *Proverb.* 16. 4. mondvan: Az Iſten mindeneket magaert cselekedet, &c. Ugyan ezen dologh megh tetßik, az Tabitha Aſſonynak halalabol-is. Mert azt irja az Sz. Lukacs; Hogy minekutanna az Sz. Peter, fel-tamaßtotta volna Joppe Varoſaban az Tabithat, meg hallottak azt az Varaſnak lakoſi, es ſokan kôzaûlôk hittenek az Ur Jeſus Chriſtusban. Haſonlo dolgot olvaſunk az Naim Varoſanak lakoſi felôl-is, *Luc.* 7. 16. Iotetteſsûnk azert innet; Hogy az Iſtennek dolgait feletteb ne viſgallyuk, es az ô cselekedetirûl ô Szent felſegetûl ſámot ne vegyûnk, hanem hadgyunk ſabadſagaban, es hidgyûk el hogy megh azokbol-is jót hoz ki, az mellyek nekûnk kûlſôkeppen illetlen dolognak lattatnanak. Az Sz. Pál bizonittya ezt *Rom.* 8. 28. mondvan: Az kik az Urat ſeretek, azoknak mindenek javokra munkalkodnak. Engedgye az mi Sz. Iſtenûnk, hogy mi mindenben igy viſelheſsûk maguokat, Amen.

Ez ennek az maſodik reſzecskenek-is rôvid magyarazattya. XXI.

XXI. PRÆDIKATIO.

Mat. 9. verſ. 18.
Mikor ezeket mondana Ieſus, ime egy ember, &c.

IGazan mondgya az bôlcs Seneca, egygyût az ô iraſaban; Hogy mind annyiſor megh halnak az emberek, valamenyiſer az ô ſerelmes embereiktûl meg valnak. Mert belejek oltotta ezt az termeſet, nem csak az okos lelkû emberekben, hanem męgh az oktalan állatokban-is, hogy az ô tenyeſeſeken az ô mondgyok ſerint ſirankozzanak. Ide ſabhattyuk az mit amaz *Ovidi* nevû *Poêta* az Philemíle felôl môd.

Qualis populeâ mœrens Philomela ſub umbrâ,
Amiſſos queritur fœtus, quos durus arator
Obſervans, nido implumes abſtraxit; at illa
Flens noctem, ramoq́ fidens miſerabile carmen Integrat.

Az az: Mikeppen az Philemele az

nyar fának árnyekaban ülven, siraſſal pánaſolkodik az ô el veſet fiai felôl, kiket az kemeny ſanto ember, az ô feſtkebôl mezitelen koraban el vitt. ô pediglen egeſ etſaka ſirvan, az fának ágan ülven, az ô keſerves verſeit nagy zokogaſſal mondgya, &c. Ha azert, meg az oktalan allatokbanis illyen indulatok talaltatnak, menyivel inkab az okos lelkû emberekben fel talállyuk az ô hazok nepen valo mélto siraokozaſt, az mint ez, megh tetſik az tôbbi kôzt, az Jajiruſnak jelen valo cselekedetibôl, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Meg irja itt, az Sz. Mathæ, az Jajiruſnak ſorgalmatos tôrekedeſet, az ô meg holt leanya mellet, az Ur Jeſus Chriſtuſnal, annak haſnaval egyetemben, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket reſekre oſthattyuk ez rôvid igiket. Mert az elſô ágában meg irattatik az Jajiruſnak tôrekedeſe, az ô megh holt leanya mellet. Az maſodikban pe-

ban pedigh, az ô tôrekedeſének haſznarol emlekezik az Evangeliſta, &c. Ez mind Summaja ſ-mind rendi az igiknek. Laſſuk immár az igiket rendel.

Mond az Evangeliſta: Mikor ezeket mondana Jeſus, ime egy ember, ki az Synagoganak fejedelme vala, el jôven, terdre eſek ô elôtte, es monda: Az en leanyom moſtan holt meg, de jere, es veſſed az te kezeidet ô reja, es meg elevenedik.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſô reſe, holott harom dolgokat forgat az Sz. Mathæ. 1. Az tôrekedô ſemelt irja megh. 2. Az ô cſelekedetirôl emlekezik. 3. Az Jajiruſnak jo remenſege felôl ſol, &c.

Az mi az elſô dolgot illeti; Az tôrekedô ſemely felôl harom dolgokat jelent. 1. Azt mondgya hogy fô ember volt. 2. Azt irja, hogy az Synagogabol valo volt. Mert noha immár akkor az Sidoknak termeſet ſerint valo Fejedelmek nem volt, mert az Romai birodalom alá vettettenek vala, megh amaz Nagy Pompejus idejeben: Mindazonaltal, megh engettek az

Romai Tißtartok, hogy Tanacsbeli emberek legyenek ô kôztók, az kik hol mi aprolek dolgokat el igazicsanak, es az derekas *causakat* az ô ßemelyekre igazicsak. Ezt az Sidok Synagoganak hittak. Ebbôl valo ember volt azert ez-is, az kirôl itt emlekezik az Sz. Mathæ. 3. Az Sz. Mark, *Cap.* 5. 22. es az Sz. Lukacs *Cap.* 8. 41. nevet-is megh irjak, es azt mondgyak hogy Jajirusnak hittak, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Istennek, minden rendbeli emberek kôzt vannak hivei, az kiket, mikor ô Sz. Istensegenek jo akarattya, az ô Sz. Fiahoz az Ur Jesus Christushoz vonßon, es az ô Anyaßent-egyhazanak tarsasagaban plantal. Ezt, igen ßep peldaban adgya elônkben Christ⁹ Urunk, *Mat.* 20. 1. hozvã amaz jo ßôlô Gazdat, az ki az ô ßôlejebẽ, kûlômb kûlômb idôkben, Uyjob munkasokat bocsatot ki. Ugyã ezen dolog meg tetßik az Jajirusnak jelen valo állapattyabol-is, az kit az Sido Synagogabol, az ô Sz. Fiahoz igazit. Intettessünk azert innet; Hogy

minde-

mindenek felől jo remenſegben legyünk, es az kik az Chriſtus igaz iſmeretin kivül vannak, azoknak megh tereſekert könyörögjünk. Mond immár az Evangeliſta: Es terdre eſek ő elötte ſ. monda: Az en leanyom moſtan holt megh, de jere, es az te kezeidet veſd reja, &c.

Ez az maſodik dologh, mellyet az elſő reſzben forgat az Sz. Mathæ. Itt minekünk csak azt kel megh latnunk, hogy ha jol cseleketteje ezt az Jajirus avagy nem? Az mi ezt az kerdeſt illeti; vagyon az Jajirusnak cselekedetiben jo-is, az mellyet követhetünk: De ellenben vagyon fogyatkozaſ-is, mellyet el kel tavoztatnunk. Mert, mindeneknek elötte, dicsiretes dologh az, hogy az ő utolſo ſükſegenek idejen, az Chriſtushoz folyamodik, es ő Sz. felſegenek könyörögh. Maſodfor hogy terdre eſven Idvözitönk elött, ötet imadgya. Mellyel nagy nyilvan megh jelenti, hogy nem puſta ember az Chriſtus. Vegezetre, hogy jo remenſegben vagyon az ő megh holt leanyanak jövendő fel-tamadaſa felől. De ellenben fogyatkozas az ő

dolgaban, elôsor, hogy hamareb az Chriſtushoz nem megyen, hanem minek utanna az ô leanya meg hal. Maſodsor, hogy azt kevannya Chriſtus Urunktul, hogy az ô hazahoz mennyen, es az ô Sz. kezeit az ô meg holt leanyara vetven, ugy tamaſſa fel. Kûlômben viſele magat amaz *Centurio*, az kirûl oda fellyeb az nyolczadik *caputban* emlekezik az Sz. Mathæ, az ki el hive, hogy tavoly leteben is megh gyogithattya az ô ſolgajat.

TANUSAG.

Vegyûk eſûnkben innet; Mely igen igaz, az mit Sz. Pál *Rom.* 8. 28. mond: Az kik az Urat ſeretik, azoknak mindenek javokra ſolgalnak. Megh tetſik ennek igaz volta az Jajiruſnak jelen valo állapattyabol. Ime az ô leanya megh hal, es ez alkolmatoſſaggal az Ur Jeſus Chriſtushoz folyamodik, es az ô hitiben erôſsittetik. Mely dolog ha nem következet volna, talam keſôbben kereſte volna meg az Chriſtuſt. Javara forditotta tehat az Iſten az Jajiruſnak az mely ô neki kûlſôkeppen nê tetſet. Intetteſsûnk azert innet; Hogy ne

zugolodgyunk az mi Sz. Istenünk ellen, mikor vagy betegséggel, vagy kár-vallással, vagy az mi szerelmesinknek somoru halalaval minket meg latogat: Hanem vegyük hala-adással ô Sz. felségetül, es az Job Patriarchaval azt mondgyuk; Hogy ha az jokat az Urtol el vettük, az gonoszokat miert nem szenvednők bekevel? &c. Lásd meg, *Iob.* 2. 10. *&c.*

Mond még-is az Evangelistanal az Jajirus: Es ęl, &c. Ez immár az harmadik es utolso resze az elsô resznek; Holott az Jajirusnak jo remenséget irja megh az Sz. Mathæ, az ô meg holt leanya felôl. Innet azert nagy nyilvan meg tetßik, hogy volt hiti (noha gyenge) az Jajirusnak: Mert ha nem let volna, Christus Urunkhoz sem ment volna. Annakfelette, illyen bizodalommal sem sollot volna ô elôtte, az ô meg holt leanyanak jövendô fel-támadása felôl.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az hiveknek hitôk ebben az çletben, naponkent es orankent nevekedik. Az Salamon bizonittya ezt *Proverb.* 4. 18. holott azt

mondgya: Hogy az igazaknak utok hasonlo az haynalhoz, az mely egesh deligh mind nevekedik. Ertettek ezt az Tanitvanyok-is, az kik Christus Urunknak azon kônyôrôgnek, hogy az ô hiteket ôregbiczé. *Luc.* 17. 5. Ugyan ezen dolog megtetsik, az Jajirusnak jelen valo allapattyabol. Intetteſsünk azert innet; Hogy ſe magunknak, ſe pediglen egyebeknek hitôknek gyenge voltan meg ne botrankozzunk, hanem az Istennek Sz. igejet sorgalmatoſſan halgaſſuk; Mert az hit, hallasbol vagyon, az hallas pedig az Istennek igejebôl, *Rom.* 10. 17. Ez mellet, az Tanitvanyokkal egyetemben igen kônyôrôgjünk, hogy az Ur Jeſus Chriſtus az mi hitünket ôregbicze. Ez azert az elsô reſznek rôvid magyarazattya.

Mond immár az Sz. Mathæ: Akkoron fel kelven Jeſus, kôvete ôtet az ô Tanitvanyival eggyût. Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak masodik reſze, holott az Jajirus tôrekedeſenek hasna adatik elônkben. Effelôl azt jelenti az Evangeliſta, hogy engedet Idvôzitônk az ô kevanſaganak,

nak, es el ment velle. Itt minekûnk csak azt kel megh latnunk; Miert hogy Chriſtus Urunk illyen kônnyen el megyen az Jajiruſſal? Az mi ezt az kerdeſt illeti, voltanak volna az mi Idvôzitônknek bizonyos okai, az mellyek arra indithattak volna, hogy az Jajiruſnak kevanſagat megveſſe. Mert mindeneknek elôtte, az Sido Synagogabol valo vala: Azt itilhette volna azert felôle, hogy csak kemlôdik utanna. Annakfelette, lattatik alkolmatlan idôben ôtet haborgatni, es az ô męltatlan kevanſagaval buſitani. Vegezetre (hogy moſt tôb dolgokat be ne hozzak) lattatik igẽ kicsiny hitinek lenni az Jajiruſnak, holott azt kevannya Chriſtus Urunktul, hogy męg hazahoz mennyen, es ott tamaſa fel az ô megh holt leanyat. Mintha Idvôzitônknek nem volt volna arra hatalma, hog tavoly leteben az ô leanyat megh elevenicse, &c. De mind ezeket hatra hagyvan Chriſtus Urunk, fel kęl, es az Jajiruſnak hazahoz megyẽ, az ô Tanitvanyival egyetembeu, imez kôvetkezendô ſep okokert.

I. Mert az Jajirus ugyan azt kevana hogy

hogy hazahoz mennyen Idvözitönk. Enged azert az ö kevanságanak, es fel kelven, mind az ö Tanitvanyival egyetemben oda megyen:

II. Mert fö ember vala az Jajirus, az mint oda fellyeb az Evangelista jelente. Megh bötsülli tehat Christus Urunk az fö embernek femelyet, es kevansaga ferint cselekedik.

III. Hogy az következendö csudat tettetessebbe tenne. Ug-is lön pedigh az, mint meg tetsik ide alab *vers.* 26.

IV. Vegezetre, hogy ezzel-is az Jajirusnak gyenge hitit vastagitana es öregbitene, az mint-hogy meg-is vastagita.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Christus nem veti meg az hiveknek könyörgeseket, hanem alkolmatos idöben meg halgattya es meg segiti azokat. Ezt nagy sok irasokkal es peldakkal bizonyithatnam, de az nyilvan valo dologban nem mulatok, mert igaz elegerre az mi Idvözitönknek jelen valo cselekedeti, az ki az Jajirusnak, az ö meg holt leanya mellet valo könyör-

gese

geſet az ő Sz. fuleiben bocsatvan, mingyart fel kęl, es az ő Tanitvanyival eǵgyűt hazahoz megyen. Nem ollyan volt tehat Chriſtus Urunk, mint az *Romai Papa*, az ki noha Chriſtus Vicariuſanak tartya magat, mindazonaltal ſenkinek ſemmi tiſteſſeget nem teſen. Es nem hogy az fő embereknek tőrekedeſekre hazokhoz menne; De męg az Kiralyoknak-is ő utanna kel ſugorgani, az kik ha ő hozza mennek, męgh csak kezeket ſem fogja, hanem az ő bűdős labat nyutya, es azt csokoltattya vellek, &c. Vigaztallyuk azert az mi Idvőzitőnknek ſelidſegevel mi magunkat. Nem veti meg az mi kőnyőrgeſűnket-is, csak az Jajiruſſal eǵgyűt ő hozza folyamodgyunk, es az mi nyomoruſaginkban ő tűlle kerjűnk ſegitſeget.

Engedgye az mi kegyelmes Iſtenűnk, hogy mi minden ſűkſegűnkben egyedűl csak az Ur Jeſus Chriſtushoz folyamodgyunk, el hiven hogy megh halgat, es alkolmatos időben jol teſen mi velűnk-is, Amen.

XXII.

XXII. PRÆDIKATIO

Matthæi 9. verſ. 23.
Mikor azert el jutot volna Ieſus, &c.

NEm oknelkûl mondgya Chriſtus Urunk *Mat.* 28. 18. Hogy ő neki minden hatalom adatot, mind az Egen, ſ-mind pedig ez főldőn. Mert valamit akart ő felſege, mindeneket meg cselekedhetet, mind jelen leteben, ſ-mind pedigh tavoly leteben, az mint ez meg tetßik az ő ſok rendbeli csuda teteliből, az mellyekrûl gyakran emlekeznek az Evangeliſtak. Azok kőzt pedigh nem utolſo ez, melyrûl itt az Sz. Mathæ. bizonſagot teßen.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Megh irja itt az Evangeliſta, Chriſtus Urunknak egy nevezetes csuda tetelet, tudni-illik, hogy hogy tamaßtotta fel amaz Jajirus nevű fő embernek megh holt leanyat, &c.

RE-

RESZEI.

Tanusagnak okaert, ket kivaltkeppen valo reſekre oſthattyuk ez igiket. Mert az elsö reſeben, környül állo dolgairol emlekezik az Evangeliſta ennek az dologhnak. Az maſodikban pedig az csudat irja meg, &c. Ez mind Summaja ſ-mind rendi az igiknek, laſſuk immár az igiket. Mond az Sz. Mathæ: Es mikor jutot volna Jeſus, az Synagoganak fejedelmenek hazahoz, es latta volna az ſipoſokat es az haborgo ſokaſagot, monda nekik: Mennyetek el innet, mert nem holt meg az leanzo, hanem aluſik, es csufollyak vala ötet, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elsö reſe, holott (az mint mondam) környül állo dolgait adgya elönkben az Evangeliſta az következendö csudanak. Elsöben-is pedig azt jelenti meg; Mit talalt Chriſtus Urunk annak az fö embernek hazanal? Ime Sipoſokat avagy Trombitaſokat es tolyongo avagy haborgo ſok nepet emleget. Az honnet meg tetſik, hogy immár az Sikoknak-is eſek veſet volt, es

az hon-

az somsed Pogany embereknek hitvan sokasok kőzzúl nemellyeket ők is be vettek volt. Mert az Poganyok az ő halottyok melle affele embereket fogattanak, az kik mind sajokkal nyelvekkel, s mind pediglen *Musica* serßamokkal, az megh holtaknak dicsireteket enekelnek. Effeleket talalt annakokaart Idvőzitőnk annak az fő embernek hazanal.

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hogy az ember termeßet serint haylando az babonaßagra. Megh tetßik az Sido nemzetßegnek allapattyabol, az kik minthogy neha Ægyptumban, neha pedigh Chaldæaban az Poganyok kőzt forgottanak, azoktul nagy sok fęle babonaßagot tanultanak mely ő bennek csak nem termeßette valt, az mint ez megh tetßik az Prophetaknak gyakor feddőzeßekből. Ugyan ezen dolog megh tetßik az Jajiruſnak jelen valo allapattyabol is. Intetteßünk azert innet: Hogy az jamborokkal tarßolkodgyunk, az mint męg amaz Pogany *Catois* tanit: Mert az ki Angyallal jár, Angyalla leßen. Ide valo

amaz

amaz közönseges mondas; *Noscitur ex socio, qui non est cognitus ex se*, az az: Társán ismertetik meg, az ki magában meg nem ismertetet, &c.

Másodsor, azt irja meg az Sz. Mathæus; Mit cselekedet Idvözitönk, latvan azt az Pogányi bokast annak az fö embernek házánál. Azt mondgya hogy semmikeppen azt el nem szenvedhette, hanem ki üzte öket, mint valami gonosz tevöket. Ezt pedig azért cselekette Idvözitönk, mert jol latta hogy ellenkezik mind az Isten Törvényevel, s mind pedig az Isten népének jo bokasával.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy nem tetsik az Christus Urunknak valami az Isten igéjével nem eggyez.

Ö maga bizonittya ezt Christus Urunk *Mat.* 15. 9. be hozvan az Istennek panaszolkodását az Sidók ellen, *Esa.* 29. 13. holott azt mondgya: Heyjabá tiszteinek engemet az embereknek tudományokkal és találmányokkal. Ide szabhattyuk az mi Idvözitönknek cselekedetit, *Mat.* 21. 12. *Luc.* 19.

45. holott azt olvaſſuk; Hogy az Iſten Templumabol, az adokat es vevőket ki űzte mondvan: Meg vagyon irvan hogy az en hazam imatſagnak haza, ti pediglen tőttetek azt latroknak barlangjava. Ugyan ezen dolgot erősiti jelen valo cselekedetivel-is Chriſtus Urunk. Intetteſsünk tehat innet; Hogy az Istennek Sz. igeje legyen az mi életünknek *regulaja*, hogy az mi dolgainkban ne tevelyegjünk. Harmadsor, azt jelenti; Mikeppen vigasztalta az keſerves embereket. Nem holt ugy-mond, meg az leanzo, hanem alusik. Itt minekünk csak azt kel megh latnunk; Miert ſollyon igy Chriſt° Urunk ez leanzo felől?

Nem azert ſol igy Chriſtus Urunk, mintha meg nem holt volna: Mert bizonyara ugyan meg holt vala, az mint megh tetsik oda fel az Jajirus ſavabol, *Mat.* 9. 18. hanē imez kővetkezendő ſep okokert.

1. Mert mikeppen az alom nem örökkeualo, hanem csak ideiglen tart: Igy az Jajirus leanyanak halala nem ſokkaig tarta, mert az alol Chriſtus Urunk őtet hamar fel ſabadita. Alomhoz haſonlittya tehat

azt

azt Idvőzitőnk, annak rővid voltaert.

II. Mert mikeppen az munkas emberek ugyan kevannyak az almot, hogy igy az ő faratſagok utan valami piheneſt vehelſenek: Igy az hivek, az Sz. Pállal eggyűt, kevannak meg halni, hogy az Chriſtuſal eggyűt legyenek. *Philip.* 1. 23. Igy nevezi tehat maſodſor, az hiveknek kevanſagokra nezve.

III. Mert mikeppen az alom utan ugyan meg Uyjulunk, es minden dolgainkhoz alkolmatoſſabbak vagyunk: Igy az halal utan meg Uyjitatunk es az őrők életre alkolmatoſſabbak leſűnk. Laſd meg 1. *Cor.* 15. 44. *&c.*

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az hiveknek halalok csak alom. Ez az oka, hogy az Iſtennek lelke az Sz. Irasban, az regi Sz. jamborok felől gyakrabban azt mondgya: Es el aluvek, es tetetik az ő eleihez. Laſd megh, 1. *Reg.* 2. 10. 2. *Reg.* 20. 21. Ugyan ezen dolog meg tetſik, Chriſtus Uronknak jelen valo mondaſabol-is. Intetteſsűnk azert innet, hogy az Kereſztyen

embernek ez vilagbol valo ki mulaſok felől jo itiletben legyünk. Negyedſer vegezetre, azt jelenti az Evangeliſta; Hogy az mi Idvőzitőnknek vigaztalo beſedit nemellyek az jelen valok kőzzűl meg nevettek. Ezt pediglen, nem az megh holt leanzonak Attyara avagy Annyara kel ſabnunk, hanem arra az tolyongo ſokaſagra, az kit Idvőzitőnk annak az fő embernek hazabol ki űze. Mert hihető, hogy annyi ſokaſag kőzt, nagy ſok Hypocritak es hittűl ſakat emberek-is voltanak, az kik előtt az Chriſtus fő vigaztalaſa, meső csufſagnak lattatot.

TANUSAG.

Vegyűk eſűnkben ionet; Hogy az Hypocritak es az hittűl ſakat emberek, akar kit-is meg csufolnak. Az Sz. Pál bizonittya ezt, 1 *Cor.* 2. 14. mondvan: Az lelkes ember, megh csak ebeben ſem veheti azt, az mi az Iſtennek lelkeje, mert ő neki meső bolondſagnak lattatik az. Erre nevezetes példank vagyon *Act.* 26. 24. holott amaz *Porcius Feſtus* nevű Romai Tiſztarto felől azt olvaſſuk; Hogy mikor az Sz.

Pál

Pál ő előtte prædicallana, fel kialt es azt mondgya: *Insanis Paule, multæ literæ te ad insaniam redegerunt*, az az: Bolond vagy te, Pál, az sok Deaksag tegedet meg bolonditot. Ugyan ezen dolog meg tetsik ennek az haborgo sokasagnak cselekedetiből-is, az mely, Idvőzitőnknek vigasztalo beszedit meg neveti. Intettessűnk azert innet; Ne botrankozzunk meg, holott naponkent effele dolgokat latunk, hanem az regi peldakrol meg emlekezven, hidgyuk el hogy nem fellyeb valo az tanitvany az ő *Mesternel*, *Mat* 10. 24. &c

Ez azert az első resznek rővid magyarazattya.

II. RESZ.

Mond immár az Evangelista; Es mikor ki ment volna az sokasagh az hazbol, be menven Jesus, megh foga az leanzonak kezet, es fel kele az leanzo, es el mene az hir az tartomanyban. Ez igikben foglaltatik be masodik resze mostani tanusagunknak, holott az csuda terel adatik előnkben minden kőrnyűl állo dolgaival egyetemben. Mindeneknek előtte pedigh

azt irja az Evangeliſta, hogy az tokaſagh engedet az mi Idvőzitőnknek parancsolattyanak, es az hazbol ki takarodot. Az honnet megh tetßik az Chriſtuſnak Iſteni ereje es hatalma, az ki az ő ellenſegenek kőzepette is Uralkodik, az ment az Sz. David meg jővendőlte vala regen felőle, *Pſal.* 110. 2. Maſodßor, azt jelenti, hogy be ment az hazban Idvőzitőnk, hogy ezzel-is az Jajirushoz valo kegyeſſeget es ßereteßt meg mutatna Harmadßor, hogy meg fogta az megh holt leanzonak kezet, hogy azzal az Jajiruſnak gyenge hitit vaſtagitana, az ki ugyan azt kevanta vala ő tűlle, hogy az ő Szent kezeit az ő megh holt leanyara veſſe. Negyedßer, hogy mingyart fel kőlt az leanzo, az honnet nagy nyilvan megh tetßet az mi Idvőzitőnknek bizony Iſtenſege, az melynek tulaydona, hogy azoka-is ugy hiyja az mel lyek nincsenek mint az kik vannak. Vegezetre, azt mondgya hogy annak az csuda tetelnek hire ki terjedet, mind az egeß tartomanyban. Meg lehetet pedig ez igen kőnnyen; Mert hihető hogy annyi ſokaſagban,

ſagbã, kivûl valok-is elegẽ voltanak az kik, az mit hallottanak es lattak ki hirdettek.

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Hogy az mi Idvôzitônk igaz csudakat tôtt: Mert nem titkon hanem femlatomaſt cselekedet. Errûl mind annyi bizonſagiok vannak, az menyi csudakat az Chriſtus cselekedet. Es az nyilvan valo dologban nem mulatok, mert igaz elegh erre Idvôzitônknek jelen valo cselekedeti. Intetteſsûnk tehat innet; Hogy az mi Urunk Jeſus Chriſtuſnak igaz Iſtenſege felôl ſemmit ne ketelkedgyûnk, mert az igaz csuda tetel az Iſtennek ſajat munkaja. Laſd megh hogy mond az Nicodemus, *Ioan.* 3. 2. *&c.*

Engedgye az mi Sz. Iſtenûnk, hogy mi az Chriſtuſnak igaz Iſtenſege felôl ſemmit ne ketelkedgyûnk, Amen.

XXIII. PRÆDIKATIO

2. *Sam.* 12. *verſ.* 14. *&c.*

De mind azaltal, mivelhogy nyilvã valo, &c.

AZ élő mindenhato Iſten, *Exod.* 20. 5. azt mondgya; Hogy meg látogattya az Atyaknak vetkeket az fiakban-is, harmad es negyed iziglen. Az honnet megh tetßik az Iſtennek rettenetes haragja az bűn ellen. Ide valo az-is, az mit az David *Pſal.* 5. 7. mond: Uram Iſten, gyűlőlőd te mind azokat, az kik hamiſſagot cselekednek, es el vested azokat, az kik hazugſagot ſzolanak. Ugyan ezen dolog megh tetßik, ez jelen valo peldabol-is, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Megh irja itt, es előnkben adgya az Propheta, az David Kiraly fiacskajanak, mellyet az Berhſabe Aſſony fűlt vala, halalos betegſeget, annak igaz okaval egyetemben, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket reſzecskere oſthattyuk ez igiket. Mert az elſő reſzeben, okat adgya az Propheta, annak az kicsiny magzatocskanak betegſegenek. Az maſodikban pedig, annak halalos betegſegerűl em-

is, az mit az Job Patriarcha mond, *Cap.* 14. 4. Kicsoda tehet tiſtat, az tiſtatalan magbol fogantatot emberbôl?

II. Mert noha meg, az ô erôtlenſegek miat nem vetkezhetnek: Mindazonaltal vagyon haylandoſagok az vetekre, az mellyert méltok az halalra. Peldanak okaert; Az oroſlã es farkas kôlykôk, noha kicsinykorokban nem prædalhatnak, mindazonaltal az kik rejajok tatalnak, vagy az inokat metelik el, vagy pedigh agyon verik, mert tudgyak hogy ha fel nevekedhetnek, haſonlok lesnek az Annyokhoz, &c.

III. Gyakorlatoſſaggal az Iſten, az Atyaknak es Anyaknak vetkekert fokta az aprocskakat ez életbôl ki tolitani, az mint ez meg tetſik, az David Kiraly fiacskajanak jelen valo állapattyabol.

IV. Az kiſdedeknek megh maradaſokert cſelekedi azt az Iſten, tudni illik, hogy idô jártaban, az gonoſſagh azoknak elmejeket el ne fordicsa. Igy magyarazza ezt az Salamon, az bôlcſeſegrûl irt könyvenek negyedik reſzeben.

V. Vegezetre azoknak javokert is cſelekedi

Istedi ezt az Isten; Igy magyarazza ezt is az Esaias, *Cap.* 57. 1. mondvan: Az gonosz elótt ragattatot el az igaz, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Mely igen nagy legyen az Istennek haragja az bún ellen, holott megh az fiakban-is megh fokta azt búntetni. Erre nevezetes peldank vagyon 2. *Sam.* 21. 8. holott azt olvassuk; Hogy az David az Saulnak vetkejert, az ó fiait az Gabaónitak kezeben atta, az kik meg fezitettek azokat az Ur elótt. Lasd meg az Sz. Historiat. Ugyan ezen dolog meg tetsik ez jelen valo peldabol-is. Intettessenek azert innet az Atyak es Anyak; Hogy Isten félók legyenek, hogy az ó maradekjokra, ne átkot es búntetest, hanem az Istennek áldasat vonnyak.

Ez az elsó refecskenek rövid magyarazattya. Mond immár az Prophéta: Ezeknek uranna el mene az Nathan az ó hazahoz: Es megh Vere az Ur az gyermeket, mellyet az Urias felesege fült vala az Davidnak, es meg betegedek.

Ez igikben foglalnatik be ez fel vett igiknek

giknek maſodik reße, holott ket dolgokat forgat az Propheta: 1. Azt jelenti meg, minemű hathatoſaga volt az Nathan Propheta beßedinek. 2. Szerzŏ okarol emlekezik az gyermek betegſegenek. Mindenikről csak rövideden ßollok.

AZ ELSŏ RŏL.

Az mi az elſŏ dolgot illeti; Az Propheta beßedinek hathatoſaga felől azt mondgya az Samuel; Hogy mihent az Nathan, követſeget vegben viven, az ŏ hazahoz meg tért, mingyaraſt halalos betegſegben eſet az David fia. Az honnet nagy nyilvan meg tetßik, hogy nem magatul ßollot az Propheta, hanem az Iſtennek követſeget mondotta megh az Davidnak. Haſonlo dolgot olvaſunk, 2. *Sam.* 24. 15. Holott azt irja az Propheta; Hogy mihent el valaßtya az David az Iſtennek harom fenyegeteſi közzül az dögh halalt, mingyaraſt el kezdetik az Sidok közt, es harmad napigh hetven ezeren haloak meg, &c. olvaſd meg az Sz. Hiſtoriat.

TANUSAG.

Vegyük

Vegyük eßünkben innet; Hogy az igaz Tanitóknak beßedek nem valami heyjaba valo zengedezeßek, hanem hathatók es foganatoßok. Ezt nagy ßok iraßokkal es peldakkal bizonyithatnam, de az nyilvan valo dologban nem mulatok, mert igaz elegh erre az Prophetanak jövendölese. Meg monda az Nathan az Davidnak, hog az ö fianak megh kel halni. Mihent azert az Kiraly udvarabol ki megyen, es az ö hazahoz erkezik, menteßt be telik az ö mondaßa. Igaz tehat, az mit Eßaias Prophera mond *Cap.* 40. 8. Az Urnak beßede mind örökke megh marad. Moßan-is igy vagyon az dolog; Meg jövendölteti Iſten az emberekre következendö bünteteßt az bün ellen: De azt nagy ßokan meg hallani ßem akarjak. De az kik hallyak is, csak ßiket fülök mellöl boczattyak. Be tölti azert Iſten nagy hamar affele ßofogadatlan embereknek remenßegek kivül, es veletlen talallya öket az nyomorußagh. Tekincs ket fele, es erre igaz elegh peldakat talaß. Intetteßel azert innet; Ne tarcs trefanak mikor az igaz Tanito tegedet az bünert az

Iſten-

Iſtennek ſulyos bûnteteſevel fenyeget; Mert nem magatul ſól, hanem az Iſten kôveteſeget viſeli, es ha megh nem terô, nem hadgya Iſten hazugſagban az ô ſolgajat, hanem tegedet erdemed ſerint meg bûntet. Bannyuk mi, es az fivônk fayrayta; De nincs mit tennûnk; Mert az Egh es az fôld el mulnak, de az Iſtennek beſede el nem mulik, az mint Chriſtus Urunk bizonittya, *Mat.* 24. 35. *&c.*

AZ MASODIKROL.

Az mi pedig az maſodik dolgot illeti, arra megh felel az Propheta, es az Urnak tulaydonittya azt, holott azt mondgya hogy az Ur verte meg azt az kicsiny magzarocskat. Haſonlo dolgot olvaſunk ide alab, 2 *Sam.* 24. 15. holott az mondgya az Propheta; Hogy az Ur bocsatot dôgh halalt az Sidokra. Ezt is nagy ſok iraſok es peldak bizonittyak, de azoknak elô ſámlalaſaval az idôt nem tôltôm, hanem laſſuk mit kellyê itt nekûnk meg tanulnûk.

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Hogy ſem az betegſegh, ſem az halal, nem tôrtenet az

embe-

embereken, hanem az Istentől bizonyos okokert bocsattatnak ő rejajok. Ennek valosaga megh tetßik ez jelen valo peldabol, holott hallyuk, hogy az Isten verte megh az David Kiraly fiat, es ugy betegedet meg, mely betegsegeben ugyan megis holt. Intettetsünk azert innet; Hogy se az mi nyavalyainkat, se pediglen halalunkat, ne tulaydonicsuk az vak ßerencse forgasanak, hanem az Istennek gongyaviseleßenek, az kinel hajunk ßala is ßaman vagyon. Lasd megh *Mat.* 10. 30. Vetkeznek tehat amaz budoso emberek, az kik az dögös időben, fel s-alá korcsolyaznak, itilven azt hogy az ő serenysegekkel es vigyazasokkal az halalt el kerülhetik es eleteket meg tarthattyak. Azok is, az kik ugyan *regulat* ßabnak az emberek eleiben az *peßtiß*nek idejen es azt mondgyak: *Citò, longe, tarde, cede, recede, veni*, az az: Hamar el fus, meßße meny, es kesen jüy haza, tudni-illik minek utanna az dögh halal, meg ßünik. Külömben ertet effelől az David, az ki *Pßal.* 139. 7. azt mondgya: Uram Isten, hova mennyek az te Leiked elől,

lőtt, es az te orczad előtt hova fussak? Mert ha az Egben megyek, te ott vagy. Ha az pokolra sallok, ott-is jelen vagy. Hogy ha az Tengerfenekere sallok, oda-is ki terjed az te hatalmad, &c. Kúlőmben az Job Patriarcha-is, az ki *Cap.* 13. 27. azt mondgya: Hogy az Isten ő neki még lepesit-is meg olvasta. Ismet *Cap.* 14. 5. azt állattya; Hogy az Isten az embereknek çleteket meg hatarozta, es senki azon altal nem mehet, &c. Hadgyunkbeket azert mi affele modnelkúl valo korcsolyazasnak, hanem bizzuk az mi Sz. Istenünknek Atyai gongyaviselese alá magunkat, es az Daviddal hidgyük el, hogy ha egy felől ezeren, es mas felől mellőllünk tiz ezeren el hullanak-is, mindazonaltal az vesedelem mi hozzank nem közelit. Lasd meg *Psal.* 91. 7. *&c.* Engedgye az mi Sz. Istenünk hogy mi igy viselhessük magunkat, Amen.

XXIV.

XXIV. PRÆDIKATIO.

Matthæi 25. verſ. 1. &c.
Akkoron haſonlatos leſſen az Mennyeknek.

NEm oknelkúl mondgya az mi Idvôzitônk az Ur Jeſus Chriſtus *Mat.* 11. 12. Hogy az Mennyeknek Orſzaga erôſzakot ſenved, es az erôſſek ragadgyak azt el: Mert noha az ôrôk életnek bodogſaga, az Iſtennek ingyen valo kegyelmebôl es az Ur Jeſus Chriſtus erdemebôl áll, mindazonaltal igen megh kevantatik az Keresztyeni ſerenſeg es az vigyazas. Es az oka, hogy Idvôzitônk gyakran inti erre az ô halgatoit. Az tôbbi kôzt pedigh, *Marci.* 13. 35. azt mondgya: Vigyazzatok annakokaert, mert nem tudgyatok mikor jû el az haznak gazdaja, eſtveje vagy eyfelkor, vagy tyukſokor, vagy reggel, hogy ha hertelen el jôvend, ne talallyon titeket aluvan. Az Sz. Lukacs Evangeliſtanal is *Cap.* 12. 35. illyenkeppen ſol Chriſtus Urunkt

runk: Legyenek az ti derekatok föl ö-vedzve, es fövetnektek meg guytva, es ti hasonlatosok legyetek azokhoz, az kik varjak, hogy az ö Urok meg jüjön az menyegzönek lakodalmabol, hogy mihent meg jövend, azonnal meg nyisak ö neki. Ugyan ezen dologra int Idvözitönk itt-is, ezeknek az Szüzeknek peldajokbâ.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Int Christ⁹ Urunk mindeneket az Keresztyeni vigyazasra es az idvösségnek fereny keresesere. Ellenben pediglen karhoztattya az röstseget es tunyasagot az emberekben.

RESZEI.

Tanusagnak okaert, ket kivaltkeppen valo resekre osthattyuk ez igiket. Mert az elsö reseben int Christus Urunk az Keresztyeni vigyazasra, az ött esses füzeknek peldajokkal, az kik elegedendö olayt serezven az ö lámpasokban, vigyaztanak az vö legennek haza jövetelire, es ö velle együt be mentenek az lakodalomban. Az masodikban pedig karhoztattya az röstse

get

get es vigyazatlanſagot, amaz ôtt bolond Szûzeknek magok viſeleſeben, az kik, minthogy elegedendô olayt nem ßerzettenek volt az ô lámpaſokban, annakokaert el aluttanak, es ki rekettenek az lakasbol. Ez mind Summaja ſ. mind rendi az igiknek; Laſſuk immar rendel az igiket, es azokbol az tanuſagokat rôvideden.

Mond Chriſtus Urunk: Akkoron haſonlatos leßen az Mennyeknek Orßaga az tiz Szûzekhez, kik az ô lámpaſokat kezekben veven, az vô-legennek eleibe menenek, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſô reße, holott imez kôvetkezendô dolgokat kel megh latnunk. 1. Mit ert Chriſtus Urunk az Mennyeknek Orßagã? 2. Kicsodak ezek az Szûzek? 3. Kicsoda az vô legeny? 4. Micsoda az lámpas?

AZ ELSÖ RÖL.

Az Mennyeknek Orßagan erti Chriſtus Urunk az Iſtennek ez vilagon vitezkedô Anyaßent-egyhazat. Igy neveztetik pedig az Anyaßent-egyhaz.

I. Az Chriſtuſra nezve, az ki feje en-

nek az ő lelki Orßagának. Ő maga bizonittya ezt Chriſtus Urunk, *Ioan.* 18. 36. mondvan: Az en Orßagom nem ez vilagbol valo.

II. Ennek az lelki Orßagnak igaz elő tagjaira nezve, az kik nem ez vilagbol valok, hanem Mennyei plantak. Ezt is ő maga allattya Idvőzitőnk, *Ioan.* 17. 14. mondvan: Ez vilag gyűlőli őket (az hívekről ſol) mert nem ez vilagbol valok, mikeppen hogy en ſem ez vilagbol valo vagyok.

III. Ennek igazgataſara nezve; Mert nem kűlſő hatalommal, nem lovagoknak es gyalogoknak ſokaſagaval, nem agyuknak es taratzkoknak ropogaſokkal, hanem lelki erő altal, tudni-illik betſőkeppen az ő Sz. lelkenek titkos munkaikodaſa altal, kűlſőkeppen pedig az ő Sz. igejenek prædicaltataſaval, birja es igazgattya az ő Orßagat. Errűl ſol az Sz. Pál, 2. *Cor.* 10. 4. mondvan: Az mi viteſſegűnknek fegyveri nem teſtiek, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſten-

nek

nek elôtte kedves az ô Anyaſent-egyhaza. Megh tetſik ez innet; Mert az Mennyeknek Orſagahoz haſonlittya Idvôzitônk. Kedves az Iſtennek elôtte az Mennyeknek Orſaga, mert az ô Kiralyi ſeki, az mint ô maga bizonittya *Eſa.* 66. 1. Kedves tehat az ô Anyaſent-egyhaza-is, ugymint az kit ugy ſeretet, hogy az ô egy ſûlôt Fiat atta erette, hogy valaki ô benne hiſen, el ne veſen, hanem annak ôrôk elete legyen. *Ioan.* 3. 16. Intettdſſûnk azert innet; Bôcsûllyûk megh magunkat es ſereſſûk az mi Sz Iſtenûnket, ſolgallyunk ô neki felelemben es ôrvendezzûnk reſketeſſel. *Pſal.* 2. 11.

Vigaſtallyûk-is innet magunkat, holott hallyuk, hogy az Anyaſent-egyhaz Iſtennek Orſaga. Mert gondot viſel az ô Orſagara az Iſten. Ha ez vilagi jo Fejedelmeknek gondgyok vagyon az ô Orſagokra, es azt mindenek ellen meg oltalmazzak, bizonyara ſokkal inkab gondot viſel Iſten az ô lelki Orſagara az Anyaſent-gyhazra. Ide valok az Iſtennek ſep igireti, mellyeket az Sz. Irasban gyakor helyen fôl talalunk;

lunk. Az tóbbi kózt *Eſa.* 43. 1. azt mondgya: Ne fely edes ſolgam Jacob, mert en megh valtottalak tegedet. Mikor az vizeken altal menendeſs, az viznek habjai el nem boritanak tegedet, es mikor az túzben járſs, az láng nem fog te raytad, mert en vagyok az te Urad Iſtened. Ugyan azon Prophetanal iſmet azt mondgya: Ha ſinten az Anyak el feletkezhetnenek az ó meheknek gyümólcserúl, mindazonaltal en te rollad el nem feletkezhetem, mert az en tenyeremre irtalak tegedet. *Eſa.* 49. 15. Ide valok az mi Idvózitónknek ſep vigaſztalaſi is, mikor az Evangeliſtaknal azt mondgya; Hogy nem hagy aryaſagra bennúnket, hanem velúnk leſen mind vilag vegezetiglen. Laſd megh *Ioan.* 14. 18. *Mat.* 28. 20. *&c.*

AZ MASODIKROL.

Az Szúzeken erti Chriſtus Urunk, az vitezkedó Anyaſent-egyhaznak tagjait, mellyek ket kárban állanak. Mert azok kózzúl nemellyek hivek, nemellyek pediglen hypocritak. No itt minekúnk csak azt kel megh latnunk; Miert hogy mind

az Hi-

az Hiveket, ſ-mind pedíglen az Hypocritakat, Szűzekhez haſonlíttya Idvözítőnk itt az helyen?

Azmi az Hiveknek állapattyokat illeti; Szűzekhez haſonlíttya azokat Chriſtus Urunk imez következendő ſep okokra nezve.

I. Mert mikeppen az Szűzek jövendő hazaſſagra el jegyeztettenek: Azonkeppen az hivek, az Ur Jeſus Chriſtuſtul el foglaltattanak az Sz. Lelek altal. Laſd meg *Epheſ.* 1. 13.

II. Mert mikeppen az jambor ferfiu fereti az ő jegyeſet: Azonkeppen az Chriſtuſ-is fereti az ő Anyaſent-egyhazat. Az Sz. Pál bizonítya ezt *Epheſ.* 5. 25. mondvan: Ferfiak fereſſetek az ti feleſegeteket, mikeppen az Chriſtus ſerette az ő Anyaſent-egyhazat, es ő magat halalra atta erette.

III. Mert mikeppen az Szűzek az ő eleteknek viragjat eppen meg tartyak az ő ferjeknek: Azonkeppen az hivek, nem akarnak mas Idvözítőt iſmerni az Jeſus Chriſtuſon kivül. Laſd megh hogy mond

az Sz. Pál, 1. *Tim.* 2. 5. Az Sz. Janoſ is, 1. *Ioan.* 2. 2. Az mi az Hypocritakat illeti; azok ſűzekhez haſonlittatnak, nem azert mintha Szűzek volnanak, hanem az ő magok ertelmeből; Mert ők is azoknak tartyak magokat. Sőt az valaſtot hiveknel még inkab tollaſkodnak, mint az üres hordok, hogy inkab kongjanak azoknal, az mellyek borral, avagy egyeb fęle állattal teli vannak.

TANUSAG.

Vegyük eſűnkben innet; Hogy az Anyaſent egyhaznak tarſaſagaban itt ez világő, az jok az gonoſokkal mind egyenlőkeppen forognak. Nagy ſep peldaban adgya ezt előnkben Chriſtus Urunk, *Mat.* 13. 24. Holott be hozza amaz magh vető embert, az ki nem engedi az Szolgaknak, hogy idő előtt az konkolyokat ki ſaggaſſak az buza kőzzül, hanem mind aratáſig el ſenvedi az ő Szanto főldeben. Ugyan ezen dolgot állattya ebben az peldaban-is, holott azt mondgya, hogy ezeknek az Szűzeknek őte bolond volt. Intetteſſünk azert innet; Hogy az vitezkedő Anyaſent-

szent-egyhaz felől jo itiletben legyünk, es ha vala nely *Ecclesiaban*, czegeres vetekben elő embereket talalunk, ne karhoztassuk azokert az egesz gyülekezetet, hanem jusson eszünkben, hogy az jok az gonoszokkal, mind vilagh vegezetiglen egygyüt lesznek.

AZ HARMADIKROL.

Az vő legeny, önnön maga az Christus Jesus. Igy neveztetik pediglen.

I. Azert; Mert mikeppen az vő legenek vagyon jegyvese: Azonkeppē az Christus Jesusnak vagyō Anyaszent egy-haza.

II. Mert mikeppen az vő legeny el sokta gyürőjevel foglalni az ő jegyeset; Azonkeppen az Christus, az ő Sz. Lelkenek altala, az örők eletre el foglalta az ő Anyaszent egyhazat. Igy magyarazza ezt az Sz Pál, *Ephes* 1. 3.

III. Mert mikeppen az vő legeny vegre az ő jegyeset hozzaja veti: Azonkeppen az Christus az ő Anyaszent-egyhazat melleje fogadgya. Ő maga bizonittya ezt Christus Urunk *Ioan*, 14. 3. mondvan: El megyek hogy helyet keszicsek ti nektek

es minekutanna azt megh kefitem, iſmet viſſa terek, es hozzam veſlek titeket, hog az hon en vagyok, ti-is ott legyetek, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az Chriſtus az ô Anyafent-egyhazanak igaz ferje. Ennek valoſaga megh tetſik az elô ſámlaltatot okokbol. Vigaſtallyuk azert innet magunkat ez vilagi igye fogyot állapatunkban. Nem hadgya az Ur Jeſus Chriſtus az ô Anyafent-egyhazat, mert ez ô neki amaz kedves jegyeſe, az mellyert halalat ſem ſanta. *Epheſ.* 5. 25. Ide valok az ô ſep igireti, mellyekrôl gyakran emlekezünk. Laſd meg *Mat.* 28. 20. *Ioan.* 14. 18. *&c.*

AZ NEGYEDIKRÖL.

Az lámpaſon erti Idvözitönk az Iſtennek Sz. igijet. Igy nevezi ezt az Sz. David, *Pſal* 119. 105. mondvan: Uram Iſten, az te beſedet az en labaimnak ſövetneke avagy lámpaſa. Tovabba lámpaſhoz, avagy ſövetnekhez haſonlittatik az Iſtennek igije, imez következendô ſep okokert;

I. Mert

I. Mert mikeppen az lámpas igen haſznos eſkőz azoknal, az kik tundatlan helyen ſőtetben járnak: Azonkeppen az Iſtennek igije igen haſznos minekünk, az kik ez vilagnak ſőtetſegeben budoſunk.

II. Mert mikeppen az lámpaſſal egy arant ęlnek mind az jok ſ-mind az gonoſok: Azonkeppen az Iſten igijet-is halgattyak mind az hivek, ſ-mind az Hypocritak, noha kűlőmb kűlőmb haſonnal eggyik az maſiknal.

III. Mert mikeppen az lámpas, noha az ſőtetben-is vilagoskodik, mindazonaltal csak azok latnak nalla az kiknek ſemek vagyon: Azonkeppen az Iſtennek igijet, noha az hivekkel eggyűt halgattyak az Hypocritak, mind azaltal csak az hiveknek haſznal, az kiknek lelki ſemek vagyon.

IV. Mert mikeppen az lámpaſnak az ſőtetben vagyon helye es ideje: Azonkeppen az Iſten igijenek az nyomoruſagokban vagyon haſna.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Mely igen haſznos eſkőz legyen az Iſten igije. Im hallod,

lod, lámpashoz hasonlittya ezt Christus Urunk, az melynelkûl nem lehetnek az kik sötethelyen botrankozasnelkûl akarnak járni. Intetteſſünk azert innet; Hogy az Istennek Sz. igejet elôttünk viſellyük, életünket es erkölcsönket az ſerint rendellyük, hogy ez vilagnak ſötetſegeben ne tevelyegjünk. Ezt commendallya az Esaias Propheta *Cap.* 8. 20. mondvan: Az Törvenre es az bizonſagtetelre, mert az ki az ſerint nem cselekedik, nem lehen annak haynali vilagoſſaga. Idvözitönk-is, *Ioan.* 5. 39. mondvan: Viſgallyatok az iraſokat, mert azok tesznek en felôlem bizonſagot, &c. Ugyan ezen dologra int itt-is bennünket ezeknek az Szüzeknek peldajokkal, &c. Engedgye az mi Sz. Istenünk, hogy mi az ô Sz. igejenek tanulasaban lehesſünk foglalatoſok életünknek minden napjaiban, Amen.

Ez az elsô reſzecskenek rövid magyarazattya.

XXV.

XXV. PRÆDIKATIO.

Eccleſiaſt. 9. verſ. 14. &c.
Nem tudgya az ember az ő idejet, &c.

NEm oknelkûl mondgya az Sz. Peter, maſodik levelének harmadik részében; Hogy az Urnak napja haſonlo az lopohoz. Mert mikeppen az lopo veletlen megyen az cseledes embernek romlaſara: Azonkeppen az halal, ſinten akkor keresi meg az embert, mikor nem várna, az mint Idvôzitônk errûl nagy ſzépen ſol *Mat.* 24. 43. Ide valo az-is az mit Chriſtus Urunk, *Luc.* 12. 16. amaz gazdagh ember felôl mond: Az kinek, mikor ſok takarmanyában akarna gyônyörkôdni, hertelenſeggel megh kerik lelket, es az ô keresett javai mind el maradnak ô tûlle. Ugyan ezen dolgot állattya az Salamon is ez meg hallot igikben.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak

csak ez: Nagy ßep külsö hasonlatossagokban adgya elönkben az bölcs Salamon az embernek ęletenek rövid es bizontalan orajat, ez vegre, hogy minket az Kereßtyeni vigyazasra serkengessen.

RESZEI.

Ket kivaltkeppen valo reßei vannak ez rövid igiknek. Mert az elsö reßeben, az embernek ęletenek vegenek bizontalan volta adattatik elönkben. Az masodikban pedigh az Salamon az hasonlatossagokat hozza be, mellyekkel az embernek halalanak bizontalan orajat jelenti megh, &c. Ez mind Summaja s-mind rendi az igiknek; Lassuk immár az igiket rendel Isten segitsegeböl, es azokbol az tanusagokat rövideden. Mond az Salamon: Nem tudgya az ember az ö idejet, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak elsö reße, holott, az mint oda fellyeb jelentem; Az embernek halalanak orajanak (mert azt ęrti az Salamon az idön) bizontalan volta adattatik elönkben. De hogy innet az Kereßtyenek töb lelki ęppületet vehessenek, csak azt kel megh lat-

nunk;

nunk; Mi lehet annak az oka, hogy az Isten az embernek életének veget illyen igen el titkolta mi túlünk? Tudgyuk hogy meg kel halnunk; de mikor es holott, azt senki nem tudhattya.

Ennek nagy sep okai vannak, kerlek halgas reja es tanold meg. Mindeneknek elötte azert, az Sz. Isten azert titkolta el mi túlönk az mi halalunk orajanak tudasat; Hogy ez, örökke valo külömbségh lenne az teremtö Isten közt es az emberi nemzetség közt. Mert sinten ollyan titkos az halalnak oraja, mint az utolso itiletnek ideje, mellyet az Isten mégh az Mennyei Sz. Angyaloktul is el titkolt, az mint Christus Urunk bizonitttya *Marc.* 13. 32. Masodsor, ezzel minket az Sz. Isten akart serkengetni, az Keresztyeni vigyazasra, es az merteklétes életnek követesere. Mert ha tudnok az mi életunknek veget, mind eleb eleb halogatnok az mi meg tereſünket; De mivelhogy nem tudgyuk, mindenkor kesen kel varnunk az Ur Jesus Christust, az mi vég orankra. Harmadsor, hogy az mi zugolodasunknak eleit

venne:

venne, az mely következhetet volna, hoǵha az mi halalunk oraja felöl bizonyosok lehetnenk. Mert az kiknek közzülünk az Isten rövid napokat engedet volna, azok, az Theophrastussal eggyüt, azon panaßolkodnanak; hogy az termeßet (az Istent ertette) az Szarvasoknak es varjaknak, az kik annelkül el lehettenek volna, igen hoßßu idöt adot volna: Az embereknek pediglen, az kiknek ugyan ßükseges lött volna, csak igen rövid napokat ßámlalt volna. Ellenbe vißontagh, az kiket hoßßu ęlettel ajandekozot volna, vęnsegeknek, betegsegeknek es ßegensegeknek idejen azon panaßolkottanak volna, hogy mind magoknak, s-mind egyebeknek terhere ęlmenek ez vilagon. De hogy ez ne lenne, az Isten az emberektül el reytette az ö halaloknak orajat. Vegezetre, ezzel az Isten, az halalnak fęlelmet-is akarta mi bennünk enyhiteni. Hoǵ tudni-illik az mi halalunknak oraja felöl ßüntelen gondolkodnank, es attul annyival inkab ne irtoznank. Mert az ki, valamely dolog felöl gyakran gondolkodik, attol nem ßokot

kot annyira rettegni, mint az kirûl annak elôtte nem elmelkedet, &c.

TANUSAGOK.

I. Tanullyuk megh innet; Mely igen igaz, az mit az Sz. Pál *Rom.* 8. 28. mond: Az kik az Urat szeretik, azoknak mindenek javokra szolgalnak. Ennek az mondasnak igaz volta meg tetszik az elô számlaltatot okokbol. Intettessünk azert innet, hogy az mi Sz. Istenünk ellen ne zugolodgyunk, hogy mi tûlônk az mi halalunknak orajat el titkolta, mert im hallyuk, hogy ô fôlsege abbol is jôt hozot ki, az mely nekünk kûlsôkeppen nem tetszik. Vetkeznek tehat amaz nyughatatlan el nejô emberek, az kik amaz Theophrastussal egygyût az Sz. Istent csak nem pôrbe fogjak, hogy mindenben kedvek szerint nem cselekedik.

II. Vegyûk eszünkben azt is; Hogy nem illik nekünk az mi utolso orank felôl feletteb szorgalmatoskodnunk, es annak ideje felôl tudakoznunk, kivaltkeppen amaz tilalmas ezkôzôk altal, mellyekkel ez vilagnak mostani fiai szoktanak çsi-

Hallode hogy mond az bölcs Salamon: Nẽ tudgya az ember az ő életének veget. Intetteſſünk azert innet; Hidgyük el az mi halalunk orajanak titkos voltat, es annak idejenek viſgalaſaban fejünket ne törjük, es elmenket ne faraſuk, hanem ahoz magunkat ugy kesicsük, mintha ez vilagbol minden ſempillantásban ki kellene költöznünk. De ez ellen ki ſokan vetkezzenek ez moſtani vilagnak fiai közzül, naponkent valo peldaink bizonittyak.

Ez ennek az elſő reſzecskének rövid magyarazattya. Mond immar az Salamon: Mint az halak, mellyek megh fogattatnak az gonoſz haloban, es mint à madarak, mellyek meg fogattatnak az tőrben: Azonkeppen megh fogattatnak az emberek az gonoſznak idejen, mikor à környül veſi őket nagy hirtelenſeggel, &c.

Ez igikben foglaltatik be maſodik reſze moſtani tanuſagunknak, holott, az mint hallod, az haſonlatoſſagokrol ſol az Salamon, mellyekkel az embernek halalanak orajanak bizontalan es hertelen voltat adgya elönkben. Nagy ſep ket haſonlatoſ-

ſago-

ſagokat hoz be; Az eggyiket veſi az halaſſtul, az maſikat pedigh az madaraſzſtul. Az mely haſonlatoſſagok felette igen illendők;

I. Mert mikeppen hogy veletlenûl az madarak az tőrben, es az halak az haloban meg fogattatnak: Azonkeppen az emberek-is veletlenûl az halaltul megh kőrnyekeztetnek. Erre nevezetes peldat hoz Idvőzitőnk *Luc.* 12. 16.

II. Mert mikeppen az madarak az tőrből, es az halak az halobol avagy horogbol, magok erejevel, ki nem menekedhetnek: Szinten azonkeppen az emberek-is az halalnak kőteleből ki nem fabadulhatnak. Ide valo az mit Iſten az eſetnek útanna az Adamnak monda: Főldből vetettel, es főlde kel lenned. *Geneſ* 3. 19. Ezt allattya az Sz. Pál-is, *Hebr.* 9. 27. holott azt mondgya: El vagyon vegeztetven, hogy mindennek egyſzer meg kel halni, &c.

III. Vegezette; Mert mikeppen az tőrben eſet madarak, es az horogban akadot halak meg ſelidűlnek: Azonkeppen az emberek, nem csak az halaltul, de még

csak annak az követitől-is (az minemüek az betegſegnek ſok külömb külömb ſçle nemei) igen meg ſanyargattatnak. Ide valo az mit az David maga felől mond *Pſal.* 119. 71. Jo, Uram, ennekem, hogy engemet meg alazal, hogy megh tanulnam az te igaſſagidat. Az hivek-is azt mondgyak *Ierem.* 31. 18. Meg ſanyargatal engemet Jehova, es megh tanulek, az ki ez előtt ollyan valek mint az tanulatlan tulok.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzük megh innet; Hogy az eſetnek utanna az halal az emberi nemzetſegh közt mayd ugyan termeſette valt. Mert vagy akarjuk vagy nem, de ugyan altal kel fejenkent azen mennünk. Ezert nevezi az David az halalt minden teſtnek útanak, 1. *Reg.* 2. 2. Ennek igaz volta megh tetßik, hogy ha az Adamtul fogvan ez ideiglen, az embereknek állapattyokrol gondolkodunk. *Geneſ.* 5. 5. azt olvaſſuk; Hogy az Adam kilentz ſaz es harmintz eßtendőket çlt, es megh holt. Ugyan azon *caputban verſ.* 8. azt olvaſſuk; Hogy az Seth, kilentz ſaz es tizenket eßten-

eſtendőket ęlt, de azok utan ugyan meg holt. Iſmet *verſ.* 27. azt jeleńti az Moyſes; Hogy az Mathuſaël kilentz ſaz es hatvan kilentz eſtendőket ęlt, de ugyan meg holt. Ertettek ezt męg az Poganyok kőzzűl-is, az kik jozamb itilettel birtanak. Ide valo, az mit amaz *Horatius* nevű *Poëta* mond eggyűk az ő verſeiben: *Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas, Regumq; turres.* Az ſarga ſino halal, egyenlőkeppen el járja az ſegenyek hazat, es az Kiralyok palotajat. Amaz kőzőnſeges mondaſ-is ide tartozik: *Eſt commune mori, mors nulli parcit honori.* Az halal kőzőnſeges, az mely nem kedvez ſemmi męltoſagnak, &c. Ertette ezt amaz vęn Beſſus, az ki azt mondotta: Hogy ſinten ollyan bolondſagh az halaltol ęlni, mint az vęnſegtől. Mert mikeppen hogy az ki ſokat ęl, az vęnſeget el nem kerűlheti, azonkeppen az halal is kőzőnſeges mindenekkel. Intetteſſűnk tehat innet; Hogy az jo halalt mindenkor kęſen varjuk, mert azt ſenki *appellatiora* nem veheti. Tudod miot járt volt amaz vęn ember az halallal. Nem

hasnalt volt nyavalyasnak az borotvalkozas. Annakokaert te se vonyogasd az elött magadat az minek meg kel lenni, &c.

II. Tanullyuk meg azt-is; Mely igen igaz, az mit az Job Patriarcha mond, *Cap.* 7. 1. Viteszegh az embernek élete itt ez földön. Ennek valosaga meg tetszik az elő számlaltatot hasonlatossagokbol. Iotetteszünk azert innet az Keresztyeni vigyazasra es az mertekletes életnek követesere. Erre int bennünket Christus Urunk. *Mat.* 24. 43. mondvan: Ha tudna az cseledes ember, mikor jő el az lopo, vigyazna, es az ő hazat meg nem hadna ásni. Annakokaert ti-is vigyazzatok, mert nem tudgyatok mikor jő el az embernek fia. Ugyan ezen dolograint *Mat.* 25. 1. amaz Szűzeknek peldajokkal, az kik az ő lámpasokat kezekben vevén, ki menenek az vő-legeny eleiben. Lasd meg ezeken kivül *Marc.* 13. 35. *Luc.* 12. 15. Iotetteszünk tehat innet; Hogy szorgalmatossan vigyazzunk es mertekletes életet éllyünk, hogy valamikeppen ugy ne járjunk mint az Nóe idejeben amaz testi batorsagban be merült emberek az

rek, az kiket az viz-ôzönnek habjai veletlen boritanak el, az mint Christus Urunk tanit *Mat.* 24. 38. De ezeket könnyeb ne künk meg mondanunk, hogy nem az emberekkel el hitetnünk. Engedgye az mi kegyelmes Istenünk, hogy mi az Kereztyeni vigyazasban, életönknek napjaiban foglalatosok leheſſünk, Amen.

Ez ennek az masodik rebecskenek-is rövid magyarazattya.

XXVI. PRÆDIKATIO.

Ioan. 14. *verſ.* 23. *&c.*

Az kiſſeret engemet, az en beſſedemet, &c.

FElette helyeſſen mondgya Christus Urunk, *Mat.* 7. 24. Hogy az ki az ô beſſedet megh tartya, haſonlo amaz eſes emberhez, az ki az ô hazat kô-ſiklan eppiti, melynek ſem az ſelek, ſem az zapor elſök, ſem pediglen az ár vizek nem árthatnak, &c. Mert az Urnak beſſede kivanatoſſab az aranynal es az draga kövecknel, es edet-

ſeb az lepes meznel, az mint az Sz. David bizonittya *Pſal* 1. 11. Ugyan ezen dolgot állattya Idvözitönk ez meg hallot rövid igikben-is &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Commendallya Chriſtus Urunk, az ö Idvözito Sz. igijet, tudni illik az Evangeliumnak tudomanyat, megh mutatvã annak draga es gyönyörüſeges hasnait.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket reſecskekre oſthattyuk ez rövid igiket. Mert az elſö ágában, bizonyos jegyet adgya Chriſtus Urunk az ö igaz ſeretetinek, mely ſemmi nem egyeb, hanem az ö beſedenek megh tartaſa Az maſodikban pedig elö ſámlallya, az ö Sz. beſedenek meg tartaſanak idvöſſeges ſep hasnait, az mint az Kereſztyenek megh ertik az igiknek rendiböl. Mond Chriſtus Urunk; Az ki ſeret engemet, az en beſedemet meg tartya, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſö reſe, holott, az mint mondam, bizo-

bizonyos jelenſeget adgya Chriſtus Urunk az ô igaz feretſinek. Itt minekünk azt kel meg latnunk; Mit ercsen Idvôzitônk az ô befeden?

Az ô befeden erti Chriſtus Urunk az Evangeliumnak tudomanyat. Igy nevezteték pediglen az *Evangelium* imez kôvetkezendô fep okokert.

I. Ennek ki nyilatkoztataſara nezve. Mert az Evangeliumot az Ur Jeſus Chriſtus nyilatkoztatta ki minekünk. Az Sz. Janos bizonittya ezt, *Cap.* 1. 18. holott igy fol: Az Iſtent ſoha ſenki nem latta, hanem amaz egy ſûlôt Fiu, az ki az ô Attyanak kebeleben vagyon, az nyilatkoztatta ki nekünk.

II. Annak hirdeteſere nezve. Mert ô bocsatotta ki az Apoſtolokat ez feles vilagra, hogy hirdetnek az Evangeliumot minden teremtet állatnak. *Marc.* 16. 25. Annakutanna is ô adot, nemellyeket Apoſtolokat, nemellyeket Prophetakat, nemellyeket Evangeliſtakat; nemellyeket Paſtorokat es Doctorokat. *Epheſ.* 4. 11.

III. Azert is; Mert eggyût munkal-

kodik Idvözitönk az Evangeliumnak hirdetöivel, es az ö Sz. Lelkenek titkos munkalkodaſa altal ö tefi haſnoſſa az hiveknek ſivekben es lelkekben az ö Sz. igijet. Az Sz. Lukacs bizonittya ezt, *Act.* 16. 14. holott azt mondgya; Hogy amaz Lydia nevü Aſſonynak az ſivet az Ur nyitotta meg, hogy azokra vigyazna, az mellyeket az Sz. Pál *prædical* vala ö elötte. Ide valo az-is, az Sz. Mark Evangeliſta mondaſa *Cap.* 16. 20. holott azt olvaſſuk; Hogy az Tanitvanyok ki menven, mindenüt prædicallottak az Evangeliumot, az Ur eggyüt munkalkodvan ö vellek, es az beſeded megh erösitven az következendö jegyek altal.

IV. Annak megh tartaſara nezve. Mert ö Sz. felſege oltalmazta az ö Sz. igijet ez ideiglen, az ördög ellen es ennek ártalmas tagai ellen. Ide valok az ö fep igireti, mellyeket gyakor hellyẽ olvaſunk az Evangeliſtaknal. Az többi közt, *Ioan.* 14. 18. azt mondgya Idvözitönk; Hogy nem hágy minket árvaſagra. Iſmet, *Mat.* 28. 20. arra köti magat; Hogy velünk le-

ben

ſen mind vilag vegezetiglen, &c.

TANUSAGOK.

I. Vegyük eſünkben innet; Hogy az Chriſtus igaz ſeretetinek csalhatatlan jegye, az ő Sz. igejenek megh tartaſa. Ennek valoſaga meg tetſik az Ur Jeſus Chriſtus mondaſabol holott igy ſol: Az ki engemet ſeret, az en beſedemet meg tartya, &c. Intetteſſünk tehat innet; Tarcsuk meg, az mi Idvözitönknek beſedet, hogy az ő igaz ſeretetivel méltan dicsekedheſſünk. De bodogh Iſten, ki ſokan vannak, az kik az Chriſtus ſeretetivel örömeſt dicsekednek, de az ő Sz. igijet igen ritkan es akkor-is csak ſakman modon halgattyak. No mi azokat ne köveſſük, hanem im hallyuk az Chriſtus *regulajat*, es ahoz ſabjuk mi magunkat.

II. Jegyezzük megh azt-is; Hogy nem eleg csak külſö füleinkel hallanunk az Evangeliumot, hanem ugyan meg-is kel tanulnunk es tartanunk, çelünket es erkölcsünket az ſerint kel rendelnünk. Idvözitönk bizonittya ezt, *Luc.* 11. 28. holott azt mondgya: Bodogok az

kik

kik halgattyak az Istennek igijet, es megh őrizik azt. Az Sz. Pál is erről sol *Rom.* 2. 13. holott azt mondgya; Hogy nem az Törvennek halgatoi, hanem annak megh cselekedői igazittatnak meg. Ugyan ezen dolgot állattya Christus Urunk itt-is. Intettessünk azert innet; Hogy ne elegedgyünk meg azzal, hogy csak kűlsőkeppen halgattyuk az Evangeliumot, hanem azon legyünk, hogy azt ugyan meg-is tarcsuk. Vetkeznek tehat ez ellen, az kik megh csak hallani sẽ akarjak az Ur Jesus Christusnak befedet, nem hogy meg tartanak azt.

De ki sokan vannak most affele emberek, az kik teli torokkal dicsekednek az Christus feretetivel, noha az ő Sz. igijetűl igen tavoly járnak, naponkent jol lattyuk, &c.

Ez az első refecskenek rővid magyarazattya. Mond immar Christus Urunk: Az en Atyam is fereti azt. Es ahoz megyünk es annal maradunk, &c.

Ez igikben foglaltatik be mostani tanusagunknak masodik rese; Holott emlekezik Idvőzitőnk az ő befedenek draga hasznairol

nairol. Ket kivaltkeppen valo haſnait jelenti pedig. Eggyik az Atya mindenhato Iſtennek ſzerelme, mely minden lelki es teſti joknak ki merithetetlen kút feje. Erről csak azt mondgya Chriſtus Urunk; Hogy az ki az ő beſzedet meg tartya, az ő Mennyei Sz. Attya ſzereti azt. Az maſodik, az Atyanak es az Fiunak, annal az embernel valo állando es örökös lakaſa. Erről-is azt mondgya: es ahoz megyünk, es annal maradunk. Itt minekünk csak azt kel meg latnunk; Mikeppen mondatik az Kereſztyen embernel lakozni az Sz. Iſten?

Az Iſten mondatik nalunk lakozni,

I. Az ő Sz. Lelkenek altala. Ez az oka, hogy az Sz. Pál, 1. *Cor.* 6. 19. az hiveket az Sz. Leleknek lako templuminak mondgya lenni.

II. Az igaz hitnek altala, mely az Iſtennek Sz. igijeből ſzarmazik, az mint az Sz. Pál bizonittya *Rom.* 10. 17. Erről ſol az Apoſtol, *Epheſ.* 3. 17. holott azt mondgya; Hogy az Chriſtus hit altal lakik az hiveknek ſivekben.

III. Az ő ſok rendbeli lelki es teſti áldaſa-

daſanak altala, az mellyekkel az ô fiait es leanyit, ebben az ęletben-is meg ſokta latogatni. Ezert mondgya az Sz. David, hogy kôzei vagyon az Ur azokhoz az kik ôtet fęlik es parancsolatit meg tartyak.

TANUSAGOK.

I. Tanullyuk megh innet; Mely draga haßnai volnanak az Iſten igijenek meg tartaſanak, hogy ha az emberek abban tudnak magokat gyakorolni. Idvôzitônk bizonittya ezt *Ioan.* 5. 39. mondvan: Viſgallyatok az iraſokat, mert azok teßnek en felôlem bizonſagot, &c. Ime itt-is azt mondgya: Hogy az ki az ô beßedet meg tartya, az ô Mennyei Sz. Attyaval egyetemben ahoz mennek, es annal maradnak. Intetteſſünk azert innet; Hogy az Chriſtus beßedet meg tarcsuk, hogy ô Sz. fôlſegeaz ô Mennyei Sz. Attyaval jûjôn hozzank, es vegiglen maradgyon meg mi nalunk. Vetkeznek tehat ez ellen, az kik az Chriſtus beßedet męg csak hallani ſem akarjak nem hogy azt meg tartanak, mert azok ßabad akarattyok ßerint idegenitik el tûllôk ezeket az draga es bôcsûlhetetlen vendegeket.

II. Ve-

II. Vegyük eſünkben azt-is; Hogy az mi ſivünket es lelkünket tiſtan tarcsuk, hogy ezek az méltoſágos vendegek alkolmatos állaſt talaliyanak mi nalunk. Az kik ez vilagi nagy embereket varnak hazokhoz, lattyuk mely jo modgyaval keſitenek mindeneket hozzaja, hogy az ő illetlen magok viſeleſevel, vagy hazokban valo czintalanſagokkal azokat kedvetlenſegre ne indicsak. Menyivel inkab meg kivantatik azert, hogy az mennyei felſegnek hozzank jövetelihez jo modgyaval keſicsük magunkat, hogy valamikeppen, az mi illetlen cselekedetünkel, az ő Sz. ſemeit megh ne bantsük. De mivelhogy erre magunktul elegtelenek vagyunk, kükſegh hogy az mi Sz. Iſtenünknek igen könyörögjünk, es az Daviddal eggyüt gyakran mondgyuk: Uram Uy ſivet teremcs en bennem, es amaz igaſſagnak lelket Uyics megh az en belſő reſeimben: Laſd meg *Pſal.* 51. 12. Igy cselekedgyek mi velünk, az mi kegyelmes Iſtenünk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

XXVII.

XXVII. PRÆDIKATIO.

2. *Sam.* 24. *verſ.* 15.

Bocsata pediglen az Ur dögöt, &c.

NEm oknelkûl mondgya az Samuel Annya, az Anna Aßßony, 1. *Sam* 2. 6. Hogy az Ur az ki meg ôl, es iſmet meg elevenit. Mert ſemmi ez vilagon tôrtemetbôl es az vak ſerencsenek forgaſabol nem eſik, hanem mindenek az Iſtennek csudalatos es bôlcs gongyaviſeleſebôl ſarmaznak, amaz apro verebecskektûl fogvan, az embernek haja ſalaiglan, az mint az Ur Jeſ⁹ Chriſtus önnön maga bizonyittya *Mat.* 10. 30. Ugyan ezen dolgot állat az Samuel Propheta-is es igikben.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igeknek csak ez: Megh irja itt az Propheta, amaz nagy ſûrô Dôgh halalt, mely az David Kiraly idejeben, az Sido nemzetſegh kôzt tamadot volt, minden kôrnyûl állo dolgaival egyetemben. Re-

RESZEL.

Tanuſagnak okaert, ket kivaltkeppen valo reſzecskekre oſthattyuk ez rövid igiket. Mert az elſö reſzeben, ſerzö okarul emlekezik az Propheta annak az Döghalalnak. Az maſodikban pedigh, környül állo dolgairol ſol ugyan azon nagy ſürö Döghalalnak, &c.

Ez mind Summaja, ſ-mind rendi az igiknek; Laſſuk immar az igiket, es azokbol az tanuſagokat rendel. Mond az Propheta: Bocsata annakokaert az Ur Döghalalt az Izraël nepere, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſö reſze, holott ket dolgokat forgat az Propheta. Mert elſöben azt mondgya megh, kitöl bocsattatot az Döghalal? Azt mondgya hogy Iſtentül. Maſodſor azt jelenti, kikre bocsattatot? tudni-illik az Izraël nepere. Annakokaert itt imez következendö kerdeſeket kel meg forgatnunk. 1. Micsoda es hány fęle az Döghalal? 2. Kiesoda bocsattya azt az emberekre? 3. Micsoda okokbol ſarmazzek? 4. Hogyha el mehete ember az

Dögháłał előtt avagy nem? 5. Vegezetre, mikeppen kellyen magunkat viſelnünk az dögös időben?

AZ ELSŐ RÉSZ.

Az mi az elſő kerdeſt illeti; Az Dögh felől kűlömben ertenek az termeſetről iro Doctorok es kűlömben azok az kik az Sz. iraſt magyarazzak. Mert az termeſetről iro bölcsek azt mondgyak; Hogy az Dög ſemmi nem egyeb, hanem amaz halalos betegſeg, mely az Egnek erejetűl es az ártalmas csillagoknak tekintetekből (az mineműek az *Saturnuſnak Marſnak* es *Iupiternek* közösűleſek) tarmazik, valamely emberi jegyben az Egen, ugymint, az kettősben, Szűzben avagy az vizöntő jegyekben. Avagy pedigh amaz meg veſet parabol, ebben az élő Égben, mely miat az ember nagh hertelenſeggel meg hal, &c.

Az Sz. iras magyarazo Doctorok pedig azt mondgyak; Hogy az Dög ſemmi nem egyeb, hanem az Iſtennek vęres oſtorinak eggyike, mellyel az embereknek fogyatkozaſokat megh ſokta bűntetni. Ide valo, az mit az Iſten mond *Ierem.* 14. 12.

Miko-

Mikoron bőytőlnek, en az ő kialtasokat meg nem halgatom, es mikor nekem áldozatokat teßnek, en nallam kedves nem leßen; Mert fegyverrel, ehseggel es dőghalallal megh emeßtem őket. Ismet, *Cap.* 15. 1. igy ßol az Propheta: Es monda az Ur ennekem; Ha en előttẽ allananak Moyses es Samuêl, az en ßivem nem haylana ehez az nephez. Kűld ki az en ortzam elől es mennyenek ki. Ha pedig azt mondgyak te neked; Hova mennyűnk? Igy ßol az Ur: Az ki halalra valo, halalra, es az ki fegyverre, fegyverre, es az ki ehsegre, ehsegre, es az ki az fogsagra, az fogsagra mennyen, &c.

Tovabba az Dőghalalnak ket nemei vannak, eggyik termeßet ßerint valo, az masik pedig termeßet felet valonak neveztetik. Az termeßet ßerint valo Dőgh nem egyeb, hanem az mellyet Isten az termeßet ßerint valo okok altal bocsat az emberekre. Ennek-is ket nemeit ßámlallyak az *Physicusok*; Eggyik kőzőnseges es az masik kivaltkeppen valo. Az kőzőnseges felől azt mondgyak; Hogy az Egnek ter-

meßetitûl es az ártalmas csillagoknak tekintetekbôl ſarmazik, az mint oda fellyeb-is mondam. Az kivaltkeppen valot pedigh tulaydonittyak amaz ártalmas páraknak, mellyek az fôld indulas útan ſarmaznak, vagy az temetetlen teſteknek dohabol, vagy amaz bûdôs állotóknak es pervataknak kedvetlen bûzitûl, avagy vegezetre az deli ſelnek gyakor fuvaſabol tamadnak. Mind ezekbôl azert azt hozzak ki; Hogy ez élô Egh megh veſ, mellyet az emberek be ſinak, es az nedveſſegek bennek megh veſnek, az honnet oſtan Dôg halal kôvetkezik, &c.

Az termeßet felet valo Dôg halal pedigh nem egyeb; Hanem az mellyet az Iſten, az jo avagy gonoſ Angyalok altal indit es az emberekre bocsat. Erre nevezetes iraſink vannak, *Iob.* 2. 7. *Pſal.* 78. 50. *Apoc.* 16. 1. 2. *Sam.* 24. 16. *&c.* Laſd meg az iraſokat, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſtennek ſok modgya vagyon az embereknek bûnteteſeben. Meg tudgya az embereket

bûn-

bûntetni az fegyver altal, az Ehſegh altal, az fogſag altal es az Dögh halal altal. Ennek valoſaga megh tetßik az elő ſámlaltatot dolgokbol. Intetteſſünk azert ionet; Nem felße az Ehſegtől, mert eleg buzad vagyon, fęly az fegyvertől. De talam aztis el kerülheted, mert erős kő Varad vagyon; Fęly az Dögh halaltul, az mely előtt ſoha oly batorſagos helyre nem mehetz hogy fel nem keres, &c. Vetkeznek ez ellen amaz teſti batorſagban be merült emberek, az kik, ha az emberek bûnteteſet el kerülhetik, azt tudgyak hogy az Iſten ſem bantya őket. De megh csallyak magokat, mert, az mint jelentem, az Iſtennek ſok úta es modgya vagyon az gonoſoknak megh bûnteteſében. Értette ezt az David, az ki maga felől azt mondgya *Pſal.* 139. 7. Uram Iſten, hova mennyek az te lelked előtt, es az te orczad előtt hova fuſſak? Ha az Egben megyek, te ott vagy, ha az pokolba megyek ott-is jelen vagy. Ha az tenger fenekekere le ſallok, oda-is ki terjed az te hatalmad, &c.

AZ MASODIKROL.

Az Dőghalalnak ſerzŏ okarol nem mind egy ertelemben vannak az emberek. Mert nemellyek azt mondgyak, hogy csak tőrtenetből es az vak ſerencsenek forgaſabol jár. Nemellyek pedig, az időnek valtozaſanak tulaydonittyak, es azt mondgyak, hogy mikeppen az bekeſeges időt az haboruſagos ebtendők; Es az bőſeget az dragaſag: Azonkeppen az egeſſeges időket az dőgős idők kővettek, &c. De ezek az ertelmek helyen nem maradhatnak: Mert az Sz. Iſtennek gondviſeleſet ki rekeztik, es tehetſegek ſerint, ő főlſeget hatalmatul megh foſtyak, &c.

Ellenben azert az Kereſztyenek, egyenlő ertelemmel azt mondgyak; Hogy az Dőghalalt Iſten bocsattya az emberekre. Ezt az ő igaz ertelmeket, imez kővetkezendő erősſegekkel allattyak.

1. Az elsőt vesik az Iſtennek gongyaviſeleſetűl es azt mondgyak; Hogy mindeneket az Sz. iras, az Iſtennek *Providentiája* alá rekeſt, mind nagy es kicsiny dolgokat; az mint erről nyilvan valo iraſink vannak *Pſal.* 36. 7. *Mat.* 10. 29. *Ioan.* 4. 11. *&c.*

11. &c. Az honnet azt hozzak ki; Hogy az Dóghalal sem történet, hanem az Istennek tanacsabol származik.

II. Az másodikat vesik az Sz. Irásnak nyilvan valo bizonságtételibôl. Az többi közt, az Samuël Propheta Annya az Anna Asszony, 1. *Sam.* 2. 6. azt mondgya: Hogy mind az élet, s-mind az halal Istentûl vagyon. Önnön maga-is az Sz Isten, *Ezech.* 5 12. azzal fenyegeti az bûnert az nepet, hogy Dóghalalt bocsat reja, mellyel harmad részet az nepnek el vészti. Ismet, *Cap.* 9. 5. Azt parancsollya Isten az Városnak czirkaloinak, hogy kimelletlen bannyanak az *pœnitentia* nelkûl élô emberekkel; Az kiknek pedig az homlokokon belyeg lésen, azoknak kedvezzenek, mellyet meg-is cselekettenek.

III. Az harmadik erôsséget vesik az peldakbol. Az többi közt pediglen, 2. *Sam.* 24. 15. Ismet, 1 *Paralip.* 21. 14. azt olvassuk; Hogy az David Kiraly, az Satannak ingerlésébôl, az ô nepet meg számlaltatta volt: Mely ô cselekedetiert az Isten az Sidokra Dóghalali bocsatot, mely

miat harmad napigh hetven ezer emberek holtanak meg. Ide valo az-is, az mit *Exod.* 9. 6. olvaſunk, holott azt irja az Moyſes. Hogy az Pharaho Kiralynak vetkejert, az Ægyptumbeli marhakra az Iſten Dögöt bocsatot. Vegezetre, *Apoc.* 6. 8 azt irja az Sz. Janos; Hogy az Iſten, amaz ſarga lovon ülönek megh parancsolta, es hatalmat-is adot neki, hogy az embereket, fegyverrel, ehſeggel, döghalallal, es ártalmas vadakkal meg öllye.

IV. Az negyediket vefik az meg probaltatot dologtul. Mert gyakran lattyuk; Hogy megh amaz bölcs Orvos Doctorok-is, nemely betegeknek gyogyulaſok felöl ketelkednek, az kiket az Iſten minden emberi remenſeg kivöl meg gyogit.

V. Vegezetre hozzab be az Poganyoknak peldajokat-is, az kik felöl azt irja *Arnobius lib. 7. contrà Gentes*; Hogy ö köztök-is arra rendeltetet Iſtenek voltanak. Hogy ha annakokaert megaz Poganyok közt-is talaltattanak oly jozã elmejü emberek az kik az Döghalal felöl jo itiletben voltanak; Menyivel inkab az Keresztyenek-

tyeneknek, nem kel azt történetnek es az vak ſerencse forgaſnak tulaydonitani, &c.

TANUSAG.

Vegyük eſünben innet; Hogy az Dögh halal, nem történetből ſem pediglen az vak ſerencse forgaſabol, hanem az Iſtentül bocsattatik az emberekre. Ennek valoſaga meg tetſik az elő ſámlaltatot okokbol. Vetkeztenek tehat azok, az kik ez dologh felől kűlőmben velekettenek. De mi azokat ne követſük, hanem hidgyük el, hogy Iſten az ki megh ölhet, es ő Sz. felſege elveniher meg-is, &c. Laſd meg, 1. *Sam.* 2. 6. *&c.*

AZ HARMADIKROL.

Az Döghalalnak okairol kűlőmb kűlőmb itiletben es ertelemben vannak, az kik az Anyaſent egy haznak tarſaſagan kivűl élnek, hogy nem mint az kereſztyenek. Mert az Hypocritak es az hittűl ſakat emberek, az Döghalalt (mikeppen az ehſeget es fegyvert) az Evangeliumnak igaz tudomanyanak tulaydonittyak, es azt mondgyak hogy mihent az *Evangelium*

kezdetet prædicaltatni, mingyaraſt minden fęle nyavalyak es nyomoruſagok kővetkeztenek, nem kúlőmben, mint az fęnyes napot az etzakai ſetetſeg kőveti. Illyen ertelemben voltanak regenten az Poganyok, az kiket az *Cyprianus Doctor contrà Demetrianum*, ſorgalmatoſſan meg tzafol. Haſonlokeppen az Agoſton *Doctor*, *lib. 3. de Civit. Dei*, *Cap 17.* Haſonlok ezekhez ez moſtani Papiſta emberek, az kik ez moſtani vilagnak főprőjen, minden fęle nyomoruſagnak nemeit, az Evangeiumnak igaz tudomanyara kennek, &c.

Ellenbe pedig az Kereſtyenek, az Dőghalalnak, es egyeb nyavalyaknak, imez kővetkezendő okait ſámlallyak.

I. Az embereknek vak merő engedetlenſegeket. Erre peldank lehet az Pharaho, az kinek engedetlenſeget az Iſten dőghalallal bűntette, mely miatt mind az emberek, ſ mind az oktalan allatok egy aránt holtanak. *Exod. 9. 6.*

II. Az Iſten igijenek megh utalaſa es az ő parancsolatinak meg nem tartaſa. Erről ſol az Iſten *Exod.* 15. 26. holott az Moy-

Moyſes altal azt mondgya: Hogy ha halvan hallandod az te Uradnak Iſtenednek beſedet, es ha azt cselekeded az mi az ô tekinteti elôtt kedves, es megh ôrizended minden ô rendeleſit, nem bocsatom te rejad azokat az betegſegeket, az mellyekkel megh vertem az Ægyptumbelieket. Az honnet az kôvetkezik, hogy az Iſten az ô Sz. igijenek meg utalaſat, es az ô parancsolatinak meg veteſet, Dôghalallal es egyeb betegſegekkel ſokta meg bûntetni.

III. Az hihetetlenſegh. Erre nevezetes iraſt talalunk *Numerorum* 14. 11. holott azt olvaſſuk; Hogy az Izraêl fiainak hihetetlenſegekert, az Iſten az nepet dôghgel fenyegeti.

IV. Az kevelyſegh Peldank erre az David, az kinek fel fuvalkodaſat (az melybôl az nepnek megh ſámlalaſa kôvetkezek) amaz harmad napig valo Dôghalallal bûntette, mely miat hetven ezeren holtak meg.

V. Az Balvany imadas. Errôl ſol az Iſten, *Ierem.* 15. 3. holott az Manaſſes Kiralynak az ô balvany imadaſat az Iſten, az

tôbbûn-

tôb bûntetesi kôzt, Dôghalallal fenyegeti. Ismet, *Ezech.* 5. 12. Ugyan azon vetekert, azzal fenyegeti az Isten az Sidokat, hogy harmad reße az nepnek Dôghalallal fog meg halni.

VI. Az Isten Anyaßent egyhazanak haborgatasa. Errôl-is nevezetes irasunk vagyon, *Apoc* 16. 1. holott azt olvassuk; Hôg az Istē az Antichristust es annak sereget, ehseggel, fekelyekkel es Dôghalallal fenyegeti. Az kûlsô Historiakban-is vannak erre peldaink. Az tôbbi kôzt pedig azt irja *Orosius lib.* 17. Hogy amaz *Lucius Aurelius* es *Decius* Fejedelmek idejeben, az Kereßtyeneknek ûldôztetese miat, az Isten nagy Dôghalalt bocsatot volt az emberekre. Hasonlokeppen az *Commodus* es *Gallus Valerianus* Czaßarok idejeben, az emberek kôzzûl nagy sokan dôggel halanak meg. Mert valahova azoknak parancsolattyok, az Kereßtyenek ûldôzese felôl el erkezik vala, mingyarast az Dôghalal-is el kezdetik vala, az mint errôl nyilvan valo bizonsagot teßen *Eusebius Historicus*, *lib.* 7. *Cap.* 12. Ismet *lib.* 8. *Cap.* 15. Annak-

felet-

felette amaz tizenegy eſtendeiglen valo üldözteteſekben, mellyekkel az kegyetlen Diocletianus az Anyaſzent-egyhazat ſanyargatta, ſoha az Dóghalal es az Ehſegh megh nem büntetnek. De ſok volna az peldakat mind elö számlalnom, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az Iſten ſemmit oknelkül nem cselekedik. Ennek valoſaga megh tetſik az elö számlaltatot okokbol. Intetteſſünk tehat innet, hogy az Iſtent ne vadollyuk, holot az mi idönkben-is egynehanſor Dóghalallal büntette az embereket, mert moſtan-is ugyan azon vetkek forognak fenn, az mellyekert regẽ az embereket az Dóghalallal büntette. Hanem inkab ſallyunk magunkban, es büneinket el hagyvan, igaz *pœnitentia* tartaſunk altal terjünk meg az mi Sz. Iſtenünkhöz. Mellyet ha cselekedünk az Iſten-is hozzank tér, es az Dóghalalt az töb nyomoruſagoknak nemeivel el haritrya mi rollunk. Ezt önnön maga bizonittya az Iſtẽ, *Zach.* 1. 3. *&c.* Engedgye az mi Sz. Iſtenünk, hogy mi igy viſelheſſük magunkat, Amen.

XXVIII.

XXVIII. PRÆDIKATIO.

Bocsata pediglen az Ur Dögöt, &c.

MEgh hallak az Keresztyenek ide fellyeb; Micsoda es hany fęle az Dóghalal? Annakfelette kicsoda bocsassa azt az emberekre? Vegezetre, micsoda okokbol szarmazzek? Mostan immar lassuk Isten segitsegebol az következendö kerdeseket is rendel, &c.

AZ NEGYEDIK RÖL.

Az mi az negyedik kerdest illeti, jelentettem vala hogy azt kel meg forgatnunk; Hogy ha az Dóghalal elött el mehete az ember avagy nem? Erre külömben felelnek az Termeszetrol iro Doctorok es külömben azok az kik az Sz. Irast magyarazzak. Mert az termeszetrol iro bölcsek azt mondgyak, hogy az ember az Dóghalal elött el mehet. Ide valo az ö közönseges mondasok *citò*, *longe*, *tarde*, *cede*, *recede*, *veni*, az az, hamar, messze, kesön, meny,

meny, mulaſs, jûy. Mellyel azt akarjak jelenteni; Hogy az Dôgôs idôben az ember igen hamar meg mozdullyon abbol az helybôl, az hon az Dôghalal kezdetet, es attul meſſe tavozzek, es keſôn jûyjôn viſſa, tudni illik mikor az Dôgh meg ſûnik. De ez az ertelem helyen nem maradhat:

1. Mert az Iſtennek hatalmat el rontya, az Davidnak nyilvan valo mondaſa ellen *Pſal.* 24. 1. Az Ure az fôld es annak tellyeſſege.

2. Mert az Iſtennek gondviſeleſet is el tôrli, az mely ki terjed az apro verebecskektûl fogvan, az embernek haja ſalaiglan. *Mat.* 10. 30.

3. Mert az *experientia*, az az, megh probaltatot dolog ellen vagyon. Peldanak okaert, nagy ſokan el futnak az Dôg elôtt, es ugyan útokban megh halnak: az kik pedig helyeket meg tartyak, bekevel maradnak. Ellenben pediglen az Sz. iras magyarazo Doctorok azt mondgyak, hogy az Dôghalal elôtt ſenki el nem mehet. Ezt az ô igaz ertelmeket, az tôbbi kôzt imez kôvetkezendô okokkal bizonittyak.

I. Az

I. Az Iſtennek hatalma, az mely minden helyekre ki terjed, es ſenki az alol ki nem mehet. Akar hova meny azert ſeretô Atyamfia, de az Iſten mindenût megh talal. Ertette ezt az Sz. David, az ki *Pſal.* 138. 7. azt mondgya: Uram Iſten hova mennyek az te leiked elôtt, es hova fuſſak az te ortzad elôtt? Ha az Egbe megyek ottis jelen vagy: Hogyha az pokolra le fallok, oda-is ki terjed az te hatalmad, &c.

II. Az Iſtennek gongyaviſeleſe, mely mindenekre ki terjed, es az melynelkûl csak egy hajunk fala is el nem eshetik.

III. Az mi Sz. Iſtenûnk Decretuma az embernek életének vege felôl, az ki határt vetet minekûnk, mellyen altal nem mehetûnk *Iob.* 14. 5. Sôt még az mi lepeſünket-is meg olvaſta *Iob* 13. 27. *&c.*

IV. Az meg probalt dologh. Azt irja *Evagrius lib.* 4. *Cap.* 29. Hogy mikor Antiochiaban egy nagy nemzetes halal tamadot volna (mint ez el mult eſtendôkben Magyar Orſagban) az melyben nagy ſokan edes magzattyoktul es ſerelmes emberektûl megh foſtatvan, életeket ugyan

meg

megh untak, es annal inkab forgolottanak az meg dögösült emberek környül, kevanvan hogy ők is meg hallyanak, mindazonaltal ő nekik semmit nem ártot, &c. Mind ezekből azert azt hozzak ki, hogy az Döghalal elött senkinek nem kel el menni, mert az nem ragado állat. Belenk oltatot az meg akkor, mikor az mi elsö Szüleink az megh tiltot fának gyümölcseben ettenek, es igy mind magokat s mind az ö maradekjokat az halalnak kötelében eyteték, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet, mely igen igaz amaz közönseges mondas; Halal ellen nincsen orvosságh. Ennek valosaga megh tetßik az elö számlalatot okokból. Vetkeznek tehat azok az kik azt velik hogy az Döghalalt el kerülhetik, es az dögös időben fel salá korcsolyaznak, mint az Orban lelke, &c. Ezekkel egyetemben vetkeznek az Papistak is, az kik az dögh ellen Sebestyennek es Rochusnak könyörögnek. De mi ezekkel ne tevelyegjünk, hanem bizzuk az mi Sz. Istenünkre magunkat,

gunkat, el hiven, hogy ő fölsége mindenüt jelen vagyon, es az ő hatalmas karjaval, minden lelki es testi veßedelmek ellen meg oltalmaz. Ezzel vigaztal az Sz. David Kiraly es Propheta, *Psal.* 91. 4.

AZ öTöDIK RöL.

Az dögös időben imez következendő dolgokat kel meg tartanunk. I. Az igaz *Pœnitentia*, melyben az bűnről valo vallastetel, bűntelen valo buzgo könyörges, jozan es mertekletes élet, es az bekeseges tűres, be foglaltatnak. Peldanak okaert, *Exod.* 15. 26. azt olvassuk; Hogy az Izraël fiainak Istenhez valo engedelmességek. Az Davidnak Istenhez valo buzgo imatsaga, 2. *Sam* 24. 17. Az Sidoknak *Pœnitentia* tartasok, 2. *Paralip.* 7. 13 Az Ezechias Kiralynak siralmas konyörgese, 2. *Reg.* 20. 3. Az hiveknek igaz hitből sarmazot esedezesek, *Psal.* 91. 2. az Döghalalt el háritottak.

II. Szabadoson elhetünk az Istentől rendeltetet orvosságokkal is, de ugy, hogy az meg maradast ne az külső ezközöknek, hanem egyedül az Sz. Istennek tulaydonicsuk.

nicsuk. Ugy vagyon hogy az Isten, eßkőznelkül-is megh gyogithat, mindazonaltal gyakran eßkőz altal cselekedik. Peldanak okaert, noha az Isten az Ezechias Kiralt az Propheta altal, az ő jővendő megh gyogyulasa felől bizonyossa teßi, mindazonaltal az figeből csinalt Emplastromot nem veti meg, hanem az ő kelevenyere ragaztattya, az mint erről nyilvan valo irasunk vagyon 2. *Reg* 20. 7.

III. Az kikre az Isten igaz itiletiből az nyavalyat reja bocsattya, azok bizzak az Sz. Istenre magokat, es az Ur Jesus Christussal azt mondgyak; Atyam legyen ugy az mint te akarod. Hogyha őket nyavalyajokbol meg gyogitvan, talpokra allattya, nagy hala adassal tartoznak ő Sz. felsegenek: Ha peniglen ismerik hogy halalok oraja kőzel vagyon, ne nyughatatlankodgyanak es ne zugolodgyanak ellene, hanem ismerjek megh bűnosvoltokat, es azokrol ßivekben Isten előtt tegyenek vallast, el hiven hogy ő felsege, ingyen valo kegyelmeből, Sz. Fianak erdemejert azokat ő nekiek megh bocsattya. Ők is a-

zert mindeneknek bocsaſſanak meg, es az ő vegh orajokat varjak vigan.

IV. Mivelhogy az teſt, termeſet ſerint iſonyodik az halaltul, azt-is igen megh kel gondolni, hogy az halalban mi, ſem elſők, ſem utolſok nem vagyunk, hanem mi előttünk, az Adamtul fogvan ez ideiglen, az regi Sz. Atyak, Patriarchak, Prophetak, Kiralyok, es közönſegeskeppen minden rendek, ezen az úton költözenek ki ez vilagbol, es mi utannunk-is hamonlo ſorſok leſen az embereknek. Ezert neveztetik az halal minden teſtnek útanak, 1. Reg. 2. 2. Ily ok alat vettük Iſtentül az eletet, hogy mikor mi tülünk azt viſſa kivannya, zugolodaſnelkül megh adgyuk ő neki. Azt-is meg kel gondolnunk, hogy halando emberek vagyunk, es ha valamit halalunk haladna-is, ez utan-is ugyan meg kellene halnunk. Ertettek ezt megh az Poganyok közzül-is az kik jozamb ertelemben voltanak. Ezert mondgya az bölcs Seneca eggyüt az ő iraſaban: En, ugymond, ſem elſő ſem utolſo nem leſek az megh halasban, mert oly ok alat jöttem be, hogy

be, hogy ki-is mennyek. Amaz *Servius Sulpitius-is*, akarvan vigaztalni az Cicerot, az ő leanyanak az Tullianak halala felől, az többi közt azt mondgya: Ez, ha ſinten moſt meg nem holt volna-is, mind. azonaltal rövid idő mulvan megh kellet volna halni, mert ő is ember volt.

V. Egyben kel vetnünk azokat, az mellyeket ez vilagon el hagyunk, azokkal, az mellyeket ez ęlet utan nyerünk. Mert az jo halal altal, az ſiralomnak vőlgyeből, amaz veghetetlen őrőmre es bodogſagra vitetünk, mellyet ſőm nem latot, az fül nem hallot, es az embernek ſive meg nem foghattya. *Eſa.* 64. 4. 1. *Cor.* 2. 9. Ha valaki, valamely ſőtet es büdős tőmlőtzből ki ſabadittatnek, es az napnak vilagoſſagara ki hozattatvan, ſabadoſſon bocsattatnek, mely igen őrülne es vigadna annak. Hat mi, hogy nem kevankozunk, ez vilagi ſok külőmb külőmb fęle nyomoruſagoknak ſőtet tőmlőtseből, az mi Sz. Iſtenünknek vilagos Orſagaban. Es, az Sz. Pállal eggyüt hogy nem mondgyuk: Kevanunk meg halni es az Chriſtuſſal eggyüt lenni?

Laſd megh, *Philip.* 1. 23.

Ha valaki, valami roshat hazban laknek, vallyon nem kevankozneke onnet mentôl hamareb ki kôltôzni? Hat mi, miert nem akarnok, az Iſten parancsolattyara, az árnyek vilagon az mi romlando, es valtozas alá vetteted jôſaginkat el hadni? Az beres avagy munkalkodo ember, igen ôrûl annak, hogy ha az ô ſok munkaja es fáratſaga utan, az ô fárat teſtet megh nyugothattya: Hat mi hogy nem ôrûlûnk az Sz. Pállal eggyût annak; Hogy az mi pallyankat meg futottuk? 2. *Tim.* 4. 7. Es az jo halal altal az Abrahamnak kebelebe, az nyugodalomnak helyere be kôltôzûnk? Az kik az ſamkivetesbôl, az ô ſûletet hazajokban viſſa ternek, felette nagy vigaſagban vannak: Hat mi hogy nem ôrûlûnk azon, hogy ez vilagi buydoſaſunk utan, az teſti halal altal az mi ôrôkke valo hazankban be iktattatunk? Vegezetre affele állapatban az beteg embernek, igen ſûkſeges Teſtamentumot tenni, es az ô maradekjokat jo helyben hadni. Igy cselekedek regen az Jacob, *Geneſ.* 49. 1. Az

David-

David-is, 1. *Reg.* 2. 2. Az Ezechiasnak-is azt parancsollya Isten az Propheta altal, 2. *Reg.* 20. 1. 1. *Paralip.* 32. 1. *Esa.* 38. 1. Laid meg az irasokat, &c.

De itt azt mondhatna valaki; Kes volnek meg halni mas halalnak nemevel, csak Dőggel ne halnek meg. De vallyons, hogy ha azt mondana az Isten; Lassad, mert megh kel halnod. Akarode azert, hogy mordalyssaggal valami lator ember altal lűyjőn: Avagy magas helyről le essel es nyakad szakadgyon: Avagy tűzben avagy vizben essel es oda vesz: Vagy sokaigh sinlyel az ágy feneken: Avagy vegezetre, negyed avagy őtőd napigh, sekűgyel (mint az *pestisben* sokot lenni) es ebeden leven, sep csendesen mullyal ki ez vilagbol; Bizonyara, ha ebed volna, az utolsot valasztanad. Bodog Isten, ki sokan kevantak eleitől fogvan az halalt? Hat miert haragyanak az emberek Istenre, mikor őket ez altal ki akarja szolitani. De sok tarsi vannak mostan amaz vęn embernek, az ki az nagy rakás fa alat el faradvan, igen hiyja vala az Halalt, de mikor azt meg latta volna, azon

na, azon kéri vala őtet, hogy ſegicsen azt az rakás fát haza vinni, &c.

TANUSÁG.

Vegyük eſſünkben innet; Hogy noha mindenkor, de kivaltképpen az Dögös időben, minden Kereſztyen embernek, tiſztiben es hivatallyában, ſerenyen es igazan el kel járni. Az Tiztviſelőknek, az jo tőrvenyeknek ki folgaltatáſaban, az joknak oltalmazáſaban, es az gonoſoknak bűnteteſében, ſerenyeknek kel lenni. Az Tanitóknak az kőſſeget az igaz *Pœnitentia* tartáſra kel inditani, es az meg rettent fivő embereket, az Iſtennek kegyelmével es az Ur Jeſus Chriſtus erdemével kel vigaztalni. Az hazi Gazdaknak es Gazda Aſſonyoknak, az ő cſelekedgyek előtt, minden kegyes életben, jo tükőrőknek es peldaknak kel lenni. Kőzőnſegeskeppen pedig, minden renbe es hivatalban levő embereknek ugy kel magokat viſelni, hogy azokat az vetkeket igen el tavoztaſſak, az mellyekert Iſten, az ő veres oſtorat rejajok bocsatotta. Summa ſerint mindenek ugy viſellyek magokat, hogy az Iſten let-

van az

van az mi külsö es belsö jo magunk viselesset, minket fiainak es leaninak ismerjen, es minden lelki es testi veszedelmektül kegyelmessen meg örizzen es oltalmazzon. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hogy fejenkent igy viselhessük magunkat, hogy az ö haragjanak fel lobbant tüzet csendesithessük, Amen.

Ez azert az utolso kerdesnek is rövid magyarazattya. Immar az igik következnek; De az kiveket több beszeddel nē banō.

XXIX. PRÆDIKATIO.

Esa. 57. vers. 1. &c.
Az igaz el vesz, es nincsen senki,
az ki eszebe venne.

MIvelhogy az halal közönseges mind az jokkal, s mind penigh az gonoszokkal, az mint ez, az többi közt meg tetszik, amaz Evangelium beli Gazdagnak es az kuldus Lazarusnak peldajabol *Luc.* 16. Annakokaert felette szükseges igaz okairol er-

tekeznünk az Kereßtyeneknek halalanak. Miert hogy az Sz. Iſten, amaz haßnos embereket, kik mind az ő Anyaßentegy-hazanak ęppűletire, ſ. mind pediglen az kőzőnſeges tarſaſagnak megh maradaſara igyekeznenek, az jo halal altal, egy arant el ßedegeti? Erre nagy ßepen megh tanit az Propheta altal az Iſtennek lelke, ez fel vet Sz. igikben.

SUMMA.

Summaja tehat ez fel vett igiknek csak ez: Igaz okait ßámlallya az Propheta az hiveknek ez vilagbol valo ki mulaſoknak, ez vegre hogy azok felől tudgyunk jozan ertelemben lenni, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket kivaltkeppen valo reßekre oßthattyuk ez meg hallot rő vid igiket. Mert az elſő reßeben, az Hiveknek ßep nevezetekről emlekezik az Propheta, holott őket igazaknak es irgalmaſſagnak fiainak mondgya lenni. Az maſodikban penigh, az ő halaloknak igaz okairol ßol, &c. Ez mind Summaja, ſ.

mind

ſmind rendi az igiknek; Laſſuk immar rendel az igiket, es azokbol az tanuſagokat rövideden. Mond az Propheta: Az igaz el veſz, &c.

Ez igikben es ez következendökben foglaltatik be tanuſagunknak elſö reſe, holott, az mint mondam, az hiveket, nagy ſep ket nevezettel illeti az Propheta holott öket igazaknak es irgalmaſſagnak fiainak mondgya.

Itt minekünk csak azt kel meg latnunk; Miert neveztetnek az hivek illyenkeppen, holott az David *Pſal.* 14. 3. azt mondgya; Hogy az emberek minnyajan el vetemettenek, es nincsen az ki jót cselekedgyek, csak eggyis? Erre rövideden azt felellyuk; Hogy az David amaz ökelletes allapatrol fol, mely, még az hivekben ſem talaltatik ebben az életben: Az Prophera penig az reſ ſerint valorol, mely ſajattyok (hit altal) az hiveknek: Annakokaert igazaknak neveztetnek az hivek imez következendö ſep okokra nezve:

1. *Relativè* (az mint az Scholakban folunk) mivelhogy az Ur Jeſus Chriſtus igaſſa-

gasſaga, hit altal ő nekiek tulaydonittatik. Erről ſol az Sz. Pál, *Rom.* 5. 1. mondvan: Megh igazittatvan hit altal, bekeſegünk vagyon az Istennel, &c. Ismet, 1. *Cor.* 1. 30. holott azt mondgya: Hogy az Christus adatot minekünk az Atyatul igasſagul, szentſegül es valcsagul.

II. *Comparativè*, az az, hasonlitaskeppen: Mert hogyha egyben vettyük az hiveket az hypocritakkal es az hittől takat emberekkel, azokhoz kepeſt őket męltan igazaknak mondhattyuk.

III. Az ő Sz. szandekokra es igyekezetekre nezve. Mert az menyire az gyarloſagb elő bocsattya őket, itt ez vilagon fegyhetetlen ęletre igyekeznek. Ide valo, az mit *Cantic.* 5. 3. olvaſunk: Meg moſtam az en labaimat, vallyons mikeppen mocskollyam be azokat? Irgalmaſſagnak fiainak penig elsőben az Istenre nezve hivattatnak. Mert az hivek, az Christus Jesus altal, az Istennek (az ki magaban merő irgalmaſſagh) valaztot fiai es leani. Lasd megh *Pſal.* 103. 8. Masodſor ő magokra nezve; Mert az hivek, az ő tehetſegek

szerint

ſerint az irgalmaſſagnak munkajaban gyakorollyak magokat ebben az gyarlo életben-is. Laſd megh mit mond ezek felöl Chriſtus Urunk, *Mat.* 25. 35. *&c.*

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az Iſtennek itileti igen tavoly jár ez vilagnak fiainak itiletitül. Onnön maga bizonittya ezt az Iſten az Prophetanal mondvan: Az en gondolatim nem ollyanok, mint az ti gondolatitok. Ugyan ezen dolog megh tetſik innet-is, holott hallyuk es ertyük minemu itiletben vagyon az Sz. Iſten az hivek felöl. Ez vilagnak fiai elött igen utalatoſok es el vetettet emberek az hivek, de az Iſten öket igazaknak es irgalmaſſagnak fiainak iſmeri lenni. Vigaztallyuk tehat innet maguket ez vilagi Iſtentelen embereknek felölünk valo balogh itiletek ellen. Am járjanak ök, akar mit itillyenek mi felölönk, elegh az hogy az mi Sz. Iſtenünk igazaknak es irgalmaſſagnak fiainak tart minket, &c.

ELLENVETES.

Mond-

Mondhatna itt valaki; Ugy tetßik hogy az Propheta-is balogh itilettel vagyon az hivek felöl, mert azt mondgya hogy el veß az igaz: Talam ö-is az Saducæuſokkal tartotta, az kik azt mondottak hogy az ember mind teſteſtül lelkeſtül meg hal, es ſoha fel nem tamad? Erre nemellyek azt felelek; Hogy az Propheta ßol ez igikben, amaß ßörnyü avagy iſonyu halalnak nemerül, az melyben az hiveknek-is reßek vagyon. Peldanak okaert, az kik az hartzon el eſnek, mi-is azt mondgyuk azok felöl, hogy el veßtenek. Nemellyek penigh azt mondgyak, hogy egy altallyaban csak az halalt erti az veßedelmen, mintha azt mondotta volna: El veß az igaz, az az, megh hal.

De helyeſſeb azoknak ertelmek, az kik azt mondgyak hogy az Propheta az Hypocritaknak es az hittül ſakat emberek ertelmekböl ßol illyen modon, az kik az hiveknek halalok felöl balogh itilettel vannak, kivaltkeppen hogy ha lattyak, hogy nemellyek az hivek közzül nem csendeſen, hanem valamely ßörnyü halal-

nak

nak neme altal mulnak ki ez vilagbol, &c.

Ez az elsô reſzecskenek rôvid magyarazattya. Mond immar az Propheta: Es nincsen az ki arrol gondolkodnek az ô ſiveben, &c.

Ez igikben . es ez kôvetkezendôkben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſze; Holott az Propheta az hiveknek halaloknak igaz okait ſámlallya elô. Legh elſô okat, ez vilagnak hala adatlanſagat mondgya lenni, holott illyenkeppen ſol: El veſz az igaz, es nincsen az ki arrol gondolkodnek az ô ſiveben. Iſmet; Az irgalmaſſagnak fiai el ſedegettetnek, mert nincsen az ertelmes ember, &c. Gyakran az Sz. Iſten, ingyen valo jo voltabol Sz. Fianak erdemejert, bôlcs embereket, jo tanacsos ferfiakat, Kereſztyen Fejedelmeket, Nagy Urakat, Hadnagyokat es hazajok ſeretô vitez embereket, ſokot adni. Annakfelette az ô Anyaſzentegy-hazat, Kereſztyen Tanitókkal, jo indulatu ifiakkal, kegyes Patronuſokkal es Patronakkal megh ſokta latogatni. De mivelhogy az emberek, avagy ezeket Iſten ajandekinak

nem

nem ismerik lenni, avagy peniglen azoknak melto bőcsűlereket meg nem adgyak: Az Istent azzal męlto haragra es boßu allasra fel inditvan, azokat az haßnos embereket az ßomoru halal altal el ßedegetven, az embereknek hala adatlansagokat meg ßokta bűntetni. Masodik oka, az jővendő veßedelemnek el tavoztatasa: Mert ßokasa az Sz. Istennek, hogy az emberekre az bűnert, Ehseget, Dőghalalt, Fegyvert, Fogsagot, avagy egyeb nyomorusagnak nemeit bocsattya. Hogy azert az hivek, azokban ne reßesűllyenek, az jo halal altal veßi eleit. Meg jelenti ezt-is az Propheta, holott azt mondgya; Hogy az kővetkezendő gonoß előtt vetetet el az igaz ember. Harmadik az hiveknek nyugodalmok. Mert, holott az Isten, csudalatos, bőlcs, de igen igaz itiletiből, az ő Anyaßentegy-hazat itt ez vilagon, nagy ßok rendbeli nyomorusagok alá vitettenak az ő igaz es ęlő tagjait, az halal altal, ez siralomnak vőlgyeből, amaz őrőkke valo nyugodalomnak helyere altal ßokta kőltőztetni. Ezt-is meg jelenti az Propheta,

pheta, holott igy fol: Hogy el jûyjôn az ô nyugodalmok, &c. Ide valo az is, az mit amaz Evangeliumbeli Abraham az Gazdagnak monda, *Luc.* 16. 23. Meg emlekezzel arrol, hogy el vetted az te javaidat eltedben, az Lazar-is az ô gonoſit; moſt azert ô ôrûl, te peniglen gyôtrôdôl. Negyedik, az Iſtennek Decretuma; Mert az hivek is amaz derek ſententianak alája vannak vettetven: Fôldbôl lôttel es fôldekel lenned. *Geneſ.* 3. 19. Ide ſabhattyuk azt-is, az mit az Sz. Pál *Hebr.* 9. 27. mond: El vagyon vegezven, hogy mindennek egyſzer meg kel halni. Ertette ezt męgh amaz Pogany *Servius Sulpitiuſ-is*, az ki vigaſztalvan az bôlcs *Ciceror* az ô leanyanak az *Tullianak* halala felôl, az tôbbi kôzt azt mondgya: Ez, ha ſinten moſt meg nem holt volna-is, mindazonaltal rôvid idôn ô neki meoh kellet volna halni, mert ember volt. Ôtôdſôr es utolſor (hogy moſt tôb okait elô ne ſámlallyam) ezzel az Sz. Iſten ugyan Uyjal mutattya, hogy ez vilagi ęlet kivûl, męg maſ-is vagyon. Mert ha nem volna, az hivek min-

den emberekneł nyomorultabbak volnának. Értette ezt az Sz. Pál, az ki az ő sok nyomorusági közt fel kialtvan *Philip.* 1. 23. azt mondgya: Kivanok meg halni, es az Christussal eggyűt lenni, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Mely igen igaz, az mit az Sz. Pál *Rom.* 8. 28. mond. Az kik az Urat szeretik azoknak mindenek javokra szolgalnak. Ennek valosaga megh terfik az elő számlaltatot okokbol. Intettessünk azert innet, hogy az hiveknek halalok felől jo itiletben legyűnk, es azt (az hivekre nezve) ne Isten haragjanak, hanem inkab áldasanak ismerjük lenni. Vigasztallyuk-is innet magunkat az halalnak felelme ellen, az mely az hiveknek hasznokra vagyon; Mert ez altal kőltőztetnek be az ő nyugodalmoknak helyere, holott el tőrli Isten orczajokrol az ő kőny-hullatasokat. *Apoc.* 21. 4. *&c.* Engedgye az mi Sz. Istenünk, hogy mi ezzel vigasztalhassuk magunkat, Amen.

Ez ennek az masodik dolognak-is rővid magyarazattya.

XXX.

XXX. PRÆDIKATIO.

Ioan. 8. vers. 51.

Bizony bizony mondom ti nektek.

IGazan mondgya az Sz. Pál, *Rom. 1 16.* Hogy az *Evangelium* Istennek hatalma minden hivôknek idvôsségekre. Mert valaki abból az vizbôl iszik, mellyet az Christus ád, soha megh nem somjohozik, hanem az leszen ô benne az örök életre ki folyo forrasnak vize, az mint ô maga bizonyittya Christus Urunk *Ioan. 4. 15* Ugyan ezen dolgot állattya Idvôzitônk ez megh hallot Sz. igikben-is.

SUMMA.

Summaja azert ez igiknek csak ez: Commendallya itt az helyen Christus Urunk az ô Sz. igijet, annak hasznos es idvôsséges gyümôlcseröl.

Rövidségnek okaert reszekre az igiket nem osthattyuk, hanem hogy innet az Keresztyenek tôb lelki épületet vehessenek.

1. Azt lassuk megh; Mit ért Christus Urunk az ő beſeden? 2. Mit parancsol az felől? 3. Micsoda haſna vagyon annak?

AZ ELSŐRŐL.

Az ő beſeden erti az Christus az Evangeliumnak tudomanyat. Haſonlokeppen ſol az Sz. Pál, *Coloſ.* 3. 16. mondvan: Az Christus beſede lakozzek köztetek minden gazdagſaggal. Holott az Apoſtol az Christus beſeden erti az Evangeliumnak tudomanyat. Tovabba az Evangelium Christus beſedenek neveztetik imez következendő ſep okokert.

I. Annak ki nyilatkoztataſara nezve; Mert azt az ő mennyei Sz. Attyanak kebeleből, az Ur Jeſus Christus hozta es nyilatkoztatta ki. Az Sz. Janos bizonittya ezt *Cap.* 1. 18. mondvan: Az Iſtent ſoha ſenki nem latta, hanem az Iſtennek Fia, az ki az ő Attyanak kebeleben vagyon, az nyilatkoztatta ki nekünk.

II. Annak hirdeteſere es prædicaltataſara nezve; Mert az Christus mind ſemelyeben, ſ. mind az Apoſtolok altal azt hirdette es prædicaltatta, az mint az Iſaias

Cap.

Cap. 61. 1. regen megh jövendölte vala mondvan: Az Urnak lelke en raytã, mivelhogy felkent engemet az Istẽ, es az segenyeknek örvendeztetesere bocsatot, &c.

III. Annak allattyara nezve; Mert ebben csak az egy Christus viselt dolgairol vagyon emlekezet. Ezert mondgya az Sz. Pál, hogy egyebet nem tud prædicallani, hanem az meg fezült Jesus Christust.

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hogy az Evangeliumnak tudomanya nem fabula, az az Mese, az mint regen, amaz el fordult elmejü tizedik *Leo Papa* mondotta, az ki felöl azt olvaßuk; Hogy mikor egy idöben, amaz *Bembus* nevü *Cardinalißnak*, az ö temerdeki sok kencset tarhazaban mutogatna, illyenkeppen szollot: ö *Bembe*, latode menyit haßnalt minekünk amaz Christus felöl valo Mese, &c. ö atkozot szay es nyelv, az mely illyen karomlaßt mondot az igaz tudomany ellen. Nem Mese volna ez, hanem az Ur Jesus Christußnak beßede, az mint ö maga bizonyittya itt az helyen. Intetteßünk azert in-

net; Hogy az Evangeliumnak tudományat bőcsőllyük es tanullyuk, es az mi ęletünket es erkőlcsünket annak kevanſaga ſerint rendellyük, tudvan azt hogy az *Evangelium* Iſtennek hatalma minden hivőknek idvőſſegekre, *Rom.* 1. 16.

AZ MASODIKROL.

Az ő beſede felől azt kivannya Chriſtus Urunk hogy megh tarcsuk. Nem azt mondgya tehat, hogy az ki azt kűlſő fűleivel halgattya, avagy ſemeivel olvaſſa, meg irja es az nyakaban hordozza, avagy ſep aranyas kőnyben az almariumban tartya es mindeneknek mutogattya, &c. Mert noha az *Evangeliumot* halgatni, es az kinek Iſten modot mutatot benne, olvaſni, ő magaban dicsiretes dologh es ugyan ſűkſegeſ is, mindazonaltal kőzőnſegeſek ezek az Hypocritakkal, az kiket latunk hogy mind ezeket megh cselekedik, ſőt ugyan dicsekedenek ezekkel. Hanem azt parancsollya Idvőzitőnk, hogy ugyan megtarcsuk azt, es az mi ęletünket az ſerint rendellyük, melyben mindeneket be foglal. Mert az ki az *Evangeliumot* megh

tartya,

tartya, fúkſegh hogy annak előtte azt halgaſſa avagy olvaſſa, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy nem elegh az Iſtennek igijet valakinek csak kúlſő fúleivel halgatni, avagy ſemeivel olvaſni, hanem ugyan megis kel tartani. Az Sz. Pál bizonyittya ezt *Rom.* 2. 13. mondvan: Nem az Törvenneck halgatoi, hanem annak megh tartoi igazittatnak meg. Erről ſol Chriſtus Urunk is *Luc.* 11. 28. mondvan: Bodogok az kik halgattyak az Iſtennek beſedet es megh tartyak azt. Ugyan ezen dologra int itt is bennünket. Intetteſſünk tehat innet; Hogy ne elegedgyünk azzal megh, hogy ſokasbol nehanehael megyünk az *prædicatiora*, mert azt az Hypocritak-is megh cselekedik. Sőt megh az ördög-is el megyen oda, de nem azert hogy tanollyon, hanem inkab hogy kárt tegyen, es az halgatok közzül nemellyeket el alusſon, nemellyeknek elmejcket el ragadgya es maſrol, ſ. gyakrabban penigh valami faytalanſagrol gondolkottaſſa, avagy vegezetre az Iſtennek tiſta magyat

az embereknek szivökből ki gyomlallya; Hanem, ha oda megyünk, ugy halgassuk hogy ugyan meg-is tarcsuk, hogy ha annak gyönyörüseges hasznaiban akarunk részesülni, az mellyekről ide alab szol Christus Urunk.

AZ HARMADIKROL.

Az mi az harmadik dolgot illeti; Az ö bészédének meg tartasának hasznat, imez következendö igikben jelenti megh Christus Urunk mondvan: Halalt nem kostolörökke. Holott azt kel minekünk meg latnunk; Hogy hogy szollyon Christus Urunk az ö bészédének meg tartoi felöl, holott az Sz. Pál, *Hebr.* 9. 29. azt mondgya; Hogy el vagyon az vegeztetven (tudniillik Istentöl) hogy mindennek megh kel egyszer halni?

Az mi ennek, az kerdesnek magyarazattyat illeti feletre szükseges; Mert az Sidok-is, az kikkel abban az idöben Christus Urunk *disputal* vala, abban útköztenek vala megh: Es ö fölseget azert sidalmazzak es karomlyak, mert semmikeppen az ö fejekbe nem fér, es tompa elmejek-

kel meg

kel meg nem foghattyak az Christus beſzedenek igaz ertelmet, &c.

De tudnunk kel minekünk, hogy az halal ket fele, tudni-illik teſti es lelki. Az teſti halal ſemmi nem egyeb, hanem az leleknek az teſtül valo el valaſa, mellyet minden embernek meg kel koſtolni. Erröl ſol az Sz. Pál az megh nevezet helyen. Az lelki halal penigh nem egyeb, hanem az örökke valo pokol avagy karhozat, mellyet az Hypocritak es az hittöl ſzakat emberek, mind teſtekben es lelkekben meg koſtolnak. Erröl ſol Idvözitönk *Mat.* 10. 28. mondvan: Ne fellyetek azoktul az kik csak teſteteket ölhetik meg, hanem inkab attul az ki mind teſteſtül es lelkeſtül el vezthet az *gehennaban.* Ide valo az-is, az mit az Iſaias Propheta mond *Cap.* 66. 24. Azoknak fergek meg nem hal, es tüzök el nem aluſik. Erröl ſol Idvözitönk itt az helyen-is.

ELLENVETES.

Mondhatna itt valaki: Ha az karhozat, örökke valo halal, tehat innet az következik, hogy az karhozatnak fiai mind

testestûl lelkestûl megh halnak. De nem halnak azok meg az Isaias Prophéta mondása szerint, hanem örökke gyötrödnek: Azert nem méltan neveztetik halalnak.

De könyû erre az felelet; Mert nem azert neveztetik az halalnak, mintha az karhozatnak fiai mind testestûl lelkestûl meg halnanak, hanem az ô végnelkûl valo gyötrelmekre nezve, az melynek kezdeti lésen, de vége soha nem. Annakokaert, az karhozatnak fiainakörökke valo gyötrelmek, halal gyanant lésen ô nekik, mert az ki végetlenûl gyötrödik, minden orankent, sôt minden szempillantasonkent halton hal. Jobb volna azfféleknek hogy ha egy szempillantasban semmivé lennének, hogy nem mint ollyan sôrnyû gyötrelemben élnének.

TANUSÁG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Christus befedének megtartása, felette draga es gyönyörûséges hasznot szerzene az embereknek, hogy ha abban gyakorolnak magokat. Im hallod mit mond felôle, ugyan eskûvéssel peniglen: Valaki az en

bese-

beſedemet megh tartya, halalt nem koſtol örökke. Ide valo az is, az mit amaz Samariabeli Aſſonynak, az Jacob kútanal mond, *Ioan.* 4. 14. Az ki abban az vizben iſſik, mellyet en adok, ſoha meg nem ſomjuhozik utanna, hanem leſen az ő nalla örök ęletre ki folyo-forraſnak vize. Ertette ezt az Sz. Peter, az ki felől azt olvaſſuk, *Ioan.* 7. 68. Hogy mikor nagy ſokan az Chriſtus halgatoi közzül el mentenek volna ő tülle, kerdi az Tanitvanyokat, hogy ha ők-is el akarnanak menni? De megh felel az Sz. Peter kőzönſeges nevel es azt mondgya: Uram, kihez tudnank menni, holott az örök ęletnek beſede vagyon te nallad? Ertette az Sz. Pál is, az ki az *Evangeliumot*, Iſtennek hatalmanak mondgya, minden hivőknek idvőſſegekre. Rő. 1. 16. Intetteſſünk tehat innet; Hogy az Chriſtus beſedet, ne csak kűlſő füleinkel halgaſſuk, hanem ugyan meg is tarcsuk hogy az örökke valo halaltul üreſſek leheſſünk. De bodogh Iſten, ki ſokan vannak, az kik azt, męgh csak hallani ſem akarjak, nem hogy męgh tartanak. Tekincs

ket

ket fęle, es erre igaz elegh peldat talalß. Engedgye az mi Sz. Iſtenünk, hogy mi azt ßeretettel halgathaſſuk es meg-is tarthaſſuk, hogy annak draga haßnaiban reßeſitteſſünk, Amen.

XXXI. PRÆDIKATIO.

Luc. 12. 35. *Az ti derekatok legyen*, &c.

MIvelhogy az halalnal ſemmi bizonyoſſab nincsen, de annak idejenel es helyenel bizontalamb nem lehet. Mert azt bizonyoſſan tudgyuk, hogy meg kel halnunk: De holott es mikor, azt ſenki nem tudgya. Annakokaert az Kereßtyen embernek ßüntelen kel vigyazni, es az ő ęletenek vege felől minden orăban, ſőt minden ßempillantasban kel gondolkodni. Ez azert az oka, hogy az mi Idvőzitőnk, gyakorlatoſſaggal int az Kereßtyeni vigyazaſra. Az többi kőzt pedig, *Mat.* 24. 42. Iſmet, *Cap.* 25. 13. Es, *Cap.* 26. 41. *Marc.* 13. 35. Ugyan azon dologra int ez megh hallot Sz. igikben-is, &c. Sum-

SUMMA.

Summaja azert ez igiknek csak ez: Int Christus Urunk mindeneket az Keresztyeni vigyazasra, mellyet nagy sep hasonlatossagban tamazt elönkben.

RESZEI.

Tanusagnak okaert ket kivaltkeppen valo resekre ozthattyuk ez igiket. Mert az elsö resében be foglaltatik az mi Idvözitönknek sep intese, melyben az Keresztyeni vigyazast commendallya mondvan: Az ti derekatok fel legyenek övedzve, es az ti gyertyatok avagy sövetnektek meg gyuytva, &c. Az masodikban penigh, nagy sep hasonlatossagban adgya azt elönkben mondvan: Es ti hasonlok legyetek az solgakhoz, az kik varjak az ö Urokat megh jüni az Menyegzöböl, hogy mihent meg ter es zörget, mingyart meg nyissak ö neki, &c.

Ez mind Summaja s-mind rendi az igiknek; Lassuk immar az igiket rendel es azokbol az tanusagokat. Mond Christus Urunk; Az ti derekatok fel legyenek

övedz-

övedzven, es az ti gyertyatok meg gyuytatvan, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſö reſe; Holott imez ket dolgokat kel rövideden meg latnunk. 1. Mit ercsen Chriſtus Urunk, az mi derekunknak fel övedzeſen? 2. Micsoda az egö avagy megh gyuytatot gyertya, mellyet commendal minekünk az Chriſtus?

AZ ELSÖRÖL.

Az mi az elſö dolgot illeti; Az mi derekunknak fel övedzeſen erti Idvözitönk az mi Kereſztyeni ſerenſegünket es vigyazaſunkat. Haſonlatoſſag altal ſól penigh Chriſtus Urunk, mellyet veſen az útva memendö avagy úton jaro emberekröl.

I. Mert mikeppen az útra menendö emberek az ö ruhajokat fel aggattyak, övöket meg ſorongattyak, nemellyek meg fegyvert-is kötnek oldalokra, mellyel az ö keſ voltokat jelentik: Azonkeppen az hiveknek mindenkor keſen kel lenniek, es az ö Kereſztyeni hivatallyoknak el követéſeben ſerenkedniek kel, ez mellet az ö utolſo orajokat-is keſön kel varni.

II. Mert

II. Mert mikeppen az úton jaro emberek nagſokat ſenvednek az ô buydoſaſokban, ugy-mint hevet, hideget, ehſeget, ſomjuſagot, felelmet es nagy ſok rendbeli nyughatatlanſagot: Szinten azonkeppen az hivek, egeſ ſleteknek folyaſaban ſokakat ſenvednek.

Ezert mondgya Idvôzitônk *Luc.* 9. 23. Hogy valaki ôtet akarja kôvetni, megh tagadgya az ô nevet es az ô kereſtet fel vegye. Errôl ſol az Sz. Pál-is *Act.* 14. 22. mondvan: Sok nyomoruſagok altal kel be mennünk az Iſtennek Orſagaban.

III. Mert mikeppen az uton jaro embereknek nincsen nyugodalmok mind addig-is, mîgh az ô elôttôk levô utokat vegben nem viſik, es az fel tôtt tzelt el nem erik. Ezert mondgya az Seneca: Hogy az uton jaro embereknek ſok fa..alok, de keves nyugodalmok vagyon: Azonkeppen az hiveknek nincsen ez vilagon maradando Varoſſok, hanẽ jôvendôt kereſnek, az mint az Sz. Pál ſol *Hebr.* 13. 14. *&c.*

IV. Mert mikeppen az uton jaro emberek felette igen kevannyak el erni az ô

fel

fel tőtt tzellyokat, kivaltkeppen az kik az ő ſűletet hazajokban, avagy lako helyőkben az ő ſerelmes emberikhez igyekeznek. Ezert mondgya az *Poëta* az *Ulyſſes* felől:

Non dubia eſt Ithaci ſapientia, ſed tamen optat
Fumum de Patriâ poſſe videre ſuâ. az az.

Semmi ketſeg nincs az Ulyſſesnek bőleſeſege felől, mindazonaltal kivanta az ő hazajanak csak fűſtit-is latni: Szinten azonkeppen az hivek, nagy fivek ſerint kevankoznak ez nyomoruſagoknak vőlgyeből, az ő őrőkke valo hazajokban, az Sz. Angyaloknak es az meg bodogult Sz. embereknek tarſaſagokban. Sajat peldajaval bizonittya ezt az Sz. Pál *Philip.* 1. 23. mondvan: Kivanok megh halni, es az Chriſtuſſal eggyőt lenni.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet, mely igen igaz, az mit az Sz. Pál mond *Hebr.* 13. *verſ.* 14. Nincsen itt maradando Varaſunk, hanem jővendőt kereſſünk. Ennek valoſaga meg tetſik ez elő ſámlaltatot okokbol. Ugyan

ezen

ezen dolgot bizonittya Chriſtus Urunk is ebben az haſonlatoſſagban, holot az Keresztyen embernek ęletet ez vilagon, az uton jaroknak állapattyokhoz haſonlittya. Intetteſſünk tehat innet; Ne kapdoſſunk illyen igen ez árnyek vilagon, hanē ugy ellyünk, mint úti emberek, es mindenkor kesek legyünk innet ki kóltózni, es altal menni az mi örökös hazankban, az örök ęletnek bodogſagaban. Vetkeznek tehat ez ellen azok az kik feletteb kapdoſnak ez vilagō, es ugy viſelik magokat, mintha ſoha megh nem kellene halniok. Azok is az kik magoknak hoſſu ęletet igirnek, azonban ebekben nem vesik, hogy az gyekent el rantyak alolok, avagy inkab alajok teritik, az mint erre nevezetes peldat mond Chriſtus Urunk *Luc.* 12. 16. De mi azokat ne kóveſſük, hanem az mi Idvózitónknek sep inteſet be veven, az mi derekunkat fel övedzven, kesen varjuk az mi utolſo orankat.

AZ MASODIKROL.

Az mi az maſodik kerdeſt illeti, arra az Iras magyarazo Doctorok nem mind egy

arant felelnek. Mert nemellyek azt mondgyak, hogy az meg gyuytot gyertyan erti Chriſtus Urunk az igaz hitet; Mintha arra intette volna az ő Tanitvanyit, hogy az Idvözitő igaz hittel legyenek fel ekeſitetven. Nemellyek penig, az Iſtennek Sz. igijet, mellyet az David, egő ſövetneknek avagy lámpaſnak nevez *Pſal.* 119. 105. Haſonlokeppen ſol az Sz. Peter-is 2. *Pet.* 1. 19. De helyeſſeb azoknak ertelmek, az kik mind az ket ertelmet egyben foglallyak, es azt mondgyak, hogy az mi Idvözitőnk commendallya az Iſtennek Sz. igijenek tanulaſat es megh tartaſat, es abbol ſarmazando igaz hitet. Mert az hit hallasbol vagyon, az hallas penig az Iſten igijeből, az mint az Sz. Pál bizonyittya Rő. 10. 17. Tovabba, az Iſtennek igije ſövetnekhez avagy lámpasban egő gyertyahoz haſonlittatik, imez következendő ſep okajert.

I. Mert mikeppen az ſövetnek avagy gyertya, az ſötetben-is vilagoskodik, ſőt akkor veſi ember tőb haſnat, hogy nem nappal: Azonkeppen az Iſten igije az

nyomo-

nyomorusagoknak közepette, nagy sepen vigaztallya (ugy mint az lelki sötetsegben) az hiveket. Erröl sol az Micheas Propheta az hiveknek kepekben mondvan: Ne örüly azon en ellensegem, hogy mostan en el estem, mert ismet fel kelek; Noha mostan sötetsegben ülök, mindazonaltal itt-is az Ur az en vilagossagom. *Mich.* 7. 8.

II. Mert mikeppen hogy az kik az közvetnek avagy lámpas utan mennek, az sötetsegben nem tevelyegnek, hanem botrankozas nelkül járhatnak: Azonkeppen, valakik az Istennek Sz. igijet elöttök viselven, életeket es erkölcsöket az szerint rendelik, ez vilagnak lelki sötetsegeben nem tevelyegnek, hanem szent es fegyhetetlen életet élnek.

III. Mert mikeppen az gyertya es közvetnek, csak azoknak hasznal, az kik latnak, az vakok penigh annak semmi hasznat nem vesik, sőt ugyan csiklandik az semek annak vilagatul: Szinten azonkeppen, az Istennek igije csak azoknak hasznal az kiknek lelki semek vagyon, tudni-illik az hi-

veknek, az hypocritaknak penig es az hitetleneknek annyira nem haſnal, hogy inkab meg kemenyednek tülle. Peldanak okaert, ſinten ugy munkalkodik az Iſten igije az emberekben, mint az Napnak melegſege, mely az viazt megh lagittya, az ſárt penig meg kemnyiti.

TANUSÁG.

Vegyük eſünkben innet, mely haſnos eſkőz volna az Iſtennek igije, hogy ha az emberek annak halgataſaban, tanulaſaban es meg tartaſaban gyönyörködnenek. Ennek valoſaga meg tetſik az elő ſámlaltatot okokbol. Ezert mondgya Chriſtus Urunk *Luc.* 11. 18. hogy bodogok az kik halgattyak az Iſten igijet es megh tartyak azt. Ezt commendallya az Sz. Janoſnal-is Idvőzitőnk mondvan: Viſgallyatok az iraſokat, &c. Laſd meg *Ioan.* 5. 39. Intetteſſünk tehat innet; Az Iſtennek Sz. igije legyen az mi labainknak ſövetneke, es az mi ösvenyünknek vilaga *Pſal.* 119. 105. Vayha ehez tartanak az emberek magokat, nem volna ennyi ſok botrankoztato gonoſſag az emberek közt. Ha az lopok,

gyilko-

gyilkosok, paraznak, hamisſan eskövők, es egyeb czegeres vetekben élő emberek, az Istennek Sz. igijet előttők viselnek, nem buborekolnanak ugy az sok gonosſagnak undok fertőjeben, mint egy fęle állat az sárban. De sokaknal csömört csinal az Istennek beſede, nemellyek penigh męgh hallani sem akarjak, hanem nagy vakmerőképpen meg vetik, nem kűlömben mint az Sidok, az kik ellen ugyan *solenniter proteſtal* az Sz. Pál. *Act.* 13. 46. Egy csópnere se csudallyuk azert hogy az gonosſagh ennyire el áradot az emberek kőzt, ugy hogy az Oseas Prophetaval mi-is męltan panaſolkodhatunk; Hogy az hamis hit, az hazugſag, az gyilkosſag, az lopas es az paraznaſag el árattanak, es eggyik vęr az maſikat ott ęri, &c. *Oseæ* 4. 2. De mi affęle embereket ne kövesſünk, hanem viselljük előttőnk az Istennek Sz. igijet, es annak világa utan járjunk, hogy ez világnak sötetſegebe ne tevelyegjünk. Erre ſegellyen minket az mi kegyelmes Atyank es Istenünk Sz. Fiaert az Ur Jesus Chriſtuſert, Sz. Lelkenek vezerlese altal, Amen.

Ez, ennek az fel vet igiknek első reſenek magyarazattya. Immar kővetkezik az maſodik reſe; De arrol ez utan ſollyunk Iſten ſegitſege velűnk lęven, &c.

XXXII. PRÆDIKATIO.

Luc. 12. 36. Es ti haſonlatoſok legyetek, &c.

ENnek előtte valo tanitaſomban ſolottam ez fel vett igiknek első reſeről, holott ket kivaltkeppen valo dolgokat forgatank meg. 1. Mit ercsen Chriſtus Urunk az mi derekunknak fel ővedzeſen? 2. Micsoda az egő ſővetnek avagy gyertya, mellyet Idvőzitőnk illyen igen commendal? Moſtan azert laſſuk immar Iſten ſegitſegeből az hatra maradot igiketis. Mond Chriſtus Urunk: Es ti haſonlatoſok legyetek azokhoz (tudni-illik az ſolgakhoz) az kik varjak, hogy az ő Urok meg jűyjőn az menyegzőnek lakodalmabol, hogy mihent megh jővend, azonnal meg nyiſſak neki. Ez igikben foglaltatik

tatik be ez fel vett igiknek masodik rese, holott nagy sep külsö hasonlatossagban adgya elönkben Christus Urunk az Keresztyeni vigyazast. De hogy innet az Keresztyenek töb lelki eppületet vehessenek, 1. Azt kel megh latnunk, kicsodak ezek az vigyazo folgak? 2. Kicsoda az Ur, az kit ezek az folgak varnak? 3. Micsoda az Menyegzöi lakodalom, az honnat ez Urat varjak? 4. Mikor ter megh az lakodalombol?

AZ ELSÖRÖL.

Az mi az elsö kerdest illeti; Az folgakon erti Idvözitönk mind azokat, az kik itt ez vilagon az ö tiztekben es hivatalyokban hiven es igazan el járnak. Ezeket penig folgakhoz hasonlittya imez következendö okokert.

1. Mert mikeppen az folgaknak vagyö Urok avagy Gazdajok, az kikhez köteleztek magokat az folgalatra: Azonkeppen az embereknek vagyon Urok az kinek az Keresztsegben köteleztek magokat, tudni-illik az Szent Isten. Ezert mondgya az Sz. Isten *Malach.* 1. 6. Ha en Ur va-

gyok, hon az en tiſteletem. Erről ſol az David-is, *Pſal.* 2. 11. Szolgallyatok az Urnak felelemben.

II. Mert mikeppen az jo ſolgak hiven es igazan ſolgalnak az ő Uroknak: Azonkeppen az hivek, az menyire az gyarloſag őket elő bocsattya, hiven es igazan ſolgalnak az Szent Iſtennek.

III. Mert mikeppen az ſolgak nem mind egy karban állanak, hanem kinek kinek vannak bizonyos hivatali: Azonkeppen az emberek kózt az Iſten el oſtotta az tiſteket, az mint ezt ſemeinkel jol latyuk. Ide valo, az mit az Sz. Pál *Epheſ.* 4. 11. mond. Es ő adot nemellyeket Apoſtolokat nemellyeket penig Prophetakat, nemellyeket Evangeliſtakat, nemellyeket Paſtorokat es Doctorokat, az ſenteknek egy teſtben valo kőtőzeſekre, az ſolgalatnak munkajara, az Chriſtus teſtenek eppiteſere, &c.

IV. Mert mikeppen az ſolgaktul ſamot veſen az ő Urok jővendőben: Azonkeppen az Sz. Iſten, ſamot veſen az emberektűl az utoliſo napon. Errol ſol az Sz.

Pál,

Pál, *Rom.* 14. 12. mondvan: Annakokaert mindenikünk ő maga ád számot ő magarol Istennek.

V. Mert mikeppen az szereny szolgak, az ő munkajoknak méltó jutalmat az ő Uroktul avagy Gazdajoktul el vesik: Azonkeppen az hivek jövendőben el vesik az Istentűl az ő jutalmokat. Ide valo az mit Idvőzitőnk mond *Mat.* 25. 21. Jol vagyon jambor es hiv szolgam, az keveseu hiv voltal, sokra bizlak ez utan, meny be az te Uradnak örömeben, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy nem vagyunk magunkal szabadok, hanem minnyajan az Szent Istennek kőteles szolgai vagyunk. Megh tetszik ennek igaz volta ebből az hasonlitasbol, holott Christus Urunk szolgakhoz hasonlit bennünket. Intetessünk azert innet; Ugy viselly ük mi magunkat ez jelen valo çletben, mint szám ado szolgak, tudvā azt hog az Christ⁹ igaz itilő szekit az utolso napon el nem kerőlhetty ük. Lasd megh *Mat.* 25. 32. Vetkeznek ez ellen az kik az testi batorsagban be

merúlven, mindeneket szabadoson megh cselekednek mint valami *liber Bárok*. De ezeket veletlenúl éri az utolso romlas es vesedelem, szinten ugy, mint az Nóe idejeben élő embereket. Lasd megh mit mond effelekről Christus Urunk *Mat.* 24. 37. No mi ezeket ne kövessük, hanem tiztünkről meg emlekezven az szereny szolgakkal eggyút járjunk el hivatalunkban, hogy az mi jo Urunktul amaz örvendetes szozatot halhassuk: Örúly jo es hiv szolgam, mert az keveszen hiv voltal, ez utan többön bizlak tegedet, meny be az te Uradnak örömeben, *Mat.* 25. 21. *&c.*

AZ MASODIKROL.

Az Ur, az kiről itt emlekezik Christus Urunk, nem mas, hanem önnön maga. Igy nevezteti penig az Istennek Angyalatul, mingyart az ő születese utan. Lasd meg *Luc.* 2. 11. Urnak mondatik penig az Christus, imez következendő szep okokert. 1. Mert övé az föld es annak tellyessege, *Psal.* 24. 1. 2. Mert vannak szolgai, mint ez vilagi Uraknak: 3. Mert az jokat szereti es oltalmazza, az gonoszokat pe-

kat penigh gyúlôli es meg is bûnteti, mint az jo Urak. Lasd meg *Psal.* 5. 5. 4. Mert jövendôben samot vesen az solgaktul, mint ez vilagi Urak soktak cselekedni.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az mi Idvôzitônk, minden Angyaloknak es embereknek feje. Az David bizonyittya ezt *Psal.* 97. 7. holott azt mondgya hogy az Istennek Angyali imadgyak az Christust. Ezt az Prophetiat, nagy sepen Idvôzitônkre sabja az Sz. Pál, *Hebr.* 1. 6. Ide valo az-is az mit az Istennek Angyala az Bethlehembeli Pastoroknak mond az Christus felôl *Luc.* 2. 11. Ugyan ezen dolgot allattya Christus Urunk ebben az peldaban.is. Intettessünk annakokaert innet: Im hallyuk hogy Urunk minekûnk az Christus; Szolgallyunk azert ô neki felelemmel, es ôrvendezzûnk retketessel *Psal.* 2. 11. Hogy mi ellenûnk ugy ne panasolkodgyek, mint regen az Sidok ellen mondvan: Ha en Ur vagyok, hon az en felelmem? *Malach.* 1. 6.

AZ

AZ HARMADIKROL.

Az Menyegzői lakodalmon érti Chriſtus Urunk az Mennyeknek Orſágat, az hova fel vitetet es az ő Sz. Attyanak johjara helyheztetet, az mint erről az Apoſtoli Credoban is vallaſt teſzünk. Tovabba Menyegzői lakodalomhoz haſonlittatik az Mennyeknek Orſága imez következendő ſep okokert.

I. Mert mikeppen az ſęle tiſteſſeges lakodalmokban ſok rendbeli emberek hivattatnak, ugymint ferfiak aſſonyiallatok, vęnek, iſiak, gazdagok, ſegenyek, Urak es ſolgak, &c. Azonkeppen az Mennyeknek Orſagaban, minden renden es hivatalban lęvő emberek leſznek. Ide valo az mit az Sz. Pál mond *Gal.* 3. 28. Nincsen ſem Sido, ſem Görög, ſem ſolga, ſem ſabados, ſem ferfiu, ſem Aſſonyiallat közt valogatas, mert minnyajan egy vattok az Chriſtus Jeſusban. Erről ſol az Sz. Peter is *Act.* 10. 34. mondvan: Bizonyoſſon megh iſmertem, hogy az Iſten nem ſemely valogato, hanem minden nemzetſegben kedves neki akar kicsoda,

az ki

az ki ôtet fęle es igaſſagot cselekedik.

II. Mert mikeppen az lakodalomban nincsen helye az banatnak es ſiralomnak: Azonkeppen az Mennyeknek Orſagaban nincsen ſemmi helye az ſomoruſagnak. Ezert mondgya az Sz. Pál *Rom.* 14. 17. hogy az Iſten Orſaga igaſſag, bekeſeg es ôrôm az Sz. Lelek altal. Ide ſabhattyuk azt-is, az mit az Sz. Janos mond *Apoc.* 21. 4. Es az Iſten el tôrôl minden kôny-hullataſt az ô ſemekrôl, es az halal többe nem leſen, ſem az keſerôſeggel valo ſiras, ſem kialtas, ſem ſemmi faydalom nem leſen többe, &c.

III. Mert mikeppen az Menyegzôi lakodalomban az hivatalos vendegek, csak az egy Gazdatul varnak etelt es italt: Azonkeppen az hivek, csak az egy Iſtentûl varjak az ôrôk ęletnek bodogſagat. Laſd megh *Ioan.* 10. 28. *&c.* 1. *Ioan.* 5. 11. *Mat.* 25. 34. *&c.*

IV. Mert mikeppen azok az kik affele tiſteſſeges lakodalmakban hivattatnak ſokot ôltôzeteket le vetven, fel ekeſitik magokat; Azonkeppen az hivek, az kik az

ôrôk

örök életnek örökösi, amaz élő igaz hittel (mely menyegzői ruhának méltán nevezethetik) fel vadnak ekesítetven.

V. Mert mikeppen az jo Gazda, sem az hasartosokat, sem az kesőletleneket nem szereti, hanem az ő lakodalmabol ki rekezti: Azonkeppen az Isten, az szitkozodokkal, verekedőkkel, vagdalkodokkal, gyilkosokkal, hypocritakkal es hitetlenekkel, az örök életnek bodogsagat nem közli. Az Sz. Janos bizonyittya ezt *Apoc.* 21. 27. mondvan: Nem megyen be abba (tudni-illik az Sz. Varosba) semmi, valami meg ferteztetne, vagy az ki valami utalatosságot cselekedik, vagy hazugságot, hanem az kik be irattattak az baranynak élő könyveben, &c.

TANUSAG.

Vegyük eszünkben innet; Mely igen igaz, az mit az Propheta mond *Esa.* 64. 4. Vilag teremtesetül fogvan nem hallottak, es fülőkben nem ment Szem nem latot kivőled mas Istent, ki igy cselekednek azzal, az ki őtet varja, &c. Mely mondast illyenkeppen magyaraz az Sz. Pál 1. *Cor.* 2. 9. *Az*

2. 9. Az ſem nem latta, ſem az fül nem hallotta, az embernek-is gondolattyaban nem mentenek, mellyeket az Iſten keſitet az ötet ſeretöknek. Meg tetſik ennek igaz volta ebböl az tanitasbol, holott Chriſtus Urunk az Mennyeknek Orſagat, Menyegzöi lakodalomhoz haſonlittya. Intetteſſünk tehat innet; Szenvedgyünk az Chriſtus neve mellet es az ö Sz. igije mellet, hogy ezekben az lelki jokban reſeltetteſſünk. Mert valakik ez vilagon az Chriſtuſſal ſenvednek, eggyüt velle megis dicsöitetnek, *Rom.* 8. 17. *&c.*

AZ NEGYEDIKRÖL.

Laſſuk immar, mikor ter meg az Ur az lakodalombol? Az mi ezt az kerdeſt illeti; Nemellyek az iras magyarazo Doctorok közzül az meg tereſen ertik az mi halalunknak orájat, mellyen az mi Idvözitönk az mi teſtünkböl lelkünket ki ſolittya. Nemellyek penigh az utolſo napot, mellyet iteletnek napjanak nevezönk. De helyeſſeb azoknak ertelmek, az kik mind az ket ertelmet egyben foglallyak, es azt mondgyak; Hogy Chriſtus Urunk az meg tereſ-

teresnek idejen, mind az mi utolso orankat, s-mind az Itiletnek napjat érti, es arra int bennünket; Hogy mind halalunkhoz, s-mind az utolso itiletnek napjahoz jo modgyaval kessüllyünk, hogy mikor az mi aytonkat megh zörditi, vigyazva talaltassunk. *Marc.* 13. 35.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az Iteletnek napja minden kersegnelkül meg lesen. Ez nagy sep lelki latasban adattatik az Ezechiël Propheta eleiben. Lasd megh *Ezech.* 37. 1. *&c.* Erröl sol az Daniël-is *Cap.* 12. 2. Az Job Patriarcha-is *Cap.* 19. 25. Lasd megh az irasokat. Erröl tessünk vallast az Apostoli Credoban-is, holott azt mondgyuk; Hogy el jü az Christus itilni eleveneket es holtakat. Ugyã ezẽ dolgot erösziti Christus Urunk itt-is, holott azt mondgya hogy az Ur meg ter az Meyegzöi lakodalombol. Vetkeztenek tehat regen az Sadducæusok, az kik tagattak az fel-tamadast es azzal eggyüt az utolso itiletet-is. Söt az mi Urunk Jesus Christust ám ugyan csufollyak az fel tamadas

felöl

felól valo tudomannyal, az mint megh tetſik *Mat.* 22. *verſ.* 23. *& ſequen.* Vetkezek amaz *Porcius Feſtus* nevü Romai Tiztartoıs, az ki, az többi közt, az fel tamadas felol valo tudomanyert, az Sz. Pált, bolondnak mondgya *Act.* 26. 24. *&c.* Ezekkel egyetemben, felette rutol vetkeznek amaz Iſten csufolo emberek-is, az kikről az Sz. Peter emlekezik 2. *Pet.* 3. 4. De mi ezekkel ne tevelyegjünk, hanem higgyük el, hogy az Itiletnek napja megh leſen: Annakokaert ugy keſicsük magunkat ahoz az naphoz, hogy az mi Idvözitönknek ſeki elött megh maradhaſſunk. Erre ſegellyen minket az mi Sz. Iſtenünk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

XXXIII. PRÆDIKATIO.

Matth. 10. 29. *Nem de nem meg vehetnie, &c.*

VOltanak eleitül fogvan nagy ſokan, az kik az Iſtennek gongyaviſeleſe

felől ketelkettenek. De hogy az sokak közzül, kevesset hozzak be; Amaz *Protagoras Melius* felől azt olvassuk, hogy mind az Istent, s-mind peniglen az Istennek Gongyaviseleset tagadta, az mint ezt nag nyilvan bizonyittya az bölcs *Cicero*, *libro* 1. *de Natura Deorum*. Effelekről sol az David *Psal.* 14. 1. mondvan: Azt mondgya az balgatag az ő siveben, nincsen Isten, &c. Az *Epicurus* es *Democritus*, noha tellyesseggel az Istent nem tagartak, mindazonaltal az ő Gongyaviseleset ketsegesse tőtrek. Az Averroës, az Istennek Gondviseleset, noha res serint megh engette, mindazonaltal azt mondotta hogy nem terjed minden állatokra, kivaltkeppen az aprokra, mert igy az Istennek ertelme meg tompulna. Ide valo amaz közönseges mondas: *Non vacat exiguis rebus adesse Jovi.* Az az: Nem erkezik az *Iupiter* minden aprolek dolgoknak igazgatasara. Nemellyek meg engettek, hogy az Istennek Gondviselese, minden állatokra ki terjed, mindazonaltal azt mondottak, hogy az Isten mindeneket az külső elkőzőknelkül, csak

csak maga igazgat. Vegezetre, nemellyek oly igen az kûlsô eſkôzôkre foritottak az Iſtennek Gondviſeleſet, hogy az Iſtent minden ſabadſagatul meg foſtottak, holott azt mondottak, hogy az Iſten az termeſzetnek folyaſa ellen ſemmit nem cselekedhetik. Illyen ertelemben voltanak az Stoicuſok.

Ezek ellen azert az hamis velekedeſek ellen, felette ſûkſeges minekûnk, az Iſtennek Gondviſeleſe felôl valo igaz tudomant ertenûnk, mellyet nagy ſzepen elônkben ád Chriſtus Urunk ez megh hallot rôvid igikben.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Allattya Idvôzitônk az Iſtennek Gondviſeleſet, mellyet az apro verebektûl fogvan, az embereknek hajok ſálaigh ki terjezt.

RESZEI.

Rôvidſegnek okaert az igiket reſzekre nem oſzthattyuk, hanem, hogy innet az Kereſztyenek tôb lelki eppûletet veheſſenek, imez kôvetkezendô kerdeſeket forgaſſuk

gassuk megh. 1. Hogy ha vagyone az Istennek Gondviselese, avagy nincs? 2. Ha vagyon; Micsoda es hanyfele az Istennek Gondviselese? 3. Micsoda haßna vagyon ennek az tudomannak?

AZ ELSÖRÖL.

Az mi az elsö kerdest illeti, arra az egeß Kereßtyenseg azt feleli, hogy vagyon az Istennek Gondviselese. Ennek az ertelemnek igaz volta meg tetßik imez következendö okokbol:

1. Az Sz. Irasnak nyilvan valo bizonsagibol. Errol ßol az Moyses, *Genes.* 8. 1. Megh emlekezek Isten az Noerol es minden vadakrol es barmokrol, mellyek ö vele valanak az Bárkában. Az David-is, *Psal.* 145. 15. Mindeneknek ßemei te reád neznek, es te adß azoknak eledelt alkolmatos idöben, &c. Ismet, *Psal.* 147. 9. Az ki az barmoknak meg adgya az ö eledeleket, es az hollo fiaknak, kik ö hozza kialtnak, &c. Az Salamon-is *Proverb.* 16. 33. Az ember kebelebe vettetnek be az nyilak, de az Urtul vagyon azoknak minden itiletek.

Az Da-

Az Daniël-is ezt állattya *Cap.* 2. 21. mondvan: Es ő az ki meg valtoztattya az időket, es az időknek reßeit, le veti az Kiralyokat, es ßerez Kiralyokat, &c. Az Sz. Pál-is, *Act.* 17. 28. Ő benne ęlőnk, mozgunk es vagyunk. Idvőzitőnk-is erről tanit, *Mat.* 6. 26. mondvan: Tekincsetek az Egi madarakra, mert azok nem vetnek, ßem àratnak, ßem az ő csűrőkben nem takarnak, mind azaltal az ti Mennyei Atyatok el tartya azokat, &c. De ßok volna az bizonßagokat mind elő ßámlalnom. Ugyan ezen dolgot allattya Chriſtus Urunk itt-is.

II. Ezt allattyak az Sz. Irasban megh jegyeztetet peldak-is. Az többi közt peniglen, az Nóe Patriarcha, az ki csudalatoskeppen, az viz-özönnek habjai közt, az Bárkaban, mind azokkal egyetemben meg tartatik, az kik ő vele valanak. *Geneſ.* 6. 14. Az Loth Patriarcha, az kit az Iſten Angyali altal ßabadit ki az Sodoma veßedelmeből. *Geneſ.* 19. 12. Az Iſach, az kit haßonlokeppen Angyala altal ßabadit meg az Szent Iſten az Abrahamnak fegyvere alol. *Geneſ.* 22. 11. Az Moyſes, az ki az

gyekenyből csinalt ladaban, az folyo-vizen megh tartatek. *Exod.* 2. 3. Az Sido nemzetſegh, mellyet Iſten hatalmas karja altal hoza ki, Ægyptumbol az Pharaho Kiralynak inſigebôl, mellyet az Iras Egô kementzehez haſonlit, az mint errôl nyilvan valo iraſink vannak, *Exod.* 8. 9. & 10. *Cap.* Az Daniël az ô tarſaival egyetemben, Daniël. 3. & 6. *Cap.* Az Jonas Propheta, az kit az Iſten harom nap es harom etſaka csudalatoskeppen megh tart az Czeth halnak gyomraban. *Ion.* 2. 1. &c.

III. Ugyan ezen dolog meg tetſik ez vilagi dolgoknak ſep rendel valo helyhezteteſekbôl. Az Iſten ez vilagi dolgokat oly ſep modgyaval rendelte, hogy abbol az ô bôlcseſege, hatalma es Atyai jo volta ſepen ki nyilatkozik. Errôl ſol az David *Pſal.* 19. 1. mondvan: Az Egek hirdetik az Iſtennek dicsôſſeget, es az ô kezeinek munkajat hirdeti amaz ki terjeztetet erôſſegh. Iſmet *Pſal.* 135. 7. holott imigyen ſol: Ki az felhôket, az fôldnek utolſo hatararol fôl hozza, ki villamaſokat ſerez, es eſſôt ád az fôldre, es az ſelet ki

hozza

hozza az ő tarhazabol. Hasonlokeppen sol *Psal.* 147. 8. Ki be fedezi az Egeket fölhőkkel, essőt kesit az földre, az hegyeken füvet teremt ki az barmoknak meg adgya az ő eledeleket, es az hollo fiaknak, kik ő reja kiáltnak, &c.

IV. Az joknak jutalmokbol es az gonoszoknak bűnteteſekből. Ide valo az mit az David mond, *Psal.* 58. 11. Örül az igaz, mikor lattya az boſſu allaſt, az ő labait moſſa az hitetlennek vereben. Es ezt mondgya az ember, bizonyara vagyon az igaznak jutalma, ketſegnelkül vagyon itilő Iſten az földön. Az-is, az mit Chriſtus Urunk mond, *Mat.* 5. 12. Örüllyetek es vigadgyatok, mert nagy az ti jutalmatok az Egekben. &c. Iſmet *Cap.* 25. 34. Jertek el en Atyamnak áldottai, birjatok az Orſagot, mely meg keſzittetet nektek, ez vilagnak fundamentomanak föl veteſe előtt. Oda alab penigh *verſ.* 41. azt mondgya: Atkozottak, menyetek el en tűllem az örők tűzre, mely el keſzittetet az ördögnek es az ő Angyalinak.

V. Az Orſagoknak es az ſep emberi

ſarſaſagoknak megh tartaſabol, mellyek nem tőrtenetből, ſem az vak ſerencse forgaſabol, hanem az Szent Iſtennek igazgataſabol vadnak. Erről ſol az Salamon, *Proverb.* 8. 15. mondvan: En altalam Uralkodnak az Kiralyok, es az Uralkodok vegeznek igaſſagot, &c. Az Daniêl-is, *Cap.* 4 14. azt mondgya: Hogy az felſeges Iſtẽ Uralkodik az embereknek birodalmokbã, es az kinek akarja annak adgya azt, &c.

VI. Hogy moſtan tőb dolgokat elő ne ſámlallyak; Az Anyaſent-egyhaznak csudalatos megh tartaſabol, mellyet az Iſten, az őrdőgnek es ennek ártalmas tagainak dühőſſegek ellen, mind ez oraiglan, nagy kegyelmeſen meg tartot, es ez utan-is, az ő igaz igireti ſerint meg tart. Ide valo, az mit Idvőzitőnk mond, *Mat.* 28. 20. En ti veletek vagyok mind vilagh vegezetiglen. Iſmet, *Ioan.* 14. 18. Nem hadlak titeket arvaſara. &c. Ezt peldaza regen az Nóe Bárkaja, mellyet az Iſten csudalatoskeppen, az viz-őzőnnek habjai kőzt meg ſarta, *Geneſ.* 8. 1. *&c.*

TANUSAG.

Tanul-

Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſtennek Gondviſeleſe telôl ſenkinek nem illik ketelkedni; Mert errôl, mind az derek Sz. Iras, mind az regi Sz. peldak, annakfelette ez vilagi dolgoknak ſep rendi, ez mellet az joknak jutalmok es az gonoſoknak bûnteteſek, vegezetre mind az Orſagoknak ſ mind peniglen az Iſtennek Anyaſent-egyhazanak meg maradaſa, nyilvan valo bizonſagot teſnek.

Vetkeztenek tehat az regi Poganyok, az kik, vagy egeſlen, vagy penig csak reſ ſerint tagattak az Iſtennek Gondviſeleſet, az mint az elô ſámlaltatot peldak bizonyittyak. De mi azokat ne kôveſſük, hanem hidgyük el, hogy az Urnak ſemei ſellel járnak ez egeſ fôldôn, *Zach.* 4. 10.

AZ MASODIKROL.

Az Iſtennek Gondviſeleſe, nem egyeb hanem az ô örökke valo ſabados, valtozhatatlan, bôlcs, igaz es jo tanacsa, az mely ſerint az Iſten, minden teremtet allatiban, minden jokat cſelekedik; Az gonoſakat penigh, bizonyos okokert, megh engedi lenni, de jo vegre, es mindeneket az ô ne-

187

venek dicsőſſegere es az hiveknek idvőſſegere igazgat, &c.

Tovabba, ket fęle az Gondviſeles, tudni-illik kőzőnſeges es kivaltkeppen valo. Az Iſtennek kőzőnſeges Gondviſeleſe nem egyeb, hanem az mely altal az Iſten ez lathato vilagnak es ebben lęvő állatoknak igazgataſara vigyaz. Erről ſol az Job Patriarcha *Cap.* 5. 10. mondvan: Ki eſſőt ád az főldnek ſinere, es az mezőkre vizet ſolgaltat. Iſmet, *Cap.* 9. 6. Az ki az főldet helyeből ki mozdittya, ugy annyira, hogy az ő oſlopi megh rendűllyenek. Az ki az napot ha meg tiltya, föl nem kel, es az csillagokat be pecsetli felhőkkel, &c.

Viſontag *Cap.* 37. 5. illyenkeppen ſol: Mikor az hónak azt parancsollya, legy ugy mond az főldőn, avagy az zápornak vagy eſſőnek, azonnal az ő hatalmanak zápor eſői jelen vadnak, &c. Laſd megh ezen kivűl az harmincz nyolczadik es harmincz kilenczedik reſzeit aző Jobnak, &c.

Ide valo az-is az mit az David Prophetа mond, *Pſal.* 145. 15. Iſmet, *Pſal.* 147. 5. Az Eſaiaſ-is *Cap.* 45. 6. Az Jeremiaſ.is

Cap.

Cap. 23. 24. Az Salamon, *Proverb.* 15. 3. Az Sz. Pál-is, *Act.* 17. 24. Lasd meg az irasokat, &c. Az Istennek kivaltkeppen valo Gondviselese penigh nem egyeb, hanem az mely altal az ô Anyaßent-egyhazat birja es igazgattya, az mely Anyaßent-egyhazert minden állatok lôttenek. Ez kivaltkeppen valo Gondviselese az Istennek, ki terjed az Nôe Bárkajatul fogvan, mind vilagh vegezetiglen. Ide valo az mi Idvôzitônknek mondasa: Nem hadlak titeket árvasagra, *Ioan.* 14. 18. Ismet: En ti veletek leßek vilag vegezetig. *Mat.* 28. 20. *&c.*

TANUSAG.

Vegyûk eßünkben innet; Hogy noha kôzônsegeskeppen az Istennek Gondiselese ki terjed minden teremtet állatira; De kivivaltkeppen az ô Anyaßent-egyhazara, mellyet ugy oltalmaz, mint az sajat ßeme fenyet, *Zach.* 2. 8. Ide valo, az mit az Sz. Isten mond *Esa.* 43. 2. Mikor az vizeken altal menendeß, veled leßek, es az vizek el nem boritnak tegedet. Mikor az tûzben járß, megh nem ęgß, es az lángh meg

meg nem pórsól, mert en vagyok az te Uradd Istened, &c. Lasd meg ezen kivúl, *Esa.* 46. 4 Ismet, *Cap.* 49. 15. *Psal* 34. 8. Ismet, *Psal.* 91. 11. *&c.* Vigaztallyuk azert magunkat mindennemú koruláſunkban az Istennek Atyai Gondviſeleſevel, tudvan azt, hogy nem alufik es nem ſunnyadoz, az ki az Izraëlt oltalmazza, *Psal.* 121. 4. *&c.*

AZ HARMADIKROL.

Noha az Istennek Gondviſeleſe felól valo tudomannak ſok ſep haſznai vannak, miodazonaltal imez kövétkezendők tetteteſſek.

I. Innet eſünkben vehettyük, minemú legyen az mi Sz. Istenünk, tudni-illik veghatetlen bólcseſegú, joſagu es hatalmu. Annakokaert ez tudomany felette tetteteſſe teſi az Istennek dicsőſſeget.

II. Ebból az tudomanybol biztattatnak az hivek hogy az Isten ſoha az ő gongyokat le nem teſi. Mert az kinek megmaz el vettetet apro állatokra-is gondgya vagyon: Sokkal inkab, gondot viſel az ő okos lelkő teremtet állattyara, kivaltkepen pe-

pen penig az valaztot hivekre.

III. Ugyan innet arra-is intettetünk, hogy az Istentül rendeltetet esközöket, mellyeket az mi megh maradasunkra rendelt, megh ne vessük, mert az Isten nem mindenkor ezkösnelkül, hanem gyakran esközök altal visi vegbe az ö Decretumat.

IV. Ebböl az hivek vigaztaltatnak minden ellensegek ellen, hogy azoktul felletteb ne rettegjenek; Mert ha Isten velünk, kicsoda alhatna ellenünk? *Rom.* 8. 31. Vegezetre intettetünk innet; Hogy valami raytunk esik, bekevel es csendes elmevel benvedgyük, tudvan azt hogy az kik az Urat szeretik, azoknak mindenek javokra szolgalnak *Rom.* 8. 28.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy nem csak hasnos, hanem ugyan szükseges-is az Istennek Gondviselese felöl valo tudomany. Ennek valosaga meg tetszik az elö számlaltatot dolgokbol. Intettessünk azert innet; Hogy ezt figyelmetessen tanullyuk, es sorgalmatossan meg tarcsuk, hogy ennek draga hasnaiban reszelsethessünk.

Erre

Erre fejenkent ſegellyen minket az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

XXXIV. PRÆDIKATIO.

1. *Petri.* 5. 8. *Iozanok legyetek es, &c.*

MIvelhogy viteſſegh az Kereſztyen embernek ęlete ez vilagon, *Iob.* 7. 1. annakokaert ſükſegh eyjel es nappal vigyazni es imatkozni. Erre int Idvözitönk *Marc.* 13. 35. mondvan: Vigyazzatok, mert nem tudgyatok mikor jü haza az háznak Gazdaja avagy Ura, eſtveje, avagy eyfelkor, vagy Tyúk ſokor, vagy reggel, hogyha hertelen megh jövend, ne találjyon titeket aluvan. Ide valo az-is, az mit *Luc.* 12. 35. mond: Legyenek az ti derekatok fel övedzve, es ſövetnektek meg gyuytva, es ti haſonlatoſok legyetek azokhoz, az kik várjak, hogy az ö Urok megh jüyjön az Menyegzöi lakodalombol, &c. Ugyan ezen dologra int az Sz. Peter, ez

meg

meg hallot rövid igikben-is, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Int az Apoſtol ez igikben az Kereſztyeni jozanſagra es az vigyazaſra, igaz okait advan az ő inteſenek.

RESZEI.

Ket kivaltkeppen valo reſei vannak ez igiknek. Az elſő reſeben be foglaltatik az Apoſtolnak ſep inteſe, holott igy ſol: Jozanok legyetek es vigyazzztok. Az maſodik reſeben penigh igaz okait adgya az ő inteſenek mondvan: Mert az ti ellenſegtek az ördög, mint az ordito Oroſlan, ſellel jár, kereſven az kit be nyellyen, &c. Ez, mind Summaja ſ-mind rendi az igiknek, laſſuk immar az igiket rendel, es azokbol az tanuſagokat egy egy beſeddel.

Mond az Apoſtol: Jozânok legyetek es vigyazzatok, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagonknak elſő reſe, holott az Kereſztyeni jozanſagra es vigyazaſra intetünk. De hogy innet az Kereſztyenek tőb lelki eppûletet veheſſenek, azt kel megh latnunk, miben

állyó az Keresztyeni jozansag es vigyazas:

Az Keresztyeni jozansagh es vigyazas, imez következendö dolgokban áll: I. Az Istennek igaz ismeretiben, mely az Sz. irasbol vetetik, az mely, mint egy vilagos tükörben, az Istennek állattyat, szemelyet es akarattyat, nagy szepen elönkben adgya. Az Istennek állattya felöl ugy tanit, hogy az Isten állattyaban egy, az mint erröl nyilvan valo irasunk vagyon, *Deut.* 6. 4. Hald megh Izraël, az te Urad Istened egy Isten. Erröl szol az Sz. Pál-is, 1. *Cor.* 8. 6. mondvan: Minekünk egy Istenünk vagyon. Hasonlokeppen szol, 1. *Tim.* 2. 5. mondvan: Egy az Isten, &c. Szemelye felöl penigh az Istennek az Sz. Iras azt mondgya: Hogy az Istenségnek egy állattyaban harom szemelyek vadnak, tudni-illik Atya, Fiu es Sz. Lelek. Erröl szol az David, *Psal.* 33. 6. mondvan: Az Urnak Igéje altal erösittettenek, avagy löttenek az Egek, es az ö szajanak Lelke altal, azoknak minden seregek. Christus Urunk-is, *Mat.* 28. 19. holott azt parancsollya az Tanitvanyoknak; Hogy Keresztel-

reßtellyenek, Atyanak, Fiunak es Sz. Leleknek neveben. Az Sz. Janoſ-is, 1. *Ioán.* 5. 7. mondvan: Harman vadnak az Egben az kik bizonſagot teßnek; Az Atya, az Ige es az Sz. Lelek. Vegezetre az Iſtennek akarattya felôl bizonſagot teßen Chriſtus Urunk *Ioan.* 6. 40. mondvan: Ez az Atyanak akarattya, hogy minden, az ki lattya az Fiat, es hißen ô benne, el ne veßen hanem ôrôk çlete legyen.

II. All az Iſtennek Sz. igijenek halgataſaban es tanulaſaban. Ezt commendallya az David *Pſal.* 119. 105. Az en labaimnak ßövetneke az te iged, es az en ôßvenyemnek vilaga. Idvôzitônk-is *Ioan.* 5. 39. mondvan: Tudakozzatok az iraſokat, mert nektek ugy tetßik, hogy azokban ôrôk çletetek vagyon, es azok az mellyek en rolam bizonſagot teßnek, &c. Errôl ſol amaz Evangeliumbeli Abrâham-is, *Luc.* 16. 29. mondvan: Vagyon Moyſeſek es Prophetajok, halgaſſak azokat, &c.

III. Az Keresztyeni mertekletes çletnek kôveteſeben. Errôl ſol Chriſtus Urunk *Luc.* 21. 34. mondvan: Megh oltal-

mazzatok penigh magatokat, hogy valamikor meg ne nehezedgyenek az ti szivetek, tobzodassnak, reszegsegnek es ez vilagi sorgalmatossagoknak miatta, &c. Az Sz. Pál is *Epheſ.* 5. 18. holot igy: Meg ne reszegedgyetek az bortul az melyben bujalkodas vagyon, &c. Erről bol az Apostol is itt az helyen.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet, hogy az Keresztyen embernek elete ez vilagon nem henyeles, sem penigien tobzodas, hanem jozansagh es vigyazas. Ennek valosaga megh tetszik az elő szamlaltatot dolgokbol. Intettessünk tehat innet, hogy jozanok es vigyazok legyünk, hogy Istен előtt kedvesseget es ez vilagi emberek előtt dicsiretet nyerhessünk. Vetkeznek ez ellen az szęle emberek, az kik amaz Epicurussal eggyűt azt mondgyak: *Ede, bibe, poſt mortem nulla voluptas*; az az: Egyel, igyal, mert az halal utan semmi gyönyörüsegh nincsen. Vetkezek ez ellen amaz tobzodo Nábál, az ki az ő Udvarnepevel igen vigan mulat; Az David penig az ő vitezivel

vel egyetemben az puſztaban ehezik es ſomjuhozik. Hozza kűld az Nábálhoz ę-leſert, de męgh pirangato ſokkal illeti az David kővetit 1. *Sam.* 25. 10. Amaz Evangeliumbeli Gazdag-is, az ki biborban es barſonban ől tőzik vala, es mindennap tobzodik vala, az ſegeny Lázárnak penigh, męgh csak az maradekokban ſem ád vala. *Luc.* 16. 19. Ezekkel egyetemben az Herodeſ-is az ki az ő Udvara nepevel igen tobzodik; Az kereſtelő Janos penigh az tőmlőczben ehezik es ſomjohozik. *Mat.* 14. 6. 21. De mi ezeket ne kőveſſük, hanem az Apoſtol ſęp inteſet be veven, jozanok es vigyazok legyűnk. Ez az elſő reſznek rővid magyarazattya.

Mond immar az Apoſtol: Mert az ti ellenſegtek az ördőgh, mint az ordito Oroſlā, ſellel jár, kereſven az kit be nyellyē.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſze, holott, az mint mondam, okait adgya az Sz. Peter, az ő ſęp inteſſenek. Őt kivaltkeppen valo okait ſámlallya peniglen, az mellyekről rendel ſollok az igiknek folyaſa ſerint. Mond az

Apoſtol: Mert az ti ellenſegtek, &c. Ez igikben foglaltatik be elſő erőſſege az Sz. Peternek, mellyet veſſen, *ab incommodo*, az az, az ártalmas dologtul, mintha azt mondana. Az kiknek ellenſegek vagyon, azoknak ſükſeg hogy jozanok es vigyazok legyenek. De ti nektek ellenſegtek vagyon? Azert ſükſeg hogy jozanok es vigyazok legyetek:

Itt minekünk csak azt kel meg latnunk, miert neveztetik az Satan mi ellenſegünknek? Ennek imez következendő okait talallyuk:

I. Mert regi ellenkezes vagyon mi köztünk es ő közte. Ide valo az mit Iſten mond *Geneſ.* 3. 15. Ellenkezeſt ſerzek te közted es az Aſſonyiallat közt, az te magod közt es annak magva közt.

II. Mert mardoſſa, avagy harabdallya az mi ſarkunkat. Ezt-is ő maga bizonyittya az Szent Iſten, *Geneſ.* 3. 15. mondvan: Te-is mardoſod annak az ő ſarkat, &c.

III. Mert eleitűl fogvan gyilkos volt es az igaſſagban megh nem maradot, az mint ezt Chriſtus Urunk bizonyittya, *Ioan.* 8. 44. *&c.* Tanu-

TANUSAG.

Vegyük elsünkben innet; Hogy nem jo akaronk minekünk az ördögh, hanem termeßet ßerint valo ellenßegünk. Meg tetßik ennek igaz volta az elö ßámlaltatot okokbol. Ugyan ezen dolgot allattya az Apoßtol-is, holot az Satant mi ellenßegünknek nevezi. Intette ßünk azert innet, hogy az Pokolbeli ördöggel es annak ártalmas tagaival, amaz oldo kötö varaßlokkal, ßemmi ßövetßegünket ne tarcsuk, hanem tarcsuk ugy mint termeßet ßerint valo ellenßegünket, &c. Mond az Sz. Peter. Az ördög, &c. Ez az maßodik erö ßeg, mellyel ugyan azon dologra int az Apoßtol. Veßi penigh ezt *ab Etymologia vocis*, az mint az Scholákban bolunk. Mert az *Diabolus* az mi nyelvünkön annyit teßen, mint patvarkodo. Ertelme azert az Apoßtol mondaßának csak ez: Az kiknek patvarkodo ellenßegek vagyon, azoknak bükßegh hogy jozanok es vigyazok legyenek. De tinektek ollyan ellenßegetek vagyon. Azert bükßeg hogy jozanok es vigyazok legyetek. Itt-is csak azt kel megh latnunk;

miert hogy az ördögh Patvarkodonak neveztetik?

Ennek az nevezetnek, imez következendô okat talallyuk. Mert mint amaz fortelyos Ispan, az bika alatt-is bornyut keres. Meg tetßik ez, az mi elsô Anyankal valo beßelgeteſebôl, *Geneſ.* 3. 1. holot imigyen ſol: Azt-is mondottae Iſten, hogy ez kertnek fáinak ſemmi gyümölcseben ne egyetek. Es monda az Aſſonyiallat az kigyonak: Az kertnek fáinak gyümölcseben eßünk; De imez fának gyümölcseben, mely az kertnek közepette vagyon, az Iſten monda: Ne egyetek ebbôl, ingyen ſe illeſſetek, hogy valami modon meg ne hallyatok. Akkor monda az kigyo az Aſſonyiallatnak: Nem haltok megh halalnak halalaval; De tudgya az Iſten, hogy valamely napon ejendetek arrol az fárol, meg nyilnak az ti ſemetek, es ollyanok leßtek, mint az Iſtenek, jonak es gonoßnak tudoi, &c. Haſonlokeppen Patvarkodek Idvözitônkel-is, *Mat.* 4. 3. mondvan: Ha Iſtennek fia vagy, parancſoly, hogy ez kövek valtozzanak kenyerekke,

rekke, &c. Igy cselekedik mi velünk is, holot furtelt fogh hozzank, mind egeſſegünkben ſ. mind betegſegünkben, mind ſegenſegünkben, ſ. mind gazdagſagunkban, vegezetre, mind bekeſegünkben, ſ. mind haboruſagunkban. Száły magadba ſeretö Atyam fia, es ezekre igaz eleg peldakat talalß, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet, mely igaz amaz közönſeges mondas: *Nomina ſunt omina.* Az nevezetek, jövendöleſek. Iſmet; *Reſpondent rebus nomina ſæpe ſuis.* Megh felelnek az nevezetek az dolognak valoſaganak. Megh tetßik ez, az Sátannak nevezetiből, az ki Patvarkodonak nevezteték, mely nevezetnek valoba megh felel. Intereſſünk azert innet, hogy ſemmi Patvaros Procatortul inkab ne fellyük mint az Pokolbeli ördögtül, &c.

Mond még-is az Apoſtol: Mint az ordito oroßlan, &c. Ez az harmadik erölſege az Apoſtolnak, mellyel int bennünket az jozanſagra es vigyazaſra. Veßi penig ezt à *ſimili*, az az, az külſö haſonlatoſſagtul.

Haſonlittya az ördögöt az ordito oroſlanhoz, mintha azt mondotta volna: Az kiknek fene ellenſegek vagyon, fükſeg hogy jozanok es vigyazok legyenek. De tinektek ollyan ellenſegetek vagyon: Azert fükſeg hog jozanok es vigyazok legyetek.

Itt-is azt kel meg latnunk; Miert haſonlittatik az ördög ordito Oroſlanhoz?

Ennek imez következendö okait talallyuk: I. Mert mikeppen az Oroſlan (fökeppen ha meg ehezik) fene es igen kegyetlen: Azonkeppen az Pokolbeli ördög felette dühös termeſetö. Ezert mondgya Idvözitönk *Ioan.* 8. 44. Hogy az ördög eleitül fogvan gyilkos volt, &c.

II. Mert mikeppen az Oroſlan igen erös: Azonkeppen az Sztannak nagy hatalma vagyon azokon, az kiket Iſten igaz itiletiböl az ö birodalma alá vet. Ezert nevezetik farkaſoak *Ioan.* 10. 12. Sárkanak, *Apoc.* 12. 3. &c.

III. Mert mikeppen az Oroſlan igen fel az kakaſnak ſavatul es az üres ſekernek zörgeſetül: Azonkeppen az ördög, felette igen fel az Iſtennek igijetül es az Kereſztyen

tyen embernek buzgo kônyörgeſetôl, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Satan igen erôs es hatalmas ellenſeg, kivaltkeppen az kiken Iſten ô neki hatalmat ád. Ez az oka, hogy az Sz. Iras nem igen haſonlittya ôtet valami ſelelmes es erôtelen állathoz, hanem erôs, fene es vad állatokhoz, az minemûek az Oroſlan, Farkas es az Sárkany. Intetteſſünk azert innet, hogy igen kerjük az mi Szent Iſtenünket, hogy ne vigyen az keſertetben, de ſabadicson ettûl az gonoſtul, &c.

Mond még-is az Apoſtol: Szellel jár, kereſven az kit be nyellyen. Ez az utolſo ok avagy erôſſeg, mellyel int még-is az Sz. Peter az jozanſagra es Kereſtyeni vigyazaſra. Veſi penig ezt az káros es vesedelmes dologtul. Ertelme csak ez: Az kiknek oly ellenſegek vagyon, az ki ô nekiek derek romlaſokra es vesedelmekre igyekezik, azoknak ſükſegh hogy vigyazzanak es jozan ſletet ſllyenek. De nektek ollyã ellenſegetek vagyon: Azert ſükſeg hoǵ vigyazzatok es jozan ſletet ſllyetek.

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; hogy az Pokolbeli ördög, az Iſten Anyaſent-egyhazanak termeſet ſerint valo ellenſege, az ki nem csak külſö joſagokban igyekezik az hiveket meg károſitani, hanem, ha ſerit teheti, azon vagyon hogy ęleteket is el fogyaſſa. Meg tetſik ez, az Sz. Jobnak peldajabol, az kire mikor Iſten az Sátant reja bocsatotta volna, fel indita az ſomſed, Poganyokat, es az Jobnak minden ökreit, teveit es ſamarit el haytak. Annak-utanna nagy ſelet tamaſta, es mikor az ö fiai es leanyi eǵgyüt mulatnanak az ö Battyoknak hazanal, az hazat rejajok ſakaſtya es mind eǵgyüt veſti öket. Ugyan ezen dolgot állattya az Sz Peter-is, holott azt mondgya, hogy ſellel járvan kereskedik ez vegre hoǵ az embereket be nyellye.

Intetteſſünk azert innet, hogy igen vigyazzunk ö ellene, hogy az ö ęh torkaban ne eſſünk. Igen-is könyörögjönk az mi Urunk Jeſus Chriſtuſnak, az Tanitvanyokkal eǵgyüt, hogy az mi hitünket öregbicse, mellyel az Sátannak veſedelmes

keſer-

keſertetinek ellene alhaſſunk. *Luc.* 17.5. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, hogy igy viſelheſsük magunkat, Amẽ.

XXXV. PRÆDIKATIO.

Marc. 13. 35. *Vigyazzatok annakokaert, &c.*

FElette helyeſſen mondgya az Sz. Peter, maſodik levelenek harmadik reſzeben, hogy az Urnak napja haſonlo az lopohoz: Mert mikeppen az lopo veletlen jũ el az kár tetelre: Azonkeppen az Chriſtuſnak utolſo el jövetelinek napja oly veletlen, es oly titkos leſsen, mellyet meg az Iſtennek Sz. Angyali ſem tudnak, az miot ezt ő maga bizonyittya Idvözitönk, *Marc.* 13. 32. Erről ſol Chriſtus Urunk *Mat.* 24. 27. es 37. Ugyan ezen dolgot állattya ez meg magyarazot igikben-is.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez; Int mindeneket Chriſtus Urunk

az Ke-

az Keresztyeni vigyazasra, veven erösseget az ö utolso napra valo el jövetelinek bizontalan voltabol.

RESZEI.

Tanusagnak okaert ket kivaltkeppen valo resekre osthattyuk es igiket. Mert az elsö reszeben elönkben adattatik az intes, melyben serkenget Christus Urunk az Keresztyeni vigyazasra. Az masodikban penig okat adgya az ö intesenek.

Ez mind Summaja s mind rendi az igiknek; Lassuk immar az igiket rendel. Mond Christus Urunk: Vigyazzatok azert, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak elsö rese holot az Keresztyeni vigyazasra intetünk.

Itt megkünk csak azt kel meg latnunk; Miert int illyen sorgalmatossan minket Idvözitönk az vigyazasra? Ennek igen sep okai vadnak, im csak egy egy beseddel számlalom elö.

I. Mert jol tudgya az mi röstsegünket es tunyasagunkat az lelkiekben; Annakokaert hogy az mély alomboi fel serkencsen bennünket, gyakran int az Keresztyeni vigyazasra.

II. Ez-

II. Ezzel az forgalmatoſſaggal az Keresztyeni vigyazaſnak haſznat es ſükſeges voltat akarta megh jelenteni. Ide ſabhattyuk, az mit az Sz. Peter, elſö levelenek ötödik reſzeben mond: Jozanok legyetek es vigyazzatok, mert az ti ellenſegtek az ördög, mint az ordito Oroſlan ſellel jár, keresven az kit be nyellyen.

III. Hogy az ö hiveihez valo ſeretetit ezzel-is meg jelencse, az kiknek idvöſſegeket felette igen ſomjuhozta. Ezert mondgya *Mat.* 18. 11. Hogy az embernek fia azert jött, hogy megh keresſe az mi el veſet volt.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy nem csak haſznos, hanem ugyan ſükſeges-is az Keresztyeni vigyazas. Ennek igaz volta megh terſik az elö ſámlaltatot dolgokbol. Intetteſſünk azert innet, hogy az Keresztyeni vigyazasban legyünk foglalatoſok ç-lerünknek minden napjaiban. Erre int Idvözitönk, *Mat.* 25. 10. amaz eſes Szüzeknek peldajokban. Haſonlokeppen, *Luc.* 12. 37. amaz jo vigyazo ſolgaknak peldajokkal,

jokkal, az kik az ö Urokat kesen vartak vissa az Menyegzöböl. Ugyan ezen dologra int itt-is bennünket, &c. Ez az elsö dologh. Mond immar Christus Urunk: Mert nem tudgyatok, mikor jü haza az haznak Gazdaja avagy Ura, estveje, vagy eyfelkor, vagy tyukszokor, vagy reggel. Hogy ha hertelen megh jövend, ne talallyon titeket aluvan, &c.

Ez igikben foglaltatik be masodik rese, jelen valo tanusagunknak, holot okat adgya Idvözitönk az ö intessenek. Vesen penig erösseget az ö veletlen el jövetelitöl az utolso napra, tudni-illik az itiletnek napjara. De hogy innet-is az Keresztyenek töb lelki eppületet vehessenek.

I. Azt lassuk meg; Miert hogy az Isten az ö Sz. Fianak utolso el jövetelit, illyen igen el titkolta, hogy azt meg az Istennek Sz. Angyali sé tudgyak, az mint ezt ö maga bizonyittya Idvözitönk *Marc.* 13. 32.

II. Micsoda házat emleget Christus Urunk, es kicsoda ennek az ö Ura?

AZ ELSÖ RÖL.

Az ö Szent Fianak utolso el jövetelit az

Iti-

Itiletnek napjara, az Szent Iſten, imez következendö okokert titkolta el. I. Mert azt mégh az Mennyei Szent Angyalok ſem tudgyak *Marc.* 13. 32. Ha azert azt az Szent Iſten, még az ö leg föb teremtet állatinak ſem jelentette meg, nékel csudalnonk, hogy ha az emberektül el titkolta.

II. Ezzel minket akart az Szent Iſten ſerkengetni az Keresztyeni vigyazaſra, hogy mindenkor kesek lennenk az mi utolſo orankhoz es az Itiletnek napjahoz. Mert ha tudnok mikor jü el az Chriſtus az Itiletre, es meddigh terjed az mi életünk, ennel-is nagyub teſti batorſagban élnenk, es azt mondanok; No mégh eleg idö vagyon hatra, es meg terhetek, azert az mit el tehetek, vegbe viſem dolgomat. De hogy ez ne legyen, az utolſo napot, az mi halalunknak orajaval eggyüt, el titkolta mi tülünk, hogy mindenkor kesen legyünk.

III. Hogy az embereknek zugolodaſoknak es nyughatatlanſagoknak eleit vegye. Mert ha tudnak az emberek az utolſo napnak, avagy tavoly voltat, avagy közel letet; Az kiknek jo állapattyok volna,

na, azon panaſolkodnanak hogy hamar el hozza Iſten: Az kiknek penig bodogtalan állapattyok lenne, azt bannak, hogy azt igen meſſe halaſtotta, es igy mind ket felől zugolodas tamadna. De hogy ez ne lenne, azt az időt el titkolta az Iſten mi tűlünk.

IV. Hogy ezzel az halaltul valo felelmet meg enhitene, es az halal, ſ. az utolſo nap felől valo gondolkodaſra ſerkenghetne. Mert termeſet ſerint, az mirűl az ember gyakorta gondolkodik, attul nem annyira fęl. Ide valo amaz kőzönſeges mondas: *Ut mortem nunquam metuas, ſemper cogita.* Az az: Hogy az halaltul ſoha ne fęly, mindenkor arrol gondolkodgyal.

TANUSAGOK.

I. Tanullyuk megh innet; Hogy többet haſznal minekűnk, hogy ſem az utolſo napnak idejet, ſem az mi utolſo orankat nem tudgyuk, hogy nem mint ártana. Ennek igaz volta meg tetſik az elő ſámlaltatot dolgokbol. Intetteſſünk azert innet; Ne panaſolkodgyunk az mi Szent Iſtenűnk ellen, hogy mi tűlünk ezeket el titkolta,

kolra, hanem inkab vegyük hala-adaſſal, tudvan azt hogy az kik az Urat ſeretik, azoknak mindenek javokra ſolgalnak. *Rom.* 8. 28. *&c.*

II. Vegyük eſſünkben innet; Hogy csak haſontalan dolog az utolſo napnak ideje es orája felől tudakozni, mert az mint oda fellyeb meg hallok, oly titkos dologh az, mellyet az Szent Iſten megh az Mennyei Sz. Angyalok előtt-is el reytet. Vetkeznek tehat ez ellen, az kik mind az utolſo nap felől, ſ-mind az ő halalok orája felől feletteb ſorgalmatoskodnak, es amaz oldokótó varazloktul tudakoznak, meddig terjedgyen az ő ęletek. Vetkeznek amaz Egbe vigyorgo *Aſtronomuſok is*, az kik az embereknek ęleteknek folyaſat es annak veget, neminemű meſterſegek altal (mellyet *erectionem thematum* neveznek) viſgallyak. De ezekrűl męltan mondhattyuk, hogy; *Neceſſaria ignorant, quia non neceſſaria didicerunt.* Az ſükſeges dolgokat nem tudgyak, mert haſontalan dolgokat tanultanak. Egy *Aſtronomus* felől olvaſſuk; Hogy mikor az csillagokra nezne

egy időben, egy nagy mély veremben be eſet es nyaka ſakadot. Mas ember latvan veſedelmet, csak nevette mondvan: Męltan erdemlette azt az romlaſt, mert azt nem latta az mi előtte volt, ſ. męgh-is az Egben nezet. No mi ezeket ne kövęſſük, hanem hidgyük el, hogy az utolſo napnak ideje bizontalan, azert arrol ne tudakozzunk, hanem inkab azon legyünk, hogy ahoz jo modgyaval keſicsük magunkat.

AZ MÁSODIKROL.

Az mi az maſodik kerdeſt illeti; Az házon ęrti Idvözitönk ez vilagot, ennek Uran penigh önnön magat. De vallyon miert haſonlittatik ez vilag házhoz, es az mi Idvözitönk az háznak Urahoz?

Ez lathato vilagh házhoz haſonlittatik imez kövętkezendő okokert: I. Mert mikeppen az ház ſok reſekből áll: Mert az mint tudgyuk es lattyuk, az háznak vadnak oſlopi, gerendai, ablaki es aytai: Azonkeppę ez vilagon nem csak egy karban állanak az emberek, hanem vadnak, felſő, közep es alſo renden valok. Vadnak Urak es ſolgak, Tanitók es halgatók, ferfiak

fiak es Aſſzonyiallatok, Vęnek es Ifiak.

II. Mert mikeppen az háznak vagyon Gazdaja: Azonkeppen ez vilagnak vagyon Ura es Gazdaja, tudni-illik az Atya Iſten Szent Fiaval es az ő Sz. Lelkevel. Ezert mondgya az Sz. David *Pſal.* 24. 1. Az Ure az főld es annak tellyeſſege, &c.

III. Mert mikeppen az házban az emberek ſoktak lakni: Azonkeppen ez vilagon vadnak az emberek.

IV. Mert mikeppen az házban mindenők ſep rendel vadnak: Azonkeppen az Iſten ez vilagon mindeneket nagy ſep modgyaval rendelt, &c.

Idvőzitőnk penig Urhoz avagy Gazdahoz haſonlittatik. I. Azert: mert mikeppen az Urnak vadnak ſolgai es az Gazdanak cseledi: Azonkeppen Chriſtus Urunknak vadnak mind ſolgai ſ-mind cseledi. Chriſtus ſolgainak neveztetnek az Angyalokkal egyetemben az emberek es minden teremtet állatok *Pſal.* 24. 1. Cseledi penig ez vilagon az elő ſentek, az kiket az Sz. Pál, *domeſticos fidei*, az az, hitnek cseledinek nevez, *Gal.* 6. 10. &c.

II. Mert mikeppen az Urnak es Gazdanak kûlömb kûlömb rendbeli ſolgai es cseledi vadnak: Azonkeppẽ az Chriſt⁹ ez vilagon el oſtotta az emberek kôzt az tiſtet.

III. Mert mikeppen az jo Ur es Gazda, ſereti az ſofogado ſolgakat es engedelmes cseledeket; Az gonoſokat penig es az engedetleneket gyûlôli: Azonkeppen az Chriſtus az hiveket ſereti, az hypocritakat penig es az hittûl ſakat embereket, felette igen gyûlôli. *Pſal.* 5. *verſ.* 5. *&c.*

IV. Mert mikeppen az Ur jôvendôben ſámot veſen az ſolgaktul: Azonkeppen az Chriſtus ſámot veſen az utolſo napon az emberektûl. Errôl ſol az Sz. Pál, *Rom.* 14. 10. mondvan: Mert minnyajan az Chriſtus itelô ſeki eleiben állunk, &c.

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Hogy ez vilag nem tôrtenetbôl lôtt, mint regen az *Democritus* mondotta. Sem valami Uratlan joſag. Hanem vagyon ennek mind Ura, ſ. mind Gazdaja, tudni illik az Iſtennek fia az Ur Jeſus Chriſtus az ô Mennyei Szent Attyaval es Sz. Lelkevel egyetemben.

Ennek

Ennek valoſaga meg tetßik az elő ſámlaltatot okokbol. Ugyan ezen dolgot bizonyittya Idvőzitőnk itt-is, holott ő magat az háznak Gazdajanak avagy Uranak nevezi. Intettesſünk azert innet; Hogy ettől az Urtul es Gazdatul halgaſſunk, ennek ſavat fogadgyuk es ő neki hiven folgallyunk, hogy mi ellenünk-is ugy ne panaſolkodgyek, mint regen az Sidok ellen, *Malach.* 1. 6. mondvan: Az fiu tißteli az Attyat es az Szolga az ő Urat; Ha azert en Atyatok vagyok, hon az en tißteletem, es ha en Ur vagyok, hon az en felelmem? De ez ellen ki ſokan vetkeznek ez moſtani időben, naponkent valo peldaink bizonyittyak. De mi affele embereket ne kővesſünk, hanem im hallyuk, hogy Urunk es Gazdank minekünk az Chriſtus; Azert ugy viſellyük magunkat, mint ſofogado folgak es engedelmes cseledek. Erre fejenkent ſegellyen minket az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

XXXVI. PRÆDIKATIO.

1. *Thes.* 4. 13. *Nem akarom penig, &c.*

Nem oknelkûl mondgya az mi Idvôzitônk az Ur Jesus Christus *Ioan.* 11. 28. En vagyok az fôl-tamadas es az ęlet, az ki hiſen en bennem, ha ſinten meg hal-is, ęl. Mert az ki az Fiuban hiſen, annak ôrôk ęlete vagyon, az mint az Keresztelô Janos bizonyittya ezt *Ioan.* 3. 36. Ezt allattya az Sz. Pál Apoſtol-is, ez meg hallot rôvid igikben.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Inti az Sz. Pál az Theſſalonica Varasbelięket (es azokkal egyetembeu minket-is) hogy az ô halottyokat Poganyi modon ne ſiraſſak, mint nemellyek, az kiknek nincsẽ remenſegek az fôl-tamadas felôl

Tanuſagnak okaert ket reſzekre oſthattyuk ez igeket. Mert az elſô reſzeben be foglaltatik az Apoſtolnak inteſe. Az maſodik

ſodik reſzében okat adgya az ő inteſenek. Ez mind Summaja ſ. mind rendi az igiknek. Laſſuk immar az igiket rendel.

Mond az Apoſtol: Nem akarom penig, hogy tudatlanſagban legyetek Atyam fiai azok felől, az kik el aluttanak, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſő reſze, holot az Apoſtolnak inteſe adattatik előnkben. De hogy innet az Keresztyenek tőb lelki eppűletet veheſſenek. 1. Azt kel meg latnunk; Miert hogy az Keresztyen embernek halala alomhoz haſonlittatik? 2. Miert tiltya megh az Sz. Pál az halottakon valo ſirankozaſt?

AZ ELSŐ RŐL.

Az mi az elſő kerdeſt illeti; Az hiveknek halalok mind itt ſ. mind ezen kivűl tőb helyeken az Sz. irasban, alomhoz haſonlittatik, imez kővetkezendő ſep okokert.

I. Mert mikeppen az álom kőzőnſeges mind ferfiakkal, Aſſonyiallatokkal, Iſiakkal, venekkel, Urakkal es ſolgakkal: Azonkeppen az halal mindenekkel kőz. Ezert nevezi az Sz. David minden teſtnek utának, 1. *Reg.* 2. 2. Ide valo amaz kőzőn-

ſeges mondas: *Eſt commune mori, mors nulli parcit honori.* Közönſeges az halal, az halal ſenkinek nem kedvez. Iſmet; *Mors ſceptra ligonibus æquat.* Az halal az Kiralyokat az ſegenyekkel egyenlővé teſi. Ezert mondgya amaz *Horatius* nevű *Poëta*; *Pallida mors æquo pulſat pede, pauperum tabernas, Regumq; turres.* Az ſargito avagy ſargabinű halal egyenlőkeppen el járja az ſegenyeknek fűſtös házokat, es az Kiralyoknak palotajokat, &c.

II. Mert mikeppen nem azert aluſunk el, hogy mindenkor az alomba maradgyunk: Azonkeppen nem azert halunk megh, hogy örökke az halalban maradgyunk. Ezert mondgya Idvözitönk *Ioan.* 11. 25. En vagyok az föl-tamadas es az ęlet, az ki hiſen en bennem ha ſinten megh hal-is ęl, &c.

III. Mert mikeppen az alom után ugyan megh ujjulunk: Szinten azonkeppen az teſti halal után jobb állapatra tamadunk föl. Az Sz. Pál bizonyittya ezt 1. *Cor.* 15. 42. mondvan: Igy leſen az halottaknak föl-tamadaſa-is; Elvettetik rothadando

dando teſt, fôl-tamaztatik rothadatlan. El vettetik gyalazatos teſt, fôl-tamaztatik dicsôſſeges. El vettetik erôtelen teſt, fôl-tamaztatik hatalmas. El vettetik lelkes teſt, fôl-tamaztatik lelki teſt, &c.

IV. Mert mikeppen az alomban, noha az teſt nyugodalomban, es ugymint erzekenſegnelkûl vagyon, mindazonaltal az Lelek vigaz: Azonkeppen az halalban, noha az teſt meg hal, mind azaltal az Lelek ęl. Ide ſabhattyuk az mit Idvôzitônk mond *Mat.* 10. 28. Ne fellyetek azoktul, kik az teſtet ôlhetik meg, hanem attul fellyetek, az kik mind az teſtet ſ-mind az lelket el veztheti az Gehennaban.

V. Mert mikeppen az alom, neha ugyan kedvek ellen-is el nyomja az embereket: Azonkeppen az halal, vagy akarjunk vagy nem, de el viſen bennûnket. Ezert nevezi az David az halalt minden teſtnek utának 1. *Reg.* 2. 2.

VI. Mert mikeppẽ az kik el akarnak alunni, ruhajokat le vetik. Azonkeppẽ az halalbã mindẽ gyarloſagokat le teſſünk. Ide valo amaz kôzônſeges mondas; *Mors ultima linea*

ne a nerũ; Az halal mindẽ dolgoknak vege.

VII. Mikeppen az jo Atyak es Anyak, az ô edes magzatiyoknak nyugodalmara, csendeſs helyet valaztanak: Azonkeppen az Iſten az ô hiveit az jo halal altal az ô ágyas hazokban bekôltôzteti. Errôl ſol az *Eſaias Cap.* 57. 1. mondvan: Az kôvetkezendô veſedelem elôt vetetik el az igaz. El jû az bekeſegh, es nyugoſnak az ô ágyas hazokban, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Kereſtyen embernek az halaltul ſemmit nem kel fęlni. Meg tetſik ez ebbôl az haſonlatoſſagbol. Męlyan mondotta azert regen amaz vęn *Beſſus*; Hogy ſinten ollyan bolondſag, fęlni az halaltol, mint az vęnſegtûl. Mert mikeppen hogy az ki ſokkaig ęl, az vęnſeget el nem kerûlheti, azonkeppen az halalt is ſenki el nem kerûlheti. Ide illethettyûk, amaz parazt, avagy ſanto vetô embernek, az halaſal valo beſelgeteſet. Mikor egy ſanto ember, egy Halaſra talalt volna, azon tudakozik tûle, mikeppen holt volna meg az ô Attya? Amaz azt feleli,

hogy

hogy az hajobol ki eſven, az vizben holt. Iſmet kerdi, annak az Attya micsoda halallal mult ki ez vilagbol? Arra-is azt feleli, hogy haſonloki meneteli volt. Vegre azon tudakozik, annak az Attya micsoda halallal holt meg? De az felől-is haſonlokeppen felel. Mond oſtan az Szanto ember; Czudalom hogy te az hajoban merſ menni. Viſontag az Halaſ meg kerdi az Szanto embert; Az ő Attya mikeppen holt megh? Amaz azt feleli, hogy az ágyon csendeſ, halallal mult ki ez vilaghbol. Iſmet kerdi, annak az Attya hogy hogy holt volna meg? Arra-is azt feleli, hogy az párnan. Vegezetre annak-is az Attya felől kerdeskedik. De affelől-is az mondgya, hogy az ágyon mult ki ez vilagbol. Mond oſtan az Halaſ; Czudalkozom raytad, hogy merſ az ágyon az párnara fekúnni? Az mely mondaſaval nagy nyilvan megh jelentette az Haláſ ember, hogy merő bolondſagh az halaltul ſęlni, mert azt ſenki el nem kerúlheti. Intetteſſünk azert innet, hogy az halaltul ſemmit ne fellyűnk, tudvan azt, hogy az hivekre

nezve

nezve az csak álom, es altal menetel ez gyarlo eletből az örökke valo bodogsagra, mellyet ſem nem latot, fül nem hallot, es az embernek elmeje megh nem foghattya, az mint az Sz. Pál ſol, 1. *Cor.* 2. 9. *&c.*

AZ MASODIKROL.

Az mi az maſodik kerdeſt illeti; tudnunk kel affelöl hogy nem minden ſiraſt tilt megh az Apoſtol, hanem I. Amaz modnelkül valot, mely az mertekleteſſegnek hatarat altal hagja. Igy ſirattya vala az ö meg holt fiat amaz Naimbeli Özveg Aſſonyiallat, az kit Idvözitönk az feletteb valo ſirankozaſtul meg tilt, *Luc.* 7. 13.

II. Az igaz hitnelkül valot, az minemű vala az Poganyoke. Erröl ſol az Sz. Pál itt az helyen: Ne ſiraſſatok, ugymond, az ti halottaitokat ugy, mint nemellyek, az kiknek nincsen remenſegek az ſöl tamadas felöl, &c. De hogy mertekleteſſen ſabad legyẽ az meg holtakat ſiratni, megh tetſik imez következendö okokbol.

I. Mert ugyan ezen Sz. Pál *Rom.* 12. 15. azt parancsollya, hogy az örülökkel örüllyünk, es az ſirokkal ſirjunk.

II. Mert

II. Mert az regi Sz. emberek-is vetek nelkûl ſirattak az ô halottyokat. Peldank erre az Abraham, az ki az ô meg holt feleſeget az Sára Aſſont, nagy keſerveſſen megh ſirattya az mint errôl nyilvan ſol az Moyſes *Geneſ* 23. 2. Az Jacob, az ki az ô fiat az Joſephet (az ki felôl azt hirdetik vala hogy az fene vadak faggattak el) fe. lette igen ſiratta. *Geneſ.* 37. 34. Az Joſeph, az ki az ô vęn Attyanak az Jacobnak halalan ſirankozik *Geneſ.* 50. 1. Az David, az ki mind az Abſolont, ſ-mind az Saul Kiralt az ô fiaval az Jonataſſal egyetemben nagy keſerveſſen ſirattya, az mint errôl nyilvan valo iraſink vadnak, 2. *Sam.* 18. 33. Iſmet, *Cap.* 1. 17. Az Uy Teſtamentumban, az mi Idvôzitônk, az ki amaz Bethaniaban meg holt Lázart meg ſirata. *Ioan.* 11. 35. Vegezetre, amaz Iſtenfelô fęrfiak, az kik az Sz. Iſtvannak ſomoru halalan felette igen keſeregnek, *Act.* 8. 2. De ſok volna az peldakat mind elô ſámlalnô.

III. Mert felette nagy ſôvetſegh vagyon az emberek kôzt, az melyre nezve męg az Pogany bôlcsek-is, *animal ſociabile*, az

le, az az, tarſalkodo allatnak neveztek az embert. De nagyub ennel az lelki ſővetſegh, mellyel az hivek egyben kőttettek. Mert ő nekik egy Attyok vagyon az Egben, tudni illik az Iſten. Egy Annyok ez földőn, az Anyaſent-egyhaz. Egy lelki magbol fogantattak, az Iſtennek Idvőzitő beſedeből Egy fejek vagyon, az Ur Jeſus Chriſtus. Egy hazajok, Varoſok es őrőkſegek, az Mennyeknek Orſaga.

IV. Mert megh az oktalan állatok-is, az ő modgyok ſerint ſirankoznak az ő tenyeſeſeknek veſedelmen. Ide ſabhattyuk az Poëtanak imez mondaſat:

Qualis populea mœrens Philomela ſub umbra
Amiſſos queritur fœtus, quos durus arator,
Obſervans, nido inplumes abſtraxit, at illa
Flens noctem, ramoq́ ſidens, miſerabile carmen
Integrat, &c. Az az: Mikeppen az ſomoru Philemile az Nyar fának árnyekaban ſirattya az ő el veſet fiait, kiket az kemeny Szánto ember megh mezitelen korokban az feſekből el ſedet. Ő peniglen, eges et-

ſaka

ſaka ſirankozvan, es az ágon úlven, az ő keſerves eneket gyakorollya.

TANUSAG.

Vegyük eſſünkben innet; Hogy noha képes ſerint ſabad az halottakat ſiratni, mindazonaltal nem jo az mertekleteſſegnek határat altal hagni, hogy igy az Kereſztyen ember, ſe az ő Szent Iſtenet meg ne bantsa, ſe peniglen Kereſztyen felebarattyat meg ne botrankoztaſſa. Erre tanit Chriſtus Urunk *Luc.* 7. 13. holot amaz Naimbeli Aſſonyiallatot arra inti (az ki az ő gyarloſaga miatt az ſirankozasban feletteb el ment vala) hogy ne ſirjon. Ugyan ezen dologra int az Apoſtol-is ez igikben. Vetkeznek tehat ez ellen, az kik Poganyi modon ſirattyak az ő halottyokat, mint amaz eſe vefet Olahok es Cziganyok, az kik az fęle allapatban hajokat ſaggattyak, ortzajokat nyuzzak, es magokat az földhöz verik. Ellenben azok-is, az kik az Stoicuſokat követven, az ő ſerelmeſeknek halalat, ſaraz ſemmel nezik. Az Traciaijak felől azt olvaſſuk, hogy az ő halottyokat örömmel es vigaſaggal temettek: Ellenbe

lenbe penigh, az uyjonnan ſźületet magzatocskakon ſtrankoztanak es bankottak. Mellyel azt jelentettek, hogy az kik meg holtanak, azok minden nyomoruſagoknak veget vetettek, azert azokon męltan ôrûlhetnek. De az kik ez vilagra uyjonnan ſźûlettetnek, nagy ſok nyavalyak es nyomoruſagokra memendôk, azert azoknak jôvendô ſorſokon es állapattyokon, męlto ſomorkodni es bankodni. De ezeknek cselekedetek mindeneſtûl nem dicsiretes, elſôben azert mert hitnelkûl lôtt. Valami penig hitnelkûl leſen, mind bûn, az mint az Sz. Pál tanit *Rom.* 14. 24. oka ennek ez; Mert hitnelkûl ſenki nem kedves Iſten elôt. *Hebr.* 11. 6. Annakfelette ezert-is; Mert az regi Sz. embereknek peldajokkal-is ellenkezik, az kik felôl oda fellyeb meg hallok, hogy az ô halottyokon, kepes ſźerint ſirtanak. Intetteſſünk azert innet; Hogy mi az Pogany embereket ne kôveſſük, az kik kôzzûl nemellyek feletteb el mentenek az ſirankozasban, es az ô halottyokon modnelkûl ſirankoztanak. Nemellyek penigh nem hogy ſirtanak volna, de

ſôt

ſôt inkab ôrûltenek es vigattanak azokon. De mi kôzep úton járjunk, es az régi Sz. Atyakkal egyetemben, az mi ſzerelmeſſinknek halalan, mertekleteſſen bankodgyunk, ugy hogy ſe Iſtenûnket, ſem penigllen Kereſztyen felebaratinkat azzal megh ne bancsuk, tudvan azt hogy nem mi varjuk azokat viſſa, hanem ôk varnak minket utannok, az mint az Sz. David Kiraly es Propheta, az ô megh holt magzattya felôl mondgya vala, 2. *Sam.* 12. 23. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenûnk, hogy mi igy viſelheſſük magunkat, Amen.

XXXVII. PRÆDIKATIO.

Apoc. 16. 15. *Ime el jövök mint az lopo, &c.*

MIvelhogy az ember fôldbôl vetetet es viſontagh fôlde kel lenni, az mint az Szent Iſten bizonyittya *Geneſ.* 3. 19. Annakokaert az fôldhôz felette igen ragaszkodik, az mennyei joknak penig kereſeſeben igen rôſten munkalkodik. Ez azert az oka, hogy Chriſtus Urunk gyakran inti az

ő Tanitvanyit, es azokkal egyetemben minden embereket, az Keresztyeni jozansagra es vigyazasra. Az többi közt penigten *Mat.* 24. 43. azt mondgya: Hogy ha az háznak Gazdaja meg tudhatna, az etsakanak mellyik orájan jüyjön el az lopo, vigyazna, es nem hadna meg ásni az ő hazat. Azert ti is legyetek kesek, mert az mely orában nem gondollyatok, abban jü el az embernek fia, &c. Az Sz. Mark Evangelista könyvenek tizenharmadik reszeben azt mondgya: Vigyazzatok annakokaert, mert nem tudgyatok mikor jü haza az háznak Ura, estveje, vagy eyfelkor, vagy tyukszokor, vagy reggel, hogy ha hertelen meg jövend, ne talallyon titeket aluvan. Az Sz. Lukacsnal-is *Cap.* 12. 35. imigyen fol: Legyenek az ti derekatok felövedzve, es övetnektek meggyuytva. Es ti hasonlatosok legyetek az szolgakhoz, az kik varjak hogy az ő Urok meg jüyjön az Menyegzőből, hogy mihent megh jövend, azonnal meg nyisak neki. Ugyan ezen dologra int itt-is Idvözitönk mindeneket, &c.

SUM.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Int mindeneket Chriſtus Urunk az Kereſztyeni vigyazaſra, veven eröſſeget az ô veletlen el jövetelitûl, mellyet lopohoz haſonlit, holott egyſer ſ-mind azt-is megh jelenti, mely ártalmas legyen az vigyazatlanſag es az teſti batorſag.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert ket kivaltkeppen valo reſekre oſthattyuk ez igiket. Mert az elſô reſeben tol Chriſtus Urunk az ô veletlen el jövetelirôl, mellyet lopohoz haſonlit. Az maſodikban penig ſerkenget az Kereſztyeni vigyazaſra, &c.

Ez mind Summaja, ſ-mind rendi az igiknek; Laſſuk immar az bôtût rendel es abbol az tanuſagokat egy egy beſeddel.

Mond Chriſtus Urunk: Ime el jövök mint az lopo. Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſô reſe holot emlekezik Idvözitônk az ô veletlen el jövetelirôl. Itt minekünk azt kel meg latnunk; Miert haſonlittya Chriſtus Urunk az ô el jövetelit az lopo embernek allapattyahoz?

Ennek imez következendő okait találjuk: I. Mert mikeppen hogy az lopo titkon es alattomban jár: Azonkeppen az Chriſtus el jöveteli felette igen titkos. Tudgyuk hogy el jű, de mikor legyen, azt ſenki nem tudgya az emberek közzűl. Erről ſol ő maga Chriſtus Urunk *Marc.* 13. 32. mondvan: De arrol az naprol es orárol, ſenki ſemmit nem tud, ſem az Mennyei Angyalok, ſem az Fiu, hanem csak egyedűl az Atya.

II. Mert mikeppen az lopo meg karoſittya az Gazdat: Azonkeppen az Chriſtuſnak el jöveteli romlaſokra es veſedelmekre fordul az Hypocritaknak es az hittűl ſakat embereknek. Ezt bizonyittya az Sz. Janos *Apoc.* 6. 16. mondvan: Es mondának (tudni-illik az hitetlenek) az hegyeknek es az kősziklaknak, ſakadgyatok rejank, reycsetek el minket annak ſime elől, az ki az ſekben úl, es az Baranynak haragjatol. Mert el jött az ő haragjanak amaz nagy napja, es ki maradhat meg ő előtte?

III. Mert mikeppen az lopo ellen vigyaz az Cseledes ember, es oltalmazza magat

magat az kartul: Azonkeppen az Hiveknek vigyazniok kel az Christusnak el jövetelinek napjara. Nagy ſep peldaban int erre Idvözitönk, *Mat.* 25. 1. *&c.*

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az Christusnak el jövetelinek ideje es orája oly igen titkos dolog, hogy affelöl męgh az Istennek Sz. Angyali sem tudnak. Idvözitönk bizonyittya ezt *Marc.* 13. 32. Ugyan ezen dolgot állattya itt-is, holot azt az loponak állapattyahoz hasonlittya. Intettessünk azert innet, hogy annak visgalasaban fejünket ne törjük es elmenket ne fáraſuk, hanem minden időben keſen varjuk, jozan es mertekletes ęletet kövessünk, hogy mikor el jövend, vigyazva talallyon minket, hogy ö velle eǵgyüt amaz lelki Menyegzöi lakodalomban, az eſes Szüzekkel eǵgyüt be meheſſünk. Lasd megh *Mat.* 25. 10. Ez az elsö reſecskenek rövid magyarazattya.

Mond immar Christus Urunk: Bodogh az ki vigyaz, es örizi az ö ruhajat, hogy mezitelen ne járjon, es meg ne lattassanak az ö ſemermei, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſze, holot az Keresztyeni vigyazaſt commendallya Chriſtus Urunk. De hogy innet az Keresztyenek tób lelki eppületet vehesſenek imez ket dolgokat kel meg forgatnunk: 1. Miben allyon az Keresztyeni vigyazas. 2. Micsodat ert Chriſtus Urunk az öltözeten, az mellyet meg kel őriznönk?

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az első kerdeſt illeti; Az Keresztyeni vigyazas imez következendő dolgokban áll: I. Az Iſtennek igaz iſmeretiben, mely az derek Sz. Irasbol vetetik, az mely, mint egy világos tükörben, az Iſtennek állattyat, ſzemelyet es akarattyat, nagy ſzepen elönkben adgya. Állattya felől ugy tanit, hogy az Iſten állattyaban egy, az mint erről nyilvan valo irasunk vagyon *Deut.* 6. 4. Halld meg Izraël, az te Urad Iſtened egy Iſten. Erről ſol az Sz. Pál-is, 1. *Cor.* 8. 6. mondvan: Minekünk egy Iſtenünk vagyon. Haſonlokeppen ſol, 1. *Tim.* 2. 5. mondvan: Egy az Iſten, &c. Szemelye felől penig azt mond-

gya:

gya; Hogy az Istenségnek egy állattyában harom személyek vannak, tudni-illik, Atya, Fiu es Sz. Lelek. Erről sol az Sz. David *Psal.* 33. 6. mondvan: Az Urnak Igéje altal erősittettenek avagy lettenek az Egek, es az ő szajanak Lelke altal, azoknak minden seregek. Christus Urunk-is: *Mat.* 28. 19. holot azt parancsollya az Tanitvanyoknak; Hogy Keresztellyenek, Atyanak, Fiunak es Sz. Leleknek neveben. Az Sz. Janos-is, 1. *Ioan.* 5. 7. mondvan: Harman vadnak az Egben, az kik bizonsagot tesznek, az Atya, az Ige es az Sz. Lelek. Vegezetre az Istennek akarattya felől bizonsagot tészen Christus Urunk, *Ioan.* 6. 40. mondvan: Ez az Atyanak akarattya, hogy minden, az ki lattya az Fiat, es hiszen ő benne, el ne veszen, hanem örök élete legyen, &c.

II. All, az Istennek Sz. igéjének halgatasaban. Ezt commendallya az Sz. David, *Psal.* 119. 105 mondvan: Az en labaimnak övetneke az te igéd, es az en ösvenyemnek vilaga. Idvözitönk-is, *Ioan.* 5. 39. mondvan: Tudakozzatok az irasokat,

mert nektek ugy tetßik, hogy azokban örök çleteket vagyon, es azok, az mellyek en rolam bizonßagot teßnek. Erröl ßol a maz Evangeliumbeli Abraham is *Luc.* 16. 29. mondvan: Vagyon Moyßeßek es Prophetajok, halgaßßak azokat, &c.

III. Az Kereßtyeni mertekletes çletnek követe ßeben. Erröl ßol Chriſtus Urunk, *Luc.* 21. 34. mondvan: Megh oltalmazzatok magatokat, hogy valamikor meg ne nehezedgyenek az ti ßivetek, tobzodaßnak, reßegßegnek es ez vilagi ßorgalmatoßßagoknak miatta. Az Sz. Pál is, *Epheſ.* 5. 18. holot igy ßol: Meg ne reßegedgyetek az bortul, az melyben bujalkodas vagyon. Erröl Idvözitönk is int, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Kereßtyen embernek çlete ez vilagon nem hivolkodas es tobzodas, hanem ßüntelen valo vigyazas. Ennek valoßaga megh tetßik az elö ßámlaltatot dolgokbol. Intetteßßünk azert innet, hogy vigyazok legyünk, hog Iſten elöt kedveßßeget, es ez vilagi emberek elöt dicsiretet nyerheßßünk. Vçtkez-

nek

nek ez ellen amaz teſti batorſagban élő emberek, az kiknek eſekben ſem jút az Kereſztyeni vigyazas, hanem mind az ket fülökre nagy batran aluſnak. De ezek ſinten ugy járnak, mint az Nóe idejeben élő emberek, az kiket veletlenül talala az ózón viz. De mi azokat ne kövelljük, hanem az mi Idvözitőnknek ſep inteſet meg fogadvan, az Kereſztyeni vigyazasban gyakorollyuk magunkat, hogy az bodogok közze ſámlaltaſſunk.

AZ MASODIKROL.

Az öltözeten, nemellyek az Iras magyarazo Doctorok közzül ertik önnön magat az Ur Jeſus Chriſtuſt, mintha ő magat commendalna Idvözitőnkitt az helyen. Ide fabjak az Sz. Pál mondaſat *Gal.* 3. 27. holot imigyen fol: Valakik az Chriſtus Jeſusban meg kereſztelkettetek, ötet öltöztetek föl. Nemellyek penig az Idvözitő igaz hitet, mintha amaz élő hitet ajanlana az embereknek. De helyeſſeb azoknak ertelmek, az kik mind az ket ertelmet egyben foglallyak, es azt mondgyak; Hogy dicsiri Chriſtus Urunk az Kereſztyeni hi-

tet, mely őt: t minden jo tetemenyivel egyetemben magahoz kapcsollya. Ez penigh öltözethez hasonlittatik imez következendő fep okajert:

I. Mert mikeppen az öltözet meg ekesiti az embert: Azonkeppen az igaz hit föl ekesiti es kedvesse teßi az embereket. Ez amaz menyegzői ruha, melyben az kik föl vannak ekesitetven kedvesek az Szent Istennek előtte. Lasd meg *Mat.* 22. 11.

II. Mert mikeppen az öltözet fükseges ebben az eletben: Azonkeppen az igaz hit fukseges az jövendő örök eletnek bodogsaganak megh nyeresere. Ezert mondgya az Keresztelő Sz. Janos *Ioan* 3. 36. Az ki hißen az Fiuban, annak örök elete vagyon, az ki penig nem hißen ő benne, az eletet nem lattya, hanem az Isten haragja marad ő rayta.

III. Mert mikeppē az öltözet be fedezi az mi femermünket: Azonkeppē az igaz hit be takarja az mi belső undoksaginkat.

IV. Mert mikeppen az öltözet nem velünk fületik: Azonkeppen az hit Isten ajandeka, *Epheſ.* 2. 8. *&c.*

Tanu-

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Mely igen igaz, az mit az Sz. Pál mond Sidokhoz irt levelenek tizeneggyedik reßeben: Lehetetlen hogy ſenki hitnelkül kedves legyen Iſtennek elötte. Ennek igaz volta megh tetßik az elö ßámlaltatot dolgokbol. Intetteſſünk azert innet; Hogy az Iſtennek igijet ßorgalmatoſſan halgaſſuk es tanullyuk, mert az hit hallasbol vagyon, az hallas penig az Iſtennek igijeböl, az mint az Sz. Pál mondgya *Rom.* 10. 17. Vetkeznek tehat az kik az Iſtennek Sz. igijet meg vetik, es azt nem hogy megh tanulnak, de megh csak külſö fülökben ſem bocsattyak. Ne csudallyuk azert hogy ez draga öltözet, tudni illik az Idvözitö hit illyen ritka ez utolſo idöben, mert lattyuk az emberek igen megh vetettek az eßközt, az mely altal az igaz hitre ßert tehetnenek. De mi affele embereket ne kövesſuk, hanem az Iſtennek Sz. igijet ßorgalmatoſſan halgaſſuk, tanullyuk es megtarcsuk, hogy az igaz hitre ßert teheſſünk. Ez mellet igen könyörögjünk az mi Szent Iſtenünknek,

hogy

hogy az hitet nevellye es öregbicse mi bennünk. Lasd meg *Luc.* 17. 5. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hogy mi igy viseilhessük magunkat, Amen.

Ez ennek az masodik rebecskenek-is rövid magyarazattya, errôl sem bolok többet; Legyen eleg, &c.

XXXVIII. PRÆDIKATIO.

Psal. 91. 14. *Mivelhogy ez enget-met szeret, &c.*

NEm okuelkûl mondgya az mi Urunk Jesus Christus, *Ioan.* 16. 23. Bizony bizony mondom, hogy valamit az Atyatul az en nevemben kerendetek, megh adgya tinektek. Mert az Isten, az igazan könyörgôket, minden idôben kegyelmesen megh halgatta, es alkolmatos idôben megh segitette. Önnön maga bizonyittya ezt az Szent Isten *Esa.* 65. 24. mondvan: Es minekelôtte kialtananak, en megh halgatom, még mikor bollananak, meg hallom.

Idvô-

Idvôzitônk-is ezt állattya *Mat 7. 7.* mondvan: Kerjetek, es meg adatik nektek, kereſſetek es megh talallyatok, zôrgeſſetek, es meg nyittatik nektek. Az Soltar kônynek ôtvenedik reſzeben-is azt mondgya az Iſten: Hiv engemet ſegitſegûl az te nyomoruſagodnak idejen, es en meg ſabaditolak tegedet. Ugyan ezen dolgot allattya az Szent Iſtẽ ez meg hallot rôvid igikben-is.

SUMMA.

Summaja azert ez igiknek csak ez: Vigaztallya az Iſten az hiveket, az kônyôrgesben valo meg halgataſſal igaz okait advan az ô Atyai igiretinek.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert ket reſzekre oſztattyuk ez megh magyarazot rôvid igiket. Mert az elſô reſzeben, igaz okait adgya az Iſten az meg halgataſnak es ſabaditaſnak. Az maſodik ágában penig igiri magat az megh halgataſra es ſabaditaſra. Ez mind Summaja, ſ-mind rendi az igiknek; Laſſuk immar az igiket rendel.

Mond az Iſten az Propheta altal: Mivelhogy

velhogy szeretet engemet. Ez igikben, es az következendőkben foglaltatik be tanusagunknak első része, holot nagy sok szep okait adgya Isten az meg halgatasnak es szabaditasnak, mellyekről rendel szollok Istenseg tsegeből az igiknek folyasa szerint.

Első okat mondgya lenni az szeretetnek, holot igy szol: Mivelhogy szeretet engemet. Holot az szereteten erti az Szent Isten, amaz tiszta, igaz es buzgo indulatot, mellyel viseltetnek az valaztot hivek az Istenhez, nem külömbeo, mint amaz jo fiak es leanyok az ő edes Attyokhoz es Annyokhoz. Erről szol az Isten az Moyses altal *Deut.* 6. 5. mondvan: Szeressed az te Uradat Istenedet, tellyes szivedből, tellyes lelkedből es tellyes erősségedből, &c. Be hozza ezt Idvőzitőnk-is *Mat.* 22. 37. holot amaz Törveny-tudonak kerdesere azt feleli; Szeresséd az te Uradat Istenedet tellyes lelkedből, es tellyes elmedből. Ez az első es nagy parancsolat. Ennek penig, csalhatatlan jelensege, mindeneknek előtte az Isten igijenek buzgo szereteti, halgatasa, tanulasa es meg tartasa. Ezt ő maga bizo-

bizonyittya Christus Urunk *Ioan.* 14. 23. Ha ki ugymond, engemet szeret, az en beszedemet meg tartya.

Masodsor, az mi felebaratinknek szeretete. Az Szent Janos bizonyittya ezt 1. *Epistolæ Cap.* 4. 20. holot igy szol: Ha valaki azt mondgya, szeretem az Istent, es az ő Attya fiat gyűlölendi, hazugh az. Mert az ki nem szereti az ő felebarattyat, az kit latot, mi modon szeretheti az Istent, az kit nem latot. Es illyen parancsolatot vettűnk ő túle, hogy az ki szereti az Istent, szeresse az ő felebarattyat is, &c.

Masodik oka, az Istennek nevenek segitsegűl valo hivasa. Effelől imigyen szol az Isten: Segitsegűl hivot engem, &c. Ezt ő maga parancsollya az Isten, *Psal.* 50. 15. mondvan: Hiv segitsegűl engemet az te nyomorusagodnak idejen, &c. Ezt commendallya Christus Urunk-is *Mat.* 26. 41. mondvan: Vigyazzatok es imatkozzatok. Ismet, *Luc* 18. 1. Szűksegh min. denkor könyörgeni, &c. Az Sz. Pál is, 1. *Thes.* 5. 17. holot igy szol: Szüntelen könyörögjetek. Ide valo az Jeronymus Doctor,

Czornak-is az ô mondaſa: *Sicut Militem abſq; armis ad bellum exire non decet; Ita hominem Chriſtianum abſq; precatione, quoquam egredi non convenit. Egredientes de domo, armet oratio, regredientibus de foro, occurrat oratio.* Az az: Mikeppen az Vitez embernek nem illik fegyvernelkûl az hadban menni; Azonkeppen az Kereſztyen embernek kônyörgesnelkûl, nem illik valahova ki menni. Hazokbol ki menôket, fegyverkezteſſen fôl az kônyörges; Az piatzrol haza jövôknek, eleikben mennyen az kônyörges, &c. Azis, az mit *Cyprianus Doctor* mond, *lib. 2. Epiſtola 2. ad Donatum: Sit tibi, aut aſſidua lectio, aut invocatio; Nunc Deus tecum, nunc verò tu cum Deo loquaris.* Az az: Kereſztyen ember, avagy az iraſt ſûntelen avagy gyakran olvaſſad, avagy peniglen kônyörögy; Egy felôl az Iſten beſellyen veled, mas felôl te beſely az Iſtennel, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az Szent Iſten, felette igen gyônyörködik az ô fiainak es leanyinak buzgo ſeretetekbẽ es ahi-

tatos

tatos könyörgeſekben, nem külömben mint amaz kegyes Atyak es Anyak, gyönyörkednek az ö edes magzattyoknak hozzajok valo buzgo indulattyokban, es ahitatos könyörgeſekben. Ez az oka, hogy az hiveknek ſereteteket illyen igen kevanya az Iſten. Laſd megh *Deut.* 6. 5. Ugyan ezen okaert noveztetnek az hiveknek könyörgeſek, dicsiretnek aldozattyanak. *Pſal.* 50. 14. Az Sz. Janoſis, az hiveknek könyörgeſeket égö aldazathoz haſonlittya *Apoc.* 8. 3. &c. Intetteſſünk azert innet, hogy az mi Mennyei Sz. Atyankat es Iſtenünket ſereſſük, es ſükſegönknek idejen az ö nevet hiyjunk ſegitſegül, tudvan azt hogy az ſeretet kölcsönt kevan es az igazan könyörgöket az Szent Iſten megh halgattya. Vetkeznek ez ellen, az kik az Iſtennek buzgo ſeretetiert ö ſöltſeget illendökeppen nem ſeretik, es az ö ſükſegeknek idejen, nem az Iſtennek, hanem az Angyaloknak avagy az meg holt Szenteknek könyörögnek, mint az Papiſta emberek cselekedenek az kik az meg holt Szentek közt ugyan el oſztottak az tiſtet, es kit

egy fęle nyavalyajokban, kit penig mas feleben imadnak, az mint az többi kőzt az Roſáriumbol meg tetßik. De mi azokat el hagyvá Iſtent ßereſſük es neki eſedezzünk.

Mond Iſten az Prophetá altal; Mert iſmeri az en nevemet. Ez igikben foatik be harmadik es utolſo oka az meg halgataſnak es az Iſteni ßabaditaſnak. Im azt mondgya az Szent Iſten, hogy azert halgattya es ßabadittya megh az hiveket mert az ő nevet meg iſmertek. Holot nekünk ket dolgokat kel rővideden meg latnunk: 1. Micsoda az Iſtennek neve? 2. Hogy hogʃmi modon iſmerik az hivek az Iſtennek az ő Sz. nevet.

AZ ELSŐRŐL.

Az Iſtennek neve az Sz. Irasban, nem csak egy jegyzesben vetetik, hanem I. Vetetik ő maganert az Szent Iſtenert. Erről ſol az Sz. David *Pſal.* 5. 12. Az kik ßeretik az te nevedet, az az, tegedet Ur Iſten. Haſonlo jegyzesben vetetik *Pſal.* 7. 8. Iſmet, *Pſal.* 116. 13. 1. *Reg.* 5. 5. Laſd meg az iraſokat.

II. Vetetik az Iſtennek czudalatos dol-

gajert

gajert es cselekedetiert. Igy veßi az Moyſes, *Exod.* 15. 4. mondvan: Mindenhato az ô neve. Iſmet, *Cap.* 34. 14.

III. Az Iſtennek parancsolattyaert es akarattyaert. Igy veßi az David, 1 *Sam.* 17. 45. mikor az Goliatnak azt mondgya: En te rejad megyek az JEHOVANAK neveben; az az, Az ô akarattyabol es parancsolattyabol. Laſd meg, *Mat.* 28. 19.

IV. Vetetik az Iſteni tißteletert, es az ô nevenek magaztalaſaert. Ide valo, az mit az Sz. Pál mond, *Act.* 21. 13. Keß vagyok en, nem csak megh kötöztetni, hanem ugyan megh halni-is, az Urnak nevejert, az az, az ô tißteletiert, &c.

Itt, az elſô es maſodik jegyzesben vetetik, mint-ha azt mondana az Iſten: Azert halgatom es ßabaditom megh az embert, mert engemet igazan megh iſmert, az en mindenhato erömet, bölcseſegemet, jo voltomat, igaſſagomat es irgalmaſſagomat imadgya, hirdeti es magaztallya, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſtennek nincsen ollyan neve, az minemû ez

vilagon az embereknek es egyeb teremtet állatoknak vagyon, mellyel egy maſtul megh valaztatnak. Nem-is lehet, mert az Iſten veghetetlen es foghatatlan. Nem-is ſükſég, mert az Iſten csak egy; Hanem Iſtennek nevenek mondgyuk mind azokat az nagy es kivaltkeppen valo dolgokat, mellyeket az Sz. irasban az Iſten felől olvaſunk es hallunk. Peldanak okaert, *Geneſ.* 17. 1. az Iſten nevezi magat. El Schaddainak, az az, mindenre magatul elegſeges Iſtennek. Igy, *Exod.* 3. 14. JEHOVANAK, az az, magatul állo es lévő Iſtennek. Iſmet, *Exod.* 15. 1. Urnak, az az, mindennek parancsolo, es mindennel Biro Iſtennek. Laſd megh ezen kivül, az Iſtennek ſep nevezetit, az Moyſes maſodik könyvenek harminczegyedik reſzeben, az hatodik es következendő verſekben. Vetkeznek tehat amaz oſtoba emberek, az kik közzül nemellyek azt mondgyak, hogy Benedek az Iſtennek neve, mert az Sz. iras az Iſtent *Benedictuſnak* mondgya. Nemellyek pénigh Kelemennek nevezik, mivelhogy az Sz. David gyakor helyen

az Iſtent

az Iſtent Clemenſnek mondgya. De mi ezekkel ne tudatlankodgyunk, hanem higgyük el, hogy az Iſtennek neve nem ollyan, mint az Angyaloke, vagy az embereke, avagy egyeb teremtet áliatoke, az mellyek az ô külſô nevezetekkel valaſtatnak megh egy maſtol, hanem ollyan, az mint oda fellyeb meg mondam. Jo itiletben legyünk azert ez felôl.

AZ MASODIKROL.

Az mi az maſodik kerdeſt illeti; I. Az hivek iſmerik az Iſtennek nevet az Sz. Irasbol, mely az Iſtent, termeſetiben es tulaydonſagiban igen ſepen ki nyilatkoztattya. Ide valo, az mit az Moyſes mond, *Deut.* 6. 4. Hald meg Izraël, az te Urad Iſtened, egy Iſten. Iſmet *Deut.* 4. 24. Azte Urad Iſtened meg emeztô tüz, erôs es boſſu allo Iſten. Laſd megh, *Exod.* 34. 6. *& ſequen. &c.*

II. Az Iſtennek Atyai vigyazaſabol es kegyes gongyaviſeleſebôl. Erról ſol az Sz. David *Pſal.* 34. *verſ* 16. Az Urnak ſemei vigyaznak az igazakra, es az ô fülei halgatnak azoknak könyörgeſekre. Oda-

ſab iſmet azt mondgya: Sokak az igazaknak nyomoruſagok, de az Ur azokbol ôket ki ſabadittya. Megh ôrizi az Ur, az ô csontyokat, es azokban csak eggyis megh nem rontatik.

III. Ez vilagnak ekes teremteſebôl. Ide ſabhattyuk, az mit az Sz. David mond, *Pſal.* 19. 1. Az Egek hirdetik az Iſtennek dicsôſſeget, es az ô kezeinek munkajat hirdeti amaz ki terjeßtet erôſſeg. Az egy mas utan kôvetkezô napok, bôſeggel Prædicallyak az iget nekûnk, es az egy mas utan valo etßakak tanitnak bôlceſeſegre. Ide valo amaz kôzônſeges mondas: *Emicat ex ipſis divina potentia rebus. Et levis eſt ceſpes, qui probat eſſe Deum.* Az Iſtennek hatalmaki nyilatkozik ez vilagi dolgokban, es csak egy hantocska-is allattya az Iſtennek valoſagat, &c.

IV. Az valtſagnak dolgabol. Errôl ſol Idvôzitônk az Sz. Janoſnak harmadik reßeben, mondvan; Ugy ßerette Iſten ez vilagot, hogy az ô egy ßülôt fiat adna ertte, hogy minden az ki ô benne hißen, el ne veßßen, hanem ôrôk ęlete legyen. Az Sz.

Janoſ-

Janos is, elsô levelenek negyedik reſeben, mondvan: Ebbôl terſet meg az Iſtennek hozzank valo ſerelme, hogy az ô eggyetlen egy ſûlôt fiat el bocsatotta Iſten ez vilagra, hogy ellyônk ô altala. Az Sz. Pál is, *Rom.* 5. 8. holot illyenkeppen ſol: Az Iſten az ô mi hozzank valo ſeretetit ebben mutattya megh, hogy mikor bûnôſok volnank, az Chriſtus mi ertûnk megh holt. Minekutanna azert megh tiztultunk az ô vęre altal, ſokkal inkab meg tartatunk moſtan az harag ellen ô altala, &c.

TANUSAG.

Vegyûk eſûnkben innet; Hogy csak az Hivek iſmerik az Iſtent. Az David bizonyittya ezt *Pſal* 76. 1. mondvan: Iſmeretes az Ur Judæaban, es nagy az ô neve Izraëlben. Ide valo az is, az mit az Sz. Iſten mond, *Ierem.* 31. 34. Nem tanyittya tôbbe ſenki az ô felebarattyat es Attya fiat mondvan: Iſmerjetek megh az Urat. Mert minnyajan megh iſmernek engemet kicsintôl fogvan nagiglan, azt mondgya az Ur, &c. Errôl ſol Chriſtus Urunk-is, *Ioan.* 17. 3. mondvan: Ez penig az ôrôk ę-

let, hogy tegedet egyedûl iſmerjenek lenni igaz Iſtennek, es az kit el bocsatal az Jeſus Chriſtuſt. Ennek valoſaga megtetßik az elõ ſámlaltatot dolgokbol-is. Vigazſtallyuk tehat innet magunkat ez vilagnak fiainak bõcstelenſege ellen. Nem iſmerneke ez vilagon az nagy emberek? Megh halunk es, az mint kõz peldaban mondgyak, eſtendeigh ſem leßen Kiralynak hire benne: Am járjon, ßeretõ Atyamfiai, iſmer az Szent Iſten, mert mi-is iſmerjük az õ nevet. Ide valo az mit az Sz. Pál mond, 2. Tim. 2. 19. Iſmeri az Ur, kicsodak az õvei. Eleg hat ez minekünk, mert ez az õrõk ęlet, az mint Idvõzitõnk bizonyittya *Ioan.* 17. 3. Engedgye az mi Szent Iſtenünk, hogy õtet igazan megh iſmerheſſük, es abban vegiglen megh maradhaſſunk, Amen.

Ez az elſõ reßecskenek rõvid magyarazattya.

XXXIX.

XXXIX. PRÆDIKATIO.

MEg hallak az Keresztyenek ide fellyeb, minemű okait ada Isten az meg halgatasnak es sabaditasnak. Elsőben azt monda, hogy azert halgattya es sabadittya megh az hiveket, mert őtet seretik. Masodsor, mert az ő nevet segitségűl hiyjak. Vegezetre, mert az ő nevet ismerik. Holot minemű dolgokat forgattunk, nem számlalom bővebben elő, hanem lassuk Isten segitségeből azt-is, minemű draga jokat igir Isten az ő hiveinek.

Első ajandeka avagy jo tetemenye az Istennek, az megh sabaditas. Effelől azt mondgya az Isten: Mivelhogy ez engemet sereter, megh sabaditom őter. Holot minekűnk azt kel meg latnunk; Mit ert Isten az meg sabaditason?

Az mi ezt az kerdest illeti, tudnunk kel itt, hogy az megh sabaditas ket fele, tudni illik testi es lelki, avagy kűlső es belső. Az testi, avagy kűlső megh sabaditas

nem egyeb, hanem ez vilagi nyomoruſagok alol valo fôl memekedes: Illyen vala regenten, az Sido nemzetſegnek, az Ægyptombeli kemeny rabſagbol valo ki ſabadulaſa. Haſonlo lôn ehez az Babyloniai fogſagbol valo ki menekedes. Az belſô penig, avagy az Lelki meg ſabadulas ſemmi nem egyeb, hanem az bûntûl es karhozattul valo üreſſeg. Errôl ſol Chriſtus Urunk *Ioan.* 8. 37. mondvan: Ha az Fiu titeket megh ſabadit, bizonyara ſabadoſok leſztek. Mind az kettôt egyben foglallya az Iſten itt az helyen; Es arra igiri magat, hogy az hiveket, mind kûlſôkeppen, ſmind belſôkeppen megh ſabadittya, mivel hogy ô Sz. felſeget tiſztaſiból ſerettek.

Az maſodik jo tetemenye Iſtennek az fôl magaztalas. Es-is ket fęle, tudni illik teſti es lelki. Az teſti nem egyeb, hanem ez vilagi meltoſagos allapat. Igy cſelekedek Iſten az Joſephel, az kit az ô ſok ideiglen valo ſenvedeſi utan nagy męltoſagra emele, ugy-annyira, hogy maſodik Pharaho lôn Ægyptumban. Laſd megh *Geneſ.* 41. 39. *& ſequen.* Haſonlokeppen cſelekedek

dek az Daviddal-is, az kit az ő ſámki vetese utan, az Kiralyi ſekben helyheztete az mint erről nyilvan valo irasunk vagyon, 2. *Sam.* 2. *verſ.* 2. *& ſequen.* Az lelki penig nem egyeb, hanem az őrők ęletnek bodogſaga, mellyet az Iſten az utolſo napon meg ád, minden benne bizoknak. Erről ſol Chriſtus Urunk *Mat.* 5. 12. mondvan: Örüllyetek es vigadgyatok, mert nagy az ti jutalmotok az Mennyegben. Az Sz. Janoſnak tizenhetedik reſeben-is azt mondgya Idvőzitőnk: Atyam azt akarom, hogy az hon en vagyok, azok-is ot legyenek az kiket ennekem attal, hogy laſſak az en dicsőſſegemet. Ezzel vigaztallya magat az Sz. Pál-is 2. *Tim.* 4. 7. mondvan: En amaz nemes hartzot megh hartzoltam, futaſomat el vegeztem, hitőmet megh tartottam. Vegezetre el tetetet ennekem az igaſſagnak Coronaja, mellyet megh ád az Ur ennekem amaz napon, amaz igaz Biro, nem csak ennekem penigh hanem mindeneknek, az kik varandgyak amaz ő dicsőſſeges el jővetelit. &c.

Harmadik jo tetemenye az meg halgatas.

220

tas. Effelől imigyen fol: segitségül hivot engemet, azert megh halgatom ötet, &c. Holot azt kel megh latnunk, hogy hogy follyon az Isten maga felől, holot ő felsége mindeneket jol tud, es lát? Jollehet az Isten, közönségeskeppen mindeneket tud es lát, ugy-mint az kinek semei sellel járnak ez egés földön, az mint az Zacharias Propheta bizonyittya *Cap.* 4. 10. Es be tölte mind az Eget es földet, az mint ő maga mondgya *Ierem.* 23. 24. Mindazonaltal, kivaltképpen mondatik az valaztot hiveket meg halgatni, az menyiben azoknak könyörgeseket az ő Sz. füleiben bocsattya, es Atyai jo kedveből azoknak kevansagokat be tellyesiti. Hallya tehat az hitetlenecket-is, de meg nem halgattya, az hiveket penigh ugy hallya, hogy meg-is halgattya. Ide valo, az mit *Esa.* 1. 15. mond az Szent Isten: Annakokaert, mikor az ti kezeiteket ki terjesztitek, az en sememet el reytem ti elöttetek, mikor ugyan sok scval imatkoztok-is, megh nem halgatlak, mert az ti kezeitek rakvak vérrel.

Az Sz. Janos Evangelistanal-is azt olvasſuk

vaſſuk amaz vakon ſüleret ember felöl, hogy az Sodoknak azt felelte: Az Iſten ugy-mond, az bünöſöket (tudni-illik az *pœnitentia* nelkül ęlöket) megh nem halgattya. Laſd meg *Ioan.* 9. 31. *&c.* Ellenbe penigh az hivek felöl azt mondgya az Iſten, *Eſa.* 65. *verſ* 24. Minekelötte kiáltananak, en meg halgatom, męg mikor ſolananak, en meg hallom.

Negyedſer, azt igeri Iſten az igaz hitö embernek, hog vele vagyon az ö haboruſagaban. Itt-is azt laſſuk meg, mikeppen ſollyon az Szent Iſten maga felöl, holot ö felſege mindenüt jelen vagyö, es az mint az Prophetanal mondgya, mind az Eget, ſ. mind az földet be tölti. *Ierē.* 23. 24. Erre-is rövideden csak azt felellyük, hogy közönſegeskeppen az Iſten mindenüt jelen vagyon, ugy-mint az kiben vagyon eletünk, mozgaſunk es letelünk, az mint amaz *Aratus* nevü Pogany bölcs mondotta, az kinek beſedit be hozza az Sz. Pál, *Act.* 17. 28. De kivaltkeppen mondatik az ö hiveivel lenni, az kiket az ö nyomoruſagoknak idejen el nem hágy, hanem belöl az ö Sz.

Lelke-

Lelkével vigaztallya, kivül penig az ő Sz. igijével legelteti. Igy cselekedek az Ezechias Kirallyal, az kit az ő halalos betegſegeben nem hagya, hanem belſőképpen az ő Sz. Lelkével erősſite, kűlſőképpen penig az ő Sz. igijével, az Propheta altal vigaztala. Laſd megh, 2. *Reg.* 20. *verſ.* 4. *& ſequen.*

Ötődik jo tetemenye az megh mentes, avagy ki ragadas. Haſonlatoſſagh altal fol az Iſten, vefen haſonlatoſſagot amaz haralmas emberek kezekből ki ragattatot prædatul; Avagy amaz kőzönſeges gyuladasbol ki ragattatot draga marhatul. Mert mikeppen azok veletlenűl az vefedelemből ki ragattatnak: Azonkeppen az hivek, az Iſtentűl, az ő nyomoruſagoknak vőlgyeből ki fabadittatnak, &c.

Az hatodik nem egyeb, hanem az meg dicsőites. Holot csak azt kel meg latnunk; Mit ért az Iſten az meg dicsőiteſen? Az mi ezt az kerdeſt illeti; Az Iras magyarazo Doctorok kőzzűl nemellyek ertek az őrők eletnek bodogſagat. Ide hozzak az Sz. Pál mondaſat, *Rom.* 8. 30. holot igy

fol

ſol az Apoſtol: Az kiket meg igazitot, azokat meg-is dicsőitette. Nemellyek penig ertik az hiveknek ez világi bodog állapattyokat, az kik kőzzűl ſokakat az Szent Iſten, nem csak meg ſabadit ez világi nyomoruſagokbol, hanem annakfelette ez eletben-is, nagy meltoſagra ennel, mellyel azokat, az varando őrők életnek bodogſaganak el vételere kesziti. Eggyik ertelem ſem illetlen; Mindazonaltal helyeſſeb azoknak ertelmek, az kik mind az kettőt egyben foglallyak, es azt mondgyak, hogy az Iſten az hiveknek mind kűlső, ſ. mind belső bodogſagot igir, mellyet az ő igaz igireti ſerint, fogyatkozaſnelkűl meg-is ád.

Hetedik ajandeka Iſtennek az hoſſu élet. Ez felől illyenkeppen ſol az Szent Iſten: Hoſſu napokkal be tőltőm őtet. Haſonlatoſſagh altal ſol itt-is az Szent Iſten Vtſen haſonlatoſſagot amaz bő es tellyes mertektűl, az melyben tőb nem fer.

Arra igeri azert az Iſten önnön magat; Hogy mind addigh élteti az hiveket, az meddigh ez vilagh ſerint valo életekkel-is meg

meg elegedhetnek, jövendőben penig, ez ęlet utan az őrők ęlemek bodogſagaval meg ajandekozza, az melynek kezdeti lęſen, de vege ſoha nem. Ide valo az Iſtennek mondaſa, holot az őtődik parancsolatban illyenkeppen ſol: Tiſtellyed az te Atyadat es Anyadat, hogy ſoßu ęletű lehes ez főldőn, az mellyet az te Urad Iſtened ád teneked, &c.

Utoſor, azt fogadgya Iſten az Kereſtyen es Iſtenfelő embernek, hog meg mutattya neki az ő megh ſabaditaſat. Itt az megh ſabaditaſon, az iras magyarazo Doctorok kőzzűl ertik az kűlſő oltalmat es meg maradaſt. Mint-ha arra igerne az Iſten magat, hogy az igaz hitő emberre, oly ſorgalmatos gondot viſel, hogy az ő ketſeges allapattyaban, az Iſtennek Atyai gondviſeleſet az ő fejen, tapaztalhato keppen eſeben veheti. Nemellyek penig ęrtik az lelki meg ſabadulaſt, melynek megh adoja az Iſtennek fia az Ur Jeſus Chriſtus. Ide ſabjak az Chriſtus mondaſat, *Ioan.* 8. 36. holot illyen modon ſol: Ha titeket az Fiu megh ſabadit, bizonyara ſabadoſok leſtek.

leſtek. De helyeſſeb azoknak ertelmek, az kik mind az kettőt egyben foglallyak, es azt mondgyak; Hogy az Iſten az Hiveknek arra igiri magat, hogy ez vilagi nyomoruſagokbol-is, nagy kegyelmeſen meg ſabadittya, jövendőben penig az örökke valo karhozattul-is meg menti.

Ide valo az mit Chriſtus Urunk mond *Ioan.* 5. 24. Bizony bizony mondom nektek, az ki az en beſedemet halgattya, es hiſen annak, az ki engemet el bocsatot, örök çlete vagyon, es az karhozatra nem megyen, hanem altal megyen az halalbol az çletre, &c.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzük megh innet, mely igen igaz, az mit az Sz. Pál mond, 1. *Tim.* 4. 8. Az Iſteni tiſtelet mindenre haſznos, melynek igireti vagyon mind ez vilagon es mind az mas vilagon, &c. Ennek igaz volta megh tetſik az elő ſámlaltatot dolgokbol. Intereſſünk azert innet, hogy az Iſtent ſereſſük, az ő nevet meg iſmerjük, ſükſegünknek idejen őtet hiyjuk ſegitſegül, hogy az elő ſámlaltatot jokban reſel-

tetteſſünk. Vetkeznek tehat ez ellen, az kik ſem az Iſtennek ſeretetiben nem gyönyörködnek, ſem az ő nevet nem iſmerik, ſem peniglen az ő nevet ſegitſegül nem hiyjak. De ez fele emberek ő magokat, az elő ſámlaltatot draga haſznoktul meg foſztyak. No mi azokat ne kövelſük, hanem ugy viſellyük magunkat, az mint az Szent Iſten kevannya, hogy az ő ſep aldaſival minket-is reſzeltelſen, &c.

II. Tanullyuk megh azt-is; Mely igen jo legyen az mi Szent Iſtenünk mi hozzank, az ki az ő fiainak es leanyinak jo cselekedeteknek jutalmát igiri, mind ez vilagon, ſ-mind az következendő ęletben, holot, valami jo azoktul ſarmazhatik, mindenekkel tartoznak az Iſtennek, az teremteſért, az naponkent valo gondviſeleſert es az megh valtaſert. Ennek-is valoſaga nagy ſepen ki nyilatkozik az Iſtennek jelen valo cselekedetiből, holot az hiveknek jo cselekedeteknek illyen tellyes jutalmát igiri, az mint oda fellyeb meg ertettek az hivek. Iotetteſſünk azert innet; vegyük hala-adaſſal az mi Szent Iſtenünktül, az

ki min-

ki minket igiretivel legeltet, holot meltan parancsolhatna, es ha mi jo farmazik mi tûlûnk, csak azt mondgyuk hogy hafontalan folgak vagyunk, mert az mivel tartoztunk, azokat cselekettûk. Erre int Idvôzitônk *Luc.* 17. 10. *&c.* Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenûnk, hogy mi igy viſelheſſûk magunkat, Amen.

Ez ennek az maſodik reſznek-is rôvid magyarazattya.

XL. PRÆDIKATIO.

Apoc. 14. 13. *Boldogok leſsnek ezutan, &c.*

MIvel-hogy az halalnak męgh csak emlekezeti-is, az embernek bivet felette igen megh fomorittya, az mint az Siracides bizonyittya kônyvenek negyveneggyedik reſzeben: Annakokaert fûkſeg az hiveknek az halalnak felelme ellen magokat vigaſztalni. Ez azoka, hogy az Iſten gyakorlatoſſaggal vigaſztallya az hiveket az fomoru halalnak rettegtetô felelme el-

len. Az tôbbi kôzt Chriſtus Urunk azt mondgya *Ioan.* 11. 23. En vagyok az fôltamadas, es az ęlet, az ki en bennem hiſzen, ha ſzinten megh hal-is, ęl. Ide valo az-is, az mit Idvôzitônk az Bethaniaban meg holt Lazarnak halala felôl mond, *Ioan.* 11. 11. Az mi baratunk az Lazar alußik, &c. Az-is, az mit az Jajirus leanya felôl mond, *Mat.* 9. 24. Tavozzatok el, mert az leanzo nem holt megh, hanem alußik. Ugyan ezen dolgot cselekedi az Iſtennek Angyala-is ez igikben, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Vigaztallya az hiveket az Iſtennek Angyala, az halalnak felelme ellen, igaz okait advã az ô vigaztalo beſedinek.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert ket reſekre oſthattyuk ez rôvid igiket. Mert az elſô reſeben be foglaltatik az vigaztalas, melyben az Angyal vigaztallya az hiveket az halalnak felelme ellen. Az maſodik reſeben penig, igaz okait adgya az ô vigaztalo beſedinek

ſedinek, &c. Ez mind Summaja, ſ-mind rendi az igiknek; Laſſuk immar az bőtűt rendel. Mond az Iſtennek Angyala: Boldogok leſznek ez utan az halottak, kik az Urban halnak meg. Ugy vagyon bizonyara az Lelek mondgya, &c.

Ez igikben foglaltatik be ez fel vőtt igiknek elſő reſe, holot vigaztaltatnak az hivek az halalnak felelme ellen. De hogy innet tőb lelki eppűletet vehe ſſenek az Kereſztyenek, imez ket kivaltkeppen valo kerdeſeket forgaſſuk megh. 1. Kicsodak halnak megh az Urban? 2. Miben áll azoknak az ő bodogſagok, az kik az Urban halnak meg?

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az elſő kerdeſt illeti, arra az Iras magyarazo Doctorok nem mind egy arant felelnek. Mert nemellyek azokon, az kik az Urban halnak megh, ertik az *Martyrokat*, az kik az Iſtennek igaz tiſteleti mellet halalt ſenvednek. Annakokaert ezek ezt az *locuſt* illyenkeppen forditttyak. Boldogok azok, az kik az Urert halnak meg. Illyen ertelemben volt, amaz boldog emle

kezetô Theodorus Beza. Nemellyek pénigh kôzônſegeskeppen ertik az hiveket, es azt mondgyak, hogy azok halnak meg az Urban, az kik az Chriſtuſnak nevenek igaz vallaſaban múlnak ki ez vilagbol Eggyik ertelem ſem illetlen; Mindazonaltal helyeſſeb leſen ha mind az kettôt egben foglallyuk. Mert az *Martyrok is* az Chriſtuſnak igaz vallaſa mellet fenvettenek, mely ha ugy nem lôt volna, ſemmikeppen vereket ki nem ontottak volna az igaz tudomany mellet.

TANUSÁG.

Vegyûk eſûnkben innet; Hogy az hiveknek halalok merô bodogſag. Megtetſik ez, az Iſtennek Angyalanak jelen valo mondaſabol, holot illyenkeppen fol: Boldogok az halottak, az kik az Urban halnak megh. Ide valo, az mit Chriſtus Urunk mond *Mat.* 5. 10. Boldogok az kik az igaſſagert ûldôzeſt ſenvednek, mert azoke az mennyeknek Orſaga. Iſmet, *Mat.* 10. 39. Az ki el veſzti az ô lelket en erettem, meg talallya azt. Intetteſſûnk annakokaert innet; Hogy az Chriſtus neve mel-

let min-

let mindeneket el kenvedgyünk, sőt ha ugy kevantatik, ne bannyük vérünket ki ontani es életünket el fogyatoi, hogy mi-is az boldogok közze számaltassunk. Ezt az Sz. Pál, sajat peldajaval commendallya, *Act* 21. 13. mondvan: En penigh, nem csak meg kőttetni, de még halni-is kész vagyok az Jesusnak neve mellet Jerusalemben. Vetkeznek tehat amaz kicsin hitő es vilagh szerető emberek, az kik, inkab ellene mondanak az Christusnak, hogy nem mint külső jószagokban es tisztességekben kárt vallyanak. De ezek szinten ugy járnak, mint az *Æsopus* kakassa, az mely felől azt olvassuk hogy az zap avagy árpa szemet, fellyeb bőcsőllötte az draga kőnel.

Kárt-is vallanak ezek, kivaltkeppen lelkekben; Mert azt mondgya Christus Urunk *Mat.* 10. 32. Valaki en rollam vallast tészen az emberek előt, en-is vallast tészek arrol az en Atyam előt. Valaki penig meg tagadand az emberek előt, en-is meg tagadom azt az en Atyam előt. De mi azokat ne kövessük, hanem ugy ellyünk ez vilagon, hogy az Urban hallyunk

megh, hogy boldogok leheſſünk.

AZ MASODIKROL.

Miben állyon az hiveknek boldogſágok, igen ſzépen meg tanit az Sz. Pál Apoſtol, *Rom.* 14. 17. mondvan: Az Iſten Orſzága, nem ętel es ital, hanem igaſſagh, bekeſegh es örőm az Sz. Lelek altal. Mely mondaſaban, harom dolgokat jelent az Apoſtol az hiveknek jővendő boldogſagok felől. Eggyik az igaſſag. Maſodik az bekeſegh, harmadik az őröm. Mindenikről csak rővideden ſzolok. Az igaſſag (hogy csak arrol ſollyak az mely jegyzesben itt az Apoſtol veſi) ſemmi nem egyeb, hanem az Chriſtus ártatlanſaga, mely az hiveknek hit altal tulaydonittatik. Erről ſol az Sz. Pál, 1. *Cor.* 1. 30. mondvan: Az Chriſtus adattatot minekűnk Iſtentűl, igaſſagul, ſentſegűl es valtſagul. Az bekeſeg, nem egyeb, hanem az jo lelki iſmerettnek csendeſſege az bűnőknek bocsanattya felől. Ide valo, az mit az Sz. Pál mond *Rom.* 5. 1. Megh igazittatvan hit altal, bekeſegűnk vagyon az Iſtennęl, &c. Az őrőm penig, amaz lelki vigaſag, mely ſar-

mazik

mazik az hiveknek ſivekben es leikekben, az varando örök ęletnek boldogſaganak bizonyos meg adattataſabol.

Erről ſol Chriſtus Urunk *Ioan.* 16. 22. mondvan: Es örül az ti ſivetek, es az ti örömötöket ſenki el nem veſi tűlletek. Ezekben áll az hiveknek boldogſagok:

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az hivek az teſti avagy ez vilagi gyarlo allapat utan, ſokkal męltoſagoſſab allapatra emeltetnek. Amaz Evangeliumbeli Abraham bizonyittya ezt, *Luc.* 16. 25. holot az Gazdagnak azt mondgya: Megh emlekezzel arrol, hogy el vetted az te javaidat eltedben, az Lazar-is az ő gonoſit; Moſt annakokaert ő örül es vigad, te peniglen gyötrődől. Ide valo az-is, az mit az Sz. Pál, maga kepeben minden hivek felől mond, 2. *Tim.* 4. 7. Amaz nemes hartzot megh hartzoltam, futaſomat el vegeztem, az hitöt megh tartottam. Vegezetre el tetetet ennekem az igaſſagnak Coronaja, mellyet megh ád ennekem az Ur, amaz napon, amaz igaz Biro; Nem csak ennekem pe-

nigh, hanem mindeneknek, az kik varangyak az ô dicsôſſeges el jôvetelit. Ugyan ezen dolgot allattya az Iſtennek Angyala-is itt az helyen. Intetteſſünk tehat innet; Hogy ne irigyellyük az mi Kereſtyen halottainknak boldogſagokat, hanem ugy keſicsük magunkat az mi vęgſô napunkhoz es oránkhoz, hogy mi-is az Urban megh halvan, az elô ſámlaltatot jokban reſeltetteſſünk. Ez az elſô reſnek rôvideden valo magyarazattya.

Mond immar az Iſtēnek Angyala: Mert meg nyugoſnak az ô fáratſagoktul, es az ô cselekedeteknek jutalma kôveti ôket, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſe, holot igaz okait adgya az ô mondaſanak. Ket kivaltkeppen valo okait hozza be, az mellyekre nezve, az hiveknek halalokat bodogyittya. Elſôben azt mondgya; Hogy azert boldogok az Kereſtyen meg holt emberek: Mert az ô munkajoktul meg nyugoſnak. Maſodſor, mert az ô munkajoknak jutalmat el veſik. Mindenikrôl külôn külôn ſollok, halgaſſanak reja az hivek.

Mond

Mond az Angyal: Mert az ő munkajoktul, avagy munkajok utan valo fáratſagoktul megh nyugoßnak, &c. Ez az elſő oka, az miert az hiveknek halalokat bodogyittya az Angyal. Holot az hiveknek munkajokon erti ez vilagi nyomoruſagokat, az nyugodalmon penigh az örök életnek boldogſagat. Haſonlatoſſag altal ſol penigh az Iſtennek Angyala, mellyet veßen, amaz nagy munka es kűlſő raboraſagtul megh terheltetet, es ugyan el nyomattatot embertűl. Mert mikeppen az ſele emberek, az kemeny munkatul megh nyomattatvan, ugyan el fáradnak es badgyadoznak: Azonkeppen az hivek, ez vilagi nyomoruſagoknak nehez igajatul el nyomattatvan, ugyan el fáradnak elmejekben. Es mikeppen hogy azok, az ő fáratſagok utan nyugodalmat kevannak: Szinten azonkeppen az hivek, az ő nyomoruſagoknak kőzepette, az Sz. Pállal eggyűt fől kiáltanak es azt mondgyak: *Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* Kevanok el oßlattatni; az az, megh halni, es az Chriſtuſſal lenni: *Philip.* 1. 23. Annak-

felette,

felette, mikeppen hogy az nyugodalom kedves, az munka miat megh fáradot embereknel. Azonkeppen az örök çletnek boldogſaga kedves az híveknel. Ez am amaz mezőben el reytet kincs, az mellyert ember minden jobſagat el adgya, es az mezőt megh veſi, hogy az kincset övéve teheſſe, az mint Chriſtus Urunk az Evangeliſtanal mondgya, *Mat.* 13. 44. *&c.*

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Mely igen igaz legyen amaz kőzönſeges mondas: *Mors ultima linea rerum.* Az halal minden dolgoknak vege, avagy utolſo hatara. Im hallod, az Iſtennek Angyala bizonyittya ezt, holot azt mondgya, hogy az hivek az teſti halal utan, megh nyugoſnak az ő munkajoktul. Vigaztallyuk azert ezzel magunkat, ez vilagi ſok rendbeli nyomoruſagink es ſenvedeſink ellen. Nincs oly Kereſztyen ember, az ki ſenvedeſnelkűl çlhetne ez vilagon, az mint erről nagy nyilvan ſol az Sz. Pál 2. *Tim.* 3. 12. mondvan: Valakik az Chriſtus Jeſusban kegyeſſen akarnak çlni, azok űldezeſt ſen-

ved-

vednek. De, az többi közt, ezzel vigaztalhattyuk magunkat, hogy mind ezeknek vęget vęt az jo halal, az mely utan pihemeſt veſſünk jövendöben, &c.

Mond męg-is az Iſtĕnek Angyala: Es az ö cſelekedeteknek jutalmaköveti öket, &c.

Ez az maſodik oka, az melyre nezve az Angyal az hiveket az ö halalok utan-is boldogoknak mondgya. Itt minekünk csak azt kel megh latnunk, mit ert az Angyal az jutalmon? Az jutalmon ertetik az örök ęletnek boldogſaga, mellyet meg adando az Ur Jeſus Chriſtus mind azoknak, valakik az ö neve mellet ez vilagon fenvednek. Laſd megh, *Mat.* 5. 11. es 12. Ez peniglen jutalomnak neveztetik, imez következendö ſep okokert.

1. Annak bizonyos voltara nezve. Mert mikeppen az munkaſok bizonyoſſan el hittek, hogy az ö jo Urok avagy Gazdajok, az ö munkajoknak męlto jutalmat meg adgyak ö nekik: Azonkeppen az hivek minden keteſegnelkül el hittek, hogy az Iſten, az ö igaz igireti ſerint, az örök ęletnek boldogſagat meg adgya ö nekiek.

Laſd

Lasd meg mikeppẽ fol az Sz. Pál, 2. *Tim.* 4. 8.

II. Mert noha az örök élet ingyen adatik az híveknek; Mert Isten ajandeka az örök élet, az mint az Sz. Pál mondgya *Rom.* 6. 23. Mindazonaltal az Isten, az híveknek jo cselekedeteket-is azzal megh Koronazza, az mint az Agoston *Doctor* tanit. Peldak erre az jo Atyak es Anyak, az kik az ő Atyai es Anyai indulattyokrul viseltetven, minden jotagokat az ő fioknak es leanyoknak conferallyak, mindazonaltal azzal egyber-smind azoknak fiui es leanyi engedelmességeket-is megh ajandekozzak.

TANUSAG.

Vegyük essünkben innet; Mely igen igaz, az mit az Sz. Pál mond. 1. *Tim.* 4. 8. Az kegyesseggh mindenekre hasznos, az mely felöl igiret vagyon, mind ez életben, smind az következendőben. Ennek igaz volta megh tetsik az elő számlaltatot dolgokbol. Erről fol az Sz. David-is *Psal.* 58. 12. mondvan: Bizonyara vagyon az igaz embernek jutalma, &c. Interthessünk tehat innet, hogy igen jamborok es Istenfelő k

ſelők legyünk, es az Urban hallyunk meg, hogy igy holtunk utan az mi munkainktul nyughaſſunk megh, es az mi cselekedetünknek jutalma kövеſſen minket-is, &c.

Vetkeznek ez ellen azok, az kik Iſten ellen rendelik mind eleteket, ſ-mind erkölcsöket, es az ő bűnökben halnak meg. Ezek nem nyugodalomra, hanem amaz Evangeliumbeli Gazdaggal, gyötrelemre mennek, es az ő cselekedeteknek munkaja követi őket; Mert az ő fergek megh nem hal, es tűzők megh nem alusik. Laſd meg *Eſa.* 66. 24. *&c.* Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, hogy az Urban halhaſſunk meg, hogy az mi cselekedetünknek munkaja kövеſſen minket. Igy cselekedgyek mi velünk az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert Sz. Lelkenek altala, Amen.

Ez ennek az maſodik reſznek-is rövid magyarazattya; Erről ſem ſolok többet, legyen eleg.

XLI.

XLI. PRÆDIKATIO.

Ioan. 11. 25. *En vagyok az fôl-tamadas, &c.*

MIvel-hogy az emberi okoſſagh, ſemmit nehezebben nem hiſzen, mint az halottaknak jôvendô fôl-tamadaſokat, annakokaert az Iſtennek lelke gyakor helyen allattya az Sz. Irasban, az teſteknek jôvendô fôl-tamadaſat. Ide valo, az mit *Eſa.* 26. 19. olvaſunk: Meg elevenednek az te halottaid, az en teſtemmel egyben fôl-tamadnak. Az Daniël Propheta is errôl ſol, *Cap.* 12. 2. Sokan, ugy-mond, azok kôzzûl, az kik az fôldnek poraban aluſnak, fôl ſerkennek az örôk ęletre, nemellyek penig az gyalazatra, &c. Az Job Patriarcha-is azt mondgya kônyvenek tizenkilentzedik reſzeben: Tudom hogy az en meg valtom ęl, es az utolſo ember az fôldbôl fôl-tamad, &c. Az Ezechiel Prophetanak penigh, nagy ſep latasban adgya ezt eleiben

eleiben az Istennek lelke. Lasd megh *Ezech. 37. vers. 1. & sequen.*

Christus Urunk-is ezt allattya *Ioan. 5. 28.* holot illyenkeppen sol: Mert el jű az ora, mellyen mindenek, az kik az koporsoban vannak, meghallyak az ő sayat. Es az kik jokat cselekettenek, ki jűnek az életnek fől-tamadasara; Az kik penig gonoszokat cselekettenek, az kárhoz atnak föltamadasara. Az Sz. Pál penigh 1. *Cor.* 15. erről ugyan bő beszeddel sol. Ugyan ezen dolgot allattya Idvőzitőnk-is ez meghallot rővid igikben, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez igiknek csak ez: Allattya itt Christus Urunk az testeknek föltamadasat, mellyet egyedűl csak maganak tulaydonit, holot egyber-s-mind előnkben adgya az igaz hitnek nagy erejet a, vagy gyűmőlcset.

RESZEI.

Tanusagnak okaert ket reszekre osthattyuk ez rővid igiket. Mert az első reszeben emlekezik Idvőzitőnk az föl-tamadas-

nak Authorarol avagy szerzô okarol. Az masodikban penig az igaz hitnek gyûmôlcserôl sol. Ez mind Summaja (mind rendi az igiknek; Lassuk immar az igiket rendel Isten segitsegebôl.

Mond Christus Urunk: En vagyok az fôl-tamadas es az elet, &c. Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak elsô resze, holot az fôl tamadast maganak tulaydonittya Christus Urunk. Itt minekûnk csak azt kel megh latnunk; Miert nevezi ô magat Idvôzitônk fôl-tamadasnak es életnek?

Ennek imez kôvetkezendô okait talallyuk. I. Magara nezve; Mert sajat maga erejevel tamadot fôl az Christus. Ôn nôn maga bizonyittya ezt Christus Urunk, *Ioan.* 10. 19. mondvan: Hatalmam vagyon hogy le tegyem az en lelkemet, es hogy ismet fel vegyem azt, &c.

II. Azokra nezve, az kiket ez fôldôn leteben czudalatoskeppen, az ô Isteni hatalmanak altala fôl tamasztot, az mint errôl az Evangelistak nagy nyilvan valo bizonsagot tesznek. Lasd meg az tôbbi kôzt, *Mat.* 9. 25. *Luc.* 7, 15. *Ioan.* 11. 44. &c. De

sok

ſok volna az peldakat mind elő ſámlalnom.

III. Az utolſo fől-tamadaſra nezve, melynek ſerző oka az Iſtennek fia leſen. Erről ſol Idvőzitőnk, *Ioan.* 5. 21. Mikeppen, ugy mond az Atya fől-tamaſtya az halottakat, azonkeppen az Fiu-is, az kiket akar, fől tamaſtya. Iſmet ugyan ott, *verſ.* 28. azt mondgya: El jű az ora, hogy mind azok, az kik az koporſoban vannak, meg hallyak az ő ſavat, es fől-tamadnak, &c.

TANUSAG.

Jegyezzűk megh innet; Hogy az fől-tamadaſnak ſerző oka őnnőn maga az Jeſus Chriſtus. Ennek igaz volta meg tetſik jelen valo mondaſabol, holot ő magat fől-tamadaſnak es ęletnek jelenti lenni. Vigaſtallyuk tehat innet mi magunkat; Atyank fia nekűnk az Chriſtus, azert nem feletkezik el az ő Attyafiairol. Fejűnk ő főlſege, annakokaert az ő tagjait nem hadgya az halalban. Tehat nagy batorſaggal mondhattyuk: *Si caput in cœlo eſt membrane claudet humus?* Ha az fő az Egben vagyon, az tagokat mikeppen rekezthetne el az főld? Ez az elſő reſecskenek rő-

videden vala magyarazattya.

Mond immar Chriſtus Urunk: Az ki en bennem hiſzen, ha ſinten megh hal-is, ęl; Az ki peniglen ęl, es hiſzen en bennem, örökke meg nem hal, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſze, holott az igaz hitnek gyümölcseről emlekezik Idvözitönk, ket kivaltkeppen valo dolgokrol emlekezik peniglen. Az elſőről imigyen ſol: Az ki en bennem hiſzen, ha ſinten meg hal-is ęl. Itt minekünk csak azt kel megh latnunk, mikeppen ſollyon Chriſtus Urunk, hogy hogy ęlhet az, az ki megh hal? Erre rövideden azt felelliük, hogy ket ſęle mind az ęlet es az halal, tudni-illik teſti es lelki. Az teſti ęlet nem egyeb, hanem az leleknek az teſtel valo eggyeſüleſe. Az teſti halal penig, az leleknek az teſtül valo meg valaſa. Az lelki ęlet nem egyeb, hanem az örök ęletnek boldogſaga. Az halal penig az pokol es kárhozat. Itt azert Chriſtus Urunk ſol az teſti halalrol es az rök ęletről, mint-ha azt mondotta volna; Az ki en bennem hiſzen, ha ſinten teſte-

ben

ben meg hal-is, mindazonaltal ęl az ő lelkeben, az az, annak az ő lelke meg tartatik az örök ęletre, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az hivek, noha teſtekben megh halnak, mindazonaltal az ő lelkek megh tartatik az örök ęletre. Megh tetßik ez, *Sapien.* 3. 1. holot azt olvaſſuk: Az igazaknak lelkek az Iſtennel vannak, es nem illeti azokat az gyötrelem. Nagy ßep peldaban adgya ezt elönkben Chriſtus Urunk *Luc.* 16. 22. Ide ßabhattyuk azt-is, az mit az Sz. Iſtvan maga felöl mond *Act.* 7. 59. Uram Jeſus, ved hozzad az en lelkemet. Ugyan ezen dolgot allattya Idvözitönk-is itt, holot azt mondgya; Hogy az ki ő benne hißen, ha ßinten meg hal-is, tudni illik teſtében, mindazonaltal ęl tudni-illik lelkeben, &c.

Ezt peniglen az Papiſtak ellen kel meg tanolnunk, az kik azt mondgyak, hogy az Hiveknek lelkek, mineküttanna teſtekből ki mulik, az *Purgatorium* tüzebe vitetik, es mind addig ott gyötrettetik, mig az bünrül eleget nem teßen. De meg hamiſſittya

ezeket Chriſtus Urunk, holot azt mondgya, hogy az ki ő benne hiſzen, ha ſinten meg hal-is ęl, az az, meg tartatik lelke az Abrahamnak kebelében. Vigaſztallyuk azert magunkat az halalnak rettegtető felelme ellen. Nem megyünk mi *Purgatoriumba*, mert az Chriſtus Jeſusnak, az Iſtennek fianak vęre megh tiſztitot minket minden bűneinkből. 1. *Ioan.* 1. 7. Es ſemmi karhoztataſunk nincsen, valakik az Chriſtus Jeſusban igaz hitnek alatta be plantaltattunk, *Rom.* 8. 1. *&c.*

Mond immar Chriſtus Urunk: Az ki penig ęl, es hiſzen en bennem, örökke meg nem hal, &c.

Ez az maſodik haſna az Kereſztyeni igaz hitnek, holot azt kel meg latnunk, mi modon ſollyon Idvözitőnk, holot az Sz. Pál, *Hebr.* 9. 27. azt mondgya: Hogy el vagyő vegezven, hogy egyſzer meg kel halni?

FELELET.

Erre rövideden azt felellyük, hogy ket fęle az halal, tudni-illik teſti es lelki. Szol itt Chriſtus Urunk, nem az teſti, hanem az lelki halalrol, mellyet örökke valonak

nevez.

nevez. Azzal vigasztallya azert Christus Urunk az ô benne hivôket; hogy az lelki halaltul, mely nem egyeb, hanem az örökke valo pokol es karhozat, semmi felelmek nem lehen, &c.

TANUSAG.

Vegyük eszünkben innet; Mely draga es gyönyörüseges hasznai legyenek az Christusban valo igaz hitnek. Ennek igaz volta megh tetszik az elô számlaltatot dolgokbol. Ezt commendallya az Sz. Pál-is, *Hebr.* 11. *vers.* 1. holot imigyen szol: Az hit peniglen az ollyan dolgoknak valosaga, az mellyet remenlünk, es az mely dolgok nem latszatnak, azoknak bizonyos mutatoja. Intetteszünk azert innet; Higgyünk az Ur Jesus Christusban, hogy ez teszi halal utan-is elhesszünk, es az örökke valo halaltul üresszek lehesszünk. De, boldog Isten, ki sokan vannak, az kik az mi Idvözitönkben nem hisnek, mint az megh vakolt Sidok az Pogany Törökökkel, Tatarokkal, es az több hitetül szakat emberekkel egyeremben. De ezek az ô hitetlenségek miat, magokat az örökke valo boldogsag-

tul meg foſtvan, ket kezzel vonſak fejekre az Iſtennek haragjat, mellyet az karhozat kôvet. Az Janos *Baptiſta* igy magyarazza ezt *Ioan* 3. 36. mondvan: Az ki az Fiuban hiſzen, annak örök élete vagyon; Az ki penig az Fiunak nem hiſzen, az életet nem lattya, de az Iſtennek haragja marad ô rayta, &c. No mi affele embereket ne kôveſſünk, hanem hidgyünk az Iſtennek Fiaban az Ur Jeſus Chriſtusban, hogy az teſti halal utan az örök életnek boldogſagaban be iktattaſſunk. Ezzel biztat Idvôzitônk *Mat.* 5. 11. mondvan: Boldogok lebtek, mikor titeket ſidalmaznak, haborgatnak, es minden gonoſz hamiſſagot mondanak ti ellenetek en erettem. Orüllyetek es örvendezzetek, mert az ti jutalmatok bûſeges Mennyegben. Iſmet, *Mat.* 25. 34. Jertek el en Atyamnak aldottai, birjatok az Orſagot, mely meg keſzitetet nektek, ez vilagnak fundamentomanak fel veteſe elôt, &c. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, hogy mi az ô Sz. Fiaban az Ur Jeſus Chriſtusban igazan hiheſſünk, hogy az igaz hitnek gyô-

nyörû-

nyörüseges, elö ßámlaltatot gyümölcseiben reßelettessünk. Erre fejenkent segellyen minket, ugyan ezen mi kegyelmes Atyank es Istenünk, Fiaert az Ur Jesus Christusert; Sz. Lelkenek vezerlese altal, Amē.

Ez ennek az masodik reßecskenek-is rövid magyarazattya, &c.

XLII. PRÆDIKATIO.

Sapien. 3. 1. Az igazaknak lelkek, &c.

ELeitül fogvan sok külömb külömb fęle hamis velekedesek voltanak az lelkeknek az testböl valo ki mulasok utan valo helyek es állapattyok felöl. Mert nemellyek azt mondottak, hogy minekutanna az embereknek lelkek az testböl ki mulnak, itt ez vilagon ßellel buydosnak. Mely hamis velekedes, męg az Isten nepe közze is be ferkezet volt, az mint meg tetßik az Evangelista mondasabol *Luc*, 24. 37. Nemellyek azt mondottak, hogy egy testböl masba mennek, es ha jambor ember

lelke volt, ismet emberbe megyen, ha pénig lator embere volt, az oktalan allatokba megyen. Peldanak okaert, hogy ha reſeges es tobzodo ember lelke volt, azt mondottak, hogy Diſnoba megyen. Ha parazna embere volt, az Ebbe megyen. Ha gyilkoſe es vęr onto embere volt, Farkasba megyen. Ha kegyetlene, Oroſlanba. Ha álnok embere volt Rokaba. &c. Illyen ertelemben volt az Pythagoras az ő követőivel. Nemellyek azt itiltek, hogy mind őrőkke csak aluſnak, mint az *Catullus* nevű *Poęta*. Nemellyek azt vallottak, hogy az teſtel eggyűt meg halnak; Illyen itilerben volt az *Epicurus* az ő tarſaival egyetemben.

Nemellyek azt mondottak, hogy az ki múlt lelkek, ſok es hoſſu idő mulvan, ismet az teſtekben fallanak. Illyen ertelemben volt amaz *Virgilius* nevű *Poęta Æneid.* 6. Vegezetre az Papiſtak azt mondgyak; Hogy az *Purgatoriumba* vitettetnek, es mind addigh ott győtrődnek, valamîg, avagy az bűnőkert eleget nem teſnek, avagy az ęlőknek alamiſnajok es kónyőrgeſek

altal

altal onnat ki nem szabadittatnak. Felette szükseges azert, ez sele tevelygő es hamis velekedesek ellen, az Kereszteyeneknek ertekezni es tudakozni, az lelkeknek az testekből valo ki mulasok utan lęvő helyekről es allapattyokrol, mellyet, az többi kőzt, az bőlcs, nagy szepen előnkben ád, ez meg hallot rővid igikben.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Megh tanittatunk itt, az Hiveknek lelkeknek, az testből valo ki mulasok utan valo helyekről es allapattyokrol.

Tovabba, mivel hogy az igek rővidek, annakokaert rebekre nem obhattyuk; Hanem, hogy az hivek ezekből tőb lelki epületet veheszenek, imez kővetkezendő dolgokat kel meg latnunk. 1. Mit ert az Bőlcs az igazakő? 2. Micsoda az Istennek keze, az melyben az igazaknak lelkek tartatnak? 3. Micsoda az halalnak győtrelme az melytől az igazaknak lelkek űreszlek?

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az első dolgot illeti; Az igazakon

kon értettetnek az Hivek. Hasonlo jegyzesben vesi az David-is, *Psal.* 34. 16. mondvan: Az Uroak szemei az igazakra vigyaznak. Ismet oda alab *vers.* 20. Sokak az igazaknak nyomorusagok, &c. Tovabba az hivek igazaknak neveztetnek, imez következendő okokra nezve.

I. *Relativè*, az mint az Scholakban solunk, az Christus igasságara nezve, mellyel az hivek nagy szepen, mint egy menyegzői ruhaval föl ekesitettenek. Erről sol az Sz. Pál, 1. *Cor.* 30. Holot azt mondgya; Hogy az Christus adattatot minekünk az Istentül, szentségül, igasságul es valtságul.

II. *Comparativè*; Mert hogy-ha egyben vettetnek az Hypocritakkal es az hittül sakat emberekkel, azokhoz kepest méltan igazaknak talaltatnak es neveztetnek.

III. Az ő Sz. szandekokra es igyekezetekre nezve; Mert, az menyire az gyarlosagh az hiveket elő bocsattya, szent es fegyhetetlen életet élnek ez jelen valo vilagon. Ide valo, az mit amaz hiv lelek maga felől mond, *Cantic.* 5. 3. Megh mo-

stam

ſtam az en labaimat, mikeppen mocskollyam iſmet be? Az-is, az mit az Job Patriarcha maga felôl mond, *Iob.* 31. 1. Az en ſemeimmel ugyan ſôvetſeget tettem vala, es miert igyekezten volna vala mely ſûznek meg ſepiôſitefere?

TANUSAG.

Jegyezzûk meg innet; Mely igen jo legyen az mi Szent Iſtenûnk mi hozzank, kik noha bûnben fogantattunk es ſûlettettûnk, *Pſal.* 51. 7. mindazonaltal, az ô Sz. Fianak igaſſagaval minket fôl ruhazvan, igazaknak tart es iſmer. Intetteſſûnk azert innet; Ime az mi Szent Iſtenûnk igazaknak tart minket, annakokaert azon legyûnk, hogy az igaſſagot ſereſſûk es kôveſſûk, az hamiſſagot penigh gyûlôllyûk es igen el tavoztaſſuk. De, boldog Iſten, ki ſokan vadnak, az kik ôrômeſt hallyak, hogy igazaknak nevezetnek, de ha ęleteket es erkôlcsôket megh tekintyûk oly tavoly járnak az igaſſagtul, az mely meſſe vagyon Mako Jeruſalemtûl, az mint kôz peldaban mondgyuk. No mi az ſęle embereket ne kôveſſûnk, hanem az igazat ſę-

reſſûk

reſſük es kövesſük, hogy męltan igazaknak mondaſſunk.

AZ MASODIKROL.

Az Iſtennek kezen, az Iras magyarazo Doctorok ertik az boldogſagnak helyet, mellyet az Sz. Iras, neha Paradycsomnak, neha Abraham kebelenek, neha Iſten hazanak, neha Mennyei Jeruſalemnek es Sz. Varoſnak nevez. Laſd megh, *Luc.* 23. 43. Iſmet, *Cap.* 16. 22. *Ioan.* 14. 2. *Apoc* 21. 2. *&c.* Igy neveztetik peniglen I. Mert mikeppen azok mindenkor ſemeink elől forognak, az mellyeket kezünkben hordozunk: Azonkeppen az Hiveknek lelkek, mindenkoron az Iſtennek ſine elől vadnak. Laſd megh *Apoc.* 6. 9. II. Mert mikeppen az emberek ſorgalmatos gondotviſelnek azokra, az mellyeket kezekben viſelnek: Azonkeppen az Hiveknek lelkekre gondgya vagyon az Iſtennek. Ide ſabhattyuk az mit az Szent Iſten mond, *Eſa.* 49. 16. Ime az en tenyeremre metzettelek föl tegedet, es az te kő falaid mindenkor előttem vannak. Azt-is, az mit az David mond, *Pſal.* 34. 16. Az Urnak

nak ſemei az igazakra vigyaznak, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Hiveknek lelkek, az teſtből valo ki mulaſok utan, nagy ſep gyönyörüſeges nyugodalomban tarttatnak. Nagy ſep peldaban adgya ezt elönkben Chriſtus Urunk *Luc.* 16. 22. holot azt mondgya, hogy az Lazarnak lelket az Angyalok az Abrahamnak kebeleben kölöztettek altal, &c.

Ugyan ezen dolgot erösſiti Chriſtus Urunk, *Luc.* 23. 43. holot az Kereſtfán függö Tolvaynak azt mondgya: Bizony mondom teneked, ma en velem leſz Paradycsomban. Intetteſſünk tehat innet; Hogy tudgyunk meg felelni az Papiſtaknak, az kik *Purgatoriumra* igazittyak az Kereſtyen embernek lelket, hogy ott gyötrödgyek, miſgh az bünert eleget nem tesen. De meg hamiſſittya ezeknek ertelmeket az bölcs, holot azt mondgya, hogy az igazaknak lelkek az Iſtennek kezeben vannak. Meg tzafollya Idvözitönk-is, mind az Lazarnak, ſ. mind az Kereſtfán függö Tolvaynak peldajokban. Mi azert az Papiſtakkal

ne te-

ne tevelyegjünk, hanem az bölcsel éggyût hidgyük el, hogy az igazaknak lelkek Iſten kezeben tartatnak, es az gyötrelemtûl üreſſek.

AZ HARMADIKRÓL.

Az mi az utolſo dolgot illeti; Az halalnak gyötrelmen kel ertenünk az gyötrelemnek helyet. Ezt az Iras, neha *Gehennának*, neha Thophetnek, neha penig pokolnak nevez. Laſd megh *Mat.* 10. 28. 2. *Reg.* 23. 10. *Luc.* 16. 22. *&c.* Tovabba halalnak gyötrelmenek neveztetik az karhozat, imez következendö okokert.

I. Mert ez teſti halal utan ſal az Hypocritakra, es az hittûl ſakat emberekre. Ide valo az mit Idvözitönk mond *Mat.* 25. 46. Es mennek az gonoſok az örökke valo gyötrelemre.

II. Mert az karhozat ſemmi nem egyeb, hanem az örökke valo halalnak gyötrelme. Errôl ſol az Iſten, *Eſa* 66. 24. holot azt mondgya: Az ö fergek megh nem hal, es az ö tüzök meg nem aluſik. Peldaban adgya ezt elönkben Chriſtus Urunk *Luc.* 16. 23. Laſd megh az iraſt.

TANU-

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Mely igen igaz az mit az Sz. Pál mond *Rom.* 8. 1. Semmi karhoztatasok nincsen azoknak, az kik az Christus Jesusban vannak. Meg tetßik az Bölcsnek jelen valo tanitasabol, holot azt mondgya, hogy az igazaknak lelkeket nem illeti az halalnak gyötrelme. Vetkeznek azert az Papistak, az kik azt mödgyak, hogy az hiveknek lelkek az *Purgatoriumba* (mellyet ök az Pokolnak pitvaranak tartanak) vitetnek, es ott kenlodnak, mind addig, mig az bünökert eleget nem tesznek. De mi ezekkel az emberekkel ne tevelyegjünk, hanem hidgyük el az Bölcsnek jelen valo tanitasat, holot azt mondgya, hogy az igazaknak lelkek, az Urnak kezeben vannak, es nem illeti azokat az halalnak gyötrelme. Nem-is büköldödnek penig az Hivek affele *Purgatorium* nelkül; Mert az Istennek Fianak, az Ur Jesus Christusnak vere tißtit megh minket minden büneinkböl. 1. *Ioan* 1. 7 *&c.* Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hogy ez felöl fejenkent jozan ertelem-

telemben leheſſünk, Amen.

Ez ennek az utolſo dolognak-is rövid magyarazattya.

XLIII. PRÆDIKATIO.

Ezech. 9. 4. Es ſólitá az ferfiat, az ki, &c.

NEm oknelkül mondgya Iſten az Iſaias Prophéta könyvének negyvenharmadik részében; Ne ſély edes ſolgam Jacob, mert en megh valtottalak tegedet. Mikor az vizeken altal memendeſs, te veled vagyok, es az vizek el nem boritanak tegedet, es mikor az tűzben jarandaſs, megh nem egettetel, es az láng nem fogh te raytad, mert en vagyok az te Urad Iſtened. Mert az Iſten eleitűl fogvan, az ő Anya-ſzentegy-hazanak igaz tagjaira oly ſorgalmatos gondot viſelt, hogy az ő Sz. akarattyanelkül, azoknak csak egy hajok ſzala-is el nem eſet, az mint ezt Idvözitönk önnön maga bizonyittya *Mat.* 10. 30. Ezt allattyak az Pró

az Prophetanak jelen valo beſedi-is, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez; Elönkben adattatik ez igikben az Iſtennek kivaltkeppen valo gondviſeleſe az ö hiveihez, az ki azokat az veſedelemnek közepette-is nagy kegyelmeſſen megh oltalmazza.

Rövidſegnek miatta az igiket reſekre nem oſthattyuk; Hanem hogy innet az Kereſtyenek töb lelki eppületet veheſſenek, imez következendö dolgokat kel meg forgatnunk. 1. Kicsoda az ferfiu, az kivel Iſten az ö hiveit meg jegyezteti? 2. Micsoda az jegy avagy belyegh, az mellyel az hivek megh jegyeztetnek? 3. Miert hogy kivaltkeppen az homlokokat jegyezteti meg?

AZ ELSÖRÖL.

Az Iras magyarazo Doctorok, eggyezö ertelemmel azt mondgyak hogy az Iſtennek Fia az Ur Jeſus Chriſtus volt ez. De itt mingyart egy ellenvetes tamad; Mert azt mondhatna valaki; Mikeppen

lehetet ez az Christus, holot męgh akkor nem-is ſůletet volt az testben, hanē az utan gy nehany ſaz eſtendőkkel testesült meg?

Erre rővideden azt felellyük; Hogy noha męgh az Christus emberre nem let volt, mindazonaltal az ő meg testesülesenek előtte-is egy nehanyſor jelent megh emberi formaban es abrazatban. Az tőbbi kőzt, *Geneſ.* 18. 1. azt olvaſſuk, hogy mikor egy időben az Abraham az ő Sátoranak aytajaban ülne, harom ferfiakat latot, az kiket megh vendegelven, annakutanna eggyikkel beſelgetven, Uranak mondgya. Az ki nem was volt hanem az Iſtennek fia. Iſmet, *Geneſ* 32. 24. azt irja az Moyſes; Hogy mikor az Jacob Patriarcha Meſopotamiabol haza jüne, utaban etſaka egy ferfiu egeſ haynaligh, mind tuſakodik ő vele, es mind addig ſem ereſti el az Jacob, valamîg őtet meg nem álgya. Ez-is, minden ketſegnelkül az Iſtennek Fia volt, az ki emberi abrazatban az Jacobnak meg jelenven, meg alda őtet, es nevet-is meg valtoztata, holot Izraëlnek neveze, az mint oda alab ugyan azon *Caputbol* meg tetſik.

Igy,

Igy, *Iudic.* 13. 6. azt olvaſſuk; Hogy amaz Manue feleſegenek-is firfiui abrazatban jelenek meg az Chriſtus. Megh tetßik ez innet; Mert mikor annak az firfiunak neverôl tudakoznanak, azt feleli nekik, hogy az ô neve csudalatos. Mely nevel nevezetik az mi Urunk Jeſus Chriſtus az Prophetatul *Eſa.* 9. 6. *&c.* Az Daniêl Propheta-is azt irja *Cap.* 3. 92. Hogy mikor az Daniël harom tarſai az ęgô kementzeben vettettenek volna, latniok megyen az Nabogodonozor Kiraly. Es az ô Szolgainak azt mondgya: Nem de harom ferfiakat vetettek vala-e az kementzeben? Ime en, negy firfiakat latok hogy ſabadoſon járnak az tûznek kôzepette, es az negyediknek abrazattya haſonlo az Iſtennek Fiahoz, &c. Tovabba ez felôl, ſok dolgokat jelent az Propheta oda fellyeb.

I. Azt mondgya, hogy csak egyedûl volt. Mert csak egy az kôzbenjaro az Iſten kôzt, es az emberek kôzt, az ember Jeſus Chriſtus. Laſd meg 1. *Tim.* 2. 5. *Act.* 4. 12. *Hebr.* 13. 8.

II. Azt jelenti, hogy gyolcs ôltôzeti

volt. Mert az Chriſtus amaz ôrôkke valo Pap, az Melchiſedek Papnak rendi ſerint. *Pſal.* 110. *verſ.* 4.

III. Azt-is mondgya felôle; Hogy iro ſerſam, avagy kolommar-is volt az oldalan. Mert az mi Idvôzitônk az Iſtennek amaz hivſeges es igaz Szám-tarto. Deakja, az ki az hiveknek neveket, az ęlôknek kônyvében be irta. *Apoc.* 13. 8.

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Hogy egyedûl csak az Ur Jeſus Chriſtus az ô juhainak hivſeges Paſtora. *Ioan.* 10. 11. Vigyazo Hadnagya az ô ſeregenek. *Mich.* 5. 2. *Mat.* 2. 6. Kegyes Attya az ô fiainak es leanynak, az ki ôket árvaſagra nem hadgya hanem vilag vegezetigh forgalmatos gondgyokatviſeli, az mint ô maga bizonyittya, *Ioan.* 14. 18. *Mat.* 28. 20. *&c.* Ugyan ezen erôſsittetik az Iſtennek jelen valo cselekedetibôl-is, holot ez ſerfiat csak egyedûl bocsattya az Jeruſalembeli hiveknek meg tartaſokra es oltalmazaſokra, &c. Intetteſſûnk azert innet; Hogy ezzel az egy kôzbenjaroval, hivſeges Paſtorral, vigyazo

gyazo Hadnaggyal, es kegyes gondviselő Atyaval elegedgyünk megh, es ez melle idegen kőzbenjarokat, az Angyalok avagy az meg holt Szentek kőzzül ne allassunk, mint az Papistak. Mert ez csak egyedül nyomta az Saytot, es az nemzetsegek kőzzül senki nem volt segitője. *Esa.* 63. 3. Es ez, egyser valo aldozattyaval őrőkke megh sentelte az üdvőzőlendoket. *Hebr.* 10. 14.

AZ MASODIKROL.

Az mi ezt az jegyet avagy belyeget nezi, affelől az Iras magyarazo Doctorok nem mind egy ertelemben vannak. Mert nemellyek csak egy altallyaban azt mondgyak, hogy jegy, avagy belyegh volt az, de annak semmi nevet nem adnak. Nemellyek penigh azt mondgyak, hogy Gőrőgh bőtű, az az taff volt, mely bőtű, Keresst formara vagyon. Ezek azt mondgyak, hogy az Isten ezzel azt akarta jelenteni, hogy az Christus jővendő Keresztt altal sabadittatnak meg az hivek az vesedelemből. Vegezetre, nemellyek azt mődgyak hogy amaz tau nevő Sidó bőtű volt ez. Illyen ertelemben volt, az tőbbi kőzt,

az Jeronymus *Doctor*. Az kik ez utolſo ertelemben vannak, azok kőzzűl nemellyek azt mondgyak, hogy az Iſten azzal akarta peldaztatni az tőkelletes ſivő embereket Jeruſalemben, az kik noha nem ſokan, mindazonaltal talaltattanak męgh valami keveſſen, az el fordult varosban. Nemellyek penig azt mondgyak, hogy Iſten ezzel azt akarta jelentetni, hogy az kőſſegh kőzt, ugy mint az nepnek utollyaban talaltatnak valami keveſſen, az kik az ſok balvanyozo emberekkel eggyet nem ertenek, mikeppen hogy ez bőtű utolſo az Sido bőtűk kőzt. De ez igen kicsint hoz az konyhara, holot csak lelki latasban mutatta Iſten ezeket az Prophetanak.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſten eleitűl fogvan, valami kűlſő jegy altal ſokta, az hiveket meg valaſztani ez vilagon, az Hypocritaktul es az hittűl ſakat emberektűl. Illyen jegyei voltanak az Iſtennek az O Teſtamentumban az kőrnyűl metelkedes es az Huſveti Barannak megh etele, az mint ez meg tetſik *Geneſ.* 17. 11. *Exod.*

12. 13.

12. 13. Lasd meg az Iraſokat. Ezeknek helyeben ſáſot az Uy Teſtamentumban az Kereſtſegh es az Urnak Vacsoraja. Mert ezzel az ket Sz. Jeggyel, mint egy lathato belyeggel moſtan-is meg valaſtya Iſten az ő nepet, minden Pogany nemzetſegektůl. Mert nincsen az Eg alat oly nemzetſegh, az mely ezekkel ęlne, hanem csak azok az kik az Chriſtus nevet viſelik es innet Keresztyeneknek neveztetnek. Effele kůlső jegy volt az-is, az melyrůl az Propheta emlekezik itt, &c. Intetteſſünk azert innet; Vegyük halasadaſſal az mi Szent Iſtenünktůl, hogy minket magunknak nem hagyot, hanem, mint amaz jo gondviſelő Gazda, az ő Nyajat megh belyegezi, azonkeppen az Iſten-is, bizonyos kůlső jegy altal az ő Anyaszentegy-hazat, az Sátannak gyülekeſetitůl megh valaſtya. Ide ſabhattyuk az mit az Sz. Pál mond, 2. *Tim.* 2. 19. Az Iſtennek erős *fundamentoma* meg áll, melynek pecsete ez; Tudgya az Ur, kik legyenek az övei, &c.

AZ HARMADIK RÓL.

Az megh jegyzendők, voltanak az hi-

vek, az kik Jeruſalemben, az ſok Iſtentelen emberek kôzt laknak vala. Mert azok ohaytanak es bankodnak vala az iſonyuſagokon, az mellyeket az Hypocritak es az hittûl ſakat emberek naponkent az Varosban cselekednek vala.

Megh jegyeztetnek penig ezek, imez kôvetkezendô okokra nezve: 1. Hogy ez kûlſô jegy altal, mint egy lathato belyegh altal, az Hypocritaktul es az hittûl ſakat emberektûl meg valaztaſſanak.

2. Hogy hitôkben erôſſitteſſenek, es az elôttôk lęvô veſedelemben ketſegben ne eſſenek.

3. Hogy az rejajok kôvetkezendô veſedelmet el tavoztathaſſak. Mert az jegyeſeken kivûl, az tôb emberek mind le vagatának, az mint ide alab bizonyittya az Propheta, ugyan ezen *Caputban*. Haſoolo dolgot talaſunk, *Exod.* 12. 7. *Apoc.* 7. 3. Laſd megh az iraſokat, &c. Tovabba, nem hatokat, kezeket avagy labokat, hanẽ homlokokat, jegyezteti meg az Iſtẽ.

I. Hogy az meg jegyeztetet emberek, mindenek elôt nyilvan valok legyenek. Mert

Mert azt akarja az Chriſtus, hogy az ő hiveinek ſővetnekjek avagy gyertyajok égő legyen es vilagoskodgyek. Laſd meg, *Mat.* 5. 16. *Luc.* 12. 35.

II. Hogy innet meg teſſek, hogy az hiveket az Iſten, egeſlen maganak foglalta. Mert az ki az fejet el foglallya, mind az egeſ teſtel bir az.

III. Hogy az hivek intettetnenek, hogy az Iſtent, tellyes ſivel lelekkel ſereſſek, ugy-mint az ki az ő fejeket maganak foglalta. Ezt kevannya az Iſten, *Deut.* 6. 5. *Mat.* 22. 37. *&c.*

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; Hogy az Iſten az ő hivei felől ſoha el nem feletkezet, hanem megh akkor-is azoknak megh maradaſokra vigyazot, mikor ez vilagnak fiait bűntette. Erre nevezetes peldaink vannak az Sz. Irasban. De hogy ſokat elő ne ſámlallyak; Az Moyſes elſő könyvenek hatodik es hetedik reſzeiben azt olvaſſuk; Hogy mikor Iſten az elſő vilagot az bűnert az viz-özönnel el akarja törleni, az Nóe Patriarcharol (az kit az iras igaz embernek

bernek mond) megh emlekezik, es megh parancsollya neki, hogy egy nagy hajot csinallyon, melyben mind maga haza nepevel egyetemben megh maradhaſſon, ſmind penig az oktalan állatok kőzzűl, az kiket az Iſten jővendőre ugy-mint magul meg akar vala hadni, megh tartatnanak. Iſmet, *Geneſ.* 19. 16. azt irja az Moyſes, hogy mikor az Iſten Sodomat, az ſomſed Varaſokkal eggyűt, el akarna kenkőves es tűzes eſſővel veſzteni, megh emlekezik az Loth Patriarcharol, es Angyali altal, kezen fogva viteti ki, haza nepevel egyetemben, az előtte lęvő ſőrnyű veſzedelemből. Ugyan azon Moyſes maſodik kőnyvenek tizenkettődik reſzeben azt olvaſſuk, hogy mikor az Iſten az Ægyptumbelieknek elſő ſűlőttyőket Angyala altal le vagattya, az Sido nemzetſeget ki valaſztya, es azokat az veſzedelem nem illeti. Ugyan ezen dolgot erősſiti az Propheta-is itt az helyen, &c. Vigaſztallyuk azert magunkat, minden fęle ketſeges állapatunkban az Iſtennek hozzank valo kegyes Atyai vigyazaſaval, el hiven, hogy nem alusik es nem

es nem ſunnyadoz, az ki az lelki Izraëlt, tudni-illik az Anyaſzentegy-hazat oltalmazza. Engedgye az mi Szent Iſtenünk, hogy mi minden időben ezzel vigaſztalhaſſuk magunkat, Amen.

XLIV. PRÆDIKATIO.

Iob. 7. 1. Vitezſeg az embernek élete.

MIvel hogy az ember földi, mert földből vetetet, es földe kel lenni, *Geneſ.* 3. 19. Annakokaert ez vilaghoz feletteb ragazkodik, az Mennyei es örökke valo jokrol penigh igen ritkan gondolkodik. Annakokaert ſükſeg hogy gyakran intetteſſek, hogy az veſendő dolgokat egy keveſſe tagitvan, az maradando boldogſagrol gondolkodgyek, es az mint az Sz. Pál ſol, az oda föl valokat kereſſe. Erre penig, aligh talaltathatik hathatob erőſſegh, mint az embernek ez vilagi életenek rövid es bizontalan volta felől valo gondolkodas. Ez az oka, hogy az Iſtennek Lelke ez do-

ez dolog felől gyakran inti az embereket, az ő hivſeges Iro Deaki altal, az mint ezt nagy iraſok bizonyittyak. Azok kőzt penigh nem utolſo ez-is, az melyről itt az Job Patriarcha emlekezik.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Előnkben adgya ez igikben az Job Patriarcha, az embernek ęletenek rővid voltat, mellyet ſep kűlſő haſonlatoſſagokkal eröſſit. Holot egyſerſmind emlekezik az hiveknek buzgo kevanſagokrol az Szent Iſtenhez, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket reſekre oſthatſtyuk ez rővid igiket. Mert az elſő reſeben előnkben adatik, az embernek ęletenek rővid volta. Az maſodikban penigh, az hiveknek az Iſtenhez valo buzgo kevanſagok jelentetik, mellyek nagy ſep haſonlatoſſagokban tamaſtatnak előnkben.

Mond az Job Patriarcha: Vitezſeg az embernek ęlete ez főldőn, es az ő ęletenek napjai, haſonlok az bereſnek napjahoz, &c. Ez

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſő reſe, holot, az mint mondám, az embernek ęletenek rővid voltat jelenti az Job, mellyet nagy ſep ket haſonlatoſſagokban ád előnkben. Az elſőt veſi, az Vitezlő renden lęvő embereknek állapattyoktul. Az maſikat penigh, az munkaſnak, avagy bereſnek ſorſatul. Az elſőről azt mondgya: Viteſſeg az embernek ęlete ez főldőn. Holot azt laſſuk meg; Miert hogy az Job Patriarcha az embernek ęletenek folyaſat, az Vitezlő renden valo embereknek állapattyokhoz haſonlittya?

Ennek nagy ſep okai vannak; de azok kőzt imez kővetkezendők igen nevezeteſek: 1. Mert mikeppen az Vitez embereknek ez vilagon, ſok rendbeli ellenſegek vadnak; az kikkel nagy ſok tuſakodaſok vagyon: Azonkeppen az Kereſtyen embereknek, ebben az ęletben, nagy ſok rendbeli haborujok vagyon. Ezert mondgya az Sz. David, *Pſal.* 34. 20. Hogy ſokak az igazaknak nyomoruſagok, de mind azokbol ki ſabaditya őket az Ur. Egy felől ellenſege az Kereſtyen embernek az

Pokol

Pokolbeli ördög, az ki, mint az meg ehezet ordito Oroßlan fellel jár, kerelven az kit be nyelheſſen. 1. *Pet.* 5. 8 *&c.* Mas felől ellene vagyon az hitvan vilag az ő roß peldajaval, mely tellyeſſeggel az gonoſſagban be merült. 1. *Ioan.* 5. 19. Vegezetre ezekhez jarul az gyarlo teſt, az mely kevan az Lelek ellen, mikeppen az Lelek-is az teſt ellen. *Gal.* 6. 17. *&c.*

II. Mert mikeppen az Vitezeknek iſtraſat kel állani az ellenſeg ellen. Szinten ezenkeppen az Keresztyen embernek ęlete itt ez vilagon ſűntelen valo vigyazas. Erre int Chriſtus Urunk bennűnket, *Mat.* 24. 42. *Marc.* 13. 35 *Luc.* 12. 35. Az Sz. Peter-is 1. *Pet.* 5. 8. Laſd meg az iraſokat.

III. Mert mikeppen az Vitezek az Táborban csak Sátorok alat mulatnak: Azonkeppen az hiveknek ez vilagon nincsẽ maradando varaſok, hanem jövendőt kereſnek, az mint az Sz. Pál tanit, *Hebr.* 13. 14.

IV. Vegezetre, mikeppen az Vitezek ſokat ſenvednek, kivaltkeppen mikor Táborban vadnak: Azonkeppen az hiveknek tellyes ęleteknek folyaſa merő ſenvedes.

des. Ezert mondgya Chriſtus Urunk *Luc.* 9. 23. Hogy az ki ő utanna akar menni, meg tagadgya nevęt, Kereßtit fel vegye es ugy kőveſſe ő fölſeget. Az Sz. Pál-is erről ſol, 2. *Tim.* 3. 12. mondvan: Minnyajan, az kik az Chriſtus Jeſusban kegyeſſen akarnak ęlni, úldözeſt ßenvednek.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az Kereßtyen embernek ęlete ez vilagon, nem hivolkodas, hanem ßüntelen valo vigyazas. Ennek valoſaga megh tetßik az elő ßámlaltatot dolgokbol. Ugyan ezen dolgot allattya az Job Patriarcha-is, holot viteſſegnek mondgya az embernek ęletet ez földön. Intetteſſünk azert innet, hogy az reßegeskedeſnek es tobzodaſnak, az hivolkodaſnak es heverеſnek beket hagyvan, kőveſſük az Táborban lęvő vitezeket, es ßüntelen vigyazzunk, az ördög ellen, ez vilag ellen es az mi ſajat teſtünk ellen. Erre int Idvözitönk amaz öt eßes Szüzeknek peldajokkal, az kik elegedendő olayt ßerzettek vala lámpaſokban. Laſd meg az pelda beßedet. *Mat.* 25. *verſ.* 1. *& ſequen.*

Ez az elſô haſonlatoſſagh; Laſſuk immar az maſikat-is.

Mond az Job Patriarcha: Es az ô ęletenek napjai, mint az bereſnek napja, &c. Ez az maſodik haſonlatoſſagh, melyben ugyan azon dolgot árnyekoz az Sz. Job. Itt-is azt kel megh latnunk; Miert haſonlittatik az embernek ęletenek folyaſa az bereſnek napjahoz? Ennek nagy ſep okai vannák, im csak rôvideden ſámlalom elô.

1. Mert mikeppen az bereſnek vagyon hatara: Azonkeppen az embernek ęletet az Szent Iſten meg hatarozta, *Iob.* 14. 5.

2. Mert mikeppen az beres munkara fogattatik: Igy az ember munkara teremtetet Iſtentûl. Errôl ſol az Job Patriarcha az ô könyvenek ôtôdik reſzeben, mondvan: Mint az madar az rôpûleſre, azonkeppen az ember az munkara teremtetet.

3. Mert mikeppen az ſereny munkas, el veſi az jo Gazdatul az ô munkajanak męlto jutalmat: Azonkeppen az emberek jövendôben el veſik Iſtentûl az ô munkajoknak jutalmat. Nagy ſep peldaban adgya ezt elônkben Chriſtus Urunk,

Mat.

Mat. 20. 8. Laſd megh az locuſt.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az emberek nem ſabadoſok ô magokkal, hanem vagyon Urok es Gazdajok, az kikhez kôteleſſegek vagyon, es az kinek jôvendôben ſamot-is adnak minden dolgokrol es még hivolkodo beſedekrûl-is, *Mat.* 12. 36. Ezt allattya az Sz. Pál-is, *Rom.* 14. 10. Ugyan ezen dolog meg tetſik az Job Patriarcha jelen valo tanitaſabol-is, holot az embernek çletet az bereſnek napjahoz haſonlittya. Intetteſſünk azert innet, hogy meg emlekezven az mi Kereſztyeni hivatalunkrol, ugy viſellyük maguokat, mint amaz ſereny bereſôk, hogy jôvendôben az mi jo Urunktul es Gazdanktul, az jutalmat el veheſſük. Vetkeznek tehat amaz rôſt es tunya emberek, az kiknek haſok Iſtenek, es minden ô tiſteletek csak az konyha. Illyen vala amaz Nábal, az kirûl emlekezet vagyon 1. *Sam.* 25. 36. Haſonlo vala ehez amaz Evangeliumbeli Gazdagis, az kirôl emlekezik Chriſtus Urunk *Luc.* 16. 19. Laſd megh az iraſokat. De mi

ez ſęle embereket ne kôveſſünk, hanem tiſztünkrôl megh emlekezven, gyors es ſereny munkaſok legyünk.

Mond immar az Patriarcha: Mikeppen az Szarvas (avagy az mint nemellyek forditttyak, az megh fáradot Szolga) kevannya az árnyekot, es mikeppen az beres varja az ô munkajanak veget, azonkeppen lôtt az en dolgom-is.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſze, holot az hiveknek az Szent Iſtenhez valo buzgo kevanſaga, nagy ſep külſô haſonlatoſſagokban adattatnak elônkben. Ezeknek eggyik vetetik az hoſſu futas miat megh fáradot es igen meg ſomjuhozot Szarvaſtul az mely felette igen ſiet az ęlô kút fûhôz es az zôldellô fának árnyekaba. Az maſodikat peniglen, az beres Szolgatul, az mely nagy ohaytaſſal varja az ô eſztendejenek hatarat. Mindenikrôl rendel ſollok az igiknek folyaſa ſerint.

Mond az Job: Mikeppen az Szarvas kevannya az árnyekot. Ez az elſô haſonlatoſſagh, mellyet az Patriarcha veſſen

az meg

az megh fáradot ſárvaſtul. Holot csak azt kel meg latnunk; Miert ęl az Job ezzel az haſonlatoſſaggal. Ennek imez következendö okait talallyuk:

I. Mert mikeppen az Szarvaſnak felelmes es igen nyughatatlan allapattya vagyon ez vilagon: Azonkeppen az hiveknek nincsen itt batorſagos allapattyok, hanem nagy ſok nyomoruſagok altal kel be menni az Iſtennek Orßagaba. *Act.* 14. 22.

II. Mert mikeppen az Szarvaſnak nincsen maradando fallaſa, hanem egy helyből masba megyen: Azonkeppen az hiveknek nincsen itt maradando Varaſok, hanem jövendöt kereſnek. *Hebr.* 13. 14. *&c.*

III. Mert mikeppen az Szarvas, hoſſu futaſa utan meg ſomjuhozvan, felette igen kevannya az hideg kút fejet: Azonkeppen az hivek, ez vilagi pállya futaſok, es az nyomoruſagoknak epeßtö tüze miat megh ſomjuhozvan, nagy ohaytaſſal varjak, es ahitatoſſan kevannyak, mind az Iſtennek Sz. igijet, ſ-mind, ez ęlet utan, az örök ęletnek boldogſagat. Ide valo, az mit az Sz. Pál mond, Philippi Varosban irt

levelének elsô részében, ô maga képében, minden hívek felôl mond: Kívánok meg halni, és az Christussal eggyût lenni.

IV. Végezetre, mert miképpen az Szarvas, igen sokkaig él, az mint ez meg tetßik az többi közt, amaz világh Biro Sándornak az ô állapattyából, az ki felôl azt olvassuk; Hogy mikor vadászatna, az több vadak közt, egy Szarvasra talált, az melynek farvának eggyik ágában egy gyûrût talált, mellyen neminemû írás volt, az melyből megh tetßik, hogy az gyûrût egy néhány száz esztendôvel az elôtt, foglaltak volt be annak az vadnak farvában: Azonképpen az hívek, hoßßu ideiglen élnek, gyakran még ez világ szerint-is, az Istennek igéreti szerint: Tiszteljed Atyádat és Anyádat, hogy hoßßu életô légy az földön, mellyet az te Urad Istened ád teneked. *Exod.* 20. 12. De jövendôben az ôrôk életnek boldogságában, az mely életnek kezdeti lészen, de vége sóha nem. Lásd meg *Mat.* 25. 46. *&c.*

TANUSÁG.

Vegyük eßünkben innét; Hogy az hí-

veknek

veknek nem kel feletteb kapdoſniok ez árnyek vilagon, tudvan azt, hogy minden teſt ollyan, mint az fű, es minden dicsőſſege ollyan, mint az mezei viragnak ſepſege. *Eſa.* 40. 5. Hanem inkab kivankozniok kel amaz őrőkke valo hazajokban, az mennyeknek Orſagaban, holot ſem nem latta, fűl nem hallotta, es az embernek ſive meg nem foghattya, minemű nagy jokat ſerzet iſten az ő ſeretőinek 1. *Cor.* 2. 9. Megh tetſik ez ebből az haſonlitasbol, holot az embernek ez vilagi állapattyat haſonlittya az ſomjohozo ſarvaſnak az ő kevanſagahoz. Intetteſſűnk azert innet, hogy ez árnyek vilagtul magunkat el fogvan, igyekezzűnk az mi őrőkke valo hazankban, es az Sz. Pállal egyetemben mondgyuk; *Cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto*, az az: Kevanok meg halni es az Chriſtuſſal eggyűt lenni. *Philip.* 1. 23. *&c.*

Mond vegezetre az Job: Es mikeppen az beres varja az ő munkajanak veget, azonkeppen lőn az en dolgom-is. Ez az maſodik haſonlatoſſagh, melyben ugyan azon dologra tanit az Job. Itt-is azt laſſuk

meg; Miert hozza be az Patriarcha ez haſonlatoſſagot?

Ennek-is nagy fep okai vannak, im csak rövideden ſámlalom elő. I. Mert mikeppen az beres az munkara rendeltetet: Azonkeppen az ember-is. Ide valo az mit ugyan ezen Patriarcha mond oda fellyeb az ötödik *Caputban*: Mikeppen az madar az röpüleſre, azonkeppen az ember az munkara teremtetet.

II. Mert mikeppen az beres el vefi az ő munkajanak jutalmat, azonkeppen az ember-is. Ide fabhattyuk, az mit amaz Angyal mond, *Apoc.* 14. 13. Boldogok leſnek ez utan az halottak, kik az Urban halnak megh. Ugy vagyon bizonyara, az Lelek mondgya, mert meg nyugoſnak az ő fáratſagoktul, es az ő cselekedeteknek jutalma követi őket.

III. Vegezetre, mert mikeppen az beres varja az ő idejenek hatarat: Azonkeppen az hivek-is, megh únvan ez vilagi nyomoruſagokat, nagy ohaytaſſal varjak az ő meg fabadulaſoknak idejet. Ide valo az mit

az mit az Sz. Janos mond *Apoc.* 22. 20. holot illyenkeppen fol: Uram Jesus jövel hamar, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az hivek, ez vilagi nyomoruſagokat megh únvan, felette igen kevankoznak az ő örökös hazajokban, az mennyeknek Orſagaban. Laſd meg *Philip.* 1. 23. *Hebr.* 13. 14. Ugyan ezen dolgot allattya az Job Patriarcha-is ebben az haſonlatoſſagban. Interteſſünk azert innet, hogy ne kabdoſſunk illyen igen ez csalard vilagon, hanem kevankozzunk az mi örökös hazankba, az holot le tettet minekünk az igaſſagnak Coronaja, mellyet megh ád amaz igaz Biro mind azoknak, valakik varjak az ő tettetes el jövetelit. 2. *Tim.* 4. 8. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, hogy mi igy viſelheſsük magunkat, Amen.

XLV. PRÆDIKATIO.

Ioan. 5. 28. Eljő az órà, az melyben, &c.

NEm oknelkül mondgya az bölcs *Cicero*, eggyüt az ő iraſaban: *Manus noſtræ oculatæ ſunt, credunt, quod vident.* Az mi kezeink ſemeſſek, azt hiſzik az mit latnak. Mert az ember, ſokkal hamarab el hiſzi azt, az mit teſti ſemeivel lat, hogy nem az titkos es lathatatlan dolgokat. Ide valo amaz közönſeges mondas:

Segnius irritant animos, demiſſa per aures,
Quàm quæ ſunt oculis commiſſa fidelibus, &c. Az az:

Röſtebben ingattyak az embereket, az mely dolgoknak csak hireket hallyak, hogy nem mint az kiket ſemekkel latnak. Peldank lehet erre az föl-tamadas, mellyet mivel-hogy az ember ſemeivel nem lat, ſöt mayd ugyan lattatik ellenkezni az emberi okoſſaggal, felette nehezen hiheti el az ember. Ez azert az oka, hogy az föltama-

tamadas felől, az mi Idvözitönk gyakran emlekezik az Evangeliſtaknal. Azok közt penig (hog moſt többet elö ne hozzak) igaz eleg, jelé valo mondaſa az Chriſtuſnak.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Erösſeti Chriſtus Urunk az közönſeges föl-tamadaſt, meg mutatvã az föl-tamadandoknak külömbözö ſorſokat, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket kivaltkeppen valo reſzekre oſthattyuk ez meg hallot igiket. Mert az elſö reſzeben allattya Idvözitönk az közönſeges föl-tamadaſt, mondvan: Mert el jü az orà mellyen mindenek, kik az koporſoban vannak, hallyak az ö ſzavat, es föl-tamadnak. Az maſodik reſzeben penigien, az föl tamadandoknak külömbözö ſorſokrol ſol: Es az kik, ugymond, jokat cselekettenek, ki jünek az ęletnek föl-tamadaſara, az kik penig gonoſt cselekettenek, az karhozatnak föl-tamadaſara. Ez mind Summaja, ſ-mind rendi az igiknek. Laſſuk immar az igiket rendel;

Mond

Mond Chriſtus Urunk: Mert el jű az orà, mellyen mindenek, kik az koporſaban vannak, hallyak az ő ſzavat es fől-tamadnak, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſő reſe, holot Idvözitönk az közönſeges fől-tamadaſt allattya. De hogy innet az hivek több lelki eppületet veheſſenek, imez következendő dolgokat kel meg forgatnunk: 1. Mikor tamadnak fől az emberek? 2. Hogy ha minnyajan fől-tamadnake avagy nem? 3. Ki altal leſen az fől-tamadas? 4. Miert tamadnak fől az emberek?

AZ ELSŐ RŐL.

Az mi az elſő kerdeſt illeti, arra rövideden azt felellyük, hogy az fől tamadas az utolſo napon leſen. Ide valo az Martha Aſſonnynak feleleti, az Ur Jeſus Chriſtus beſedire, *Ioan.* 11. 24. holot imigyen fol: Tudom Uram hogy fől-tamad az en Atyamfia az Lazar, az utolſo napon. Mikor legyen penig az utolſo nap, oly titkos dolog az, hogy arrol meg az Iſtennek Sz. Angyali ſem tudnak ſemmi bizonyoſt mondani. Idvözitönk bizonyittya ezt

Marci.

Marci. 13. 32. mondvan: De arrol az naprol es orarol ſenki ſemmit nem tud, ſem az Mennyei Angyalok, ſem az Fiu, hanem csak egyedûl az Atya. Ezt peniglen el titkolta az Szent Iſten, imez következendô okokert.

I. Hogy ezzel megh valaſtatnanak az teremtet állatok az teremtô Iſtentûl, ugymint az ki mindeneket jol tudna es latna, az kinek ſemei ſellel járnak ez egeſz fôldôn, *Zach.* 4. 10. Es az kinek ſemei elôt minden dolgok nyilvan vadnak, az mint az Sz. Pál bizonyittya, *Hebr.* 4. 13.

II. Hogy az Kereſztyeni vigyazaſra ſerkengetne az embereket. Mert termeſet ſerint, az mely dolognak idejet az ember nem tudgya, arra ſorgalmatosban vigyaz.

III. Hogy az Iſten ellen ne zugolodnank, az mely következhetet volna hogy ha az utolſo napot es az fôl-tamadaſt tudnok mikor leſen. Mert ha tavoly es keſôn lenne, az haladekrol, ha peniglen hamar eſnek, annak rövid voltarol panaſolkodnank. De hogy ez ne lenne tellyeſſeggel el titkolta azt az Szent Iſten az teremtet alla-

állatoktul. Amaz Theophraſtus nevű bölcs ember felől azt olvaſſuk; Hogy halala orajan azon panaſolkodot, hogy az Szarvaſoknak es varjaknak, az kiknek élétek haſontalan volna ez vilagon, igen hoſſu időt engedet volna az Iſten; Az embernek penigh, az kinek élete kedves volna, igen rövid es keves napokat adot volna. Szintẽ igy járnank mi is hogy ha az itiletnek avagʼ az utolſo napnak idejet tudnok.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet, mely igen igaz, az mit az Sz. Pál *Rom.* 8. 28. mond: Az kik az Urat ſeretik, azoknak mindenek javokra ſolgalnak. Ennek valoſaga meg tetſik az elő ſámlaltatot okokbol. Intetteſſünk azert innet; Ne zugolodgyunk azon, hogy az utolſo napnak es az föl-tamadaſnak idejet es orajat nem tudgyuk mert im hallyuk hogy többet haſnal minekünk, hogy az utolſo napot nem tudgyuk, hogy nem mint ha tudnok: Hanem ſőt inkab azon legyünk, hogy ahoz jo modgyaval keſicsük magunkat, hogy az utolſo napon az mi Idvözitönknek amaz örvendetes ſavat

hal-

halhaſſuk: Jövetek el en Atyamnak aldottai, birjatok az Orſagot mely megh keſittetet ti nektek vilag *fundamentumanak* föl veteſenek elötte. *Mat.* 25. 34. *&c.*

AZ MASODIKROL.

Laſſuk immar maſodſor; Hogy ha minnyajan föl-tamadnake az halottak, holot az David, *Pſal.* 1. 5. azt mondgya, hogy az hitetlenek nem tamadnak föl az itiletben?

Erre rövideden azt felellyük; Hogy ket fęle az föl-tamadas, tudni-illik dicsöſſeges es gyalazatos. Igy magyarazza ezt az Daniel Propheta *Cap.* 12. 2. mondvan: Sokan azok közzül, az kik az földnek poraban aluſnak, fel ſerkennek, nemellyek az örök ęletre, nemellyek penig az örökke valo gyalazatra. Ugyan ezen dolgot állattya Idvözitönk is ez megh hallot rövid igikben. Tovabba, az Sz. David ſol az dicsöſſeges föl-tamadas felöl, melyben ſemmi reſek nem leſen az hitetleneknek. Nem ſol penig az gyalazatos föl-tamadaſrol, az mely ſajattyok az hitetleneknek, az mint Daniel Propheta, az mi Urunk Jeſus Chriſtuſſal egyetemben bizonyittya. Ide valo az is,

az-is, az mit az Sz. Pál mond, 1. *Cor.* 15. 51. Minnyajan föl-tamadunk, de nem minnyajan valtozunk el.

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hogy felette nagy külömbßegh leßen az föl-tamadando emberek állapattya közt. Ennek valoßaga megh tetßik az elö ßámlaltatot dolgokbol. Intetteßßünk azert innet, hogy életünket es erkölcsünket rendellyük az Iſtennek Törvenyenek kevanßaga ßerint, hogy az mi jövendö föl-tamadaßunk, ne gyalazatos, hanem dicsößeges legyen.

AZ HARMADIKROL.

Az föl-tamadaßnak ßerzö oka leßen az Ur Jeßus Chriſtus, az ö Mennyei Sz. Attyaval es Szent Lelkevel egyetemben. Ezt ö maga bizonyittya Idvözitönk, ugyan ezen *Caputban* ide fellyeb, holot imigyen ßol: Mikeppen az Atya föl-tamaßtya az halottakat, azonkeppen az Fiu is, az kiket akar, föl-tamaßtya. Iſmet, *Ioan.* 11. 25. En vagyok az föl-tamadas, es az élet, az ki en bennem hißen, ha ßinten meg hal-is, él.

Ugyan

Ugyan ezen dolgot erôsiti Chriſtus Urunk ez meg hallot rôvid igikben-is.

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Hogy az hivek az halalban nem maradnak, mert az ô fejek az Ur Jeſus Chriſtus ôket jôvendôben fôl-tamaſztya. Ezt-is ônnôn maga allattya az Ur Jeſus Chriſtus, *Ioan.* 10. 28. mondvan: En ôrôk çletet adok nekik, es el nem vesnek ôrôkke. Ezt kevannya az termeſetnek folyaſa-is, hogy az eleven fônek, eleven tagjai legyenek. Fejûnk minekûnk az Chriſtus, mi peniglen tagjai vagyunk ô neki. Ez kevantatik azert termeſet ſerint, hogy holot az Chriſtus fôl-tamadot nagy dicsôſſeggel, mi-is ô tagjai jôvendôben fôl-tamaſztaſſunk ô altala. Ide valo, az mit az Sz. Pál mond ugyan bû beſeddel 1. *Cor.* 15. *verſ.* 12. *& ſequen.* Laſd meg az locuſt. Vetkeztenek tehat regenten az Sadducæuſok, az kik tagattak az fôl-tamadaſt, es Idvôzitônket, az fôl-tamadas felôl valo igaz tudomanyert csufoltak es nevettek, az mint errôl nyilvan valo iraſunk vagyon, *Matt.* 22. 23. *& ſequen.*

quen. Vétkezek amaz *Feſtus* nevű *Romai* Tiſtviſelő ember, az ki, mikor az Sz. Páltul, az föl-támadás felől való igaz tudománt hallotta volna, fel kiált, es azt mondgya: Bolond vagy Pál, az ſok tudomány meg csábitot tegedet. *Act.* 26. 24. Ezekkel egyetemben vétkeztenek amaz *Hymenæus* es *Philetus*, az kik tagattak az föl-támadáſt. 2. *Tim.* 2. 17. *&c.* No mi ezekkel ne tevelyegjünk, hanem nagy bátorſaggal mondgyak: *Si caput in Cœlo eſt, membra ne claudet humus.* Az az; Ha az fő az Egben vagyon, az tagokat mikeppen fedezhetne el az föld?

AZ NEGYEDIKRŐL.

Végezetre laſſuk immár azt is, miért támadnak föl az halottak? Ennek imez következendő okait találjuk: I. Oka ennek az Iſtennek *Decretuma.* El végezte ezt az Szent Iſten, hogy az emberek az halálban ne maradgyanak, hanem hogy jövendőben föl-támadgyanak; Annakokáért ſükſégképpen meg kell annak lenni. Ide való az Iſtennek mondáſa, *Eſa.* 46. 10. Az en tanácsom meg áll, es minden akaratom meg leſen.

II.

II. Az hiveknek jövendő boldogſagok. Mert az Iſten nagy ſok jokat igert az ő ſiainak es leanyinak, mellyektől az életbe üreſſek az hivek. Szükſeg tehat oly életnek következni, melyben az Iſtennek igireti be tellyeſedgyenek, az mely amaz boldog föl-tamadas utan, az Mennyeknek Orſagaban következik, az holot el törli Iſten az ő hiveinek ortzajokrol köny-hallataſokat. *Apoc.* 21. 4. Ide ſabhattyuk, az mit az Apoſtol mond *Rom.* 14. 17. Az Iſten Orſaga nem étel es ital, hanem igaſſag, bekeſegh es örőm az Sz. Lelek altal. Iſmet 1. *Cor.* 2. 9. Az Szőm nem latta, az fül nem hallotta, es az embernek ſive meg nem foghattya, minemű nagy jokat ſerzet Iſten az ötet ſeretőknek, &c.

III. Ugyan ezt kevannya az Iſtennek igaſſaga-is. Az gonoſokat fenyegeti az Iſten, az ő igaz itiletiből ſarmazot ſullyos büntetéſevel. De lattyuk ez vilagh ſerint azt ſokan el kerülik. Szükſeg azert oly állapatnak következni, az hon az Iſtennek igaſſaga be tellyeſedven, az joknak jol legyen dolgok, az gonoſoknak penig gono-

ſul. Ide való, amaz Evangeliumbeli Abrahamnak mondaſa, az ki az pokolban gyötrödö Gazdagnak imigyen ſol, *Luc.* 16. 25. Meg emlekezzel rolla, hogy el vetted az te javaidat eltedben, haſonlokeppen az Lazar az ö gonoſit; Moſt azert ö örül es vigad, te peniglen gyötrödöl, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az embereknek ſükſegkeppen föl kel tamadniok. Ezt kevannya mind az Iſtennek *Decretuma*, mind az hiveknek boldogſagok, es vegezetre az hitetleneknek következendö bünteteſek. Ennek igaz volta megh tetſik, az elö ſámlaltatot okokbol. Intetteſſünk azert innet; Hogy vagy eſſünk vagy iſſunk, vagy aluſſonk, ez draga ſozat zengedezzen az mi fülünkben: *Surgite mortui, venite ad judicium*; Kellyetek fel halottak, jertek az itiletre. Engedgye az mi Szent Iſtenünk, hogy mi igy viſelheſſük magunkat, Amen.

Ez ennek az elſö reſznek rövid magyarazattya.

XLVI.

XLVI. PRÆDIKATIO.

Iob. 14. 5. *Rövidek az embernek napjai, &c.*

FElette helyeſſen mondgya amaz vén *Beſſus*; Hogy ſinten ollyon bolondſagh az halaltol félni, mint az vénſegtûl. Mert mikeppen hogy az ki ſokat él, az vénſeget el nem kerûlheti, ſinten azonkeppen, az kik ſokkaig élnek, az halalt el nem kerûlhetik. Intetteſſünk azert innet, hogy az halaltul feletteb ne fellyünk, tudvan azt hogy az mi életünket megh hatarozta az Szent Iſten, mely hataron ſenki altal nem mehet. Ide való, az mit az Job Patriarcha maga felôl, minden embereknek kepekben mond, oda fellyeb *Cap.* 13. 27. Az en ôſvenyimre gondod vagyon Ur Iſten, es az en labaimnak nyomdokit meg ſámláltad. Ugyan ezen dolgot erôſiti, ez megh hallot igikben is.

SUMMA.

Summaja azert az igiknek csak ez: Állattya itt az Job Patriarcha, az embernek életének mind rövid, s mind bizonyos voltat, mellyet nagy sep hasonlatosságokban tamaszt elönkben, &c.

RESZEI.

Tanusagnak okaert, ket kivaltkeppen valo resekre osthattyuk ez igiket. Mert az elsö resében, az embernek életének rövid voltarol tesen bizonsagot az Sz. Job; mondvan: Rövidek az embernek napjai. Az masodikban penig, az ö életének hatarnak bizonyos voltarol emlekezik, holot imigyen sol: Az ö holnapinak száma te nallad tudvan vagyon. Határt vetettel neki az mellyet alkal nem haghat, &c.

Ez mind Summaja s mind rendi az igiknek. Lassuk immar az bötüket rendel, es azokbol az tanusagokat Rövideden.

Mond az Patriarcha: Rövidek az emberek napjai, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak elsö rese, holot az embernek életének rövid voltarol emlekezik az Sz. Job. Itt csak azt kel meg latnunk; Miert hogy az

Sz

Szent Iſten, az embernek illyen rövid napokat engedet, holot egyeb fęle oktalan állatok nagy ſokkaigh ęlnek? Ennek az kerdeſnek magyarazattya felette bűkſeges, mert egy *Theophraſtus* nevű bölcs ember felől olvaſſuk, hogy halala orajan azon panaſolkodot, hogy az Iſten, az Szarvaſoknak es Varjaknak, az kik haſontalan állatok, felette hoſſu időt engedet volna, az embernek penig, az kinek ęlete haſnos ez vilagon, csak rövid es keves napokat adna. Laſſuk azert igaz okait az dolognak.

Ennek imez következendő okait talaljuk: I. Az bűn. Egyeb fęle teremtet állatok Iſten ellen nem vetkeznek, hanęm az ő hivatallyokban nagy ſepen el járnak; De az emberek minnyajan ſokakban vetkeznek. *Iacobi.* 3. 2. Annakokaert az Iſten is az ő ęleteket meg rövidittette. Ide valo az Iſtennek mondaſa *Geneſ* 6. *verſ.* 3 holot illyenkeppen ſol: Soha többe nem vefekedik az en lelkem az emberrel, mert teſt (az az termeſet ſerint bűnős) annakokaert az ő napjai faz hus eſtendők leſnek. Az viz özön előt az emberek egy nehany

ſaz eſtendőkig éltenek, az mint, az többi kőzt, meg tetſik az Mathuſáelnek allapattyabol, az ki felől azt olvaſſuk *Geneſ.* 5. 27. hogy tellyeſſeggel kilentz ſaz es hatvan kilentz eſtendőket ſámlalt. De az viz ezen utan megh rőviditette Iſten, az bűnert, az embernek idejet, es (az mint nemellyek az Iras magyarazo *Doctorok* kőzzűl mondgyak) csak ſaz hus eſtendőkre foritotta, az kik leg tőb ideiglen éltek is. Ide valo az mit Sz. Pál mond *Rő.* 6. *verſ.* 23.

II. Az hiveknek hagyok es az ő kővetkezendő boldogſagok. Mert az jo halal altal az hivek, ez ſiralomnak vőlgyeből, az nyugodalomnak es őrők boldogſagnak helyere költőztetnek altal. Erről ſol az *Eſaias*, *Cap.* 57. 1. mondvan: Az kővetkezendő veſedelem előt vetetik el az igaz. El jű az bekeſeg es nyugoſznak az ő ágyas-hazokban, &c.

III. Ezzel az Szent Iſten ugyan ugyjal mutattya, hogy vagyon még mas élet is, melyben el tőrli Iſten az ő hiveinek ortzajokrol kőny-hullatáſokat, az mint az Sz. Janos bizonyittya *Apoc.* 21. 4.

Ta-

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet, mely igen igaz, az mit az Sz. Pál mond *Rom.* 8. 28. Az kik az Urat ßeretik, mindenek javokra ßolgalnak. Meg tetßik az embernek életének rövid voltából, mellyet az Szent Iſten az ő hiveinek haßnokra es idvöſſegekre forditot. Intetteſſünk azert innet, hogy az Theophraſtuſſal eggyüt, életünknek rövid volta felől ne panaßolkodgyunk, tudvan azt hogy, *Sat diu, ſi ſat bene.* Az az: Eleget élt, az ki jol élt: Hanem azon legyünk, hogy az mi életünk ez vilagh ßerint, fordullyon az mi Szent Iſtenünknek nevenek dicsiretire, az ő vitezkedő Anyaßentegyhazanak eppületire, es az mi lelkünknek idvöſſegere, el hiven azt, hogy az Iſten, az mi életünknek rövid voltat, az örök életnek boldogſagaval potollya megh. Ez az elſő reßecskenek rövid magyarazattya; Laſſuk az maſodikat-is.

Mond az Sz. Job: Az ő holnapinak fia, ma te nallad vagyon.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reße, holot az embernek éle-

tenek vegenek bizonyos voltarol vagyon emlekezet: Itt csak azt kel meg latnunk; Miert hogy az Iſten az mi életünknek napjait megh ſámlalta. Ennek az dolognak imez következendő okait talallyuk.

I. Hogy ebből az Iſtennek veghetetlen bölcseſege es nagy hatalmaſſaga meg tettenek, ugy-mint az ki mindeneket jol tud, és lat. Ide valo, az mit az Zacharias Propheta mond, *Cap.* 4. 10. *Oculi Domini diſcurrunt per univerſam terram.* Az Urnak ſemei ſellel járnak ez egeſz földön. Az Sz. Pál-is azt mondgya: *Hebr.* 4. 13. Hogy mindenek nyilvan vadnak az Iſtennek ſemei előt.

II. Hogy innet az Iſtennek közönſeges gondviſeleſe nyilvan valo legyen. Mert az kinek az aprolek dolgokra gondgya vagyon, az derek dolgokat nem hadgya el.

III. Hogy az mi mertekletlen kevanſagunkat megh zabolazza, es az mi akaratunkat, az ő Sz. akarattya alá veſſe, &c.

Ezt ſajat peldajaval commendallya Chriſtus Urunk, *Mat.* 26. 39. mondvan: Ne ugy legyen Atyam, az mint en akarom,

rom, hanem az mint te akarod. Erre int az mindennapi kőnyőrgesben-is; holot azt parancsollya az többi kőzt, hogy azt mondgyuk: Legyen az te akaratod, mikeppen az Menyben, azonkeppen ez főldőn-is. *Mat.* 6. 10. *&c.*

TANUSÁG.

Jegyezzűk megh innet; Mely igen igaz, az mit az Sz. David mond, *Pſal.* 135. 6. Az mi Iſtenűnk az Egekben lakik, es valamiket akart, mindeneket cselekedet, mind az Egen, ſ-mind az főldőn. Megh tetßik ez, az Job Patriarchanak jelen való mondaſabol, holot azt allattya, hogy az mi holnapinknak napjai ßáman vannak az Szent Iſtennek előtte. Vigaſtallyuk azert innet magunkat. Im hallyuk, hogy megh az mi napunkat-is meg ßámlalta az Iſten, tehat bizonyara az mi nagyub, arra-is gondgya vagyon ő felſegenek, ugy-mint lelkűnkre, teſtűnkre, etelűnkre, italunkra, ruhazatunkra es az mi oltalmazaſunkra. Annakokaert hadgyuk az Urra az mi gondunkat, es ő megh cselekedi, az mint az Sz. David mondgya, *Pſal.* 37. 5. *&c.*

Mond

Mond még-is az Sz. Job: Határt vetet neki, az mellyet által nem hághat, &c.

Ez igikben meg erősíti az Patriarcha, az mit oda fellyeb az embernek életének határának bizonyos volta felől monda, holot azt jelente, hogy az embernek holnapinak napjai, száman vannak Istennel. De itt mingyárast egy ellenvetes támad; Mert azt mondhatna valaki: Nám az Ezechias Király felől azt olvassuk 2. Reg. 20. Hogy az Isten az Prophéta által megh izente volt hogy testamentumot tegyen, mert megh kel halni. Azonközben penig megh gyógyitotta az Isten az Királt nagy hirtelenséggel, és az ő életet tizen őt esztendőkkel táporitotta. Az honnet az következik, hogy az ember az el rendeltetet határon-is által lephetik.

De könyű erre az felelet; Mert noha Isten az Ezechias Királynak, az Isaias Prophéta által azt izene (kivaltképpen az ő sullyos betegségére nézve) hogy meg kel halni, mindazonáltal, az ő titkos tanácsában el végezte vala, hogy őtet megh gyógyitvan, az ő életének napjait tizen őt eszten-

eſtendőkkel megh ſaporicsa, &c.

De męg-is azt mondhatna valaki; Im hallom, hogy az Iſten, noha az Propheta altal az Kiralynak halalat bizonyoſſon meg izente, mindazonaltal az ő titkos tanacsa mas volt az Ezechias felől, mert abban el vegezte volt, hogy meg gyogyitsa, ſőt ęletenek napjait-is meg hoſabitcsa. Innet azert az kővetkezik; Hogy az Iſtenben ket akaratok vannak, mellyek egy maſſal ellenkeznek.

Erre rővideden azt felellyűk; Hogy nem kővetkezik innet, hogy az Iſtennek ki jelentet akarattya ellenkezzek az ő titkos tanacsaval. Mert az Iſtennek, mind igireti, ſ-mind fenyegeteſi bizonyos *conditiok* alat vannak mellyek neha meg jelentetnek, neha penig csak ott ertetnek alattomban. Erre nevezetes peldaink vannak az Sz. Irasban. Az tőbbi kőzt, *Ierem.* 8. 7. azt olvaſſuk. Ha ſollok, azt mondgya az Iſten, az nep ellen, es az Orſag ellen, hogy ki gyomlalom, megh rontom es el veſtem egy ſem pillantasban. Ha megh tęr az nep az gonoſſagbol, az mely ellen

ſollot-

bollottam, en-is megh bánom az gonoßt, mellyet el vegeztem vala, hogy ô velle cselekednem, &c. Im hallod ßeretô Atyamfia, hogy az Iſtennek fenyegeteſe az bûn ellen, ez elô hozot *locusban*, nyilvan valo *conditio* alat vagyon, &c. Ellenben peniglen, *Ion.* 3. 4. az Propheta Ninive Varoſſaban, az Iſtennek parancsolattyabol, imigyen prædical, mondvan: Megh negyven nap vagyon hátra, es Ninive el ſillyed, &c. Itt az Iſtennek fenyegeteſe az Ninive Varoſſa ellen, noha *conditio* alat vagyon, mindazonaltal ki nem nyilatkoztatot, hanem alattomban csak ott erteret, tudni-illik, ha meg nem tęrnek, &c. Haſonlatoskeppen itt-is, noha megh izeni Iſten az Propheta altal az Kiralynak, hogy meg kel halni, de ott erti az *conditiot*, tudni-illik, hogy ha Iſtennek nem kônyôrôg gyogyulaſaert es ęletenek megh hoßabitaſaert. De mivel-hogy kônyôrge az Szent Iſtennek meg halgata ô felſege, es halalos betegſegebôl meg gyogyitvan, az ô ęletenek napjaihoz tizen ôt eßtendoket ada. Nem következik azert innet; Hogy az Iſten-

ſtenbē ellenkezó akaratok volnanak; Mert az Iſten valtozhatatlan *Malach.* 3. 6.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy merő bolondſagh az embernek az halal előt futni, mert az Iſten annak hatart vetet, mellyen ſenki altal nem hághat. Ezt erőſsitik az Job Patriarchanak jelen valo beſedi. Ide ſabhattyuk, amaz Halaſ embernek, az Szanto Vető emberrel valo beſelgeteſet, az ki felől azt olvaſſuk; Hogy mikor az Szanto ember meg kerdette volna az Halat, mikeppen holt volna meg az Attya? Azt felelte neki, hog az hajobol ki eſven, az vizben holt volna. Iſmet azt kerdi, az nagy Apja mimodon holt volna megh? De arra-is azt feleli, hogy az-is az hajobol veſet az vizben. Vegre, az őſit kerdi. De az felől-is haſonlo valaſt teſen. Mond oſtan az Szanto ember? Czudalom hogy nem ſęlſ az hajoban ſallani es az viſen evezni, &c. Ellenbe az Halaſ-is meg kerdi; mikeppen holt volna megh az Szanto embernek Attya? Amaz azt feleli, hogy az ágyon. Iſmet kerdi, az nagy Apja hog

hogy

hoǵ holt volna meg? Affelől-is azt mondgya hogy az párnan holt megh. Vegre az ősi felől-is tudakozek; De azon valaßa lessen. Mond oßtan az Halaß ember: Bezzeg en-is csudalkozom te raytad, hogy az ágyon az párnara merß fekűnni, holot minden nemzetseged es Atyaid azon holtanak meg. Az mely beßelgetesből, nagy nyilvan meg tetßik; Hogy csak haßontalan dologh az halaltul avagy fęlni, avagy az elől futni. Intetteſsűnk azert innet; Hogy az halaltul feletteb ne fellyűnk sokkal inkab ez elől ne fuſſunk, mert annak Istentűl el rendeltetet ideje es helye vagyon, mellyet senki meg nem valtoßtathat. Engedgye az mi Szent Istenűnk, hoǵ mi az halaltul ne rettegjűnk, hanem azt minden idöben kesen varjuk, Amen.

Dicsiret Istennek mind örökkc,
AMEN.

MUTATO TABLAIA,

Az Szent irasbeli Locusoknak, mellyek ez könyvben bizonyos prædikatiokkal meg magyaraztatnak.

Az O Testamentumbol valo Locusok.

Genes.	Cap.	23.	℣.	1.	pag.	196.
Genes.	Cap.	25.	℣.	7.	pag.	40.
Genes.	Cap.	35.	℣.	19.	pag.	207.
2. Sam.	Cap.	12.	℣.	14.	pag.	247.
2. Sam.	Cap.	24.	℣.	15.	pag.	288.
2. Sam.	Cap.	24.	℣.	15.	pag.	302.
Iob.	Cap.	7.	℣.	1.	pag.	477.
Iob.	Cap.	9.	℣.	25.	pag.	136.
Iob.	Cap.	14.	℣.	5.	pag.	501.
Psal.	Cap.	91.	℣.	14.	pag.	412.
Item ex eodem Psalmo.					pag.	425.
Ecclesiastæ.	Cap.	9.	℣.	14.	Pag.	269.
Esa.	Cap.	38.	℣.	1.	pag.	62.
Esa.	Cap.	38.	℣.	2.	pag.	73.
Esa.	Cap.	57.	℣.	1.	pag.	313.
Ezech.	Cap.	9.	℣.	4.	pag.	466.
Sapient.	Cap.	3.	℣.	1.	pag.	456.

Az Uy Testamentumbol valo Locusok.

Matth.	Cap.	9.	℣.	18.	pag.	227.
Matth.	Cap.	9.	℣.	23.	pag.	238.
Matth.	Cap.	10.	℣.	29.	pag.	353.
Matth.	Cap.	25.	℣.	1.	pag.	257.
Marc.	Cap.	13.	℣.	35.	pag.	378.

Luc.	Cap.	7.	℣.	12.	pag.	148.
Luc.	Cap.	7.	℣.	12.	pag.	161.
Luc.	Cap.	12.	℣.	35.	pag.	332.
Luc.	Cap.	12.	℣.	36.	pag.	342.
Ioan.	Cap.	4.	℣.	46.	pag.	171.
Ioan.	Cap.	5.	℣.	50.	pag.	184.
Ioan.	Cap.	5.	℣.	28.	pag.	490.
Ioan.	Cap.	8.	verſ.	51.	pag.	323.
Ioan.	Cap.	11.	verſ.	11.	pag.	84.
Ioan.	Cap.	14.	verſ.	23.	pag.	279.
Ioan.	Cap.	19.	verſ.	25.	pag.	94.
Ioan.	Cap.	19.	verſ.	26.	pag.	104.
1. Theſſ.	Cap.	4.	verſ.	13.	pag.	390.
2. Tim.	Cap.	4.	verſ.	7.	pag.	114.
2. Tim.	Cap.	4.	verſ.	8.	pag.	124.
Apoc.	Cap.	14.	verſ.	13.	pag.	435.
Apoc.	Cap.	16.	verſ	15.	pag.	401.
1. Pet.	Cap.	5.	verſ.	8.	pag.	366.

Az Apoſtoli Credonak imez czikkelyeböl:

Hiſzem az teſtnek föl-tamadaſat, es az örök çletet. pag. 1. 15. 26.

Az emlekezetre mélto dolgoknak Tablaja.

A.

Abraham élete, fol. 48. *nevezeti,* 51. *meg kisirtetik Istenül,* 53. *sirattya Sárat,* 204. *meg-hal,* 58. *el temettetik,* 61. *nepehez takaritatik,* 59.

Æsopus kakassa, 439.

Africai hiveknek vallasok, 11.

Agoston Doctor mondasa, 20. 103.

Alomhoz hasonlittatik az hiveknek halalok, 87. 391. 243.

Alombul valo föl ebredeshez hasonlittatik az föl-tamadas, mi okaert, 91.

Alexander Macedo vadassasa, 138.

Anthropomorphitak vaksaga, 111.

Antiochiabeli nemzetes halal, 304.

Apro gyermekek halaloknak oka, 249.

Athenasbeli polgarok az föl-tamadast tagattak, 1.

Athropos Isten asszony, 197.

Averroës tagadta Istennek gondgya-viseleset, 354.

B.

Babonas emberek, fol. 214.

Babonasagra haylando az ember, 240.

Bay-viadal s-vitezseg ez világi élet, 116. 142. 178. 366.

Bekeseg, 440.

Belyeg, jegy, 471.

Béres örül az nyugodalomnak, 310. *varja munkajanak jutalmat,* 488.

Bereſnek napja ember élete, mi okaert, 482.
Betegek látogatáſa haſznos, 70.
Betegſeg nincs történetből, 255.

C.

Capernaum micsoda Város, 175. 177.
Catullus Poëta hamis értelme, 458.
Centurio cselekedeti, 232.
Chriſtus ſzánakodik az Naimbeli özvegy Aſſzonyon, miert, 165. *meg tiltya az ſiraſtul,* 169.
Chriſtus igaz orvos, 179. *csak beſzeddel gyogyit,* 185. 188. *nem puſzta ember,* 186. *teremtö,* 187. *beſzédi igazak,* 190. *nem veti meg az hivek eſedezeſit,* 236. *csuda tételi nyilvan valók,* 247.
Chriſtus vö-legeny, miert, 265 *feje az ö Anyaſzentegyházának,* 266. *vigyazo paſztora juhainak,* 70. *ſzeretetinek csalhatatlan jegye az ö Sz igéje,* 283. *ura mindeneknek,* 346. *hadnagya ſeregének,* 470. *lopohoz haſonlittya magat,* 403 *utolſo el jövetele el titkoltatot,* 382. *meg leſzen,* 352. *ſzabaditaſa ket féle,* 425 *miert nevezi magat föl-tamadaſnak, es életnek,* 450 *ferfiu ábrázatban jelent meg,* 467. *ö közben-járo,* 469. *edes Atya,* 470.
Cicero vigaſztallya Servius Sulpicius, 321 309.
Corona az örök élet, 126. *honnet lehet ezebben bizonyos,* 129.
Cziganyok ſiralma minemü, 171. 399.
Csontoknak földből ki hanyataſa Iſten oſtora, 157.

D.

Democritus vallaſa, 3. 354. 388.
Derekunk föl övedzeſén mit ertsünk, 334.

Di-

Dicsöjült állapatban micsodak leßnek az hivek, 108.
Meg lattyak Istent, 110.
Dögös idöben buydoso emberek, 255. 303. 305.
Dög-halal micsoda, 290. két fęle, 291. kitül bocsattatik, 294 miokert, 298. ellene valo intes, 312. el mehet-e ember elötte, 303. az Papistak kinek könyörögnek az dög-halalban, 305.
Dögös idöben mit kel cselekednünk, 306.

E.

Egö gyertya, ßövetnek Isten igije, miokert, 338.
Elet es halal ket fęle, 452.
Elnek az hivek lelkekben, 453. mikeppen ęlhet az ki meg-hal, 452.
Elete embernek miert rövidül meg, 139. 503.
Eletünk vege el titkoltatot, miert, 271. mihez hasonlittatik, 275.
Ember ekessegere vagyon az öltözet, 410 fühöz hasonlo, 147. ęlete bęreshez hasonlittatik, miert, 482. napjai meg ßámlaltatnak, 506.
Epicuræusok az föl-tamadast tagadtak, 1. 354. 370. Istennek gondgyavoseleset tagadtak, 354.
Epitaphium vagy oßlop emeles régi ßokas, 216.
Ezechias Kiraly betegsege, 64. könyörög, 75. falhoz fordul, miokaert, 76. siralmanak oka, 81.
Evangelium nem fabula, nem Mese, 325. hanem Christus beßede, miert, 281. 321.

F.

Fárat ember az halalt hiyja, 311.
Festus karomkodasa Sz. Pál ellen, 498.

Firfiu az Christus, 167.
Földből való földhöz ragazkodik, 401. 477.
Földben vettetet mag, 10. 100.
Föl magaßtalas két féle, 426.
Föl-tamadaßrul, 4. *két fele*, 5. 495. *formaja*, 16. 17. 18. *meg leßen*, 10. 96. 168. *ki altal leßen*, 19. 21. 102. *miert, leßen ibid. ideje el titkoltatot*, 17. 492. *miert titkoltatot el*, 493. *dicsöseges es gyalazatos*, 495. *ßerzö oka*, 496. 8. *miert tamadnak fel az halottak*, 104. *fö vége*, 21. *minemü állapatra*, 23. *hivek örömere leßen*, 24. *kik tagadtak*, 2. 101. 467.
Fühöz hasonlo az ember, 147.

G.

Gehenna gyötrelemnek helye, karhozat, miert, 464.
Gyaß ruha, 171.
Gyertya, ßövetnekhez hasonlo ember élete, 58.
Gyertya, ßövetnek, Iſten igéje, 338.
Gyönyörködik Iſten az hivek könyörgeſében, 417.
Görögök halottyokat meg égettek, 154.
Gyumölcsös kert éppitetik, 13.

H.

Hajo az élet, 142. *miert haſonlittatik hajohoz*, 145.
Halal minden teſtnek uta, 59. 391. *mindenekkel köz*, 66. 174. 209. *alomnak mondatik*, 88. *miokaert*, 87. *nem iſßonyu*, 89. *Adamban ragadot reank*, 165. 305. *nincs történetből*, 254. *nincs ellene orvoſſag*, 305. *az Urban kik halnak meg*, 437. *azoknak boldogſagok miben állyon*, 440. *el reytetet*, 271. 332. *bizonyos*, 203. *helye bizontalan, ibid. termeßete minemü*, 271. *két féle*, 329. 452. 454.

Halottakon ſirni, 168. 170.
Halálnak ſok nemei vadnak, 211.
Halaſs paraſst emberrel vetélkedik, 90. 394.
Haromſsor kelletik az embernek ſegitſeg, 164.
Hivek Iſtennek barati, 87. *halálok boldogſag*, 438. *boldogſagok miben állyon*, 440. *az Sátannak ellenſegi*, 378.
Hitben nevekednek az hivek, 494. 233.
Hitetlenſeg, rut vétek, 181.
Hoſsſu életnek imez okait talallyuk, 55. 276. 421. *moſtan nem élnek*, 58.
Hymenæus tevelygeſe, 2. 498.

I.

Iayjirus ſemellye, 230. *cselekedeti*, 231. *törekedeſének haſsna*, 234.
Iegyel valaſstatnak meg az hivek, 474. *meg jegyezteinek bizonyos okokert*, *ibid.* *Homlokokon*; *ibid.*
Igaz biro az Ieſus Chriſtus, 133.
Igazſagnak Coronaja Chriſtus, 128.
Igazaknak miert mondatnak az hivek, 315. *bizonyos okokert*, 460.
Io lelki iſmeret, az halalban draga dolog, 79.
Iozanſag, vigyazas miben állyon, 367.
Iſtennek igireti banas nelkül valok, 129. *állattyat lelki ſemmel lathatni*, 112. *nem ſemely valogato*, 222. *igije lámpashoz haſonlittatik*, 266. *haſsnos ezköz*, 285. 340.
Iſtennek minden rendbeli emberek közöt vannak hivei, 230.
Iſtennel nem kedves Sz. igéjén kivül valo tiſstelet, 240.

Iſten-

Istennel kedves az ö Anyaßent-egyháza, 261.
Isten nalunk lakozni mondatik, 285. *gondgya-viseleſe miböl tetßik meg*, 356. *micsoda az ö gondgyaviseleſe, es hany fele*, 362. *mi haßna ez tudomannak*, 364.
Istennek neve az Sz. Irasban ſok jegyzesben vetetik, 418.
Itilet napja utolſo nap, 135. *el titkoltatot*, 382. 405. *haſonlo az lopohoz*, 379. *meg leßen ketſegnelkül*, 352.
Jutalmok az hiveknek az boldogſag, miert, 445

K.

Kelemen, 220.
Kereſztyeni vigyazas mi dologban állyon, 368. 406. 408.
Kezén Istennek mi ertetik, 46.
Ki ragadgya Isten az hiveket, 430.

L.

Lámpas Isten igije, 266. 338.
Lázar Christus barattya, mi okaert, 86. *föl-tamadaſa mihez haſonlittatik*, 91.
Leleknek az teſtből valo ki mulaſarol ſok hamis cseleke-deſek, 457.
Lelkünkben az földön fel kel tamadnunk, 5.
Leo Papa karomkodaſa, 325.
Lopohoz haſonlittya Christus magat, miert 90.

M.

Maſſagetak Attyokat annyokat megettek, 153.
Mathuſalemnek elete, 139.
Megh halgattya Isten az hiveket, 428. *meg menti*, 400. *meg dicsöiti*, *ibid.*
Menyegzöi lakodalomhoz haſonlittatik mennyeknek or-ſaga,

ſaga, 348. miert, ibid.

N.

Nábál, 370. követöi, 83. 483.
Napaink, ſaman vadnak Iſtennel, miokaert, 506.

O.

örök élet micsoda, 26. kitül, 30. kiknek, 33. miert, adatik, 35. hit altal kezdetik el, 42. igaz ſagnak Coronaja, 126. miert haſonlittattk Coronahoz, 127. meg itt ez földön kezdetik el az hivekben, 43.
Orvos az Chriſtus 179. beſeddel miert gyogyit, 185.
ördög patvarkodo, miokert, 374. orditó oroſlanhoz miert haſonlittatik, 376.
Ovidius mondaſa az Philemille felöl, 227.

P.

Pallya futaſan érti Sz. Pál. Apoſtoli tiſztit, miokon, 120.
Pallya futas életünk, mi okaert, 142.
Papa Chriſtus vicariuſſa mint lehet, 237.
Pogany modra temetközni micsoda, 61. 152. 218.
Phœnix madar, 10. 99.
Phileus az föl tamadaſt tagadta, 2.
Philoſophuſoknak közönſeges regulajok, 113.
Publican fiait meg eleveniti, 9. 99.
Purgatorium pokol pitvara, 465.
Purgatoriumban nem mennek az lelkek, 453 458. 463

Q.

Quinta rota, 87.

R.

Rachel nevezeti, 208. halalanak neme, 211. uton temettetik el, miert, 213. epitaphiuma vagy oſzlopa, 216.
Roshat ház ez vilag, 110.

Rovid

Rövid élet nem mindenkor Isten haragjának jele, 141.

S.

Sára Aßßonynak neve, élete, 198. 200, *halala*, 202.
Saskeselyühöz az élet miert hasonlittatik, 146. 142.
Sátan az híveknek ellenségek, mi okaert, 372.
Scytak sörnyü cselekedetek, 153. 159.
Siralom mertekletes, 399. *mertekletlen*, 396.
Stoicusokhoz kik hasonlok, 71. 168.
Szabaditas két féle, 425.
Szentelö vizek nem volt az Naimbelieknek sem gyertyajok, 163.
Szarvas miert kivannya az hives vizet, 485.
Szüzeken mit ért Christus Urunk, 262.

T.

Thabita avágy Dorcas Aßßony, 220. *meg hal*, 224.
jo emlekezeti meg marad, 223.
Tanitók ßava hathato, 253.
Taff, avagy Tau bötü, 471.
Táborban vannak az hivek, 481.
Teſtamentum tetel ßukseges, 72. 310.
Temetſegnek külömbözeſi, 152. 218.
Templum körül valo temetkezeſnek okai, 155.
Traciai ßokas, 399.

V.

Varaſon kivül valo temetkezeſnek okai, 157. 159.
Vegyazaſra miert int Chriſtus Urunk, 380.
Vigyazo ßolgak kicsodak, 343.
Világ, házhoz hasonlittatik, miokaert, 386.
Utonjarok vagyunk, 334. 336.

DEBRECENI MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
4894 1933
gyűjt. szám.